

**Załącznik
do Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego 2030**

**DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA
POWIATU WROCŁAWSKIEGO**

Wrocław 2021

AUTORZY OPRACOWANIA

dr hab. Robert Szmytkie – geograf społeczno-ekonomiczny i pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Wrocławskiego; kierownik Zakładu Geografii Społeczno-Ekonomicznej w Instytucie Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego.

Jego badania koncentrują się na zagadnieniach z zakresu geografii osadnictwa, geografii miast, geografii ludności, geografii historycznej i geografii obszarów wiejskich, w swoim dorobku naukowym posiada ponad 100 publikacji naukowych, w tym 4 monografie i blisko 20 artykułów w czasopismach naukowych, indeksowanych w bazie SCOPUS.

Członek Komisji Geografii Osadnictwa i Ludności Polskiego Towarzystwa Geograficznego (PTG), uczestnik kilkudziesięciu konferencji naukowych, koordynator 9 projektów badawczych; autor kilkunastu ekspertyz i opracowań analitycznych.

dr Wojciech Maleszka – kierownik Pracowni Analiz Strategicznych w Instytucie Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu; regionalista, analityk w zakresie zjawisk i procesów społeczno-gospodarczych w różnych układach terytorialnych.

Współautor licznych dokumentów strategicznych i planistycznych, koordynator projektów międzynarodowych z zakresu rozwoju przestrzennego; ekspert Ministerstwa Rozwoju RP w zakresie opracowywania i monitorowania strategii makroregionalnych.

Uczestnik ponad 60 krajowych i zagranicznych konferencji oraz seminariów naukowo-badawczych, poruszających problematykę rozwoju społeczno-ekonomicznego i planowania przestrzennego; autor 11 publikacji naukowych i 10 referatów konferencyjnych.

Beneficjent staży zagranicznych w instytucjach odpowiedzialnych za zarządzanie strategiczne rozwojem regionalnym, a także dwukrotny laureat konkursów ministerialnych – nagradzany za wybitne osiągnięcia twórcze w dziedzinie planowania przestrzennego i urbanistyki.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1 UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I PRZYRODNICZE	6
1.1 Położenie geograficzne	6
1.2 Zasoby naturalne	8
1.3 Podział administracyjny	11
1.4 Sieć osadnicza i ruch budowlany	12
1.5 Sieć transportowa i dostępność komunikacyjna	20
2 LUDNOŚĆ	24
2.1 Stan ludności	24
2.2 Ruch naturalny i migracje ludności	26
2.3 Struktura ludności według płci i wieku	29
3 SFERA SPOŁECZNA	36
3.1 Edukacja	36
3.2 Ochrona zdrowia	49
3.3 Pomoc społeczna	54
3.4 Kultura i dziedzictwo kulturowe	65
3.5 Sport, rekreacja i turystyka	73
3.6 Kapitał społeczny	78
3.7 Bezpieczeństwo publiczne	81
4 SFERA GOSPODARCZA	90
4.1 Rynek pracy	90
4.2 Funkcje i baza ekonomiczna	94
4.3 Bezrobocie	97
4.4 Struktura gospodarki	101
5 SFERA ŚRODOWISKOWA	110
5.1 Walory środowiska przyrodniczego	110
5.2 Formy ochrony przyrody	111
5.3 Stan i ochrona środowiska	116

5.4	Struktura użytkowania gruntów	124
6	KAPITAŁ FINANSOWO-ORGANIZACYJNY	128
6.1	Dochody i wydatki budżetu	128
6.2	Mienie powiatu i skarbu państwa	133
6.3	Administracja i zarządzanie	137
6.4	Strategie, programy i polityki	140
6.5	Formy współpracy zewnętrznej	142
7	PODSUMOWANIE	147
	BIBLIOGRAFIA	149

WSTĘP

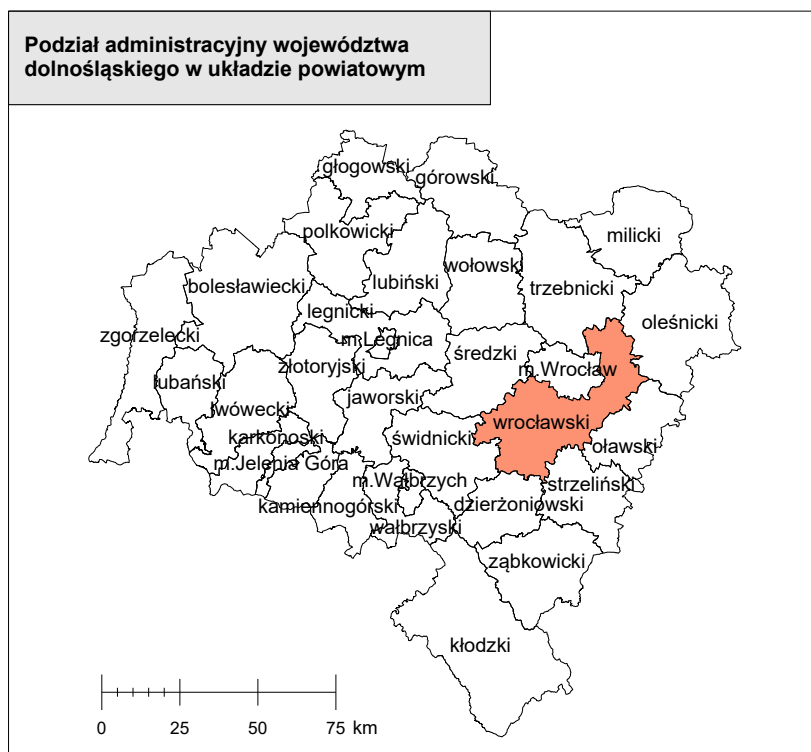
Głównym celem „*Diagnozy społeczno-gospodarczej powiatu wrocławskiego*” była identyfikacja głównych trendów, zjawisk i procesów, zachodzących na obszarze powiatu wrocławskiego w ujęciu demograficznym, społecznym, gospodarczym, środowiskowym i finansowo-organizacyjnym. Posłużyło to do wyznaczenia głównych celów strategicznych i operacyjnych oraz przypisania im określonych działań na lata 2021-2030. Zestawienie potencjalnych czynników, wpływających na sytuację społeczno-gospodarczą powiatu wrocławskiego oraz kierunków jego rozwoju w ostatnich latach pozwoliło także na wytyczenie tych działań, które w sposób najbardziej optymalny zadecydują o poprawie jakości życia jego mieszkańców.

W „*Diagnozie społeczno-gospodarczej powiatu wrocławskiego*” wykorzystano ogólnodostępne dane statystyczne pochodzące z zasobów Banku Danych Lokalnych GUS za lata 2009-2019, innych źródeł statystycznych (m.in. Urzędu Statystycznego we Wrocławiu) oraz innych baz danych (baza PESEL, baza REGON, rejestr zabytków), a także różnego rodzaju opracowania, jak np. „*Prognoza demograficzna dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku*”, „*Stan środowiska w województwie dolnośląskim. Raport 2020*”, „*Końcowy raport ewaluacyjny z realizacji zaktualizowanej wersji „Strategii rozwoju powiatu wrocławskiego do 2020 roku” za lata 2016-2020*” (oraz sprawozdania roczne z realizacji Strategii), „*Raporty o stanie powiatu wrocławskiego*” za lata 2018-2020, programy i strategie realizowane przez Powiat Wrocławski (w tym m.in. Program „*Bezpieczna droga*”, Program ochrony środowiska dla powiatu wrocławskiego na lata 2016-2019, Program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy powiatu wrocławskiego na lata 2020-2025, Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie wrocławskim w latach 2016-2025, Program współpracy powiatu wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego), czy też standardowe formularze danych dotyczące obszarów Natura 2000, zlokalizowanych na obszarze powiatu. Sięgnięto również do najnowszych opracowań naukowych, odnoszących się do procesów suburbanizacji, które w głównej mierze kształtują zjawiska społeczno-gospodarcze, zachodzące na terenie powiatu wrocławskiego.

W „*Diagnozie społeczno-gospodarczej powiatu wrocławskiego*” omówiono szerokie spektrum zagadnień demograficznych, społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Część analizowanych zjawisk i procesów, zachodzących w przestrzeni powiatu wrocławskiego (m.in. w zakresie edukacji, opieki społecznej, czy struktury gospodarki), pozostaje poza obszarem bezpośrednich kompetencji Samorządu Powiatowego. Jednak stanowią one dopełnienie sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu wrocławskiego i mają silne oddziaływanie na inne istotne dla rozwoju lokalnego dziedziny, będące w obszarze kompetencji Samorządu Powiatowego. Ponadto są one także podstawową do formułowania rozmaitych działań definiowanych w całokształcie polityki rozwojowej, w ramach której władze powiatowe mogą pełnić funkcję koordynatora, mediatora, bądź inicjatora/wnioskodawcy działań i inicjatyw prowadzonych na szczeblu lokalnym lub rządowym.

1.1 POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

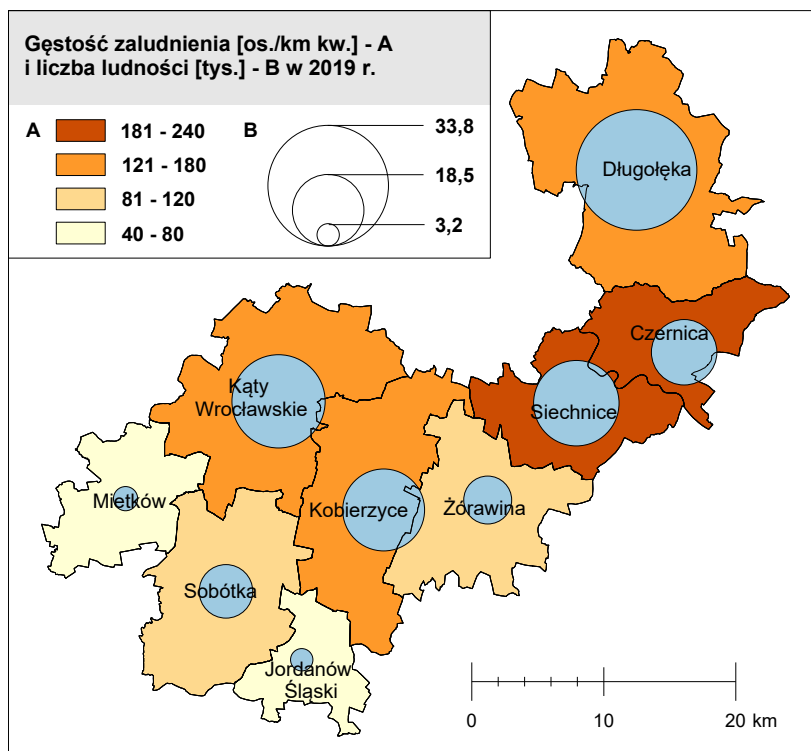
Mapa 1. Położenie powiatu wrocławskiego na tle podziału administracyjnego województwa dolnośląskiego [2020].

6

W skład powiatu wrocławskiego wchodzi 9 gmin (tabela 1). Powiat wrocławski zajmuje powierzchnię 1118 km², co sytuuje go na 3. miejscu pod względem zajmowanego terytorium spośród powiatów województwa dolnośląskiego (po powiatach kłodzkim i bolesławieckim) oraz na 104 miejscu w kraju. Największymi jednostkami w granicach powiatu wrocławskiego są gminy: Długołęka (213 km²) i Kąty Wrocławskie (177 km²), a najmniejszą gmina Jordanów Śląski (57 km²). W 2019 r. na terenie powiatu wrocławskiego zamieszkiwało 151,4 tys. osób, co sytuuje go na 3 miejscu pod względem liczby ludności spośród powiatów ziemskich województwa dolnośląskiego (po powiatach kłodzkim i świdnickim) oraz na 26. miejscu w kraju. Największą liczbę mieszkańców spośród gmin powiatu wrocławskiego posiadały gminy: Długołęka (33,8 tys.) i Kąty Wrocławskie (25,3 tys.), natomiast najmniejszą: Jordanów Śląski (3,2 tys.) i Mietków (3,8 tys.). Gęstość zaludnienia powiatu wrocławskiego w 2019 r. wynosiła 135 osób na km², co jest wartością wyższą od średniej krajowej (123 osoby na km²) oraz nieco niższą od średniej dla województwa dolnośląskiego (145 osób na km²). Powiat wrocławski jest jednak silnie zróżnicowany pod względem gęstości zaludnienia (mapa 2). Najgęściej zaludnione gminy powiatu to: Siechnice (231 osób na km²) i Czernica (198 osób na km²), a najrzadziej: Mietków (45 osób na km²) i Jordanów Śląski (56 osób na km²). Specyfiką powiatu wrocławskiego jest bardzo niski poziom urbanizacji *de jure* (udział ludności miejskiej), który w 2019 r. wyniósł 14,7%, przy średniej dla kraju wynoszącej 60,0% oraz średniej dla województwa dolnośląskiego – 68,4%.

Mapa 2. Gęstość zaludnienia i liczba ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki charakteryzujące stan ludności w powiecie wrocławskim [2019].

Jednostka terytorialna	Powierzchnia [km ²]	Liczba ludności [osoby]	Udział ludności [%] ¹	Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Udział ludności miejskiej [%]
POWIAT WROCŁAWSKI	1 118	151 385	100,0	135	14,7
Gmina Czernica	84	16 619	11,0	198	0,0
Gmina Długołęka	213	33 838	22,4	159	0,0
Gmina Jordanów Śląski	57	3 179	2,1	56	0,0
Gmina Kąty Wrocławskie	177	25 282	16,7	143	27,7
Gmina Kobierzyce	149	21 760	14,4	146	0,0
Gmina Mietków	83	3 759	2,5	45	0,0
Gmina Sobótka	136	12 914	8,5	95	54,1
Gmina Siechnice	99	22 878	15,1	231	36,4
Gmina Żórawina	120	11 156	7,4	93	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

1.2 ZASOBY NATURALNE

W myśl regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego (1994), powiat wrocławski położony jest na pograniczu Niziny Śląskiej oraz Przedgórza Sudeckiego, przy czym większość terytorium powiatu leży w trzech mezoregionach Niziny Śląskiej. Północna część powiatu (gminy Długołęka i część gminy Czernica) położona jest na obszarze Równiny Oleśnickiej, południowa część gminy Czernica i północna część gminy Siechnice w Pradolinie Wrocławskiej, a środkowa część powiatu na Równinie Wrocławskiej. Południowe fragmenty powiatu wrocławskiego położone są na obszarze dwóch mezoregionów wchodzących w skład Przedgórza Sudeckiego: południowa część gminy Sobótka leży na obszarze Masywu Ślęży, a południowa część gminy Mietków na Równinie Świdnickiej.

Mezoregiony wchodzące w skład Niziny Śląskiej pod względem geologicznym stanowią obszar monokliny śląsko-krakowskiej i monokliny przedsudeckiej, a w południowej części również bloku przedsudeckiego. Ich obszar jest pokryty osadami plejstocеныskimi i holocеныskimi – iłami, piaskami, żwirami, glinami, lessami oraz madami w dolinach rzecznych. Równina Oleśnicka w północnej części pokryta jest piaszczystymi osadami sandrowymi ze zlodowacenia Warty, a w części południowej przeważają gliny zlodowaceń środkowopolskich. W Pradolinie Wrocławskiej dominują plejstocеныskie i holocеныskie osady rzeczne (głównie piaski, żwiry i mady), a Równina Wrocławska pokryta jest żyznymi glebami próchnicznymi, wytworzonymi na utworach lessowych (Migoń, Kasprzak 2015).

Powiat wrocławski leży w zlewni pięciu rzek: Odry, Bystrzycy, Widawy, Ślęży i Oławy. Odra na terenie powiatu przepływa na odcinku między Ratowicami a Trestnem, stanowiąc naturalną granicę między gminami Czernica i Siechnice. Widawa (i jej dopływy: Dobra i Oleśnica), stanowiąca prawy dopływ Odry o długości 109 km, przepływa przez obszar gminy Długołęka. Oława, będąca lewym dopływem Odry o długości 99 km, przepływa przez obszar gminy Siechnice. Ślęza, będąca lewym dopływem Odry o długości 79 km, przepływa przez obszar gmin: Jordanów Śląski, Kobierzyce i Żórawina. Bystrzyca

¹ W stosunku do ogółu ludności obszaru badań.

(wraz ze swoim dopływem Strzegomką), stanowiąca lewy dopływ Odry o długości 101 km, przepływa przez obszar gmin: Mietków i Kąty Wrocławskie.

Obszar powiatu wrocławskiego jest ubogi w zbiorniki wodne. Do najważniejszych zbiorników na terenie powiatu należą: Zbiornik Mietkowski na Bystrzycy w gminie Mietków (o powierzchni: 929 ha), Bajkał w gminie Czernica (60 ha), Zbiornik w Jordanowie Śląskim (12 ha) i Zalew Sulistrowski na Sulistrowskim Potoku w gminie Sobótka (6 ha).

Klimat obszaru kształtuje się pod wpływem położenia geograficznego, rozmieszczenia wód, charakteru rzeźby terenu, rodzaju gleb, charakteru szaty roślinnej, ale także pod wpływem intensywności zainwestowania. Obszar powiatu wrocławskiego pod względem klimatycznym jest charakterystyczny dla regionu przedgórze z dominującym wpływem gór i słabym, modyfikującym wpływem oceanicznym.

Podstawowe parametry, charakteryzujące warunki klimatyczne opisywanego terenu, przedstawiają się następująco (*Raport o stanie... 2019*):

- średnia temperatura roku - poniżej +8,7°C,
- średnia temperatura stycznia - - 0,9°C,
- średnia temperatura lipca - +18,1°C,
- czas trwania zimy - 69 dni,
- czas trwania lata - 88 dni,
- liczba dni pogodnych - 55,
- liczba dni pochmurnych - 130,
- liczba dni z szatą śnieżną - 55-60,
- średnia wieloletnia suma opadów - 560-660 mm, z maksimum w lipcu (na półrocze letnie przypada prawie 70% sumy rocznej opadów),
- średnia grubość pokrywy śnieżnej - 12-20 cm; maksymalna - 40-50 cm, sporadycznie do 60 cm,
- średnia prędkość wiatru osiąga 3,0 - 3,5 m/s; dominują wiatry z kierunku zachodniego, południowego i południowo-zachodniego; minimalny udział mają wiatry północne.

Poszczególne parametry klimatyczne wykazują znaczną wieloletnią zmienność z roku na rok. Na przykład roczna suma opadów może zmieniać się od poniżej 400 do ponad 1000 mm, średnia temperatura stycznia: od -13,0°C do +3,0°C (mniejszą zmienność wykazują letnie warunki termiczne). Te roczne wahania wynikają z przechodzenia z jednego klimatu w drugi, to znaczy z mieszania się klimatu oceanicznego z kontynentalnym.

Na terenie powiatu wrocławskiego obecne są dwa główne typy gleb, powstałe w różnych warunkach:

- gleby związane z utworami rzecznyymi Odry i Nysy Kłodzkiej, głównie mady,
- gleby powstałe w utworach pozadolinnych, głównie na utworach polodowcowych, gleby bielicoziemne, płowe, torfowe, czarnoziemy.

Obszar powiatu charakteryzuje się przewagą gleb dobrych (II i III klasy bonitacyjnej) oraz średnich (IV). Najważniejsze kompleksy rolniczej przydatności gleb na terenie powiatu wrocławskiego to:

- pszeny bardzo dobry 9%,

- pszenno-dobry 28%,
- pszenno-wadliwy 8%,
- żytni bardzo dobry 5%,
- żytni dobry 10%,
- żytni słaby 10%,
- żytni bardzo słaby 4%,
- zbożowo-pastewne 3%,
- kompleksy gleb górskich 2%,
- użytki zielone dobre i bardzo dobre 1%,
- użytki zielone średnie 17%,
- użytki zielone słabe i bardzo słabe 3%.

Najważniejsze kompleksy leśne zlokalizowane na obszarze Powiatu Wrocławskiego reprezentowane są przez (wg gmin):

- lasy łęgowe, zbudowane głównie z dębu przy niewielkim udziale olszy i jesionu w Gminie Czernica;
- lasy świeże i grądy środkowoeuropejskie (*Quercus Carpinetu medioeuropaeum*) formy niżowej, zbudowane głównie z dębów szypułkowych, dębów bezszypułkowych, lip drobnolistnych i grabów zwyczajnych w Gminie Jordanów Śląski i Kobierzyce.

Lasy południowo-zachodniej części powiatu wrocławskiego (tereny Gmin Sobótka i Jordanów Śląski) należą częściowo do Śląskiego Parku Krajobrazowego. Blisko 60% obszaru Parku stanowią lasy mieszane z takimi gatunkami jak: świerk, buk, klony, brzozy i modrzew. W otulinie przeważają użytki rolne, które stanowią około 90% całego jej obszaru. Masyw Ślęży jest jedynym na Dolnym Śląsku obszarem leśnym, który nie uległ widocznej degradacji.

Lasy zachodniej części powiatu wrocławskiego (tereny Gmin Katy Wrocławskie, Sobótka, Mietków) należą częściowo do Parku Krajobrazowego „Dolina Bystrzycy”, którego powierzchnia obecnie wynosi 8 570 ha. Zdecydowana większość drzewostanów należy do klasy lasów o najwyższych walorach ekologicznych. Są to lasy występujące na żyznych i podmokłych siedliskach o stosunkowo bogatym runie leśnym. Głównymi gatunkami lasotwórczymi są: grab, jesion, lipa drobnolistna i dąb szypułkowy, rosnące zarówno w grądach, łęgach, jak i zbiorowiskach przejściowych. Do najcenniejszych zaliczyć należy fitocenozy łęgu wiązowo-jesionowego oraz grądu.

Obecnie na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje sześć nadleśnictw: Nadleśnictwo Miękinia, Oława, Oborniki Śląskie, Oleśnica Śląska, Henryków, Świdnica.

Analizując wewnętrzne uwarunkowania rozwoju powiatu wrocławskiego można wskazać, że w sferze środowiskowej mocnymi stronami powiatu są:

- atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego,
- wysoki udział użytków rolnych w ogólnej strukturze użytków,
- wzrastająca ilość oczyszczalni ścieków,

- brak przemysłu ciężkiego uciążliwego dla środowiska,
- korzystne warunki klimatyczne,
- korzystne warunki do uprawiania wielu form turystyki.

1.3 PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Powiat wrocławski został reaktywowany wraz reformą podziału terytorialnego kraju w 1999 r. Historia powiatu sięga jednak 1741 r. Po zajęciu większości Śląska przez Prusy, na jego terytorium ustanowiono pruskie struktury administracyjne – powiaty. Na terenie księstwa wrocławskiego powstały powiaty: Breslau (Wrocław), Namslau (Namysłów) i Neumarkt-Canth (Środa Śląska – Kąty Wrocławskie). W 1812 r. Wrocław stał się powiatem grodzkim (niem. kreisfreie Stadt), a w 1818 r. miała miejsce reorganizacja powiatów w Królestwie Prus, która zmieniła granice powiatu wrocławskiego. W takim kształcie (jedynie z niewielkimi korektami, wynikającymi z kolejnych zmian granic administracyjnych Wrocławia) powiat pozostał aż do 1945 r.

Po II wojnie światowej, w miejsce gmin jednostkowych funkcjonujących w Niemczech, wprowadzono gminy zbiorowe. W latach 1945-1954 na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonowały 3 miasta (Brochów², Kąty Wrocławskie i Sobótka), a na obszarach wiejskich ustanowiono 8 gmin (Gniechowice, Kąty Wrocławskie, Smolec, Sobótka, Święta Katarzyna, Widawa, Wojnów i Żórawina). Wraz z reformą podziału terytorialnego kraju w 1954 r., w miejsce gmin zostały wprowadzone gromady. Na terenie powiatu wrocławskiego ustanowiono 24 gromady, natomiast do 1973 r. przetrwało 13 gromad (tabela 2).

Tabela 2. Gromady funkcjonujące na terenie powiatu wrocławskiego w latach 1954-1973.

Gromady funkcjonujące w latach 1954-1972				
Gniechowice	Jerzmanowo	Kąty Wrocławskie	Kobierzyce	Mietków
Smolec	Święta Katarzyna	Tyniec Mały	Widawa	Żórawina
Gromady utworzone w 1954 r., które zostały zniesione przed 1973 r.				
Groblice (1969)	Jaksonów (1961)	Kamieniec Wrocławski (1969)	Księginice Małe (1968)	Małkowice (1961)
Mnichowice (1960)	Nadolice Wielkie (1969)	Pustków Wilczkowski (1972)	Radwanice (1969)	Ręków (1960)
Rogów Sobocki (1968)	Siechnice (1961)	Tyniec nad Ślężą (1960)	Węgry (1972)	Żerniki Wrocławskie (1961)
Gromady utworzone po 1954 r., które przetrwały do 1973 r.				
Czernica (1969)	Siechnice (1969)	Sobótka (1968)	Czernica (1969)	Siechnice (1969)

Źródło: opracowanie własne.

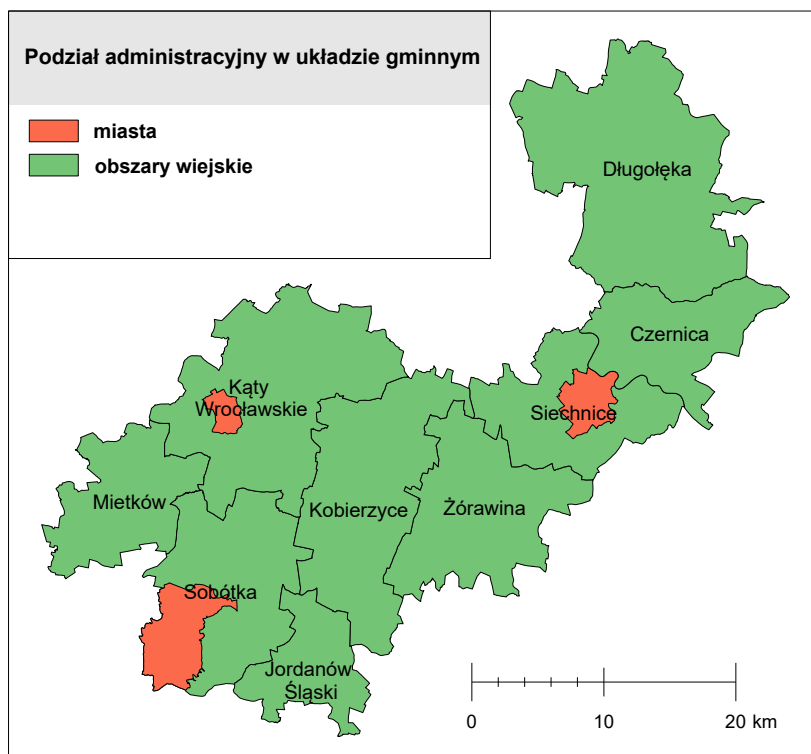
Uwagi: w nawiasach data zniesienia lub powstania gromady.

² W 1951 r. Brochów został wcielony w granice Wrocławia.

W 1973 r. w miejsce zniesionych gromad przywrócono gminy. Na terenie powiatu wrocławskiego wydzielono dwa miasta (Kąty Wrocławskie i Sobótka) i 6 gmin wiejskich (Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Mietków, Sobótka, Święta Katarzyna i Żórawina). Powiat wrocławski został zniesiony w 1975 r., wraz z reformą podziału terytorialnego kraju, która na 24 lata zniósła trójstopniowy podział terytorialny kraju. Powiat wrocławski przywrócono wraz z kolejną reformą podziału terytorialnego w 1999 r. w nieco zmienionych granicach, przyłączając do niego gminy Długołęka (przed 1975 r. w powiecie oleśnickim, wraz z fragmentami należącymi do powiatu trzebnickiego – miejscowości należące do zniesionej w 1977 r. gminy Łozina) i Jordanów Śląski (przed 1975 r. w powiecie dzierzoniowskim). Warto też wspomnieć, że w 2010 r. nastąpiło przeniesienie siedziby gminy ze wsi Święta Katarzyna do miasta Siechnice (które status miasta otrzymało w 1997 r. i do tego momentu funkcjonowało jako miasto w gminie miejsko-wiejskiej Święta Katarzyna), co wiązało się równocześnie ze zmianą nazwy gminy.

Współcześnie, powiat wrocławski dzieli się na 9 gmin (mapa 3), w tym 3 gminy miejsko-wiejskie (Kąty Wrocławskie, Siechnice i Sobótka) i 6 gmin wiejskich (Czernica, Długołęka, Jordanów Śląski, Kobierzyce, Mietków i Żórawina).

Mapa 3. Podział administracyjny powiatu wrocławskiego [2020].

Źródło: opracowanie własne.

1.4 SIEĆ OSADNICZA I RUCH BUDOWLANY

Na sieć osadniczą powiatu wrocławskiego w 2019 r. składały się 3 miasta oraz 228 miejscowości wiejskich (podstawowych), w tym 222 wsie, z których 219 to miejscowości statystyczne. Ponadto w skład wiejskiej sieci osadniczej powiatu wchodziło 26 części integralnych wsi. Struktura sieci osadniczej gmin powiatu wrocławskiego jest jednak silnie zróżnicowana i zależy od wielkości poszczególnych jednostek (tabela 3). Największa liczba miejscowości wiejskich spośród gmin powiatu wrocławskiego zlokalizowana jest w gminach: Długołęka (41), Kąty Wrocławskie (40), Kobierzyce (33) i Żórawina (32), natomiast najmniejsza w gminach: Czernica i Jordanów Śląski (po 13) oraz Mietków (14). Gminy w powiecie są

również silnie zróżnicowane w zakresie średniej wielkości wsi. Największą średnią wielkość mają miejscowości wiejskie w gminach Czernica (1278 osób) i Długołęka (825 osób), natomiast najmniejszą w gminach: Jordanów Śląski (245 osób), Mietków i Sobótka (po 269 osób). Można zatem stwierdzić, że zasadniczy wpływ na średnią wielkość wsi na omawianym obszarze ma odległość od Wrocławia (wyższe wartości w gminach pierwszego pierścienia, niższe – w gminach drugiego pierścienia strefy podmiejskiej), z czym związana jest intensywność procesów suburbanizacji (por. Maleszka, Szmytkie 2009, Gonda-Soroczyńska 2009, Zborowski, Raźniak 2013, Szmytkie, Tomczak 2017, 2018, Szmytkie 2020).

Tabela 3. Struktura wiejskiej sieci osadniczej powiatu wrocławskiego [2019].

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości wiejskich	Liczba części integralnych wsi	Liczba miejscowości statystycznych	Średnia wielkości wsi
POWIAT WROCŁAWSKI	228	26	219	566
Gmina Czernica	13	2	13	1 278
Gmina Długołęka	41	4	41	825
Gmina Jordanów Śląski	13	2	13	245
Gmina Kąty Wrocławskie	40	5	36	457
Gmina Kobierzyce	33	4	32	659
Gmina Mietków	14	0	14	269
Gmina Sobótka	22	3	22	269
Gmina Siechnice	20	3	18	728
Gmina Żórawina	32	3	30	349

Źródło: opracowanie własne.

Jak już wspomniano, cechą wyróżniającą powiat wrocławski jest bardzo niski poziom urbanizacji *de jure* (14,7%), co wynika z faktu, że wszystkie trzy miasta położone na terenie powiatu są miastami małymi. W 2019 r. liczyły one w sumie 22,3 tys. mieszkańców. Największym miastem w powiecie są obecnie Siechnice, liczące 8,3 tys. mieszkańców, a Kąty Wrocławskie i Sobótka posiadają po ok. 7,0 tys. mieszkańców. Co ciekawe, mimo iż liczba ludności miejskiej w powiecie w latach 2009-2019 znacząco wzrosła (z 16,6 tys., czyli o 34,6%), to jednak udział ludności miejskiej na omawianym obszarze zmniejszył się (z 15,4%, czyli o 0,7 p.p.), co wynikało z szybszego tempa wzrostu liczby ludności na obszarach wiejskich (36,6%). Miasta powiatu wrocławskiego mają również różną genezę. Kąty Wrocławskie i Sobótka są miastami o średniowiecznym rodowodzie (prawa miejskie otrzymały odpowiednio w 1297 r. i 1221 r.), natomiast Siechnice są miastem młodym, wyrosłym z dawnej wsi, a rozwój miejscowości był przejawem procesów suburbanizacji w otoczeniu Wrocławia (Bagiński 1998, Gonda-Soroczyńska 2007). O niskim poziomie urbanizacji powiatu wrocławskiego świadczy również niska gęstość sieci miast. W 2019 r. w powiecie wrocławskim na jedno miasto przypadało 372,7 km² powierzchni, podczas gdy średnia krajowa wynosiła 331,3 km², natomiast średnia dla województwa dolnośląskiego 219,2 km².

Powiat wrocławski cechuje się z kolei dobrze rozwiniętą wiejską siecią osadniczą. W 2019 r. gęstość sieci wsi w powiecie wrocławskim wyniosła 21,5 wsi na 100 km² obszarów wiejskich, przy średniej krajowej wynoszącej 18,1 wsi i średniej dla województwa dolnośląskiego – 14,2 wsi. Co więcej, obszary wiejskie w powiecie charakteryzują się wysoką gęstością zaludnienia (122 osoby na km², przy średniej krajowej –

53 osoby na km² i średniej dla województwa dolnośląskiego – 52 osoby na km²) oraz wysoką średnią wielkością wsi (566 osób, przy średniej krajowej – 292 osoby i średniej dla województwa dolnośląskiego – 362 osoby). Warto jednak zauważyć, że znaczący wzrost liczby ludności na obszarach wiejskich powiatu w ostatnich latach przyczynił się do znaczącego wzrostu gęstości zaludnienia na ich terenie (w 2009 r. wynosiła ona 89 osób na km²) i średniej wielkości wsi (414 osób w 2009 r.). W 2011 r. na terenie powiatu wrocławskiego znajdowało się 10 wsi bardzo dużych, liczących powyżej 2000 mieszkańców oraz 12 wsi dużych, liczących od 1000 do 2000 mieszkańców. Co więcej, największa wieś w powiecie wrocławskim (Kielczów w gminie Długołęka) jest obecnie największą miejscowością wiejską w całym województwie dolnośląskim (wg danych z bazy PESEL w 2016 r. liczyła 5,6 tys. mieszkańców). Zestawienie największych wsi powiatu wrocławskiego przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Największe wsie w powiecie wrocławskim.

Miejscowość	Gmina	Liczba ludności [2011]	Zmiana liczby ludności [1988-2011]
Kielczów	Długołęka	3 750	+150,2
Smolec	Kąty Wrocławskie	3 637	+161,3
Bielany Wrocławskie	Kobierzyce	3 151	+201,2
Długołęka	Długołęka	3 002	+58,4
Radwanice	Siechnice	2 698	+29,0
Wysoka	Kobierzyce	2 544	+361,7
Żórawina	Żórawina	2 346	+31,8
Kamieniec Wrocławski	Czernica	2 295	+106,8
Święta Katarzyna	Siechnice	2 284	+53,6
Kobierzyce	Kobierzyce	2 065	+25,0
Mirków	Długołęka	1 965	+59,8
Gniechowice	Kąty Wrocławskie	1 659	+8,6
Żerniki Wrocławskie	Siechnice	1 638	+57,2
Wilczyce	Długołęka	1 384	+135,4
Czernica	Czernica	1 286	+29,4
Szczodre	Długołęka	1 243	+74,3
Jordanów Śląski	Jordanów Śląski	1 194	+16,8
Tyniec Mały	Kobierzyce	1 177	+88,6
Gajków	Czernica	1 145	+112,8
Brzezia Łąka	Długołęka	1 136	+37,4
Dobrzykowice	Czernica	1 114	+178,5
Rogów Sobócki	Sobótka	1 021	-1,0

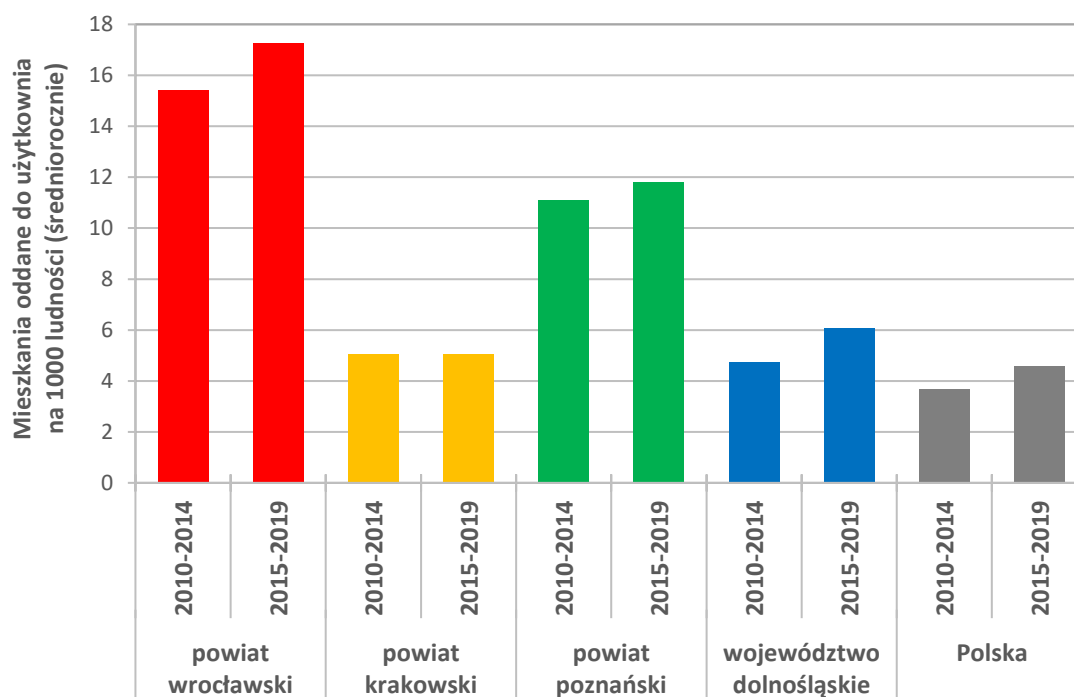
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 1988 i NSP 2011.

Wyrazem przestrzennym wzrostu zaludnienia na obszarze powiatu wrocławskiego jest intensywny ruch budowlany. Tylko w latach 2009-2019 na terenie powiatu wrocławskiego do użytku oddano 23,7 tys. mieszkań, z czego 9,5 tys. stanowiły mieszkania indywidualne, 14,0 tys. mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (59,0%), a 0,2 tys. mieszkania budowane w ramach innych form budownictwa.

W przypadku nowych budynków mieszkalnych (23,4 tys. mieszkań, co stanowi 99,0% wszystkich mieszkań oddanych do użytku), przeważają mieszkania w budynkach jednorodzinnych (16,8 tys. mieszkań, czyli 71,6%), co potwierdza specyfikę budownictwa mieszkaniowego na terenie powiatu wrocławskiego, a zarazem jest typowe dla obszarów, na których występuje zjawisko suburbanizacji rezydencjonalnej (por. Zborowski, Raźniak 2013). Warto jednak zauważyć, że budownictwo wielorodzinne na terenie powiatu wrocławskiego odgrywa coraz większe znaczenie (6,6 tys. mieszkań, czyli 28,4%).

Na uwagę zasługuje również intensywność budownictwa mieszkaniowego w powiecie wrocławskim (16,3 mieszkania na 1000 mieszkańców średniorocznie), która jest zdecydowanie wyższa od średniej krajowej (4,1 mieszkania) i średniej dla województwa dolnośląskiego (5,4 mieszkania) (wykres 1). Co ciekawe, intensywność ruchu budowlanego w powiecie wrocławskim jest nawet zdecydowanie wyższa niż w innych powiatach obwarunkowych, w których również występują procesy suburbanizacji. Badania wykazują, że miejscowości wiejskie bezpośrednio sąsiadujące z Wrocławiem (zwłaszcza te, położone w gminach Czernica, Długołęka, Siechnice, Kobierzyce i Kąty Wrocławskie) cechują się najwyższą w regionie skalą i intensywnością ruchu budowlanego (Szymtykie 2019), co prowadzi do intensywnych przeobrażeń morfologicznych na ich terenie (Gonda-Soroczyńska 2009, Szymtykie, Nowak 2017, Szymtykie 2020).

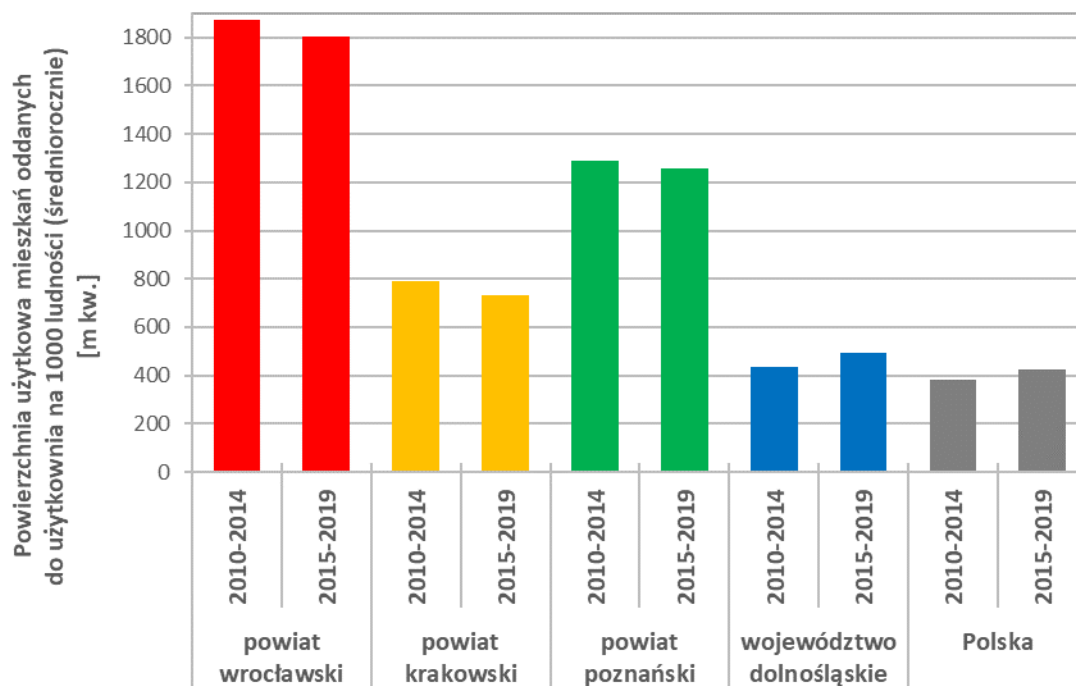
Wykres 1. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

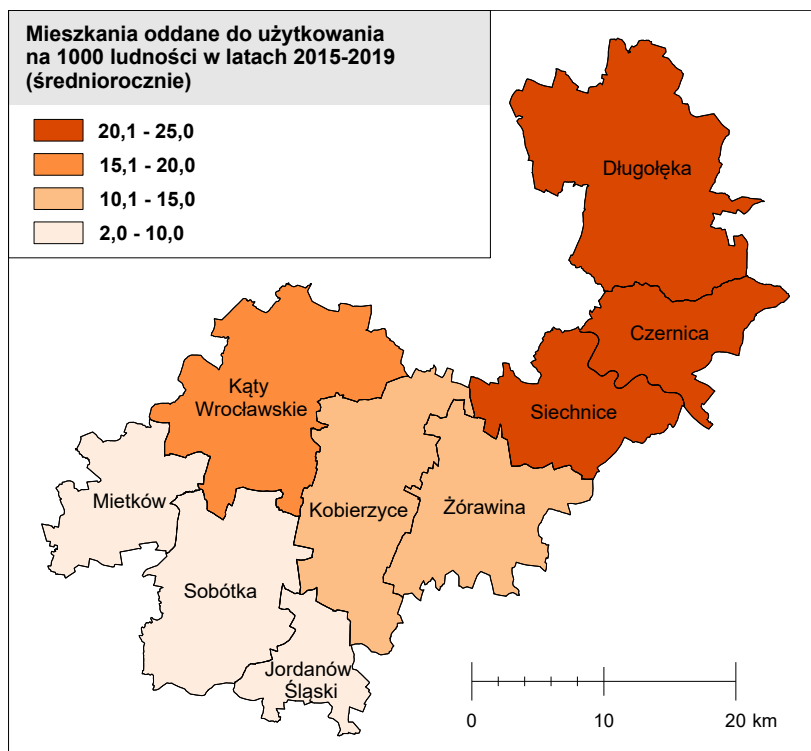
Liczba mieszkań oddanych do użytkowania przekłada się również na wielkość powierzchni użytkowej mieszkań oddanych do użytkowania, która w przypadku powiatu wrocławskiego jest zdecydowanie wyższa od średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego (wykres 2).

Wykres 2. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 4. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

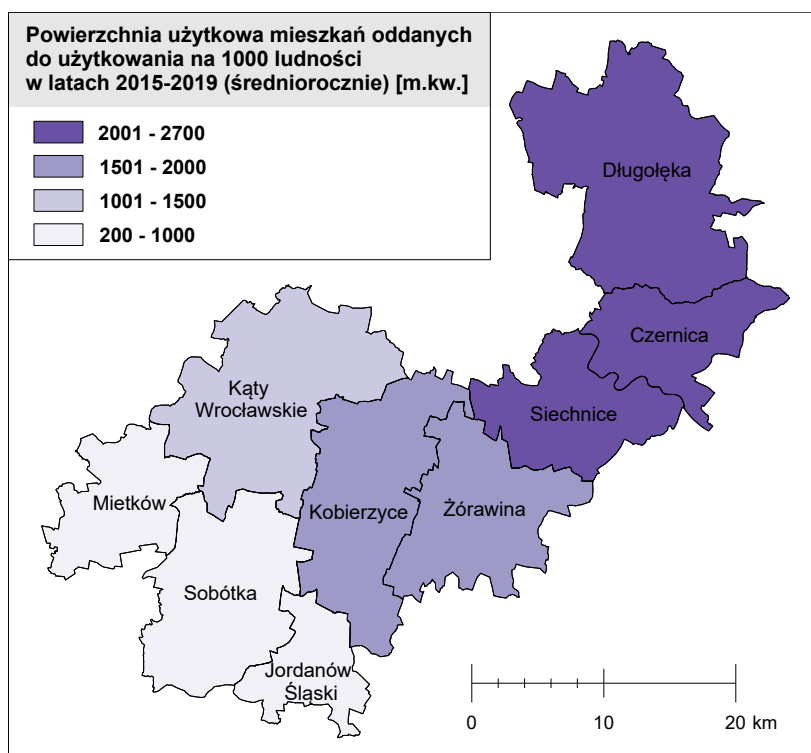

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Intensywność ruchu budowlanego w przestrzeni powiatu jest jednak silnie zróżnicowana (mapa 4). Najwyższe wartości omawianego parametru w latach 2015-2019 występowały w gminach położonych w północnej części powiatu, które od wschodu graniczą ze stolicą województwa, tzn. w gminach: Czernica (24,1 mieszkania na 1000 mieszkańców średniorocznie), Siechnice (23,2 mieszkania) i Długołęka (22,2 mieszkania). Wysoka intensywność ruchu budowlanego występowała również w pozostałych gminach należących do pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej Wrocławia – Kąty Wrocławskie (16,0 mieszkania), Kobierzyce (14,9 mieszkania) i Żórawina (14,6 mieszkania). Zdecydowanie niższe wartości tego parametru występowały z kolei w gminach należących do drugiego pierścienia strefy podmiejskiej – Sobótka (3,9 mieszkania), Jordanów Śląski (3,5 mieszkania) i Mietków (2,3 mieszkania). Co ciekawe, intensywność ruchu budowlanego w przypadku tych gmin była na zbliżonym poziomie do średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego.

Także i w tym przypadku, liczba mieszkań oddanych do użytkowania przekłada się również na wielkość powierzchni użytkowej mieszkań oddanych do użytkowania (mapa 5). Warto jednak zauważyć, że w przypadku gmin graniczących z Wrocławiem od wschodu (Czernica, Długołęka i Siechnice), powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności ponad pięciokrotnie przekracza wartość średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego, osiągając tym samym jedne z najwyższych wartości w skali całego kraju.

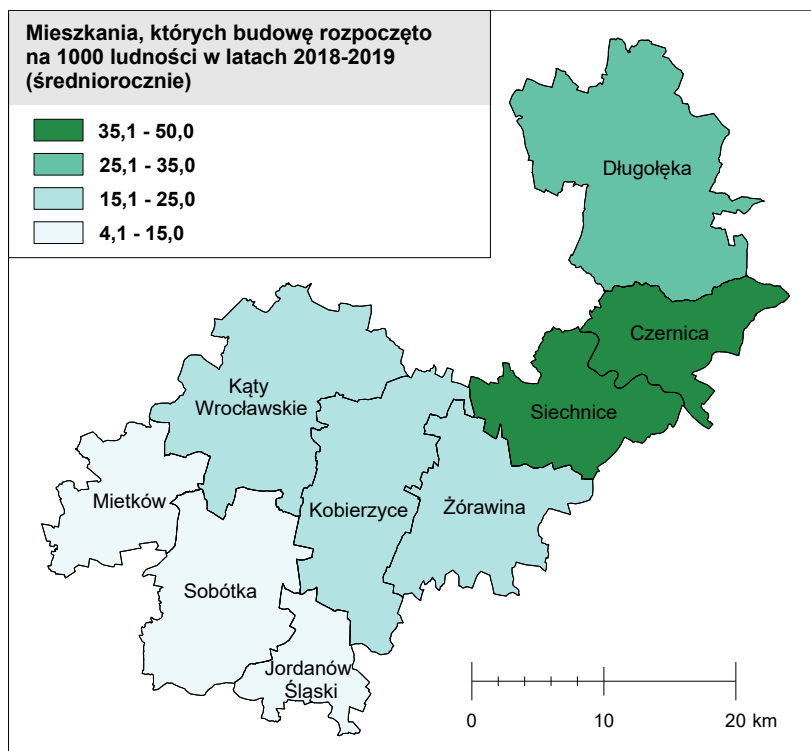
Mapa 5. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

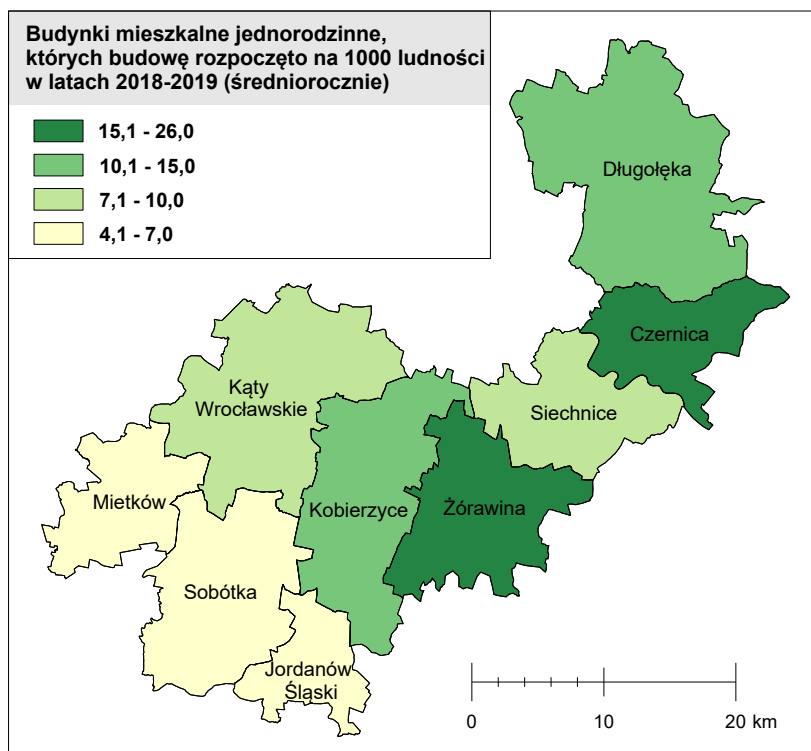
Jak wynika z danych odnośnie wydanych pozwoleń na budowę dotyczących liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto w latach 2018-2019 w przeliczeniu na 1000 ludności – obserwowane dotychczas tendencje dotyczące skali, intensywności i zróżnicowania przestrzennego budownictwa mieszkaniowego wewnątrz powiatu powinny utrzymać się w najbliższych latach. Ruch budowlany w dalszym ciągu

Mapa 6. Mieszkania, których budowę rozpoczęto (na podstawie wydanych pozwoleń na budowę) na 1000 ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2018-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 7. Budynki mieszkalne jednorodzinne, których budowę rozpoczęto (na podstawie wydanych pozwoleń na budowę) na 1000 ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2018-2019].

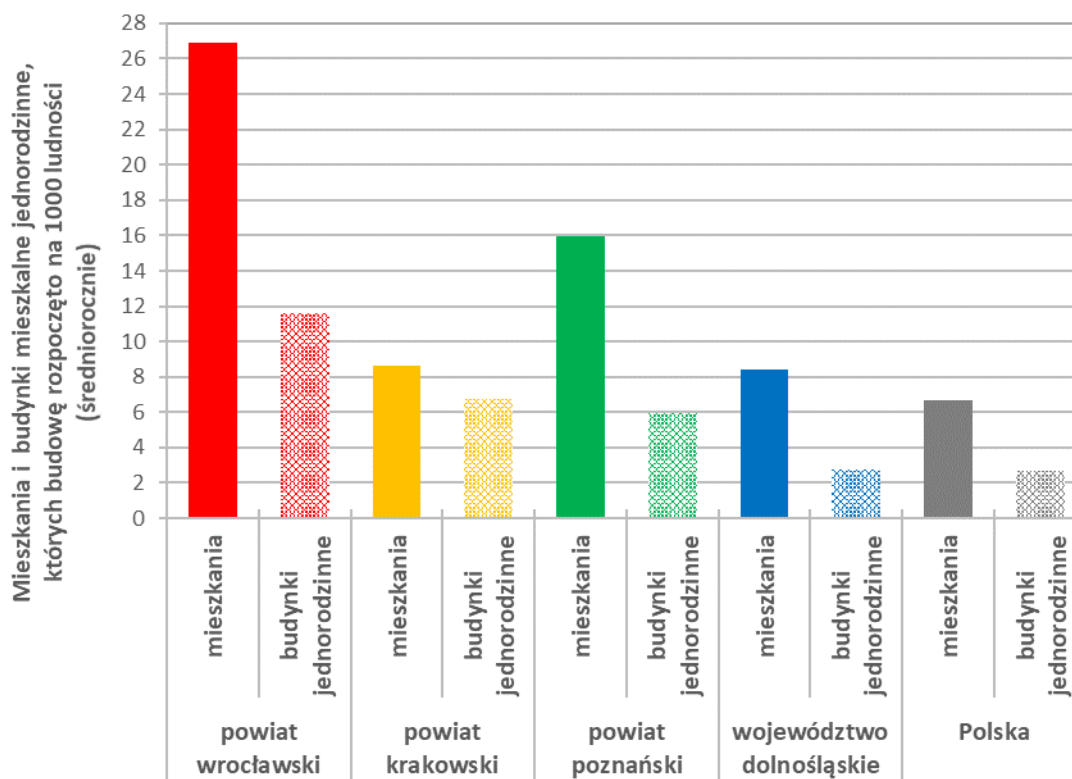
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

będzie się koncentrował w gminach należących do pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej Wrocławia, przy czym w szczególności zjawisko to będzie dotyczyło gmin graniczących ze stolicą regionu od wschodu (mapa 6).

Największa liczba budynków mieszkalnych jednorodzinnych, których budowę rozpoczęto w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2018-2019 wystąpiła z kolei w gminach Czernica i Żórawina (mapa 7). Porównując powyższe dane z liczbą mieszkań, których budowę rozpoczęto w tym samym okresie, można stwierdzić, że budownictwo mieszkaniowe w gminach tworzących pierwszy pierścień strefy podmiejskiej Wrocławia ma obecnie zróżnicowany charakter. W gminach Czernica i Żórawina dominuje budownictwo jednorodzinne, podczas gdy w innych gminach z tej strefy, zwłaszcza Kąty Wrocławskie i Siechnice, a w mniejszym stopniu również w gminach Długołęka i Kobierzyce, coraz większe znaczenie w ostatnich latach zaczęło odgrywać budownictwo wielorodzinne. Rozwojowi budownictwa wielorodzinnego w strefie podmiejskiej Wrocławia sprzyja polityka gmin, które dopuszczają na swoim terenie możliwość budownictwa tego typu. Zabudowa wielorodzinna obejmuje zwykle nieduże powierzchnie. Tworzy albo centrum miejscowości, albo stanowi naturalną kontynuację miasta (Ciok, Leśniak 2015).

Na rozwój budownictwa wielorodzinnego w powiecie wrocławskim wskazuje również porównanie liczby mieszkań i budynków mieszkalnych jednorodzinnych, których budowę rozpoczęto ze średnią krajową i średnią dla województwa dolnośląskiego (wykres 3). Co ciekawe, podobne procesy występują także na terenie powiatu poznańskiego, podczas gdy w powiecie krakowskim budownictwo wielorodzinne nadal odgrywa marginalne znaczenie.

Wykres 3. Mieszkania i budynki mieszkalne jednorodzinne, których budowę rozpoczęto (na podstawie wydanych pozwoleń na budowę) na 1000 ludności w obszarze badań (średniorocznie) [2018-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

1.5 SIEĆ TRANSPORTOWA I DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Powiat wrocławski posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć drogową, na którą składają się drogi o znaczeniu krajowym, powiatowe i gminne (mapa 8). Przez teren powiatu wrocławskiego przechodzą odcinki następujących dróg o znaczeniu krajowym i międzynarodowym:

- odcinek autostrady A4 Jędrzychowice – Korczowa w gminach Kąty Wrocławskie, Kobierzyce i Żórawina z węzłami Wrocław Wschód, Bielany Wrocławskie, Wrocław Południe, Pietrzykowice i Kąty Wrocławskie – 36 km;
- dwa odcinki drogi ekspresowej S8 Kłodzko – Choroszcz: [1] w gminie Długołęka – 15 km oraz [2] w gminach Kąty Wrocławskie i Kobierzyce (w tym częściowo jako Autostradowa Obwodnica Wrocławia – AOW) z węzłami Wrocław Zachód, Wrocław Południe i Kobierzyce – 8 km;
- odcinek drogi krajowej nr 94 (DK 94) Zgorzelec – Korczowa w gminie Siechnice – 9 km;
- odcinek drogi krajowej nr 8 (DK 8) Kudowa-Zdrój – Budzisko w gminach Kobierzyce i Jordanów Śląski – 22 km;
- odcinek drogi krajowej nr 35 (DK 35) Golińsk – Bielany Wrocławskie w gminach Kobierzyce, Sobótka i Mietków – 26 km.

W sumie w granicach powiatu znajduje się 59 km autostrad i dróg szybkiego ruchu oraz 57 km dróg krajowych.

Przez teren powiatu wrocławskiego przechodzą również drogi wojewódzkie o łącznej długości 126 km:

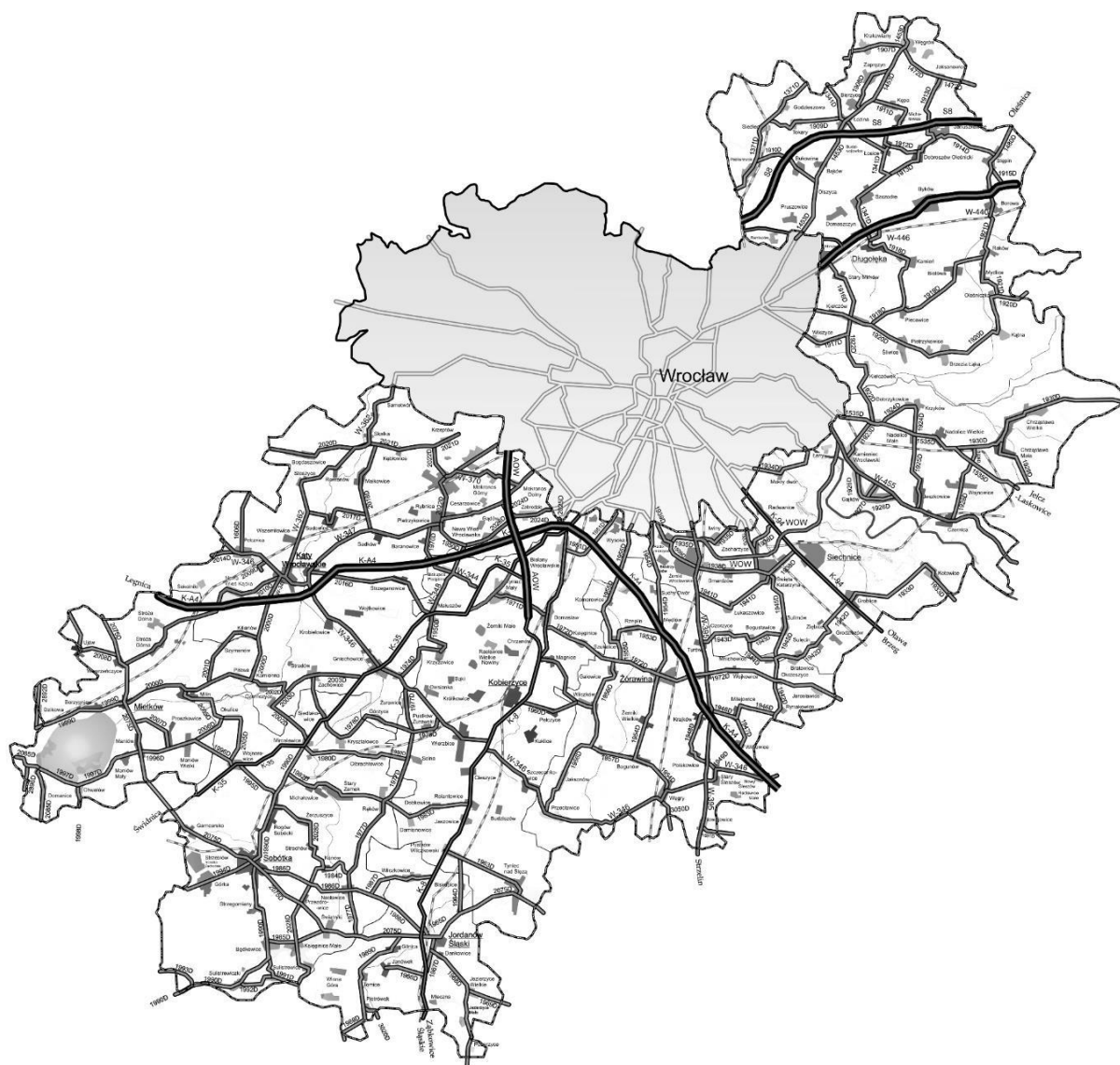
- DW 372 – tzw. łącznik Długołęka (gmina Długołęka) – 3 km;
- DW 368 (gmina Długołęka) – 12 km;
- DW 455 (gmina Czernica) – 13 km;
- DW 372 – Wschodnia Obwodnica Wrocławia (gminy Czernica i Siechnice) – 12 km;
- DW 395 (gminy Siechnice i Żórawina) – 16 km;
- DW 346 (gminy Żórawina, Kobierzyce i Kąty Wrocławskie) – 39 km;
- DW 348 (gmina Kobierzyce) – 3 km;
- DW 347 (gmina Kąty Wrocławskie) – 16 km;
- DW 362 (gmina Kąty Wrocławskie) – 12 km.

W gestii Zarządu Powiatu Wrocławskiego na dzień 31 grudnia 2019 r. znajdowało się 119 dróg o łącznej długości 580,9 km. Zarząd Powiatu sprawuje funkcję zarządcy dróg powiatowych, którego zadania realizowane są przez funkcjonujący w ramach struktury organizacyjnej Starostwa Powiatowego we Wrocławiu – Wydział Dróg i Transportu wraz z wchodzącymi w jego skład Referatami – Obwodami Drogowymi w Mirosławicach i Sulimowie.

Ponadto przez teren powiatu wrocławskiego przechodzi 460,5 km dróg gminnych o nawierzchni twardej (w tym 375,9 km dróg o nawierzchni twardej ulepszonej) oraz 155,4 km dróg gminnych o nawierzchni gruntowej.

Gęstość dróg powiatowych i gminnych o twardej nawierzchni w przypadku powiatu wrocławskiego wynosiła w 2019 r. 92,6 km na 100 km² oraz 68,4 km na 10 tys. mieszkańców.

Mapa 8. Sieć drogowa w powiecie wrocławskim [2019].

Źródło: Raport o stanie powiatu wrocławskiego za rok 2019, s. 86.

Transport kolejowy na terenie powiatu wrocławskiego ma mniejsze znaczenie. Przez teren powiatu przechodzą następujące linie kolejowe:

- linia nr 143 Wrocław Popowice – Kalety z przystankami: Długołęka i Borowa Oleśnicka (gmina Długołęka);
- linia nr 277 Wrocław Brochów – Opole Groszowice z przystankami: Siechnice (gmina Siechnice) i Czernica Wrocławska (gmina Czernica);
- linia nr 132 Wrocław Główny – Bytom z przystankami: Święta Katarzyna i Zębice Wrocławskie (gmina Siechnice);

- linia nr 276 Wrocław Główny – Międzyzlesie z przystankami: Smardzów Wrocławski (gmina Siechnice), Żórawina i Węgry (gmina Żórawina);
- linia nr 274 Wrocław Świebodzki – Görlitz z przystankami: Smolec, Sadowice Wrocławskie i Kąty Wrocławskie (gmina Kąty Wrocławskie).

W trakcie modernizacji są linia kolejowa nr 292 Wrocław Osobowice – Jelcz-Miłoszyce (z przystankami: Dobrzykowice Wrocławskie, Nadolice Wielkie i Chrzastawa Wielka) oraz linia nr 285 Wrocław Główny – Jedlina-Zdrój (z przystankami: Bielany Wrocławskie, Domasław, Kobierzyce, Wierzbice Wrocławskie, Pustków Żurawski, Olbrachtowice, Rogów Sobócki, Sobótka i Sobótka Zachodnia). Uruchomienie komunikacji kolejowej na obu liniach powinno przyczynić się do zmniejszenia natężenia ruchu kołowego w kierunku Wrocławia.

Programem, który w znaczący sposób przyczynił się do poprawy jakości dróg na terenie powiatu jest program „Bezpieczna droga”, który zainicjowany został w 2015 r., a jego pierwsza edycja realizowana była w latach 2016-2018. Od samego początku jego funkcjonowania jako główny cel programu określone zostało ujednolicenie zasad współpracy z gminami z terenu Powiatu Wrocławskiego w zakresie wspólnej realizacji budowy chodników przy drogach powiatowych. Dobra współpraca z gminami w zakresie poprawy stanu technicznego dróg powiatowych trwa praktycznie od samego początku istnienia Powiatu Wrocławskiego. Stworzenie programu miało na celu unormowanie zasad współpracy w formie stosownego programu, celem wskazania jednolitej formuły dla wszystkich gminnych partnerów.

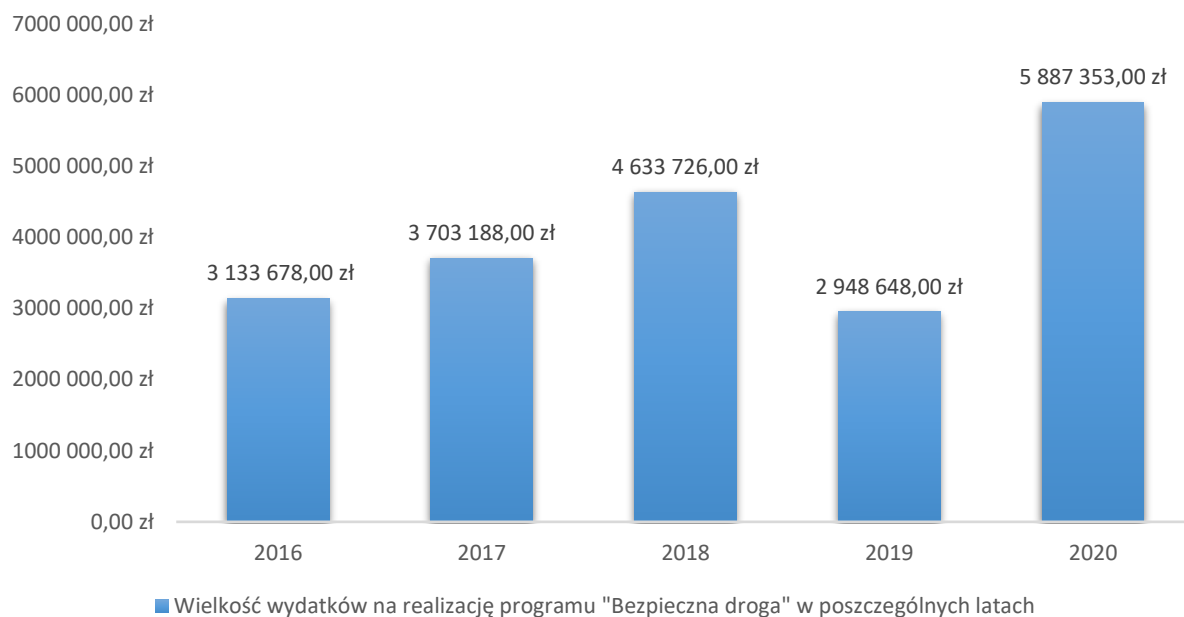
Skuteczna realizacja dotychczasowych zadań spowodowała, że Zarząd Powiatu Wrocławskiego podjął decyzję o jego kontynuacji – tym razem w latach 2019-2023. Oprócz samego wydłużenia ram czasowych programu, rozszerzony został również katalog inwestycji, które mogła być wspólnie realizowane. Oprócz dotychczasowej budowy chodników – druga edycja umożliwia również gminom wnioskowanie o wspólną realizację ciągów pieszo-rowerowych, dróg rowerowych oraz przebudowy odcinków dróg wynikającej z realizacji w/w robót budowlanych.

Istotną zmianą w drugiej edycji programu było również zwiększenie wysokości środków jakie Powiat Wrocławski przeznacza w danym roku na realizację zadań inwestycyjnych w ramach programu. Przyjęte rozróżnienie dla poszczególnych gmin wynika z liczby mieszkańców danej gminy – i tak dla gmin, których liczba mieszkańców wynosi poniżej 20 tysięcy – przyjęto wartość 400 tys. zł (gminy Czernica, Jordanów Śląski, Mietków, Sobótka, Żórawina), a dla gmin, których liczba mieszkańców wynosi powyżej 20 tysięcy – przyjęto wartość 500 tys. zł (gminy Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Siechnice). Powyższa zmiana oznacza, że całkowita wartość środków jakie Powiat Wrocławski zaplanował przeznaczyć na współfinansowanie zadań realizowanych na terenie danej gminy w trakcie realizacji drugiej edycji programu nie przekroczy odpowiednio łącznie kwoty 2,0 mln zł (dla gmin Czernica, Jordanów Śląski, Mietków, Sobótka, Żórawina) lub 2,5 mln zł (dla gmin Długołęka, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Siechnice).

Wykres 4 wskazuje ilość środków finansowych, jaka była wydatkowana na realizację programu „Bezpieczna droga” w dotychczasowych latach jego funkcjonowania. Wartości te wynikają ze stosownych sprawozdań finansowych i obejmują jedynie środki, które stanowiły wydatki w ramach budżetu Powiatu Wrocławskiego (tj. środki własne + wprowadzone do budżetu dotacje z poszczególnych gmin i dotacje dla gmin realizujących zadania w ramach tzw. „zastępstwa inwestorskiego”). Nie zostały tu wskazane środki, które wydatkowane były bezpośrednio przez gminy w ramach ich budżetów, w przypadku zadań realizowanych przez gminy w formie „zastępstwa inwestorskiego”. W ramach

programu są bowiem realizowane również zadania w takiej formie, w przypadku gdy gmina składając wniosek dla danego zadania zadeklarowała pełnienie funkcji inwestora (zadania te w dalszym ciągu koordynowane są przez pracowników Wydziału Dróg i Transportu). Różnice w poszczególnych latach wynikają z różnej ilości realizowanych zadań. Część z przedkładanych przez gminy propozycji zadań niekiedy nie jest możliwa do realizacji (ze względów technicznych, proceduralnych czy finansowych) lub wymaga większej ilości czasu (np. poprzedzenia procesu inwestycyjnego koniecznością opracowania stosownej dokumentacji projektowej).

Wykres 4. Wielkość wydatków na realizację programu „Bezpieczna droga” [2016-2020].

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Dotychczasowa realizacja programu „Bezpieczna droga” zdecydowanie potwierdziła skuteczność wieloletniej współpracy między Powiatem Wrocławskim a gminami z terenu powiatu, przyczyniając się w znacznym stopniu do poprawy bezpieczeństwa użytkowników dróg powiatowych (przede wszystkim osób pieszych) poprzez polepszenie stanu infrastruktury drogowej. Udział gmin, które są wnioskodawcami realizowanych w ramach programu projektów, w tym udział finansowy – umożliwił realizację większej ilości tego typu inwestycji – zwiększając zdecydowanie możliwości inwestycyjne. Wspólna troska o bezpieczeństwo użytkowników dróg przynosi wymierne korzyści nie tylko dla mieszkańców Powiatu Wrocławskiego, ale i wszystkich pozostałych użytkowników dróg powiatowych.

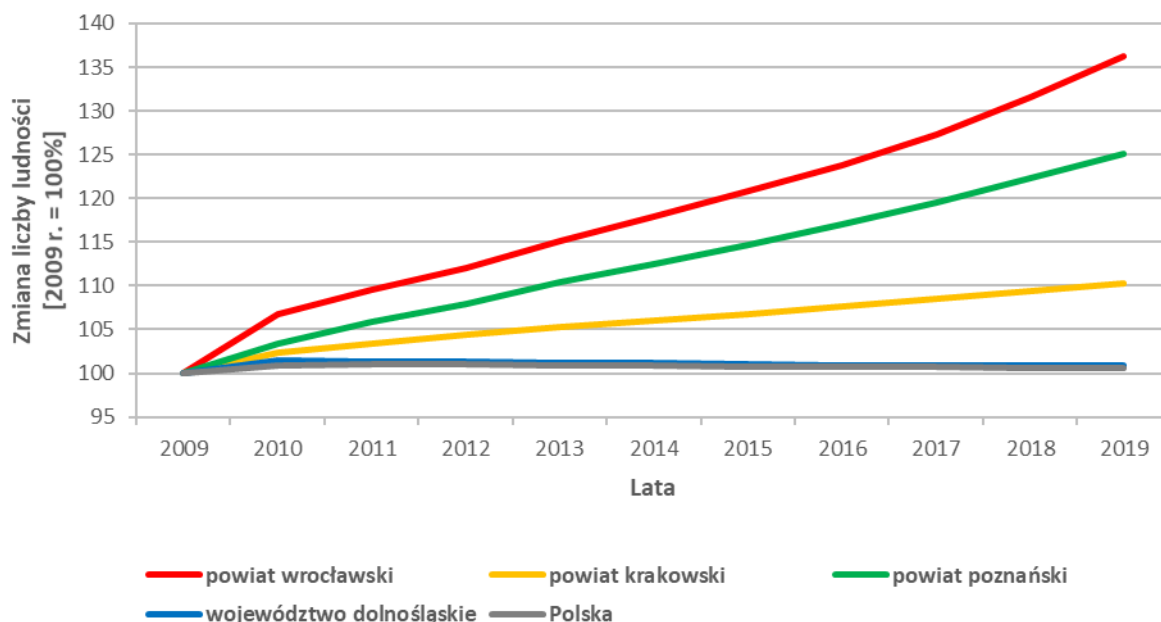
2 LUDNOŚĆ

Kluczowym zagadnieniem z punktu widzenia przebiegu wszelkich procesów społeczno-gospodarczych na danym obszarze jest analiza jego sytuacji ludnościowej. W bieżącym opracowaniu uwzględniono kwestie dotyczące: [1] stanu ludności i jego zmian w latach 2009-2019, [2] przyrostu rzeczywistego ludności i jego składowych (przyrost naturalny i ruch wędrownkowy), [3] struktury ludności według płci i wieku. Zagadnienia te będą stanowiły przedmiot kolejnych podrozdziałów w tym rozdziale.

2.1 STAN LUDNOŚCI

Jak już wspomniano, powiat wrocławski charakteryzuje się bardzo korzystną sytuacją demograficzną, co przejawia się stałym wzrostem liczby ludności. W latach 2009-2019 liczba ludności w powiecie zwiększyła się z 111,1 tys. do 151, 4 tys. osób, czyli o 36,3%. Co istotne, stały wzrost liczby ludności na omawianym obszarze występuje nieprzerwanie od 1988 r. (por. Maleszka, Szmytkie 2009). Według danych NSP 1988 na terenie dzisiejszego powiatu wrocławskiego zamieszkiwało 90,2 tys. osób, co oznacza wzrost liczby ludności w latach 1988-2019 o 67,8%. Należy jednak nadmienić, że dynamika wzrostu liczby ludności na omawianym obszarze wykazywała tendencję rosnącą, co wskazuje na postęp procesów suburbanizacji w otoczeniu Wrocławia. W latach 1988-1996 wynosiła 0,3% rocznie, w latach 1996-2001 – 0,7% rocznie, w latach 2001-2005 – 1,4% rocznie, w latach 2006-2016 – 2,9% rocznie, a po 2016 r. – 3,3% rocznie. Taka tendencja jest odmienna od trendów obserwowanych w kraju i województwie dolnośląskim, natomiast jest typowa dla powiatów obwarzankowych otaczających największe miasta w Polsce (wykres 5). Warto jednak nadmienić, że dynamika wzrostu liczby mieszkańców w powiecie wrocławskim jest zdecydowanie wyższa niż np. w powiatach poznańskim (wzrost o 25,1% w latach 2009-2019) czy krakowskim (+10,2%).

Wykres 5. Zmiana liczby ludności w obszarze badań [2009-2019].

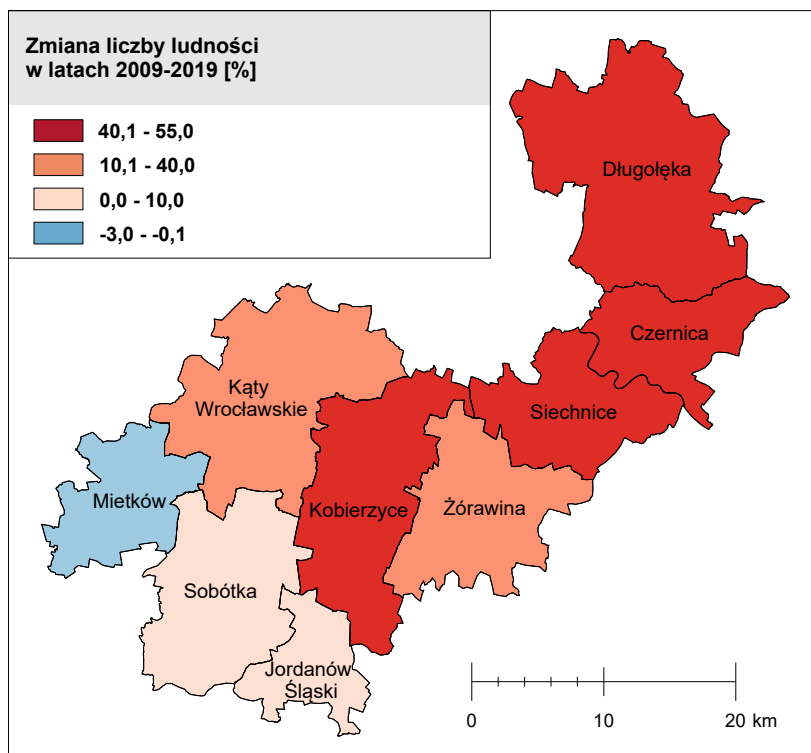
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Co więcej, korzystna sytuacja ludnościowa powiatu wrocławskiego utrzyma się w kolejnych latach, na co wskazują wyniki *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030* opracowanej przez GUS (2017)

oraz *Prognozy demograficznej dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 r.* (Górecka, Szmytkie 2020). Według prognozy GUS liczba ludności w powiecie wrocławskim w 2030 r. ma wzrosnąć do 177,6 tys. osób (czyli o 17,3%), natomiast według *Prognozy demograficznej dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 r.* liczba mieszkańców powiatu ma wzrosnąć do 192,2 tys. osób w 2030 r. (czyli o 26,9%), a w 2040 r. ma osiągnąć 213,7 tys. osób (co oznacza wzrost o 41,2% względem 2019 r.).

Dynamika zmian liczby ludności w powiecie wrocławskim w latach 2009-2019 w ujęciu gminnym była jednak zróżnicowana (mapa 9). Zdecydowanie wyższy przyrost liczby mieszkańców wystąpił w gminach stanowiących pierwszy pierścień gmin strefy podmiejskiej Wrocławia, a niższy w gminach oddalonych od stolicy województwa (Jordanów Śląski, Mietków i Sobótka). Największy przyrost liczby ludności miał miejsce w gminach: Czernica (+54,9%), Siechnice (+51,3%), Długołęka (+48,1%) i Kobierzyce (+42,7%), podczas gdy w gminie Mietków miał miejsce spadek liczby ludności (o 2,6%), a w gminach Sobótka i Jordanów Śląski liczba ludności wzrosła jedynie nieznacznie (odpowiednio o 3,0% i 4,4%).

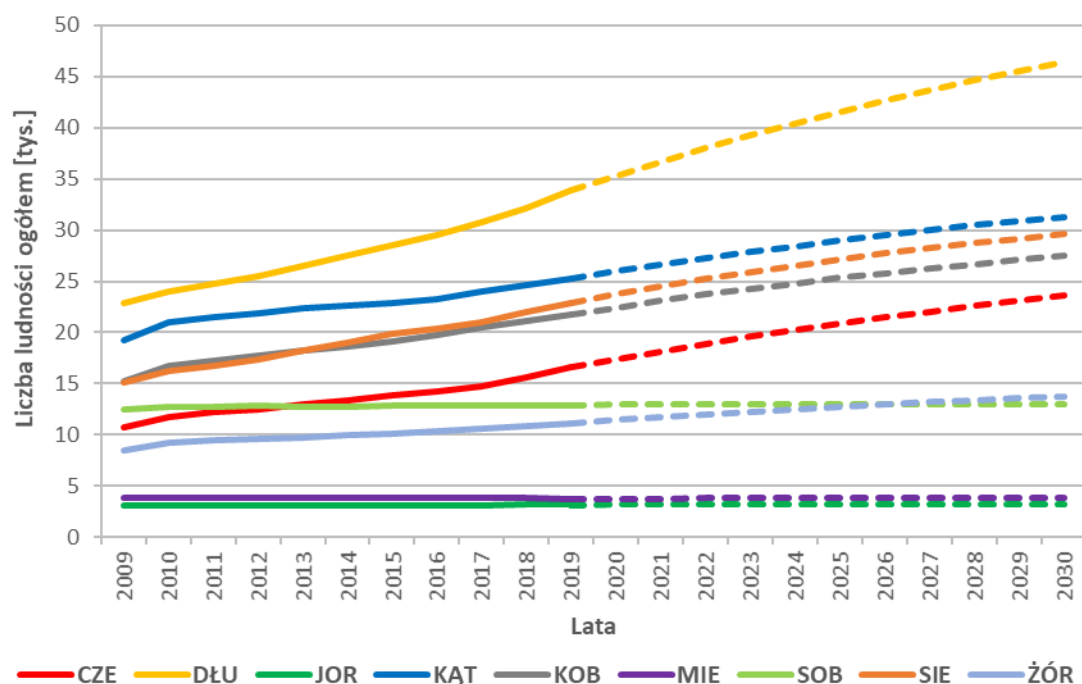
Mapa 9. Zmiana liczby ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Według *Prognozy demograficznej dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 r.*, opisany powyżej trend zmian ludnościowych ma się utrzymać w kolejnych latach (wykres 6). W gminach Jordanów Śląski, Mietków i Sobótka ma mieć miejsce nieznaczny wzrost liczby ludności (na poziomie odpowiednio: 2,5%, 0,9% i 0,4%), z kolei w gminach pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej – ma się utrzymać znaczący przyrost liczby ludności. Największy przyrost liczby mieszkańców przewidywany jest w gminach: Czernica (+41,9%) i Długołęka (+37,2%), a w pozostałych gminach leżących w tej strefie przyrost rzeczywisty ma sięgnąć 23,4-29,3%. Utrzyma się również tendencja do bardziej znaczącego wzrostu liczby ludności na obszarach wiejskich niż w miastach powiatu (wzrost ten wyniesie odpowiednio: +28,3% i +19,0%), co ma się przyczynić do dalszego spadku poziomu urbanizacji *de jure* (do poziomu 13,8% w 2030 r.).

Wykres 6. Zmiana liczby ludności w gminach powiatu wrocławskiego – rzeczywista [2009-2019] i prognozowana [2020-2030].

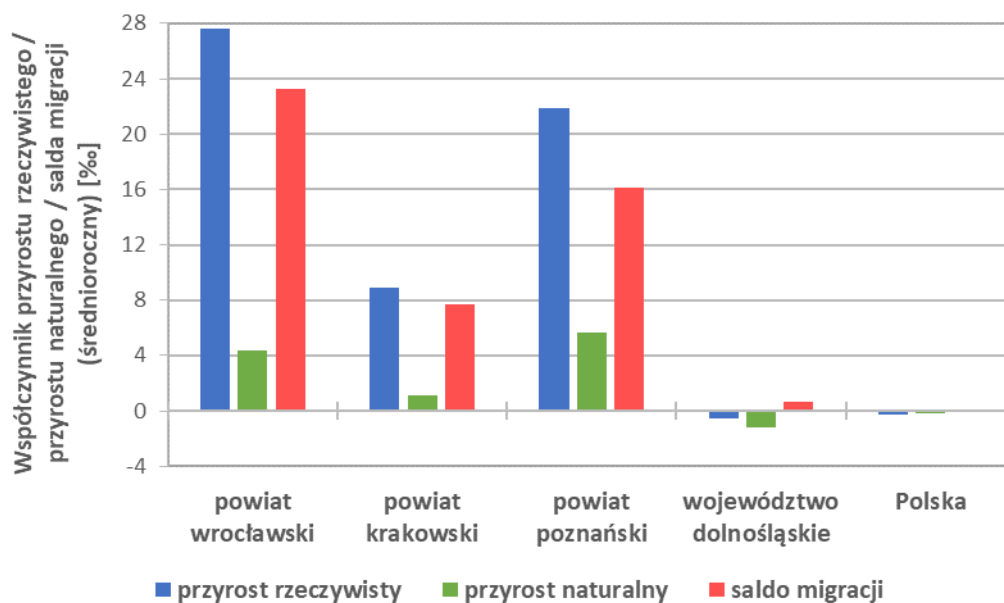

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2.2 RUCH NATURALNY I MIGRACJE LUDNOŚCI

Głównym czynnikiem zmian ludnościowych w powiecie wrocławskim jest dodatnie saldo migracji, co wskazuje na fakt, że sytuacja ludnościowa gmin powiatu kształtowana jest przez procesy suburbanizacji (wykres 7).

Wykres 7. Przyrost rzeczywisty ludności w obszarze badań (średnioroczny) [2009-2019].

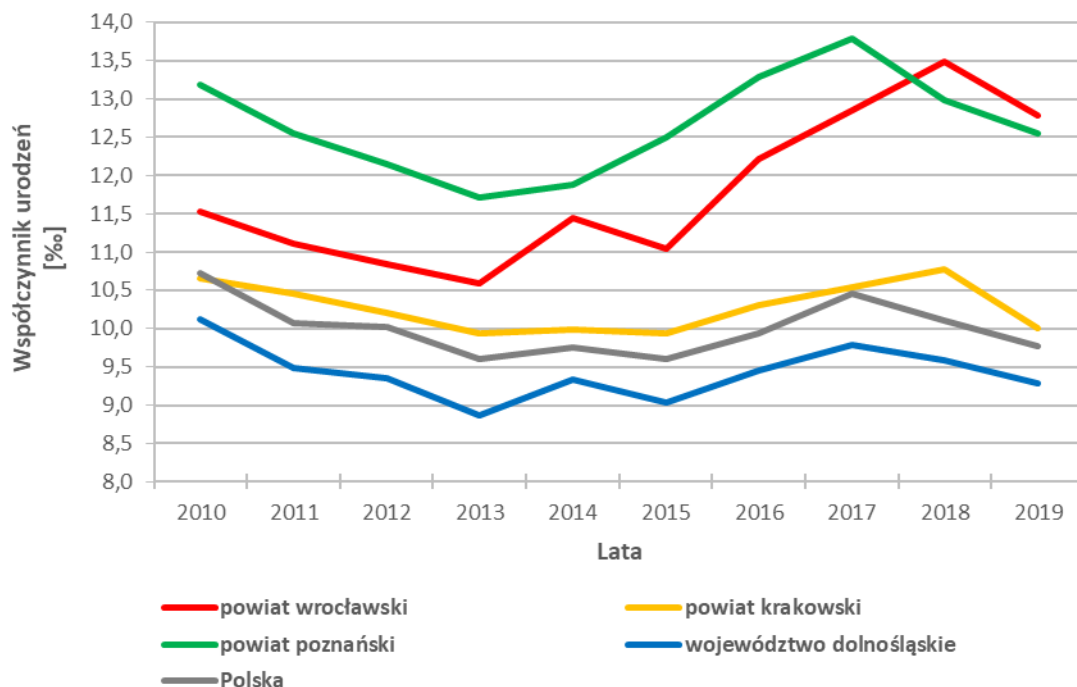

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Warto jednak stwierdzić, że napływ migracyjny na obszar powiatu wrocławskiego (głównie ludzi w wieku mobilnym), przyczynia się zarazem do wzrostu liczby urodzeń (wykres 8), przez co obie składowe przyrostu rzeczywistego są dodatnie. Taka sytuacja jest charakterystyczna także dla innych powiatów obwarzankowych otaczających największe miasta, które w tym zakresie wyróżniają się na tle innych obszarów w kraju czy województwie dolnośląskim, gdzie w ostatnich latach występuje problem ubytku naturalnego i ujemnego salda migracji.

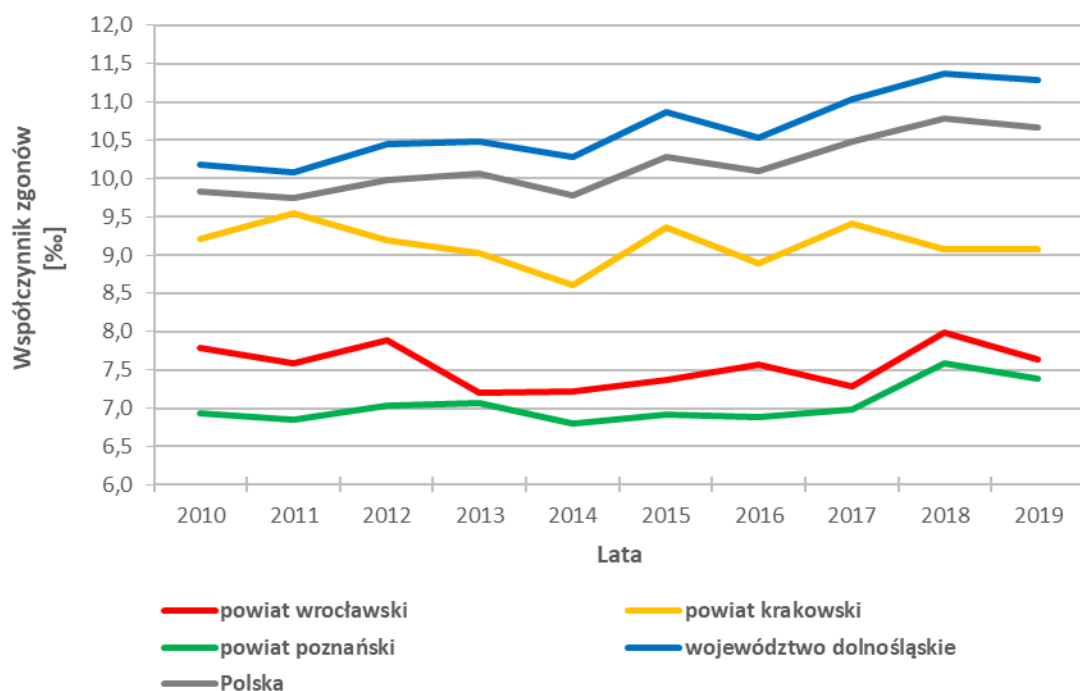
Mimo w zasadzie stałego wzrostu liczby urodzeń w powiecie wrocławskim w analizowanym okresie, współczynnik urodzeń w latach 2009-2013 zmniejszył się z 12,0‰ do 10,6‰, a po 2013 r. zaczął wzrastać do poziomu 13,5‰ w 2018 r. i 12,8‰ w 2019 r. Taka sytuacja wynikała z faktu, że dynamika wzrostu liczby urodzeń była niższa niż dynamika wzrostu liczby ludności ogółem. Z kolei współczynnik zgonów w powiecie utrzymuje się na zbliżonym poziomie 7,2-8,4‰ (średnio 7,6‰) (wykres 9). Utrzymywanie się liczby urodzeń na wysokim poziomie i jedynie nieznaczny wzrost liczby zgonów, przyczyniają się do utrzymywania się współczynnika przyrostu rzeczywistego w powiecie wrocławskim na dodatnim poziomie, z tendencją rosnącą od 2012 r. (wykres 10). W latach 2018-2019 powiat wrocławski zrównał się nawet w zakresie wartości przyrostu rzeczywistego z powiatem poznańskim, w którym sytuacja w tym zakresie była korzystniejsza w zasadzie od lat 80. XX w. (por. Bagińska, Szmytkie 2009). W 2019 r. powiat wrocławski cechował się najwyższym w skali województwa współczynnikiem przyrostu naturalnego, a także był jednym z pięciu powiatów o dodatniej wartości przyrostu naturalnego oraz jednym z dwóch powiatów (obok miasta Wrocław), w którym przyrost naturalny utrzymał tendencję wzrostową (*Dolnośląska Strategia... 2021*).

Wykres 8. Współczynnik urodzeń w obszarze badań [2010-2019].

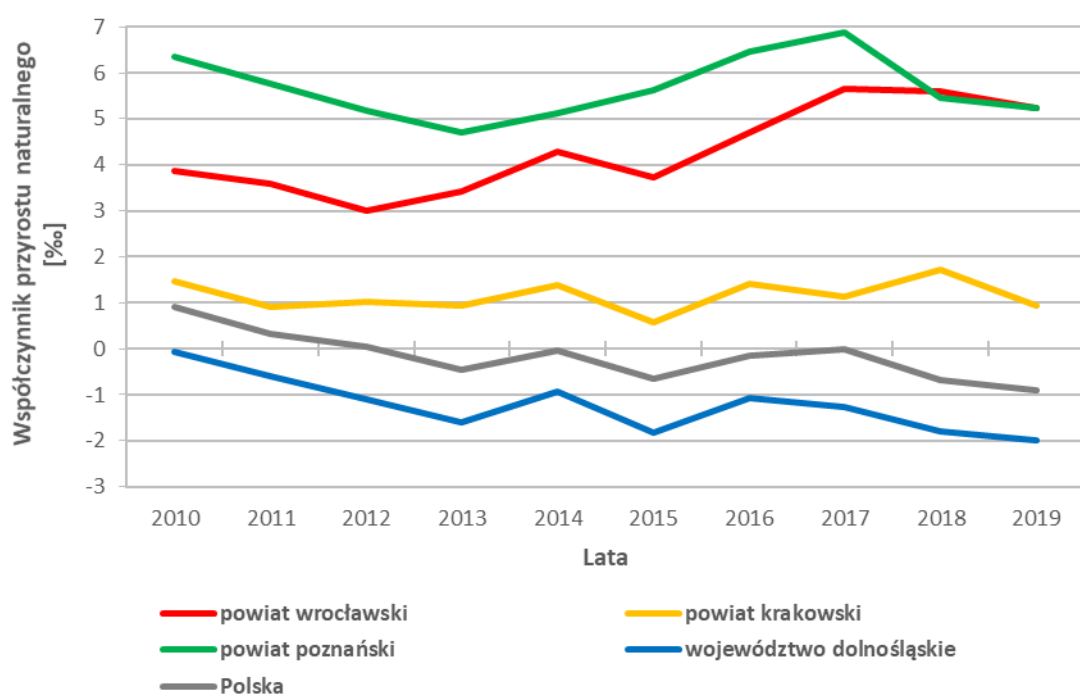
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 9. Współczynnik zgonów w obszarze badań [2010-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 10. Przyrost naturalny w obszarze badań [2010-2019].

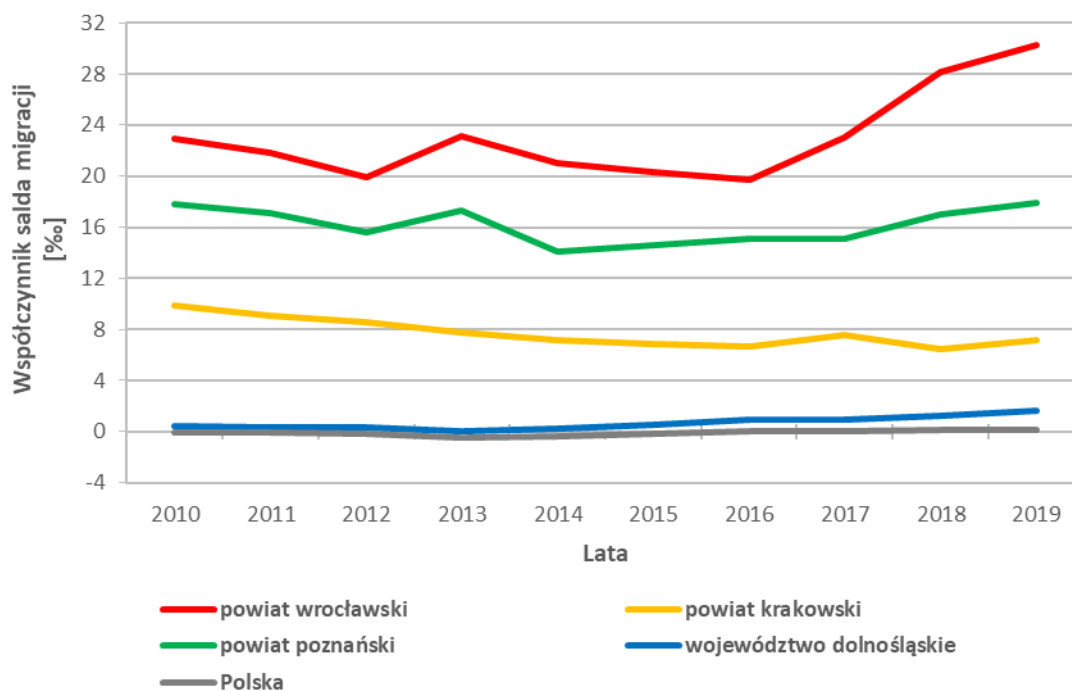
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak już wspomniano powyżej, głównym czynnikiem kształtującym korzystną sytuację demograficzną powiatu wrocławskiego jest dodatnie saldo migracji. W latach 2009-2016 saldo migracji na omawianym obszarze utrzymywało się na stabilnym poziomie 19,8-23,2%, natomiast po 2016 r. zaczęło dynamicznie wzrastać do poziomu 30,3% (wykres 11), co wynikało ze znaczącego wzrostu liczby zameldowań.

Jak wykazują badania dotyczące kierunków napływu migracyjnego (por. Długosz, Szmytkie 2021), głównym obszarem źródłowym migracji dla gmin powiatu wrocławskiego w latach 2002-2018 był Wrocław, skąd do gmin analizowanego powiatu napłynęło 36,2 tys. osób, co stanowiło ponad połowę ogółu migrantów w gminach należących do pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej i ok. 25-35% w gminach drugiego pierścienia. Co istotne, w zakresie salda migracji powiat wrocławski cechuje się znacznie korzystniejszą sytuacją niż powiaty poznański i krakowski.

W strukturze zameldowań do gmin powiatu wrocławskiego przeważają zameldowania z miast (81,4%), natomiast zameldowania ze wsi i z zagranicy mają marginalne znaczenie (odpowiednio: 17,4% i 1,2%). Podobna sytuacja jest w przypadku wymeldowań, w których także przeważają wymeldowania do miast (63,1%), natomiast wymeldowania na wieś i za granicę mają znacząco mniejszy udział (odpowiednio: 33,8% i 3,1%). O atrakcyjności migracyjnej powiatu wrocławskiego świadczy fakt, że powiat ten cechuje się dodatnim saldem migracji zagranicznych (+0,2‰ średniorocznie). W 2019 r. powiat wrocławski charakteryzował się najwyższym w województwie saldem migracji (*Dolnośląska Strategia...* 2021).

Wykres 11. Migracje w obszarze badań [2010-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2.3 STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU

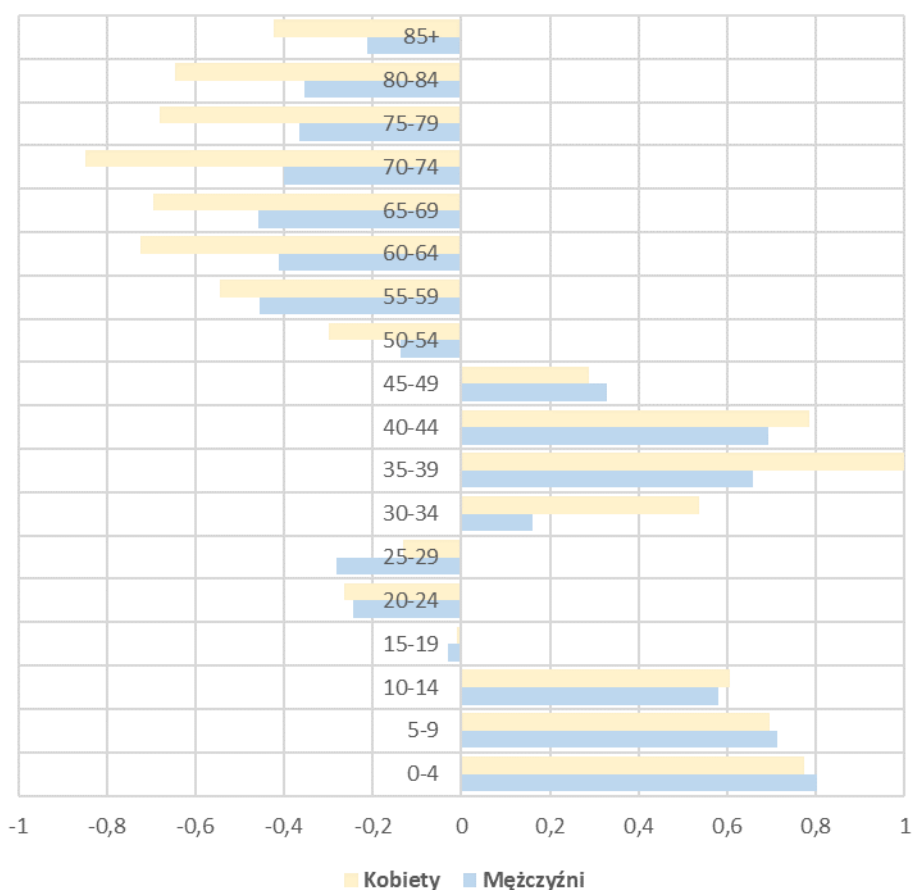
Ruch naturalny i ruch wędrowniczy ludności przyczyniają się do istotnych zmian w strukturze ludności powiatu wrocławskiego według płci i wieku. W przypadku struktury ludności według płci, powiat wrocławski cechuje się nieznaczną przewagą liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (w 2019 r. udział kobiet w powiecie wyniósł 51,0%). Wartość współczynnika feminizacji na analizowanym obszarze w 2019 r. wyniosła 104,3 kobiety na 100 mężczyzn. Co prawda, jest to wartość znacząco niższa od średniej krajowej (106,7 kobiety na 100 mężczyzn) oraz średniej dla województwa dolnośląskiego (108,0 kobiety na 100 mężczyzn). Mając jednak na uwadze, że współczynnik feminizacji jest dużo wyższy w miastach niż na obszarach wiejskich (jego wartość wynosi odpowiednio: 111,0 i 100,6 kobiet na 100 mężczyzn),

to w przypadku powiatu wrocławskiego, który cechuje się bardzo niskim udziałem ludności miejskiej, może wskazywać na postęp procesów urbanizacji na obszarach wiejskich powiatu.

Co więcej, nadwyżki udziałów kobiet i mężczyzn na obszarze powiatu wrocławskiego względem średnich udziałów poszczególnych grup ludności według płci i wieku w kraju dotyczą ludności w wieku 0-14 lat oraz 30-49 lat (wykres 12), co świadczy o selektywnym charakterze migracji na tereny podmiejskie położone w otoczeniu Wrocławia oraz znacznej liczbie urodzeń na terenie powiatu wrocławskiego.

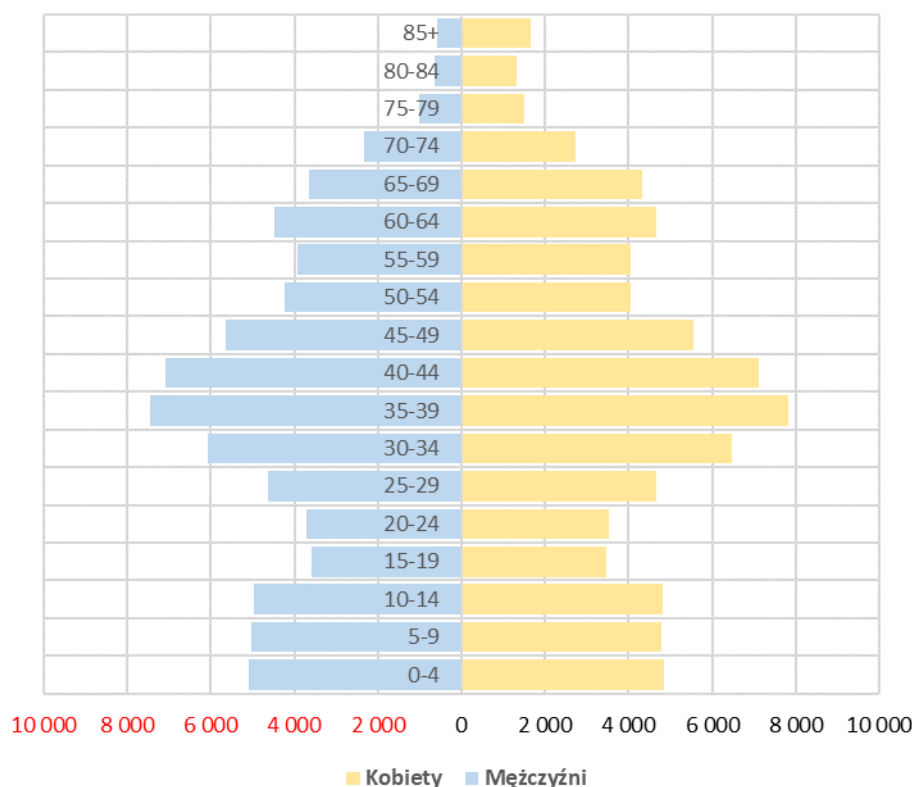
W strukturze ludności według płci i wieku dla powiatu wrocławskiego (wykres 13) widoczny jest znaczący udział ludności do 14 roku życia oraz roczniki wyżów (30-49 lat oraz 60-69 lat) i niżów demograficznych (15-24 lata oraz 50-59 lat). Nadwyżki liczby kobiet nad liczbą mężczyzn występują w grupach wiekowych: 25-44 lata i powyżej 55 roku życia. O ile nadwyżka kobiet w starszych grupach wiekowych jest zjawiskiem typowym, tak znaczące nadwyżki kobiet w wieku produkcyjnym mobilnym świadczą o selektywnym charakterze migracji. Jest to zjawisko o tyle ciekawe, że dla obszarów wiejskich typowa jest ucieczka kobiet w tych grupach wiekowych. W tym zakresie obszary podmiejskie znacząco różnią się od peryferyjnych obszarów wiejskich.

Wykres 12. Nadwyżki i niedobory w udziałach poszczególnych grup ludności według płci i wieku w powiecie wrocławskim względem średnich krajowych [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 13. Struktura ludności według płci i wieku dla powiatu wrocławskiego [2019].

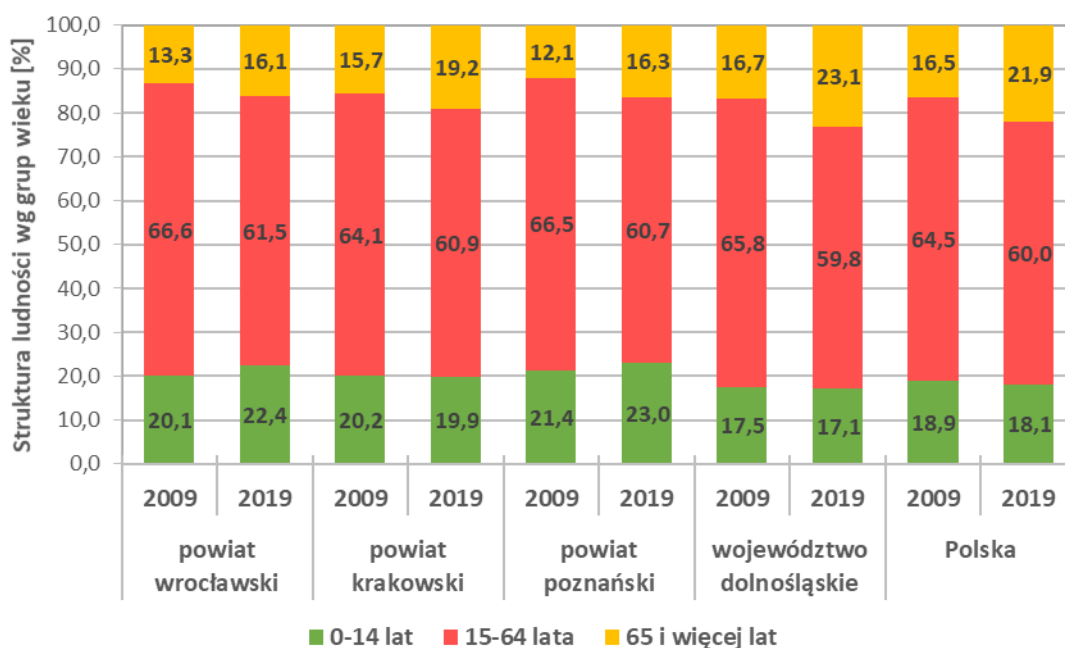

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując zmiany ludności według ekonomicznych grup wieku (wykres 14), można stwierdzić, że na terenie powiatu wrocławskiego obserwowany jest wzrost udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 2,3 p.p.) i poprodukcyjnym (o 2,8 p.p.), kosztem udziału ludności w wieku produkcyjnym (o 5,1 p.p.). Jest to zjawisko typowe dla powiatów obwarzankowych, w których procesy suburbanizacji są bardzo dynamiczne (jak np. powiat poznański). Nieco inna sytuacja w tym zakresie wystąpiła z kolei w przypadku pozostałych obszarów. Trendy ogólnopolskie lub wojewódzkie świadczą o wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, kosztem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Wskazuje to na złożoną sytuację demograficzną powiatu wrocławskiego. Z jednej strony, na terenie powiatu występuje proces starzenia się ludności kosztem ubytku udziału ludności w wieku produkcyjnym, co jest trendem ogólnopolskim. Z drugiej strony, selektywny charakter migracji i związany z nim wzrost liczby urodzeń, prowadzi do odmłodzenia struktur ludnościowych w powiecie wrocławskim (podobnie jak i w innych powiatach obwarzankowych otaczających największe miasta w kraju). Mimo to, w 2019 r. powiat wrocławski cechował się najniższą wartością mediany wieku spośród powiatów województwa dolnośląskiego (*Dolnośląska Strategia...* 2021).

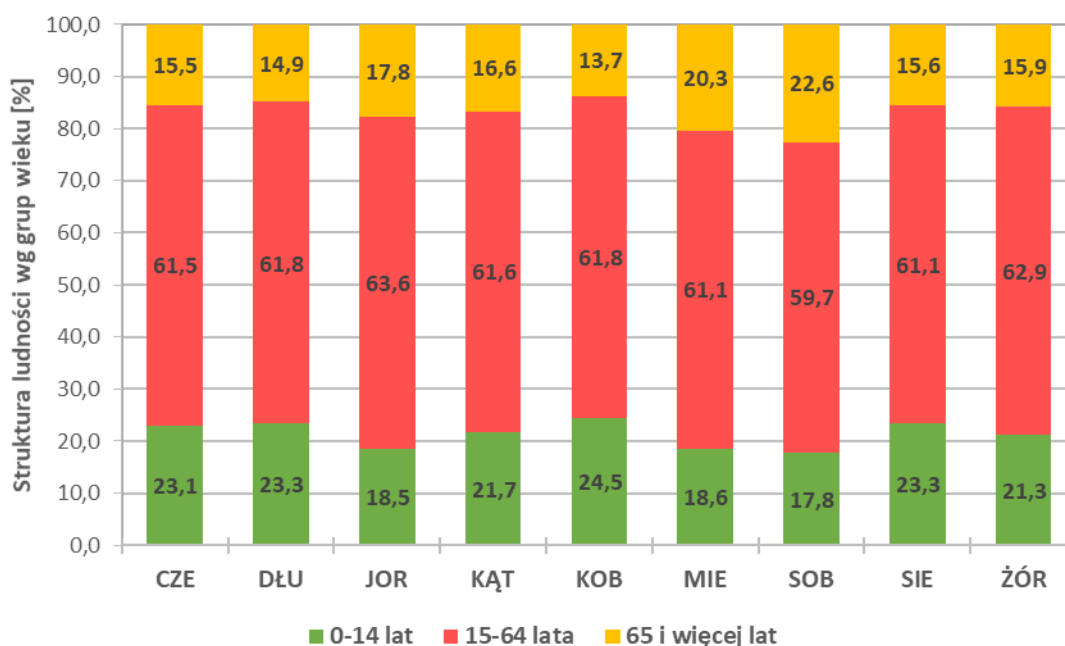
Gminy powiatu wrocławskiego różnią się w zakresie struktur ludności według ekonomicznych grup wieku (wykres 15). Gminy położone w pierwszym pierścieniu strefy podmiejskiej mają wyraźnie wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, a niższy – ludności w wieku poprodukcyjnym. W gminach oddalonych od stolicy województwa (Jordanów Śląski, Mietków i Sobótka) sytuacja jest z kolei odwrotna (wyższy udział grupy poprodukcyjnej, niższy przedprodukcyjnej).

Wykres 14. Struktura ludności według wieku w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

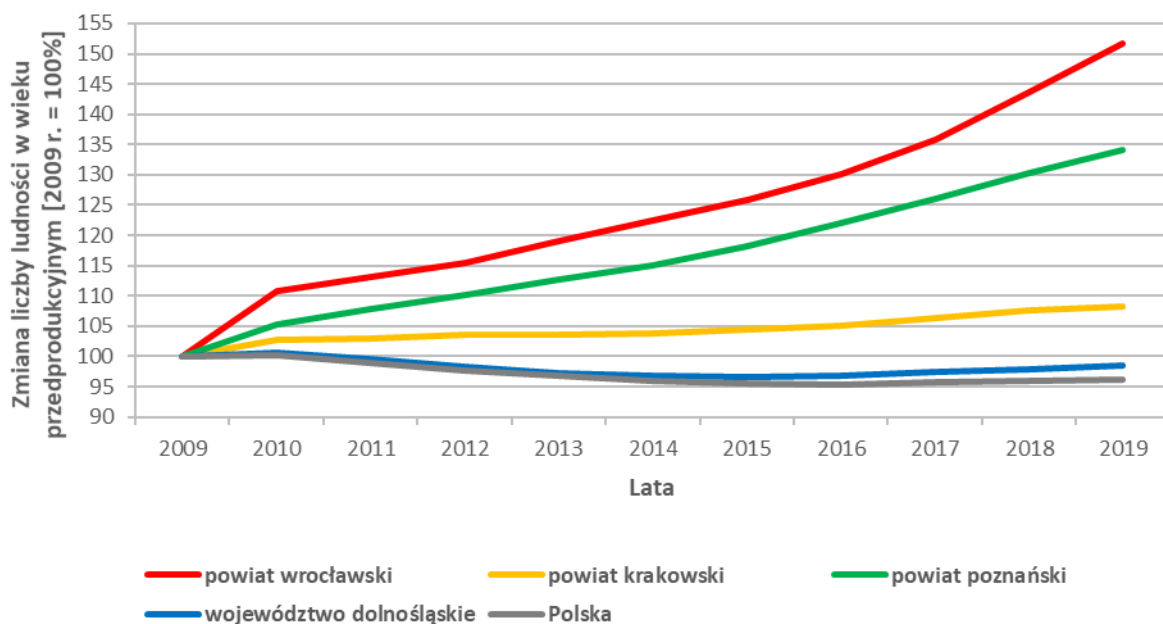
Wykres 15. Struktura ludności według wieku w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

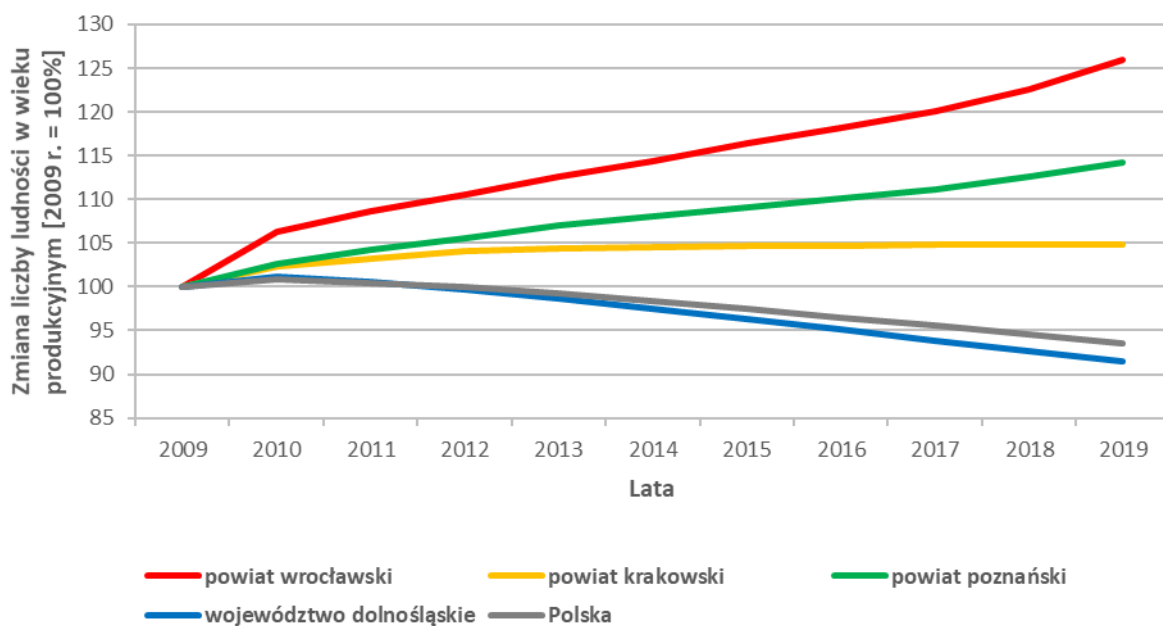
Na odmładzanie się struktury ludnościowej powiatu wrocławskiego wskazuje znaczący wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (wykres 16). W latach 2009-2019 liczba ludności w tej grupie wieku w powiecie wzrosła z 22,3 do 33,8 tys. osób, czyli o 51,6%. Podobne zjawisko występuje również w innych powiatach obwarzankowych, choć na mniejszą skalę, natomiast trendy ogólnopolskie lub wojewódzkie są jednak odmienne. Liczba ludności w tej grupie wieku zmniejszała się do 2015-2016 r., a w ostatnich latach nieznacznie wzrosła.

Wykres 16. Zmiana liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w obszarze badań [2009-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 17. Zmiana liczby ludności w wieku produkcyjnym w obszarze badań [2009-2019].

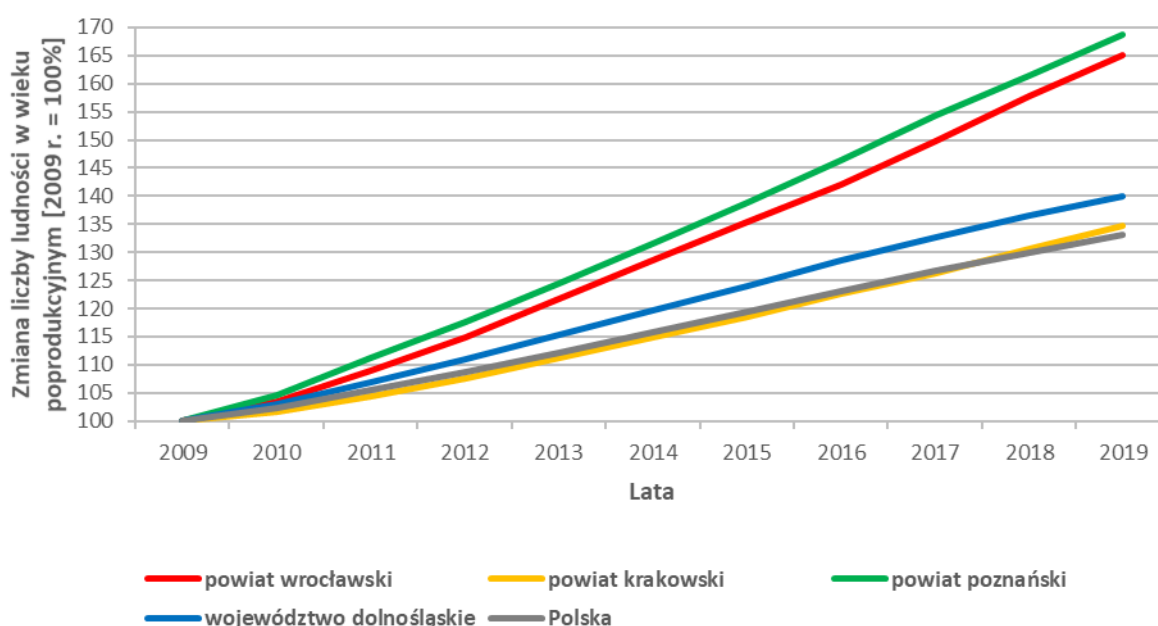
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Co ciekawe, mimo obserwowanego spadku udziału ludności w wieku produkcyjnym w powiecie wrocławskim w latach 2009-2019, liczba ludności w tej grupie wieku na omawianym obszarze wzrosła i to dość znacząco, z 74,0 do 93,2 tys. osób, czyli o 25,9%. Podobna sytuacja miała miejsce również w powiatach krakowskim i poznańskim, przy czym w obu tych powiatach wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym był znacząco niższy niż w powiecie wrocławskim (wykres 17). Spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym we wspomnianych powiatach, mimo wzrostu liczby ludności w tej grupie wieku, wynikał z szybszego tempa wzrostu liczby ludności w pozostałych ekonomicznych grupach wieku.

Tendencje ogólnokrajowe lub regionalne w omawianym zakresie są zgoła odmienne – obserwowany jest znaczący spadek liczby ludności w analizowanej grupie ludności.

W latach 2009-2019 największy wzrost liczby ludności dotyczył grupy poprodukcyjnej, co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności (wykres 18). Jest to trend ogólnopolski (Kurek 2008, Szukalski 2011, Żołędowski 2012). Co ciekawe, największy wzrost spośród omawianych obszarów wystąpił w powiatach obwarzankowych o największym całkowitym wzroście liczby ludności, czyli w powiatach wrocławskim i poznańskim. W przypadku powiatu wrocławskiego liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 14,8 do 24,4 tys. osób, czyli o 65,2%. Mimo to, w 2019 r. powiat wrocławski cechował się najniższym spośród powiatów województwa dolnośląskiego udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (*Dolnośląska Strategia... 2021*).

Wykres 18. Zmiana liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w obszarze badań [2009-2019].

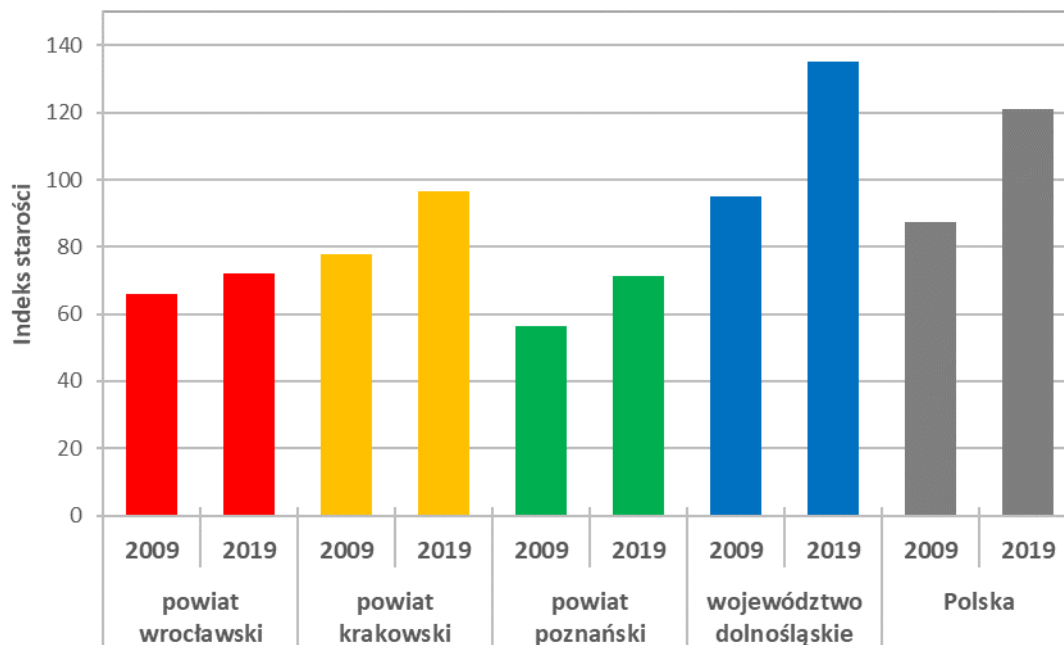
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Omówione powyżej procesy i struktury dobrze podsumowuje analiza indeksu starości, liczonego jako stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Powiat wrocławski cechuje się niską wartością indeksu starości (72,0 w 2019 r., przy średniej krajowej wynoszącej 121,0 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 135,2), podobnie jak powiat krakowski i poznański (wykres 19). O postępującym procesie starzenia się ludności świadczy znaczący wzrost indeksu starości w latach 2009-2019, co miało miejsce we wszystkich omawianym obszarach. Warto jednak zauważyć, że w powiatach obwarzankowych proces ten postępuje najwolniej, co potwierdza ich korzystną sytuację ludnościową, czego dobrym przykładem jest powiat wrocławski (wzrost o 5,9 p.p., przy średniej dla województwa dolnośląskiego wynoszącej 40,1 p.p.).

Co ciekawe, powiat wrocławski cechuje się, zbliżoną do średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego, wartością współczynnika obciążenia demograficznego, który wyraża stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym) do liczby ludności w wieku produkcyjnym. W 2019 r. wartość wspomnianego wskaźnika wyniosła 62,5 w przypadku powiatu wrocławskiego i 67,3 w przypadku województwa dolnośląskiego, przy średniej krajowej wynoszącej 66,7 (wykres 20). Warto jednak nadmienić, że analizowane obszary różnią się strukturą grupy nieprodukcyjnej

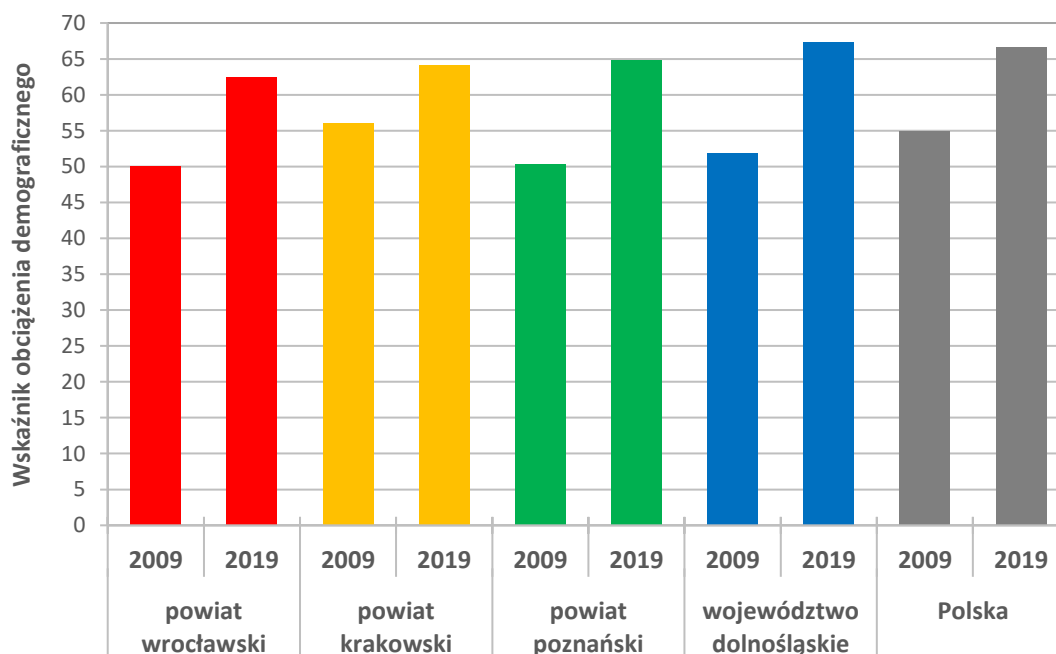
– w przypadku powiatu wrocławskiego (jak również powiatów krakowskiego i poznańskiego) dominuje ludność w wieku przedprodukcyjnym (58,1%), podczas gdy w województwie dolnośląskim i średnio w kraju przeważa ludność w wieku poprodukcyjnym (której udział wynosi odpowiednio 57,5% i 54,8%).

Wykres 19. Indeks starości w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 20. Wskaźnik obciążenia demograficznego w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

3 SFERA SPOŁECZNA

Istotnym wskaźnikiem poziomu życia ludności jest funkcjonowanie sfery społecznej. W niniejszym opracowaniu uwzględniono zagadnienia dotyczące: [1] edukacji (w tym wychowania przedszkolnego), [2] ochrony zdrowia, [3] pomocy społecznej, [4] kultury i dziedzictwa kulturowego, [5] sportu, rekreacji i turystyki, [6] kapitału społecznego i [7] bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia te będą stanowiły przedmiot kolejnych podrozdziałów w tym rozdziale.

3.1 EDUKACJA

W „Raportie o stanie powiatu wrocławskiego w za rok 2019” stwierdzono, że rozpiętość obszarowa powiatu wrocławskiego oraz jego usytuowanie geograficzne w sąsiedztwie miasta wojewódzkiego z szerokim wachlarzem oferty edukacyjnej na różnych szczeblach, stanowią barierę w dążeniu do wypracowania optymalnej sieci szkół, zaspokajającej wszystkie potrzeby edukacyjne dzieci i młodzieży. Brak naturalnego centrum powiatu, co jest problemem powiatów obwarzankowych, oraz funkcjonująca sieć komunikacyjna mają zasadniczy wpływ na ograniczenie swobodnego przemieszczania się, a tym samym dotarcia do szkół znajdujących się w różnych częściach powiatu. Dogodniejsze trasy dojazdowe do miasta Wrocławia powodują, że mieszkańcy oddalonych miejscowości często wybierają ten wariant jako korzystniejszy dla kontynuowania nauki przez ich dzieci. Przekłada się to na stały odpływ uczniów z obszarów wiejskich i mniejszych miast.

W obliczu narastającego problemu z utrzymaniem optymalnej liczby uczniów w jednostkach oświatowych na poziomie umożliwiającym racjonalne gospodarowanie środkami finansowymi, w tym pozyskanymi z subwencji oświatowej, Powiat realizuje politykę oświatową opartą na zaspokajaniu potrzeb i rozwijaniu zainteresowań młodzieży w zakresie niszowych specjalizacji, mogących stanowić uzupełnienie oferty edukacyjnej miasta Wrocławia. Ocenia się, że tylko taki kierunek działania ma szansę na zapewnienie rozwoju sieci szkół powiatu wrocławskiego w obliczu konkurencyjności edukacyjnej Wrocławia.

Powiat realizuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie edukacji publicznej. Do zadań własnych powiatu należy m.in. zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych, szkół ponadpodstawowych, w tym integracyjnych oraz z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, szkół sportowych i mistrzostwa sportowego oraz placówek typu np. poradnia psychologiczno-pedagogiczna czy młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

Powiat wrocławski jest organem prowadzącym dla 2 zespołów szkół ponadpodstawowych z oddziałami szkół ponadpodstawowych tj. Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Krzyżowicach i Powiatowego Zespołu Szkół Nr 3 w Sobótce. Ponadto prowadzi trzy jednostki oświatowe specjalne: Zespół Szkół Specjalnych im. Św. Ks. Zygmunta Gorazdowskiego w Wierzbicach, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kątach Wrocławskich i Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce. Jednocześnie Powiat Wrocławski jest również organem prowadzącym dla Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych we Wrocławiu (tabela 5).

Oferta edukacyjna powiatu wrocławskiego w roku szkolnym 2020/2021 obejmowała szkoły kształcenia ogólnego dla młodzieży – licea ogólnokształcące oraz szkoły zawodowe: technika i szkoły branżowe I stopnia, które w wyniku reformy oświaty zastąpiły dotychczasowe zasadnicze szkoły zawodowe, a w przypadku kształcenia dla dorosłych - szkołę policealną oraz kwalifikacyjne kursy zawodowe (tabela 6). Warto zauważyć, że szkoła branżowa na terenie powiatu wrocławskiego została uruchomiona

po 8 latach przerwy - ostatni skuteczny nabór był w 2010 r. i dopiero w 2019 r. udało się dokonać naboru, głównie dzięki podjętej współpracy z LG.

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych we Wrocławiu działa na rzecz wsparcia jednostek systemu oświaty, ale również rodzin i osób niepełnosprawnych we Wrocławiu i w 7 gabinetach zamiejscowych (Kamieniec Wrocławski, Kąty Wrocławskie, Kiełczów, Kobierzyce, Siechnice, Sobótka i Żórawina). W siedzibie funkcjonuje 7 gabinetów diagnostycznych przystosowanych dla 14 pracowników. W gabinetach tych prowadzona jest diagnoza, natomiast całość działań terapeutycznych odbywa się w gabinetach zamiejscowych na terenie powiatu. Do dyspozycji podopiecznych poradni są również specjalistyczne gabinety terapii integracji sensorycznej i biofeedback. W każdym z gabinetów zamiejscowych pracuje zespół terapeutów, udzielający wsparcia dzieciom, młodzieży, ich rodzicom oraz nauczycielom. Zespół Poradni udziela corocznie wsparcia około 2500 dzieciom, uczniom i ich rodzinom, zaś pod opieką ma ponad 23000 dzieci i uczniów z ponad 130 placówek oświatowych, zlokalizowanych w dziewięciu gminach na terenie Powiatu Wrocławskiego. Poradnia prowadzi swoją działalność w zakresie:

- diagnozy,
- profilaktyki,
- poradnictwa,
- terapii,
- mediacji, interwencji w środowisku ucznia,
- konsultacji i działań informacyjnych.

Swoją pomoc kieruje do:

- dzieci od 0 do 3 roku życia,
- dzieci w wieku przedszkolnym,
- uczniów szkół pozostających w rejonie działania poradni,
- rodziców, wychowawców, nauczycieli oraz pedagogów przedszkolnych i szkolnych.

Tabela 5. Szkoły i placówki oświatowe Powiatu Wrocławskiego [2020].

ZESPOŁY SZKÓŁ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO	
Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach (PZS 1)	Powiatowy Zespół Szkół Nr 3 w Sobótce (PZS 3)
Technikum	Liceum Ogólnokształcące
Branżowa Szkoła I Stopnia	Technikum
Szkoła Policealna	
PLACÓWKI KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO	
Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy w Kątach Wrocławskich (SOSW)	Zespół Szkół Specjalnych im. Św. Ks. Zygmunta Gorazdowskiego w Wierzbicach (ZSS)
Szkoła Podstawowa Specjalna	Szkoła Podstawowa Specjalna
Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	Liceum Ogólnokształcące Specjalne

ZESPOŁY SZKÓŁ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO
PLACÓWKA OŚWIATOWA KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO – RESOCJALIZACYJNA
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce (MOW)
Szkoła Podstawowa Specjalna Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna
Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych we Wrocławiu (PZPPP)

Źródło: własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Tabela 6. Oferta edukacyjna szkół ponadpodstawowych w powiecie wrocławskim [2020].

Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach (PZS 1)	Powiatowy Zespół Szkół Nr 3 w Sobótce (PZS 3)
Technikum: • technik weterynarii • technik hodowca koni • technik logistyk • technik geodeta • technik hotelarstwa • technik logistyk architektury krajobrazu	Liceum Ogólnokształcące: • klasa dietetyczno-turystyczna (od roku szkolnego 2020/2021, w roku szkolnym 2019/2020 – klasa biologiczno-dietetyczna)
Branżowa Szkoła I Stopnia: • klasa wielozawodowa: automatyk, elektromechanik, mechanik – monter maszyn i urządzeń, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych, mechanik pojazdów samochodowych, mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych, kierowca mechanik, sprzedawca, fryzjer, kucharz, piekarz • magazynier-logistyk (od roku szkolnego 2020/2021)	Technikum: • technik informatyk • technik organizacji turystyki (od roku szkolnego 2020/2021, w roku szkolnym 2019/2020 – technik obsługi turystycznej)
Kształcenie dla dorosłych w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach (PZS 1)	
Technikum: • technik weterynarii • technik administracji • technik rachunkowości • technik geodeta • technik bezpieczeństwa i higieny pracy	Kwalifikacyjne Kursy Zawodowe: • technik hotelarstwa • technik hodowca koni • technik rolnik • technik architektury krajobrazu

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Liczbę uczniów w szkołach ponadpodstawowych na terenie powiatu wrocławskiego prezentuje tabela 7.

Tabela 7. Liczba uczniów w ogólnodostępnych szkołach ponadpodstawowych z podziałem na rok szkolny w powiecie wrocławskim [2018/2019, 2019/2020, 2020/2021].

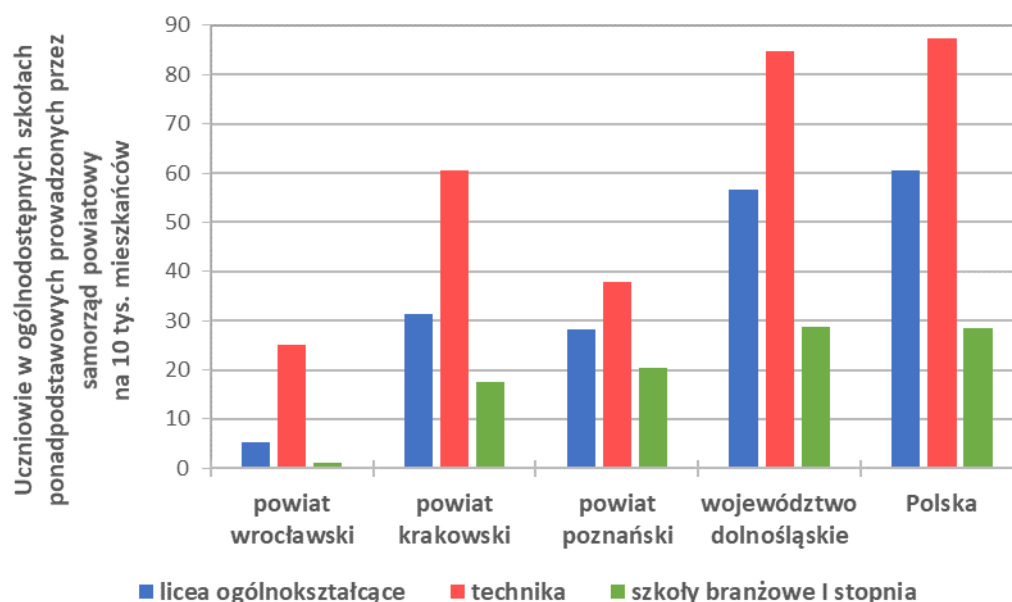
Szkoła	Liczba uczniów		
	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach (PZS 1)			
Technikum	298	370	358
technik hodowca koni	54	69	
technik architektury krajobrazu	6	7	
technik rolnik	38	52	
technik hotelarstwa	63	62	
technik weterynarii	98	109	
technik geodeta	13	9	
technik logistyk	26	62	
Branżowa Szkoła I Stopnia	0	18	15
elektromechanik	0	13	
sprzedawca	0	2	
kucharz	0	2	
fryzjer	0	1	
Powiatowy Zespół Szkół Nr 3 w Sobótce (PZS 3)			
Technikum	15	10	23
technik organizacji turystyki	6	0	
technik informatyk	9	10	
Liceum Ogólnokształcące	47	81	69

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Na tle powiatów obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym oraz średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego, powiat wrocławski cechuje się bardzo niską liczbą uczniów w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez samorząd powiatowy na 10 tys. mieszkańców (wykres 21). W 2019 r. wartość wskaźnika w powiecie wyniosła 5 uczniów w przypadku liceów ogólnokształcących (przy średniej krajowej wynoszącej 61), 25 uczniów w przypadku techników (przy średniej krajowej wynoszącej 87) oraz 1 uczeń w przypadku szkół branżowych I stopnia (przy średniej krajowej wynoszącej 28).

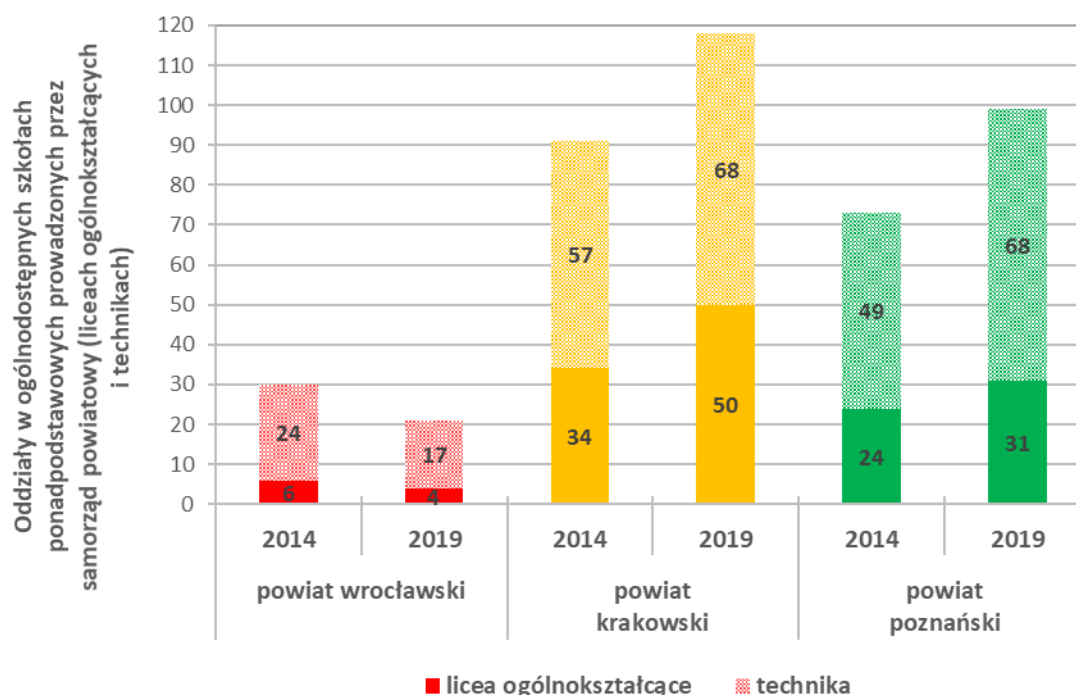
Co więcej, w latach 2014-2019 liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez samorząd powiatowy na 10 tys. mieszkańców w powiecie wrocławskim uległa zmniejszeniu, podczas gdy w powiatach obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym (krakowski, poznański) w tym samym okresie zwiększyła się (wykres 22).

Wykres 21. Uczniowie w ogólnodostępnych szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez samorząd powiatowy na 10 tys. mieszkańców w obszarze badań [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 22. Oddziały w ogólnodostępnych szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez samorząd powiatowy w obszarze badań [2014, 2019].

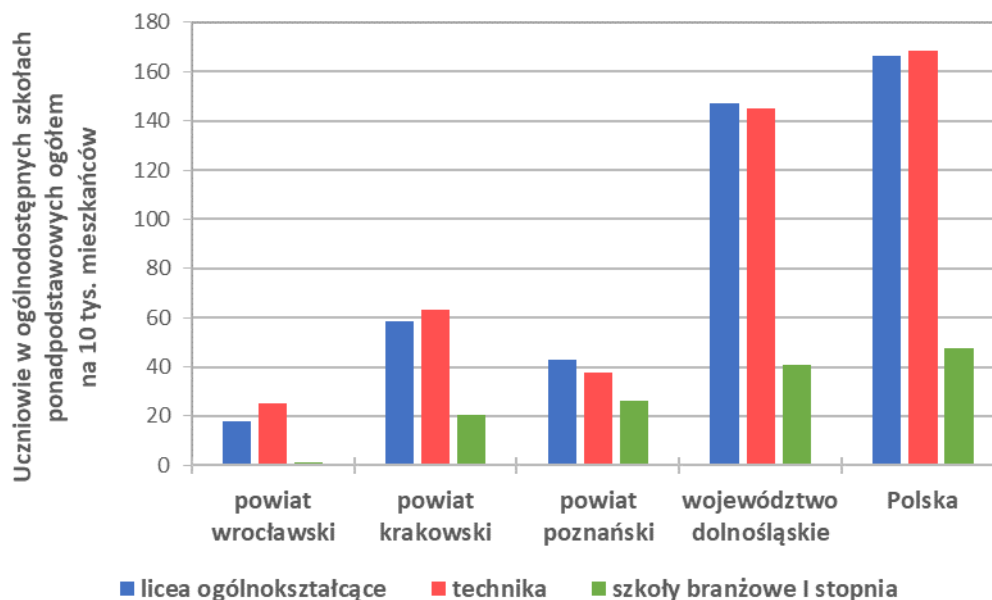

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Uwzględnienie danych dotyczących szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez innych gestorów (np. samorządy gminne) potwierdza (a nawet pogłębia w stosunku do średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego) bardzo niekorzystną sytuację powiatu wrocławskiego w zakresie edukacji na omawianym szczeblu. Na terenie powiatu wrocławskiego, oprócz szkół wymienionych powyżej, działa bowiem jedynie Liceum Ogólnokształcące im. Olimpijczyków Polskich w Długołęce,

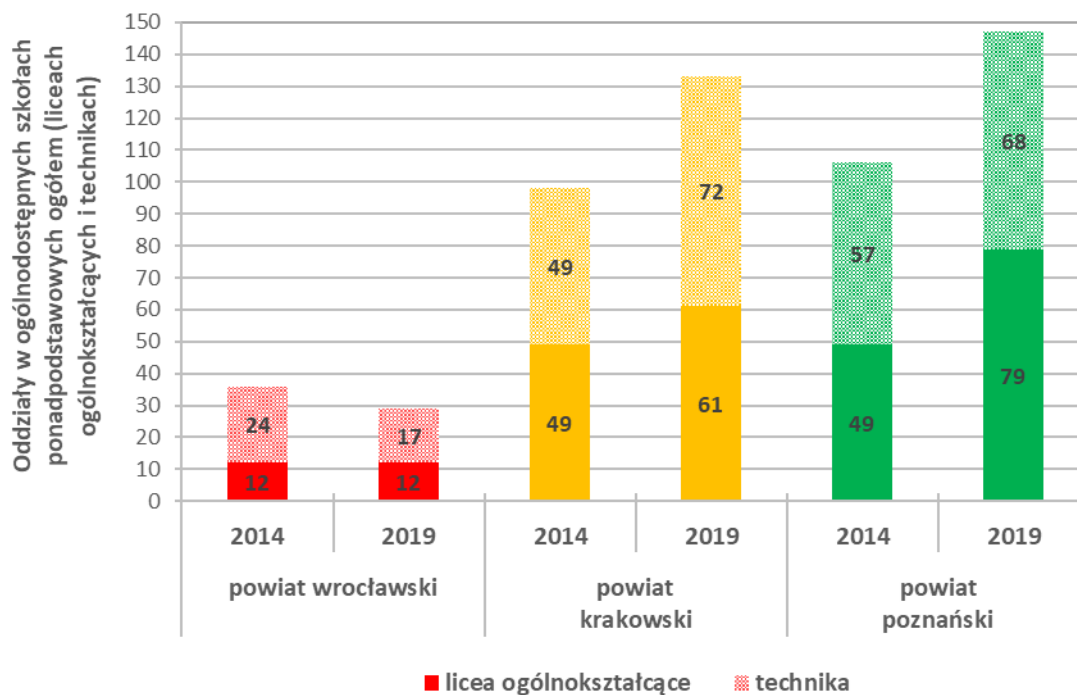
do której w roku szkolnym 2019-2020 uczęszczało 191 uczniów. Tym samym, liczba uczniów w ogólnodostępnych szkołach ponadpodstawowych ogółem w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. wyniosła 18 – przy średniej krajowej 147 i średniej dla województwa – 167 (wykres 23), a liczba oddziałów w szkołach tego typu do 12 (wykres 24).

Wykres 23. Uczniowie w ogólnodostępnych szkołach ponadpodstawowych ogółem na 10 tys. mieszkańców w obszarze badań [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 24. Oddziały w ogólnodostępnych szkołach ponadpodstawowych ogółem w obszarze badań [2014, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kształceniem specjalnym objęte są dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami, posiadające orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Zadaniem placówek kształcenia specjalnego jest doprowadzenie do osiągnięcia przez dziecko maksymalnego stopnia rozwoju w granicach indywidualnego tempa pracy oraz możliwości intelektualnych i motorycznych. Kształcenie służy przede wszystkim przygotowaniu do przyszłego udziału w życiu społecznym.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą kształcić się w szkołach ogólnodostępnych, szkołach integracyjnych, szkołach specjalnych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, ośrodkach socjoterapii (MOS), młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (MOW) lub w ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych (ORW), zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Szkoły specjalne i specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze organizowane są dla uczniów:

- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym,
- niedowidzących i słabowidzących,
- niedosłyszących i słabosłyszących.

Kształcenie uczniów z orzeczoną niepełnosprawnością w roku szkolnym 2019/2020 prowadziły:

- ZSS w Wierzbicach prowadzi naukę dzieci i młodzieży z następującymi problemami zdrowotnymi: porażenie mózgowe, dystrofia mięśniowa, rozszczep kręgosłupa, wrodzona łamliwość kości, uszkodzenia po wypadkach, upośledzenie umysłowe wszystkich stopni, spektrum autyzmu (wysoko i słabiej funkcjonujący). Placówka działa przy Niepublicznym Zakładzie Opiekuńczo-Leczniczym, prowadzonym przez Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa Prowincja Wrocławska, który zapewnia uczniom możliwość mieszkania w internacie, rehabilitację i opiekę pielęgniacyjną.
- SOSW w Kątach Wrocławskich jest prowadzony dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnych oddziaływań wychowawczych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zajęć rewalidacyjnych ze względu na występujące niepełnosprawności, które uniemożliwiają uczęszczanie do szkoły ogólnodostępnej. Ośrodek jest placówką feryjną, zapewniającą wychowankom opiekę całodobową.

Powiat Wrocławski prowadzi w ramach kształcenia specjalnego również Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce dla dziewcząt skierowanych postanowieniem sądu z powodu niedostosowania społecznego. Do zadań placówki należy eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanek do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. Z chwilą umieszczenia w placówce, dziewczęta zostają objęte zintegrowaną edukacją resocjalizacyjną, socjoterapeutyczną, wychowawczą i opiekuńczą, jak również uzyskują przygotowanie do pracy w zawodzie krawcowej. MOW jest placówką feryjną, zapewniającą wychowankom opiekę całodobową.

W roku szkolnym 2019/2020 we wszystkich szkołach powiatowych pobierało naukę łącznie 625 uczniów. Nie dokonano naboru do szkoły dla dorosłych.

Na terenie powiatu funkcjonują także szkoły i placówki oświatowe publiczne prowadzone przez inne podmioty (jednostki samorządu terytorialnego) oraz niepubliczne szkoły i placówki dotowane przez Powiat Wrocławski. W latach 2018-2020 dotowanie oświaty niepublicznej przez Powiat

Wrocławski wyniosło: 5,8 mln zł w 2018 r. (co stanowiło 19,9% ogółu wydatków oświatowych powiatu), 5,4 mln zł w 2019 r. (21,0%) i 5,8 mln zł w 2020 r. (21,0%). Wykaz placówek dotowanych przez powiat wrocławski przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Dotowanie szkół i placówek niepublicznych przez Powiat Wrocławski [2018-2020].

Nazwa szkoły / placówki	Wysokość udzielonych dotacji [zł]		
	2018	2019	2020
OGÓŁEM	5 842 341	5 427 263	5 778 798
Specjalny Ośrodek Wychowawczy prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa w Wierzbicach (funkcjonujący do 31.08.2018 r.)	719 040	0	0
Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Józefa w Wierzbicach	1 169 293	1 398 986	1 520 639
Niepubliczny Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy przy ZOL dla Dzieci prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej Prowincja Polska, w tym:	3 954 009	4 028 277	4 258 159
Szkoła Podstawowa Specjalna z oddziałem przedszkolnym	2 826 678	2 883 193	2 869 971
Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy	1 127 331	1 145 084	1 210 696

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raport o stanie... 2020.

W ramach dotowania szkół i placówek niepublicznych przez powiat wrocławski warto wspomnieć o następujących formach wsparcia:

- 1) rządowe wsparcie 500+ dla nauczycieli na wsparcie nauczania zdalnego – przekazana dotacja dla Niepublicznego Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Jaskotlu – niepublicznej jednostki oświatowej uprawnionej do otrzymywania w/w dotacji - 5 989,97 zł;
- 2) dotacja podręcznikowa na wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe – również NSOSW w Jaskotlu - 9 315,90 zł (pozyskiwana corocznie dla publicznych i niepublicznych szkół).

Z kolei w ramach dotacji dla jednostek powiatowych:

- 1) rządowy program rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020-2024 – „Aktywna Tablica” – przekazana dotacja do: PZS 1 w Krzyżowicach - 28 000 zł i PZS 3 w Sobótce - 13 600 zł;
- 2) wsparcie finansowe na zakup nowości wydawniczych w ramach realizacji Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa” – przekazana dotacja do PZS 3 w Sobótce 4 000 zł;
- 3) wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe – przekazana dotacja do: MOW w Sobótce - 3 811,50 zł; SOSW w Kątach Wrocławskich - 18 044,73 zł; ZSS w Wierzbicach - 4 415,40 zł; NSOSW w Jaskotlu - 9 315,90 zł.

W celu poprawy warunków funkcjonowania małoletnich dzieci w wieku do lat 7 ze szczególnym uwzględnieniem dzieci do lat 3 z niepełnosprawnościami lub zagrożonych niepełnosprawnością, w 2018 r. pozyskano dotację na realizację dodatkowych zadań przez jednostkę oświatową powiatu.

Podpisano porozumienie z Ministrem Edukacji Narodowej na realizację zadania z zakresu administracji rządowej wynikającego z programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. Placówką bezpośrednio realizującą zadanie jest Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Kątach Wrocławskich, który na mocy zawartego porozumienia pełni rolę wiodącego ośrodka koordynacyjno - rehabilitacyjno - opiekuńczego.

Program realizowany jest w latach 2018-2021, a na jego realizację Powiat Wrocławski otrzyma dotację w wysokości 617 400 zł z przeznaczeniem na zapewnienie dodatkowego wsparcia dla dzieci niepełnosprawnych i zagrożonych niepełnosprawnością w wieku 0–7 lat ze szczególnym uwzględnieniem dzieci poniżej trzeciego roku życia. Rozwiązanie to wzmocni istniejące formy pomocy i pozwoli skoordynować działalność różnych placówek funkcjonujących w powiecie.

Celem programu jest jak najwcześniejsze zdiagnozowanie, a następnie podjęcie działań stymulujących rozwój dziecka w aspekcie jego dalszego rozwoju, który ma bezpośredni wpływ na osiągnięcie większej niezależności, samodzielności i zwiększenia szansy na lepszą jakość życia.

W 2020 r. powiat wrocławski po raz kolejny pozyskał dotację celową z budżetu państwa w wysokości 7 173 zł na realizację zadań własnych z zakresu wychowania przedszkolnego w ramach działania 3.1.7.3. Upowszechnianie wychowania przedszkolnego i wczesnej edukacji dzieci do podjęcia obowiązku szkolnego. Pozyskaną dotację przekazywano dla Oddziału Przedszkolnego w Szkole Podstawowej Specjalnej wchodzącej w skład Niepublicznego Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Jaskotlu – niepublicznej jednostki oświatowej uprawnionej do otrzymywania w/w dotacji.

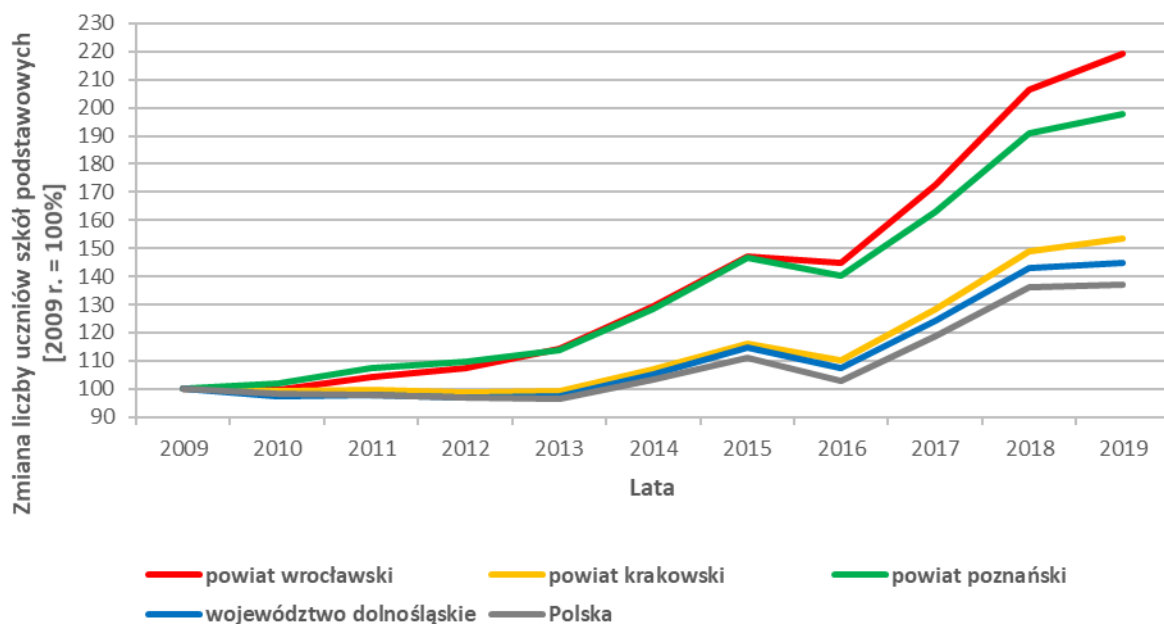
W latach 2009-2019 liczba uczniów w szkołach podstawowych, funkcjonujących na terenie powiatu wrocławskiego wzrosła z 7,0 do 15,3 tys., czyli o 119,3%, co nawiązuje do znaczącego wzrostu liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na jego terenie. Pod tym względem, powiat wrocławski charakteryzuje się znaczną dynamiką wzrostu, znacząco wyższą od średniej dla kraju (+37,1%) i średniej dla województwa dolnośląskiego (+44,8%), a także powiatów obwarunkowanych o podobnym potencjale rozwojowym (wykres 25). Należy jednak zauważyć, że skokowy wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych między 2016 i 2017 r. związany był z reformą systemu edukacji.

W latach 2009-2019 wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych wystąpił we wszystkich gminach powiatu wrocławskiego (wykres 26), w szczególności do jednostek należących do pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej Wrocławia, przy czym największą dynamikę miał w gminach: Siechnice (o 157,3%), Kobierzyce (+146,1%), Czernica (+143,2%) i Żórawina (+134,1%), a najmniejszą w gminach: Mietków (+36,8%) i Jordanów Śląski (+37,4%).

Powiat wrocławski cechuje się współczynnikiem skolaryzacji netto dla szkół podstawowych na poziomie zbliżonym do średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego (wykres 27). W 2019 r. jego wartość w powiecie wyniosła 96,1%, przy średniej krajowej – 93,7% i średniej dla województwa – 93,0%. Warto również zauważyć, że w przeciwieństwie do tendencji ogólnopolskich i wojewódzkich, wartość współczynnika skolaryzacji w powiecie wrocławskich w latach 2009-2019 wzrosła o 1,2 p.p.

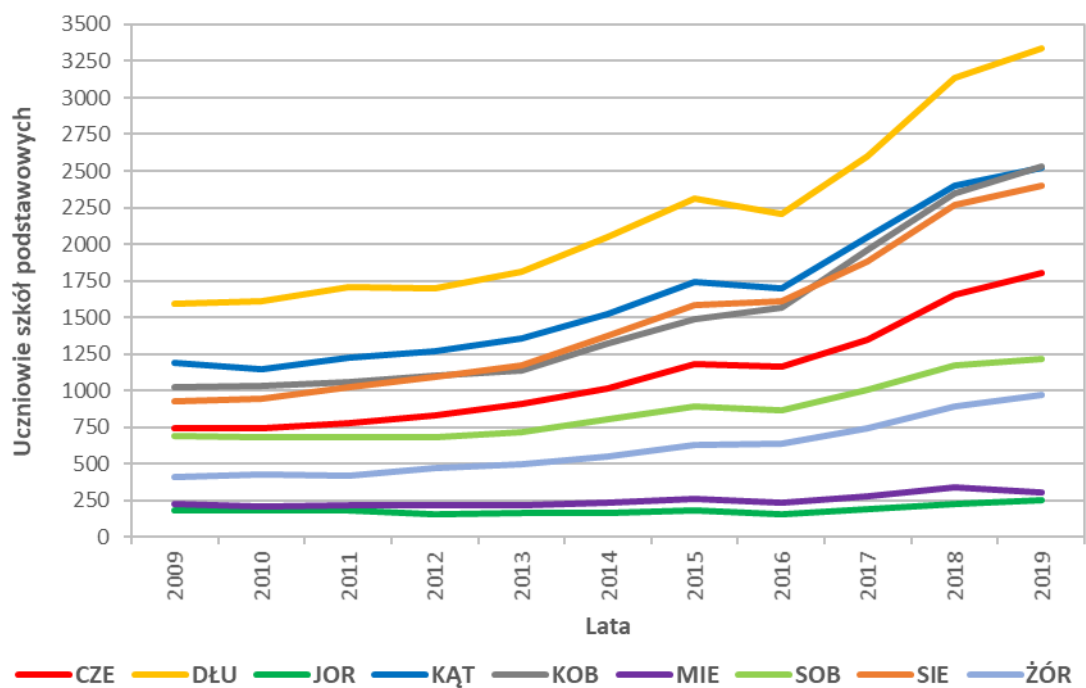
Najwyższym współczynnikiem skolaryzacji netto dla szkół podstawowych spośród gmin powiatu wrocławskiego w 2019 r. charakteryzowały się gminy: Sobótka (104,2%) i Siechnice (100,7%), natomiast najniższym gminy: Żórawina (83,8%) i Mietków (90,7%) (mapa 10). Warto ponadto zauważyć, że obszary wiejskiej w gminach miejsko-wiejskich cechują się znacznie niższym poziomem skolaryzacji niż miasta stanowiące ich siedziby.

Wykres 25. Zmiana liczby uczniów szkół podstawowych w obszarze badań [2009-2019].

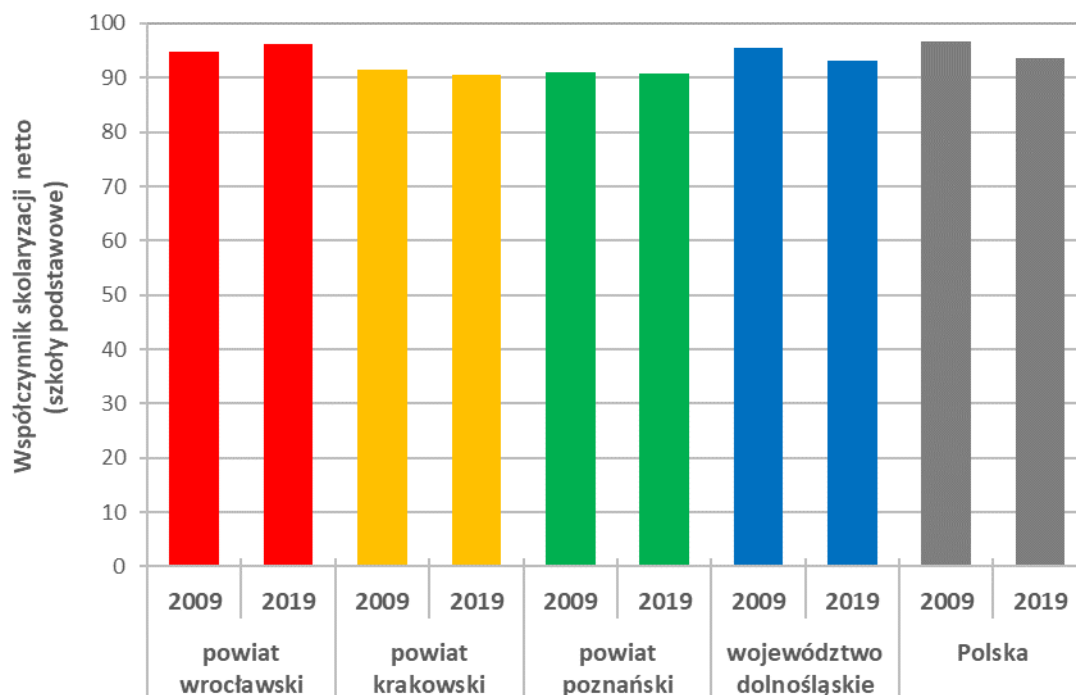
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 26. Uczniowie szkół podstawowych w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

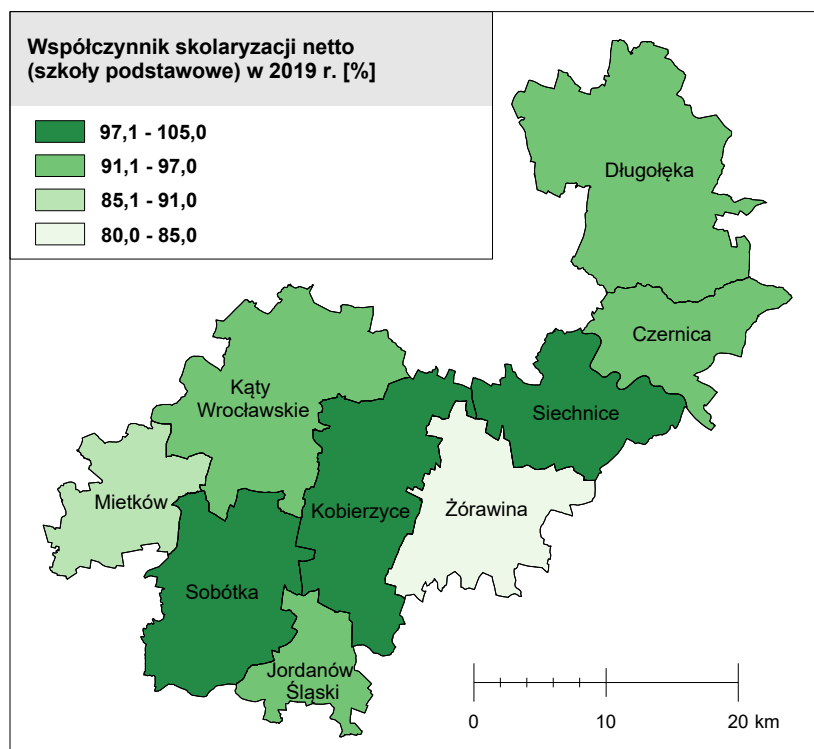
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 27. Współczynnik skolaryzacji netto (szkoły podstawowe) w obszarze badań [2009, 2019].

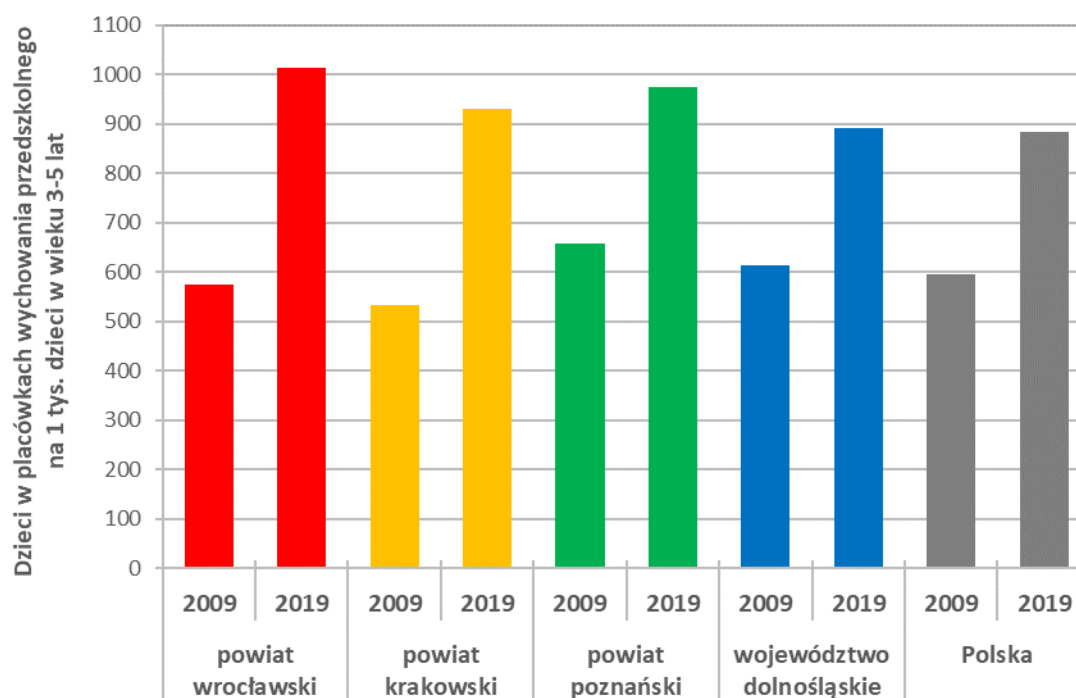
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 10. Współczynnik skolaryzacji netto (szkoły podstawowe) w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

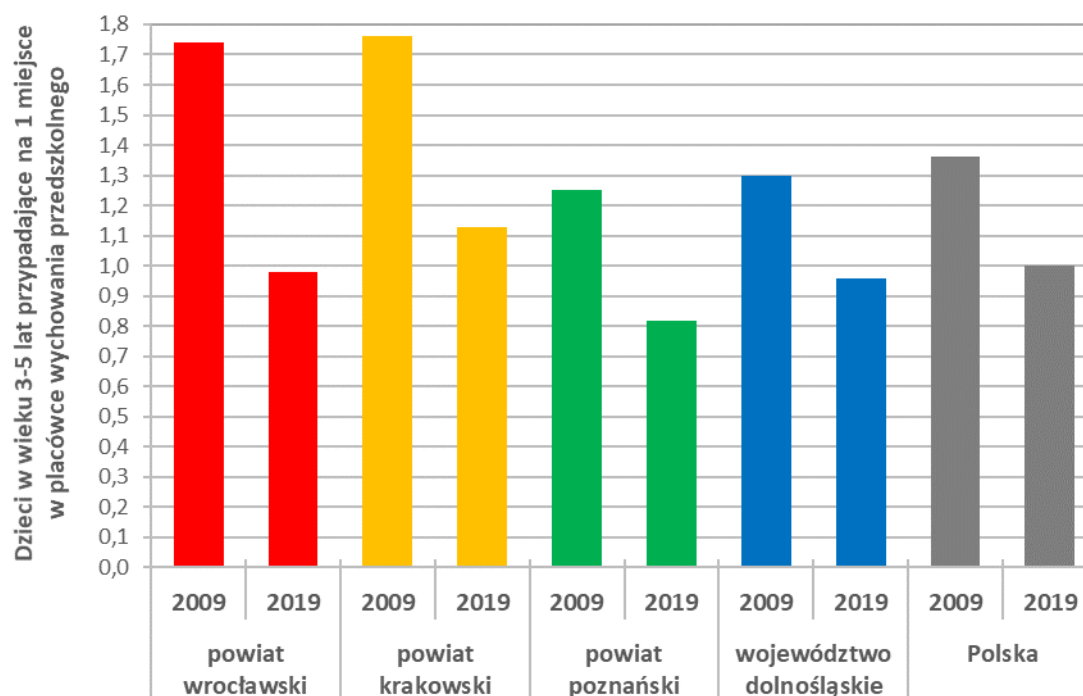
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 28. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

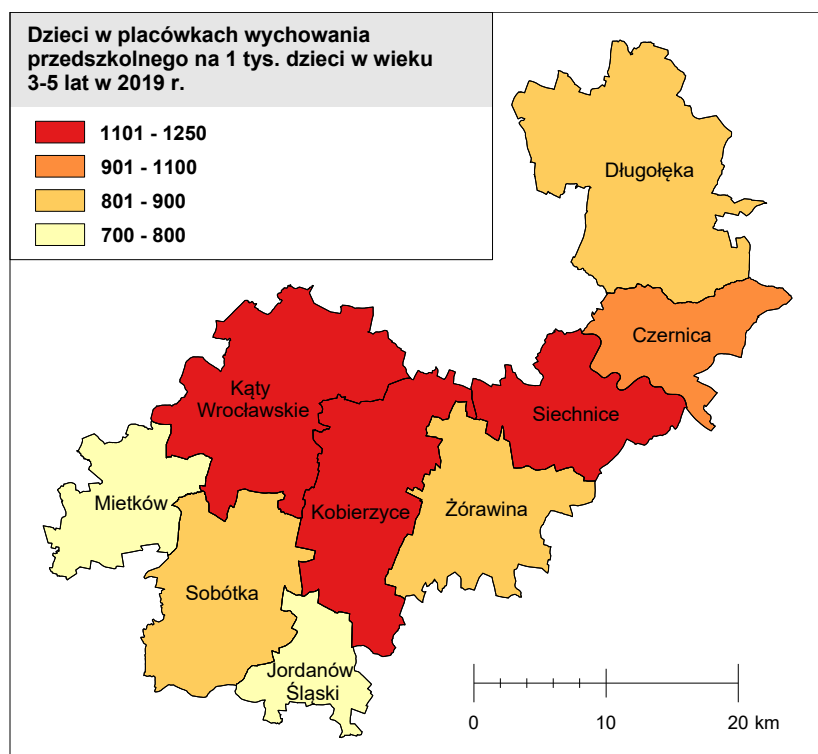
Wykres 29. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na 1 miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W ostatnich latach w powiecie wrocławskim poprawie uległa również sytuacja w zakresie wychowania przedszkolnego. W latach 2009-2019 liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w powiecie znacząco wzrosła z 576 do 1015. Dynamika wzrostu liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w powiecie wrocławskim (wzrost o 43,9 p.p.) była jednak znacząco wyższa od średniej krajowej (28,8 p.p.) i średniej dla województwa dolnośląskiego (27,9 p.p.), a także wyższa niż w powiatach obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym (wykres 28). Miało to zasadniczy wpływ na poprawę dostępności do placówek wychowania przedszkolnego na terenie powiatu, co przejawia się w znaczącym spadku liczby dzieci w wieku 3-5 lat, przypadających na 1 miejsce w placówce wychowania przedszkolnego z 1,74 w 2009 r. do 0,98 w 2019 r. Powiat wrocławski obecnie cechuje się dostępnością w tym zakresie na poziomie średniej krajowej (1,00) i średniej dla województwa dolnośląskiego (0,96), podczas gdy jeszcze w 2009 r. dostępność ta była znacząco niższa od tych wartości (wykres 29).

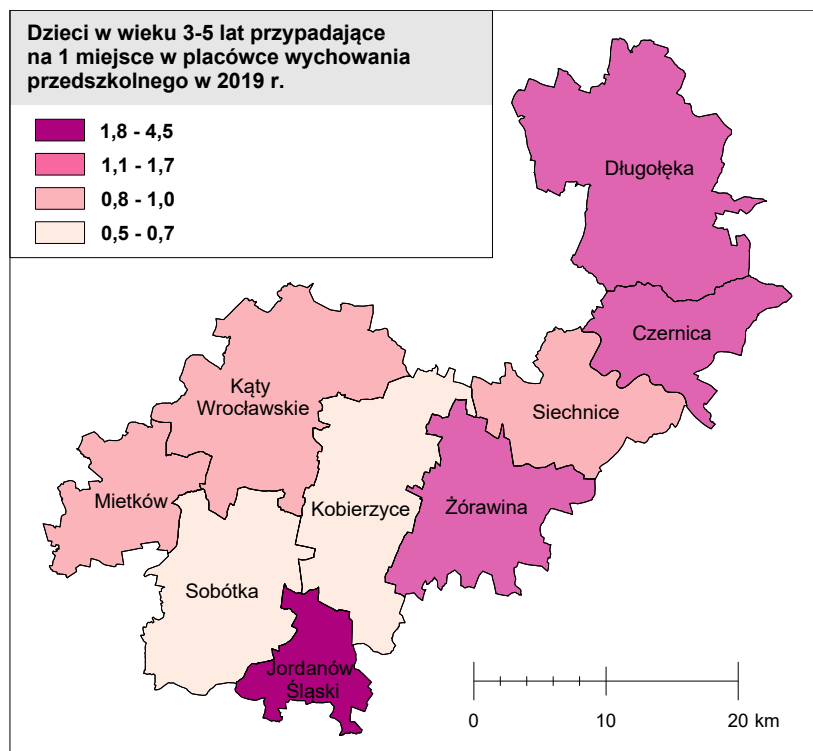
Mapa 11. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gminy powiatu wrocławskiego są jednak silnie zróżnicowane pod względem liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat (mapa 11) i liczby dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na 1 miejsce w placówce wychowania przedszkolnego (mapa 12). W 2019 r. gminami o największej liczbie dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat były gminy: Kobierzyce (1207), Kąty Wrocławskie (1175) i Siechnice (1163), natomiast największą dostępnością do placówek wychowania przedszkolnego charakteryzowały się gminy: Kobierzyce (0,65) i Sobótka (0,79). Z kolei najmniej korzystna sytuacja w zakresie wychowania przedszkolnego występowała w gminach: Jordanów Śląski i Mietków.

Mapa 12. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na 1 miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

3.2 OCHRONA ZDROWIA

Powiat wrocławski jest odpowiedzialny za politykę i bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców na swoim terenie. Odpowiada za realizację zadań z zakresu promocji i ochrony zdrowia. W trosce o zdrowie swoich mieszkańców Powiat Wrocławski aktywnie angażuje się w działania ukierunkowane na poprawę kondycji zdrowotnej oraz popularyzację zdrowego stylu życia wśród społeczeństwa. W roku 2019 r. swoją kontynuację miał zainicjowany w 2018 r. cykl akcji medycznych pn. „Biała niedziela w powiecie wrocławskim”. W ramach powyższego działania odbyły się 3 akcje medyczne w kolejnych gminach powiatu wrocławskiego, w miejscowościach: Siechnice, Kiełczów oraz Sobótka. Podczas ww. wydarzeń można było skorzystać z bezpłatnych badań oraz porad w ramach profilaktyki i ochrony zdrowia, obejmujących m.in. konsultacje z zakresu chorób serca i nadciśnienia tętniczego oraz wstępną diagnostykę nowotworowych chorób skóry (*Raport o stanie... 2019*).

Kluczowym elementem działań przeprowadzanych w ramach poprawy kondycji zdrowotnej oraz popularyzacji zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu jest współpraca i wielosektorowe partnerstwo. Oprócz cyklu Białych Niedziel, taki charakter miało m.in. wspieranie przez Powiat działań przeprowadzanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia w zakresie Programu Profilaktyki Raka Piersi na terenie powiatu (bezpłatne badania piersi w ramach pracowni mammograficznej), organizacja spotkań poświęconych debacie na temat kluczowych problemów służby zdrowia (Konwent Powiatów Województwa Dolnośląskiego), czy angażowanie do projektów prozdrowotnych placówek szkolnych z terenu powiatu.

Na uwagę w 2019 r. zasługują również działania realizowane we współpracy z trzecim sektorem, zarówno w zakresie wsparcia finansowego Powiatu, przyznanych patronatów, jak i wsparcia promocyjnego. W ramach wymiany dobrych praktyk na płaszczyźnie międzynarodowej, w 2019 r. została

zorganizowana wizyta studyjna delegacji Powiatu Wrocławskiego (przedstawiciele Zarządu i Rady Powiatu Wrocławskiego oraz starostwa) w Departamencie Górnego Renu we Francji, której jednym z kluczowych tematów była ochrona zdrowia. W trakcie wizyty przedstawiciele Powiatu mieli okazję zapoznać się z profesjonalnym narzędziem systemowym, jakim jest telemedycyna, realizowanym na gruncie francuskich placówek opiekuńczo-leczniczych (*Raport o stanie... 2019*).

W odpowiedzi na oczekiwania społeczne w zakresie profilaktyki zdrowia kontynuowane będą akcje prozdrowotne i działania dotyczące profilaktyki chorób, które wpisują się w ogólnopolski trend promocji zdrowego stylu życia wśród mieszkańców.

Na terenie powiatu wrocławskiego nie funkcjonuje żaden szpital (mieszkańcy powiatu korzystają z opieki zdrowotnej w szpitalach zlokalizowanych na terenie Wrocławia), a opieka zdrowotna na jego terenie realizowana jest głównie przez niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Placówki publiczne funkcjonują jedynie w gminach: Mietków, Siechnice i Żórawina.

Dostępność do przychodni na terenie powiatu wrocławskiego należy ocenić jako dość wysoką (mapa 13), o czym świadczy relatywnie niska liczba osób przypadających na jedną placówkę ochrony zdrowia, która w 2019 r. w powiecie wyniosła 4,6 tys. osób, przy średniej krajowej wynoszącej 5,7 tys. osób i średniej dla województwa dolnośląskiego 5,6 tys. osób (wykres 30). Warto również zauważyć, że w latach 2009-2019 liczba osób przypadających na przychodnię wzrosła we wszystkich analizowanych obszarach (również i w powiecie wrocławskim), co może świadczyć o pogorszeniu się dostępności do placówek ochrony zdrowia. W przypadku powiatu wrocławskiego wzrost ten wyniósł 1,2 tys. osób na placówkę, przy czym częściowo wynikał on ze znaczącego wzrostu ogólnej liczby ludności w powiecie.

Dostępność do placówek ochrony zdrowia w przypadku powiatu wrocławskiego (jak i innych powiatów obwarzankowych) nie przekłada się jednak na liczbę lekarzy oraz pielęgniarek i położnych na 10 tys. osób. W 2019 r. liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w powiecie wrocławskim wyniosła 22,4 lekarzy, przy średniej krajowej wynoszącej 58,8 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 55,3 (wykres 31).

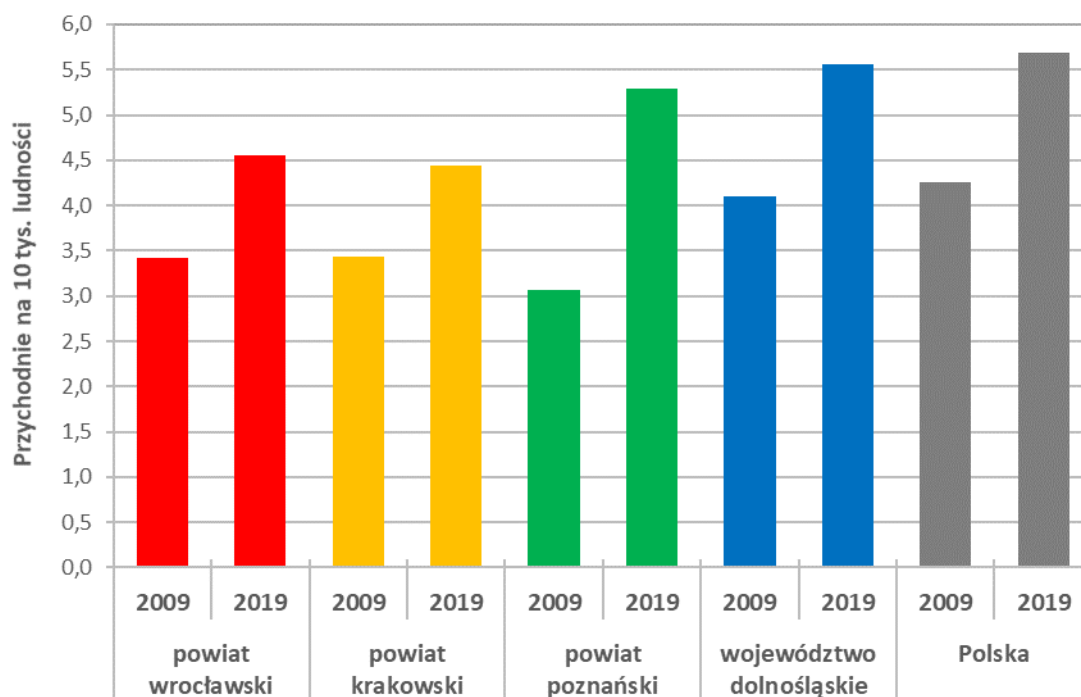
Mimo iż sytuacja powiatu w tym zakresie poprawiła się względem 2009 r., to jednak wzrost liczby lekarzy w analizowanym okresie był w powiecie wrocławskim niższy od trendów ogólnopolskich i wojewódzkich. Jeszcze mniej korzystna sytuacja występuje w przypadku liczby pielęgniarek i położnych. W 2019 r. w powiecie wrocławskim na 10 tys. mieszkańców przypadało 14,3 pielęgniarek i położnych, przy średniej dla kraju wynoszącej 73,5 oraz średniej dla województwa – 68,3 (wykres 32). Również i w tym przypadku, dynamika wzrostu liczby pielęgniarek i położnych w powiecie była niższa od trendów ogólnopolskich i wojewódzkich.

Nieco lepsza sytuacja w powiecie wrocławskim występuje w przypadku dostępności do aptek i punktów aptecznych (wykres 33). W 2019 r. na 10 tys. mieszkańców w powiecie przypadało 2,8 apteki, podczas gdy w 2009 r. – 3,0 apteki, co świadczy o tym, że wzrost liczby aptek i punktów aptecznych na terenie powiatu nie nadążał za wzrostem liczby ludności. Dostępność do aptek i punktów aptecznych w powiecie wrocławskim należy ocenić jako przeciętną, na co wskazują wartości średniej krajowej (3,5 apteki na 10 tys. mieszkańców w 2019 r.) i średniej dla województwa dolnośląskiego (3,6 apteki).

Dostępność do aptek i punktów aptecznych w powiecie wrocławskim jest jednak silnie zróżnicowana (mapa 14), najwyższa w gminie Sobótka (3,9 apteki na 10 tys. mieszkańców), z kolei najniższa w gminach: Żórawina (1,8 apteki) oraz Czernica i Długołęka (2,4 apteki). Bardzo niska dostępność do aptek i punktów aptecznych w gminach należących do pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej Wrocławia, cechujących się największą dynamiką wzrostu liczby ludności (Czernica i Długołęka), potwierdza fakt,

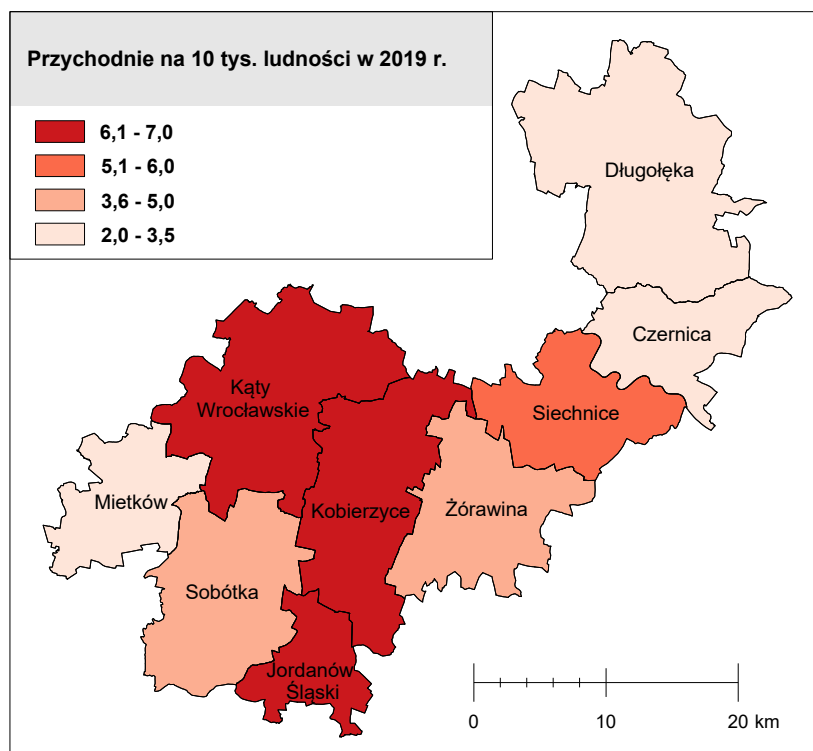
że na obszarach podmiejskich rozwój instytucjonalny nie nadąża za bezwzględnym wzrostem liczby ludności.

Wykres 30. Przychodnie na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

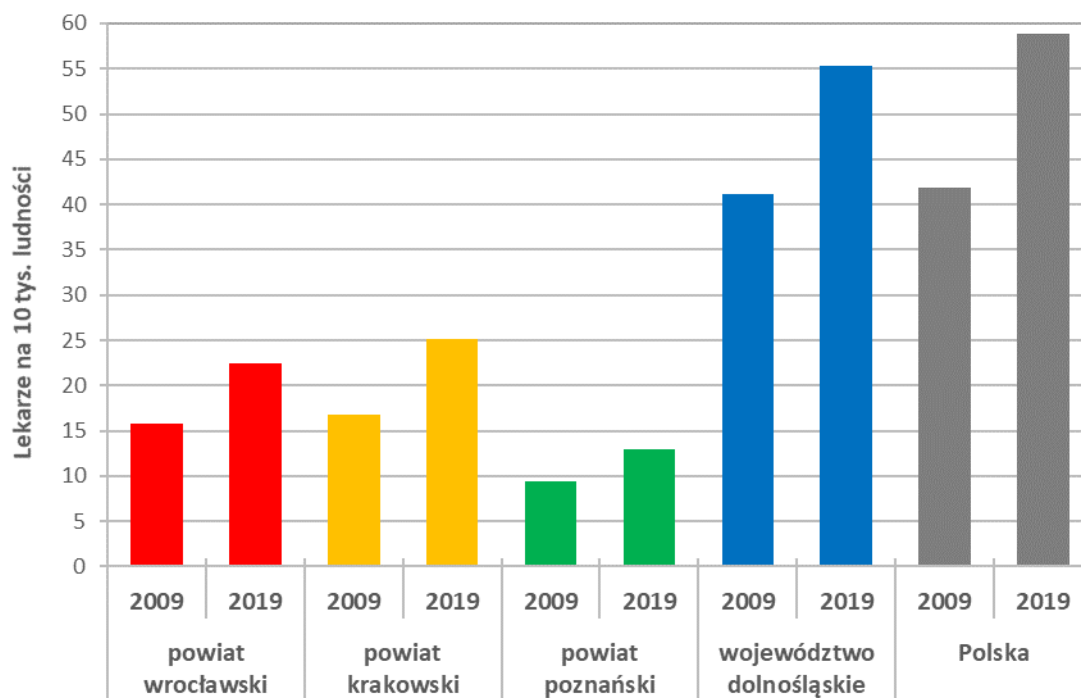
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 13. Przychodnie na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

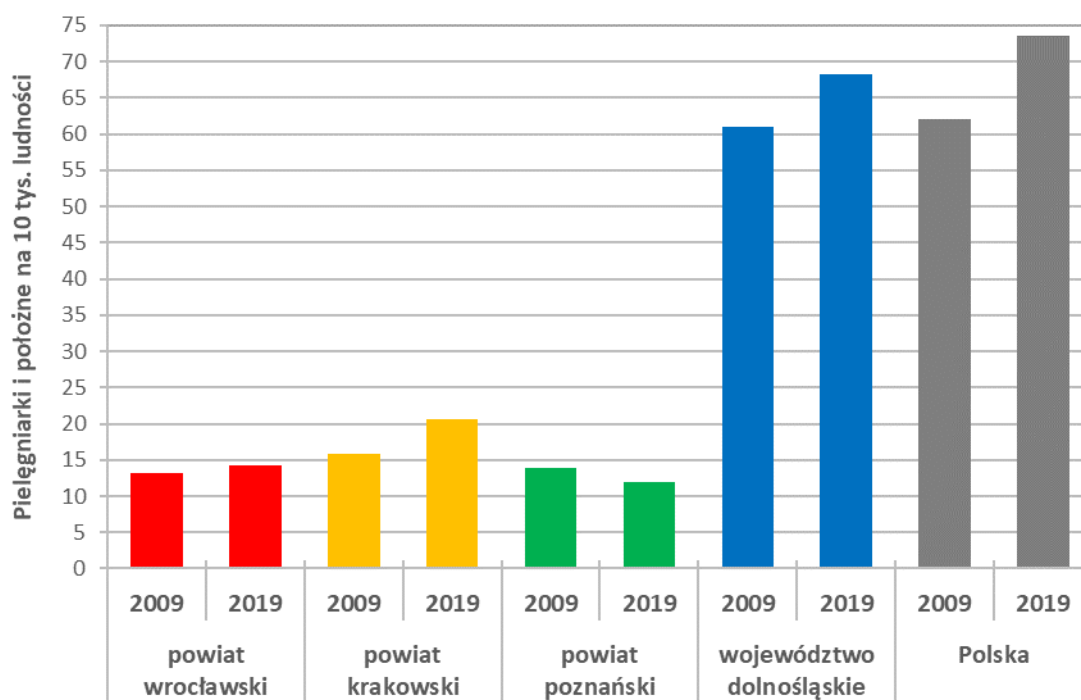
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 31. Lekarze na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

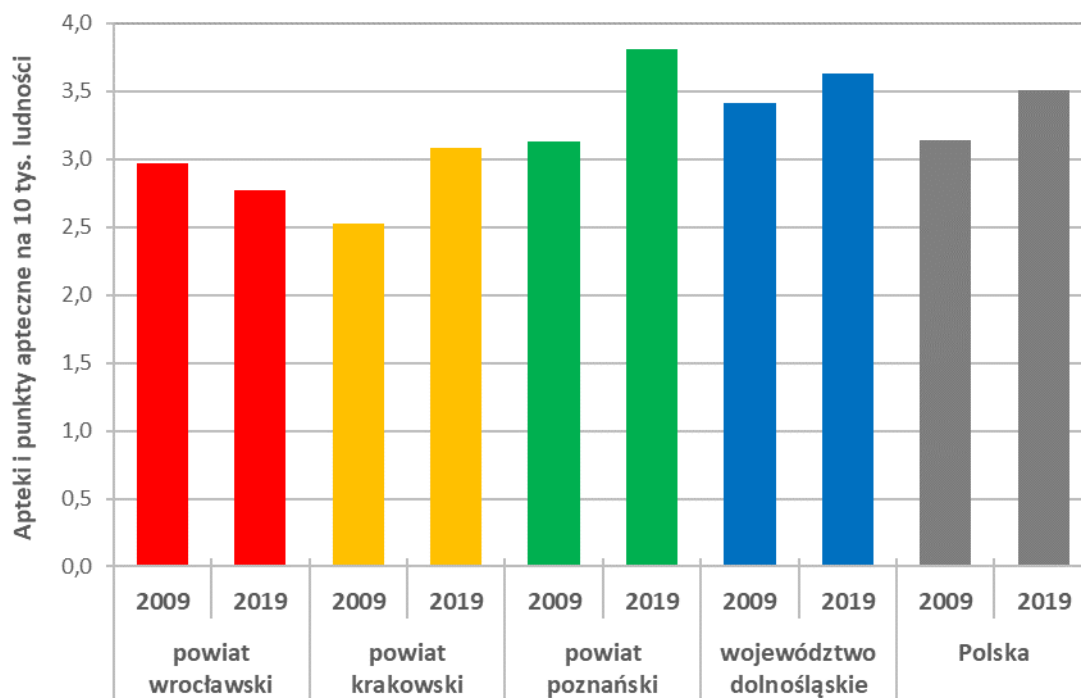
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 32. Pielęgniarki i położne na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

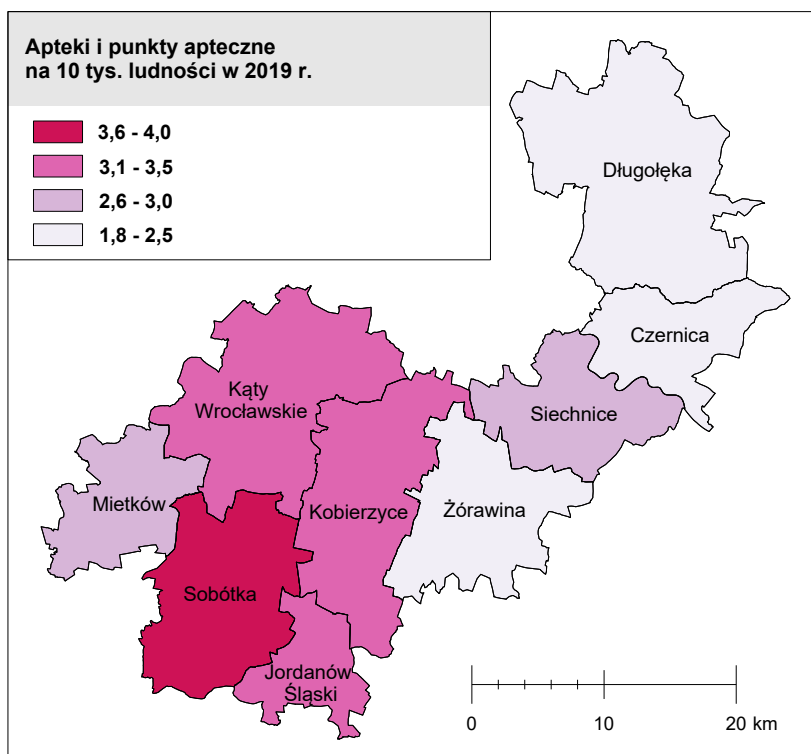
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 33. Apteki i punkty apteczne na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 14. Apteki i punkty apteczne w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

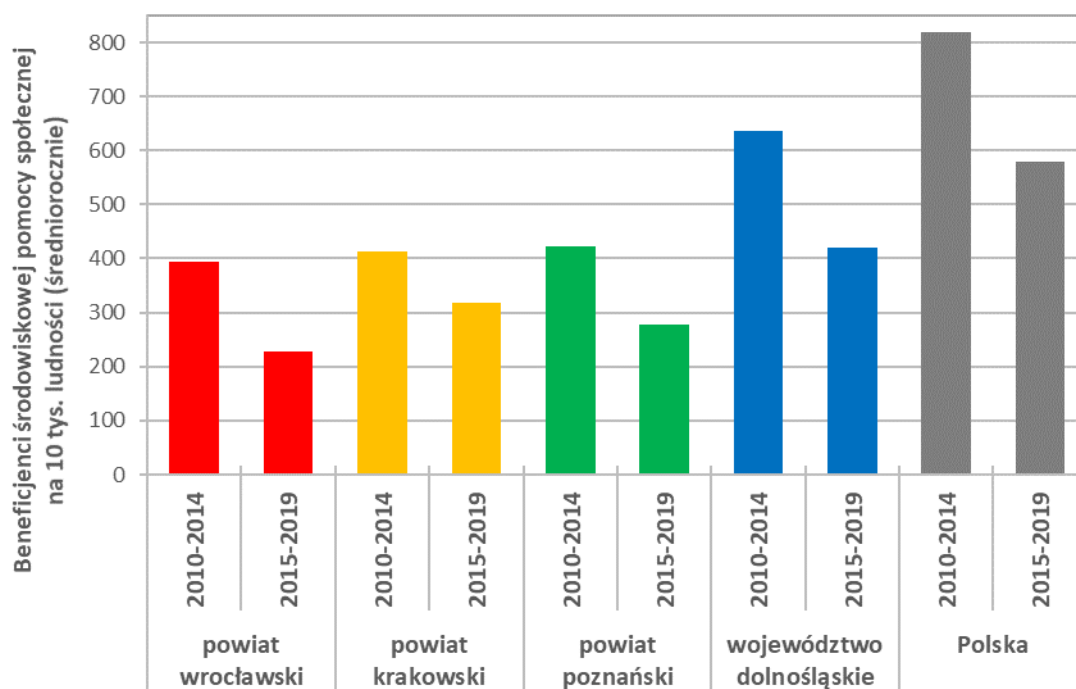
3.3 POMOC SPOŁECZNA

Powiat wrocławski charakteryzuje się niskimi liczbami beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (wykres 34) i beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego na 10 tys. mieszkańców (wykres 35).

W latach 2015-2019 w powiecie wrocławskim na 10 tys. mieszkańców przypadało 229 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (przy średniej krajowej – 580 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 420) oraz 144 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego (przy średniej krajowej – 373 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 288). Niska liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej jest zjawiskiem typowym dla powiatów obwarunkowych otaczających największe miasta w kraju, co świadczy o korzystnej sytuacji materialnej ich mieszkańców.

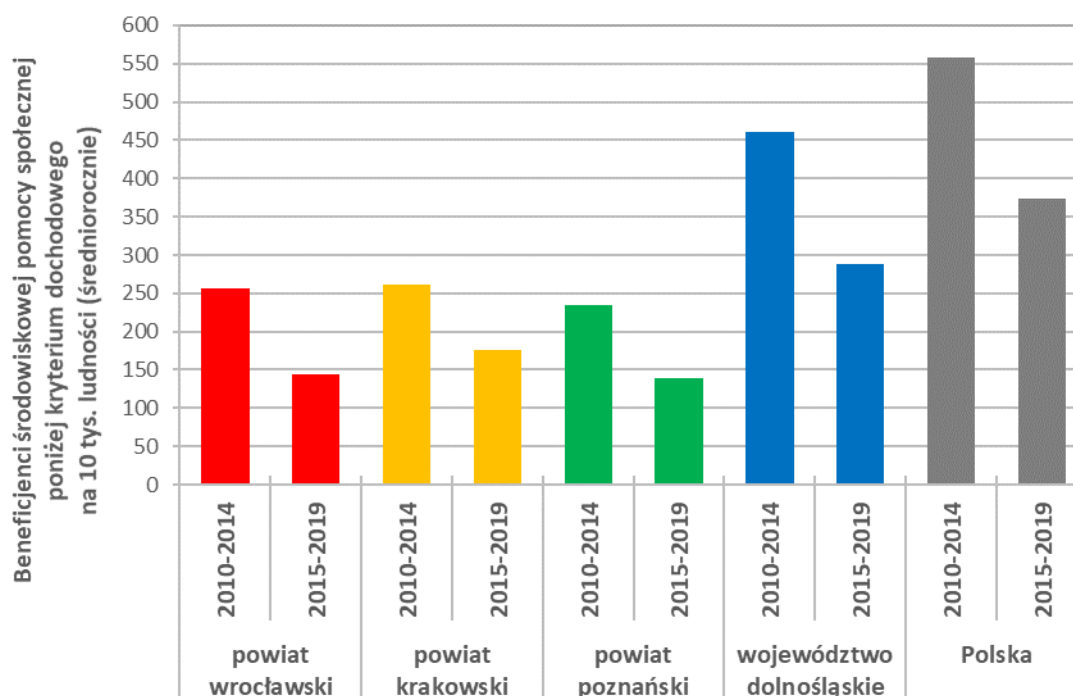
O korzystnej sytuacji materialnej mieszkańców powiatu wrocławskiego świadczą także i inne wskaźniki dotyczące sfery pomocy społecznej. W latach 2015-2019 analizowany powiat cechował się bowiem niską liczbą dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym (140, przy średniej krajowej – 306 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 232) (wykres 36) oraz niską kwotą zasiłków rodzinnych na 1 mieszkańca (61 zł, przy średniej krajowej – 110 zł i średniej dla województwa dolnośląskiego – 79 zł) (wykres 37). Co więcej, powiat wrocławski, również i w zakresie tych wskaźników, wypadł lepiej nie tylko od średnich krajowych i wojewódzkich, ale też od powiatów obwarunkowych o podobnym potencjale rozwojowym (powiaty krakowski i poznański), co świadczy o bardzo korzystnej sytuacji materialnej mieszkańców powiatu.

Wykres 34. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

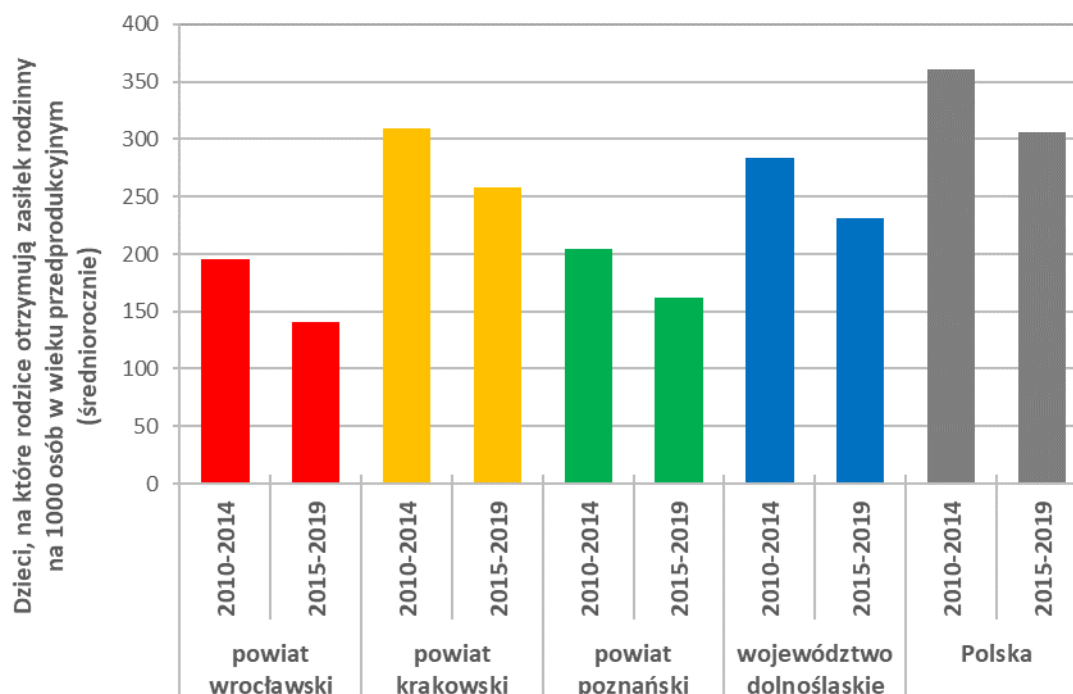
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 35. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego na 10 tys. ludności w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

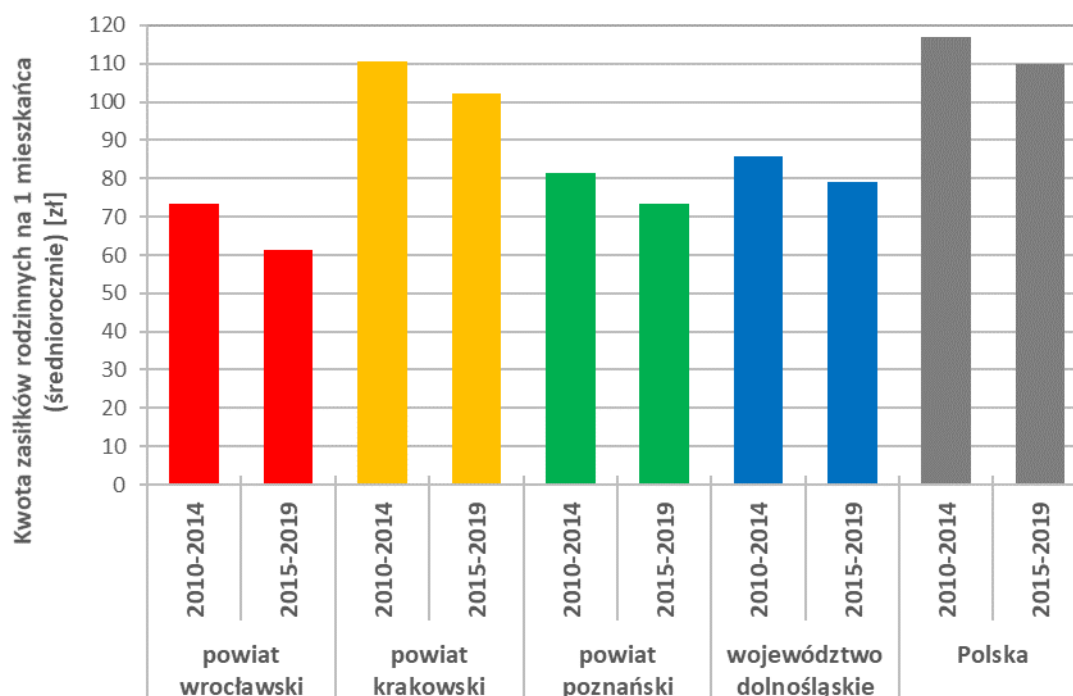
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 36. Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 37. Kwota zasiłków rodzinnych na 1 mieszkańca w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

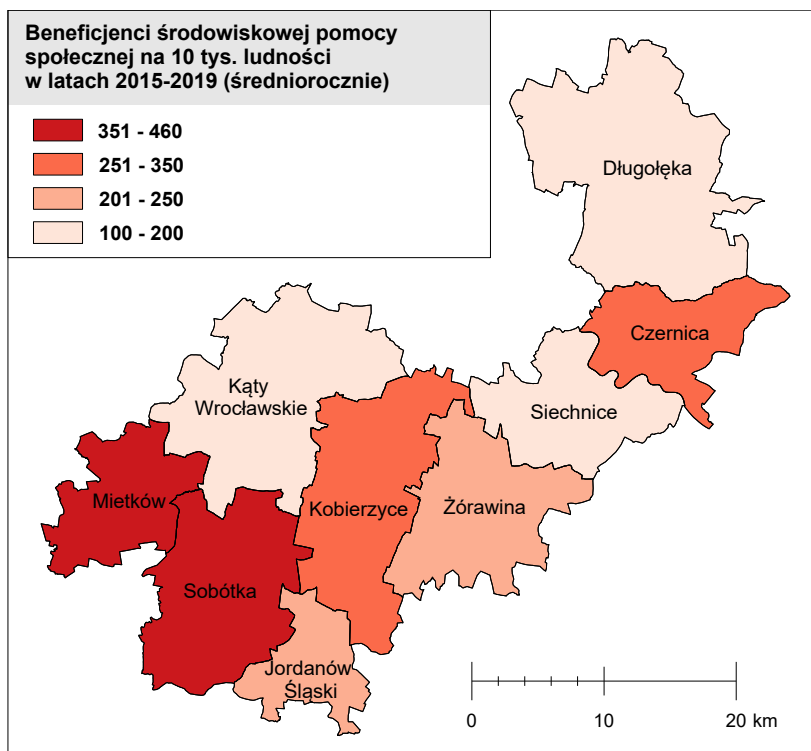

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Poziom ubóstwa w obrębie powiatu wrocławskiego jest jednak silnie zróżnicowany, a pomiędzy gminami wchodzącymi w jego skład występują istotne różnice w wartościach poszczególnych wskaźników. W latach 2015-2019 największą liczbą beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (mapa 15) oraz beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego (mapa 16) na 10 tys. mieszkańców spośród gmin powiatu cechowały się gminy: Sobótka (wartości obu wskaźników wyniosły tu odpowiednio: 455 i 360) i Mietków (457 i 255), natomiast najmniejszą gmina Długołęka (108 i 67). Co ciekawe, istotne różnice w poziomie ubóstwa występowały nie tylko między gminami reprezentującymi pierwszy i drugi pierścień strefy podmiejskiej Wrocławia, ale również między gminami bezpośrednio sąsiadującymi z Wrocławiem, gdzie relatywnie wysokim poziomem ubóstwa charakteryzowały się gminy Czernica i Kobierzyce.

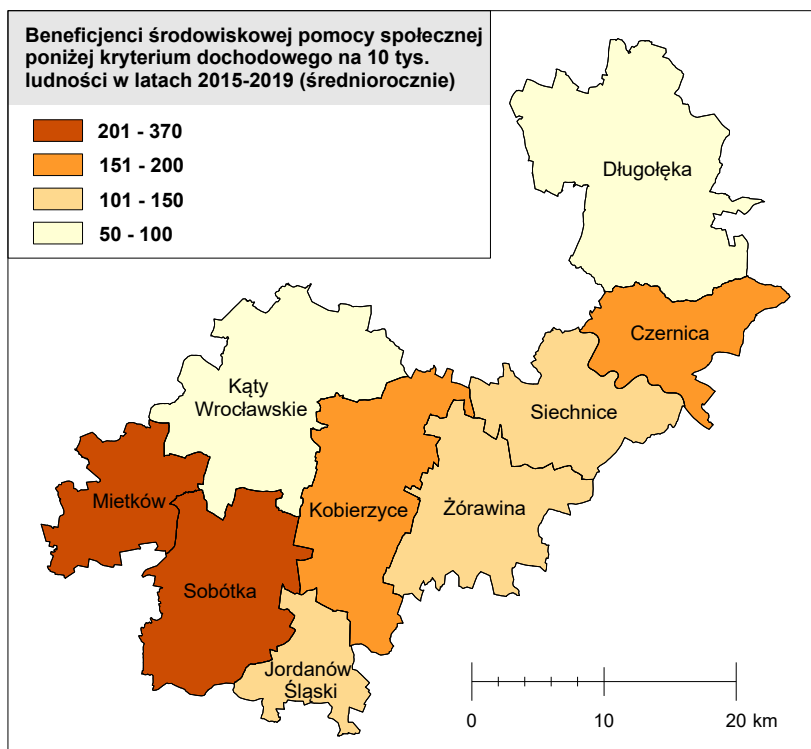
Istotne różnice w poziomie ubóstwa między gminami powiatu wrocławskiego występowały również w zakresie wskaźników obrazujących liczbę dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym (mapa 17) oraz kwotę zasiłków rodzinnych na 1 mieszkańca (mapa 18). Wysokimi wartościami wspomnianych wskaźników w latach 2015-2019 charakteryzowały się gminy drugiego pierścienia strefy podmiejskiej Wrocławia, tzn. Mietków (ich wartości wyniosły odpowiednio 320 i 110), Jordanów Śląski (228 i 183) i Sobótka (211 i 74), natomiast bardzo niskimi gminy: Długołęka (108 i 50), Kobierzyce (109 i 53) i Siechnice (93 i 43).

Mapa 15. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

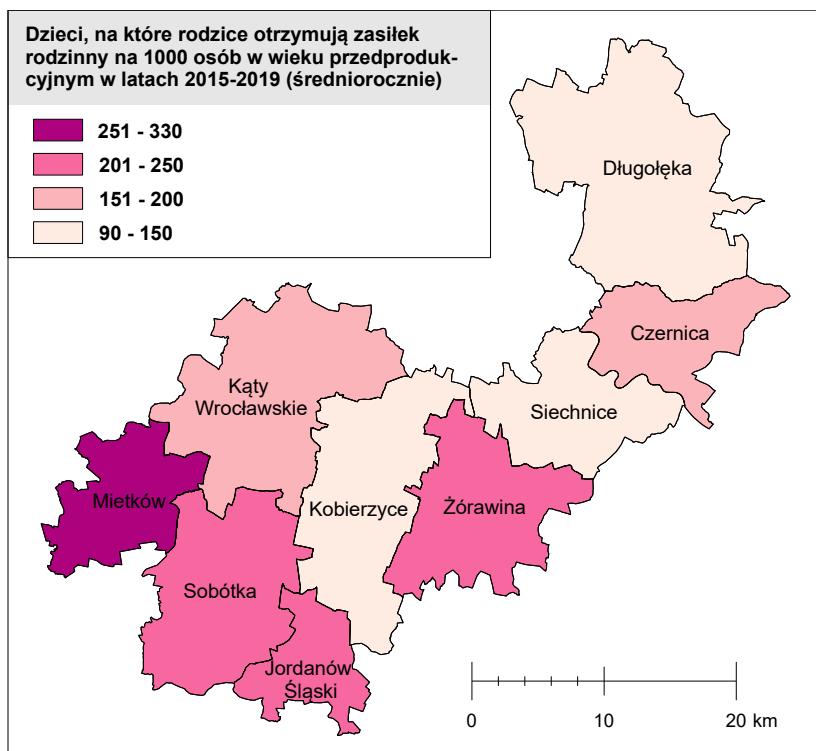
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 16. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

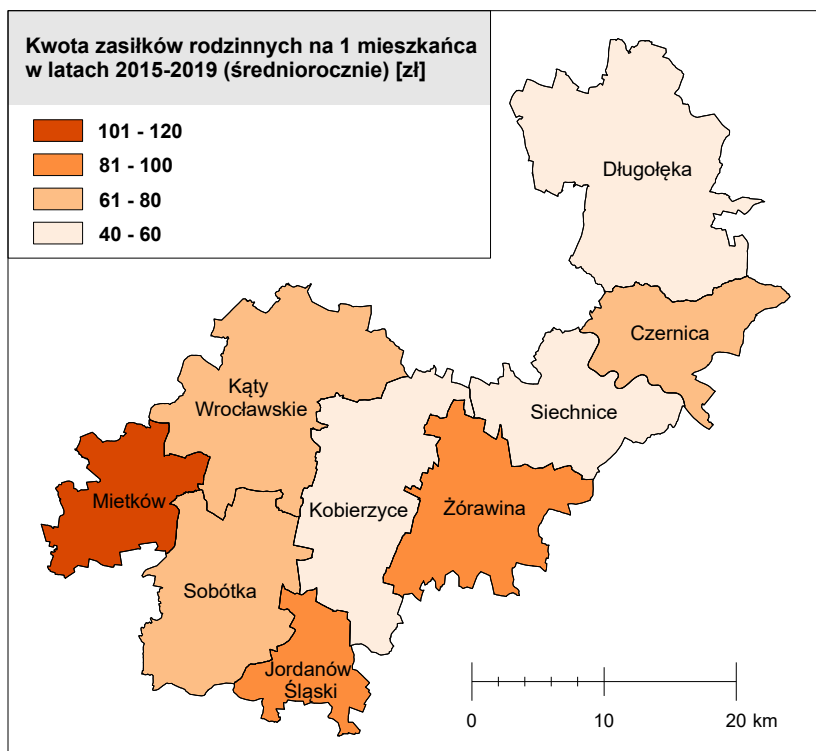
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 17. Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 18. Kwota zasiłków rodzinnych na 1 mieszkańca w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

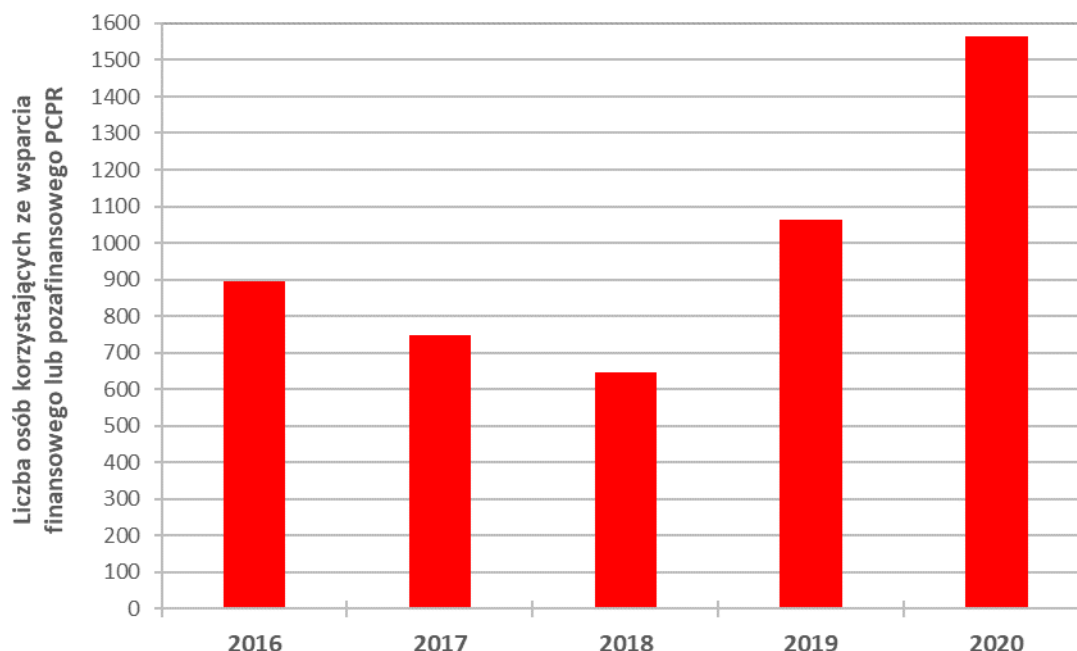
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zadania powiatu wrocławskiego w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej oraz wspierania osób z niepełnosprawnością realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu (PCPR). Dokumentem określającym priorytety w działaniach Powiatu Wrocławskiego w zakresie polityki społecznej jest *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025*. Głównym założeniem strategii jest wzmocnienie postaw oraz wspieranie osób, dzieci, rodzin i młodzieży zgłaszającej się o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Realizacja powiatowej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025* przez PCPR skoncentrowana jest na następujących celach strategicznych (*Raport o stanie... 2019*):

- 1) wspieranie rodzin i rozwój systemu pieczy zastępczej;
- 2) wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnością;
- 3) ograniczanie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy;
- 4) wspieranie i rozwijanie działań na rzecz rodzin i osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej oraz dotkniętych różnymi uzależnieniami;
- 5) wsparcie i rozwijanie działań na rzecz osób starszych.

W latach 2016-2020 ze wsparcia Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) skorzystało w sumie 4,9 tys. mieszkańców powiatu wrocławskiego. Liczba osób korzystających ze wsparcia finansowego lub pozafinansowego PCPR w latach 2016-2020 wzrosła (wykres 38) z 896 do 1563 osób.

Wykres 38. Liczba osób korzystających ze wsparcia finansowego lub pozafinansowego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w powiecie wrocławskim [2016-2020].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

PCPR wspiera również rozwój i dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Liczba placówek na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych na terenie powiatu wzrosła z 4 w 2016 r. do 13 w 2020 r.,

a kwota środków wydatkowanych na ten cel w analizowanym okresie wyniosła 3,6 mln zł (*Końcowy Raport Ewaluacyjny...* 2020).

Wspieranie rodzin i rozwój systemu pieczy zastępczej

W 2019 r. na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonowało 199 rodzin zastępczych, w tym 6 Rodzinnych Domów Dziecka, w których przebywało łącznie 318 dzieci. W zakresie realizacji zadań ustawowych z obszaru pieczy zastępczej współpracowano z ośrodkami pomocy społecznej, placówkami oświatowymi, sądami i przedstawicielami kuratel sądowej. Na przestrzeni lat 2017-2019 liczba rodzin zastępczych utrzymuje się na podobnym poziomie, w przeciwieństwie do liczby dzieci przebywających w danym roku w poszczególnych formach rodzin zastępczych (w 2017 r. – 319 dzieci; 2018 r. – 332 dzieci, 2019 r. – 318 dzieci), co wskazuje na potrzebę rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności form zawodowych i niezawodowych – niespokrewnionych z dzieckiem (tabela 9).

Tabela 9. Liczba placówek i liczba dzieci w placówkach podlegających systemowi pieczy zastępczej w powiecie wrocławskim [2017-2019].

	Liczba placówek			Liczba dzieci w placówkach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Rodziny zastępcze spokrewnione	113	112	110	156	146	146
Rodziny zastępcze niezawodowe	77	78	75	91	102	106
Rodziny zastępcze zawodowe	9	9	8	33	38	25
Rodzinne Domy Dziecka	6	6	6	39	46	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

W instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2019 r. przebywało łącznie 43 wychowanków w strukturach Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Kątach Wrocławskich z łącznym limitem 35 miejsc (Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Interwencyjnego – 7 miejsc, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Socjalizacyjnego Nr 1 – 14 miejsc i Placówka Opiekuńczo -Wychowawcza typu Socjalizacyjnego Nr 2 – 14 miejsc).

PCPR w 2019 r. prowadziło stały monitoring sytuacji rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych, zawodowych specjalistycznych, zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz Rodzinnych Domów Dziecka (dalej: RDD), funkcjonujących na terenie Powiatu Wrocławskiego (2017 – 432 oceny sytuacji dziecka; 2018 – 433 oceny sytuacji dziecka; 2019 – 432 oceny sytuacji dziecka oraz 2017 – 51 ocen rodzin zastępczych; 2018 – 70 ocen; 2019 – 78 ocen).

Ze środków powiatu wrocławskiego w 2019 r. przyznano pomoc finansową na rodzinną pieczę zastępczą w wysokości 2,9 mln zł. Dodatkowo rodziny zastępcze zostały objęte pomocą ze środków Wojewody Dolnośląskiego w postaci dodatku wychowawczego w ramach Programu Rodzina 500+ w wysokości 1,2 mln zł. Ponadto ze środków Wojewody Dolnośląskiego wypłacono rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, dyrektorowi placówek opiekuńczo-wychowawczych i osobom usamodzielnianym świadczenia w ramach Programu „DOBRY START” w wysokości 63,6 tys. zł. Koszty własne powiatu wrocławskiego poniesione z tytułu wypłacania świadczeń na kontynuowanie nauki przez usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej wyniosły w 2019 r. 116,0 tys. zł. Koszty własne powiatu wrocławskiego poniesione z tytułu wypłacania świadczeń związanych

z usamodzielnieniem się wychowanków pieczy zastępczej wyniosły w 2019 r. 51,9 tys. zł, natomiast z tytułu wypłacania świadczeń na zagospodarowanie usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej wyniosły 14,2 tys. zł.

Powiatowy *Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wrocławskim na lata 2018-2020* zawiera diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wrocławskiego, określa kierunki działań oraz ustala zakres prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej na lata 2018-2020 poprzez realizację następujących celów strategicznych:

- 1) wzmacnianie systemu pieczy zastępczej – promowanie idei rodzicielstwa zastępczego;
- 2) zwiększanie ilości rodzin zastępczych i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej;
- 3) wsparcie rodzin zastępczych;
- 4) wsparcie procesu usamodzielnienia;
- 5) podnoszenie jakości usług na rzecz pieczy zastępczej;
- 6) rozwój instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje szereg placówek działających w zakresie pomocy społecznej. Są nimi: Powiatowe Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich (zarządzające 3 placówkami opiekuńczo-wychowawczymi), Powiatowy Klub Seniora w Kątach Wrocławskich i Mieszkanie Chronione w Kątach Wrocławskich.

Powiatowe Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich jest jednostką organizacyjną powiatu wrocławskiego, która zapewnia wspólną obsługę dla trzech placówek opiekuńczo-wychowawczych. Placówki te przygotowane są na przyjęcie łącznie 35 dzieci. Podopieczni przebywają w placówkach socjalizacyjnych do momentu powrotu do rodziny biologicznej, umieszczenia w rodzinie zastępczej lub też do czasu ich usamodzielnienia się. Do czasu, kiedy kontynuują naukę – za zgodą Dyrektora – mogą pozostać w placówce. Uruchomione zostało również Mieszkanie Chronione dla maksymalnie 5 dorosłych wychowanków.

2019 rok to drugi rok funkcjonowania Powiatowego Centrum Usług Społecznych oraz trzech placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej utworzonych przez Powiat Wrocławski:

- 1) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Socjalizacyjnego Nr 1,
- 2) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Socjalizacyjnego Nr 2,
- 3) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Interwencyjnego.

Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Kątach Wrocławskich realizuje zadania Powiatu Wrocławskiego jako wyodrębniona jednostka organizacyjna powiatu w zakresie pomocy społecznej, zgodnie z założonym programem oraz Rocznym Planem Działalności, zatwierdzonym przez Wydział Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu oraz Zarząd Powiatu.

Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Kątach Wrocławskich swoim działaniem obejmuje wszystkie gminy powiatu wrocławskiego, jest placówką typu A – dla osób przewlekłe psychicznie chorych i B- dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Wszystkie zadania realizowane przez Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy mają charakter ukierunkowany na usamodzielnianie jego podopiecznych, ich rozwój a także zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz izolacji.

Mieszkanie Chronione w Kątach Wrocławskich, po przerwie związanej z remontem w 2018 r., funkcjonuje na nowo od marca 2019 r. Przeznaczone jest ono dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą, którzy mogą w mieszkaniu przebywać do ukończenia 25 roku życia. W 2019 r. 3 osobom została przyznana pomoc w formie pobytu w Mieszkaniu Chronionym z uwagi na brak możliwości powrotu do domu rodzinnego.

Mieszkanie dysponuje pięcioma miejscami, a pobyt w nim ma charakter całodobowy. W skład mieszkania wchodzi trzy pokoje: 2-dwuosobowe i 1-jednoosobowy, pomieszczenia użytkowe, wspólne: tj.: przedpokój, kuchnia, salon z jadalnią oraz toaleta z łazienką. Zaadaptowane, przystosowane i nowocześnie urządzone pomieszczenia Mieszkania Chronionego zostały wyposażone w sprzęt AGD, komputerowy i telewizyjny.

Wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami

W 2019 r. wpłynęło 451 wniosków osób z niepełnosprawnościami o przyznanie dofinansowań ze środków PFRON na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej. Na realizację zadań wykorzystano 1,2 mln zł ze środków PFRON. Przyznano dofinansowania do:

- uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych;
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych;
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze;
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych;
- kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej;
- zadań zlecanych fundacjom i organizacjom pozarządowym.

W ramach realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” przyznano dofinansowania 29 osobom niepełnosprawnym na: zakup i montaż oprzyrządowania do posiadanego samochodu, zakup sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, zakup wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, zakup protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, zakup oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej, pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Na realizację zadania wydatkowano kwotę 136 367 zł ze środków PFRON. Jest to kwota o 27 045 zł wyższa niż w 2018 r. i o 60 620 zł wyższa niż w 2017 r.

W 2019 r. zorganizowano VI Powiatowy Piknik Osób Niepełnosprawnych w Brzeziej Łące, w którym uczestniczyło ok. 500 osób z terenu powiatu wrocławskiego. W poprzednich latach imprezy odbywały się: w 2018 r. w Krzyżowicach (ok. 500 osób) i w 2017 r. w Żórawinie (ok. 750 osób).

W ramach wsparcia środowiskowego swoją działalność prowadził Warsztat Terapii Zajęciowej w Małkowicach Caritas Archidiecezji Wrocławskiej na rzecz 30 osób z niepełnosprawnością. W wyniku rozeznania potrzeb mieszkańców powiatu wrocławskiego w zakresie rehabilitacji społecznej

i zawodowej mającej na celu pozyskanie lub przywracanie u osób z niepełnosprawnościami umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, z dniem 31 grudnia 2019 r. w Dobroszowie Oleśnickim (gmina Długołęka) rozpoczęła działalność Filia Warsztatu Terapii Zajęciowej Caritas Archidiecezji Wrocławskiej w Małkowicach.

Ponadto swoją działalność realizował Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Kątach Wrocławskich, przeznaczony dla 30 osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi, który rozpoczął funkcjonowanie w grudniu 2018 r.

W powiecie wrocławskim obowiązuje *Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020*, którego celem głównym jest wspieranie osób niepełnosprawnych z terenu powiatu wrocławskiego na drodze do ich pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Zawarte w Programie cele i zadania są odpowiedzią na lokalne potrzeby osób z niepełnosprawnością zamieszkujących teren powiatu wrocławskiego. Obejmują one:

- 1) kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia potrzeb, problemów osób niepełnosprawnych;
- 2) ułatwienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu publicznym;
- 3) wsparcie dla rodzin, których członkami są osoby niepełnosprawne;
- 4) tworzenie warunków do zachowania samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych;
- 5) przeciwdziałanie marginalizacji zawodowej osób niepełnosprawnych;
- 6) podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

W ramach likwidacji barier w 2019 r. wsparciem zostały objęte następujące przedsięwzięcia: likwidacja barier architektonicznych, likwidacja barier w komunikowaniu, likwidacja barier technicznych, likwidacja barier transportowych, likwidacja barier w poruszaniu się.

Ograniczanie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy

W 2019 r. Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu realizował zadanie polegające na tworzeniu przez osobę bezrobotną i doradcę klienta tzw. Indywidualnego Planu Działania, którego elementem jest przekazanie osobie bezrobotnej podstawowej wiedzy na temat poruszania się na rynku pracy oraz w ramach usługi poradnictwa zawodowego, która w swoim standardzie zawierała także informowanie osób bezrobotnych nt. poruszania się po rynku pracy.

PUP we Wrocławiu w 2019 r. przyznał 112 osobom bezrobotnym jednorazową dotację na podjęcie działalności gospodarczej, w tym 1 osobie niepełnosprawnej powyżej 50 r.ż. z powiatu wrocławskiego. W 2019 r. w ramach współpracy z pracodawcami podpisano listy intencyjne oraz podjęto współpracę z firmą LG Chem na kształcenie w systemie dualnym w branżowej szkole I stopnia Powiatowego Zespołu Szkół Nr 1 w Krzyżowicach oraz z firmą Leroy Merlin Polska Sp. z o.o., która objęła patronatem uczniów klas I w technikum PZS Nr 1 w zawodzie technik logistyk. Monitorowano zmiany w zakresie zapotrzebowania na rynku pracy celem jak najlepszego dostosowania oferty edukacyjnej szkół ponadpodstawowych do potrzeb rynku pracy.

Wspieranie i rozwijanie działań na rzecz rodzin i osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej oraz dotkniętych różnymi uzależnieniami

Na przestrzeni lat 2017-2019 na terenie powiatu wrocławskiego podejmowano działania mające na celu stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin i dzieci, które znalazły się w sytuacji kryzysowej. Zamieszczono w prasie lokalnej informacje dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, rozpowszechniano informacje o instytucjach działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz promowano metody wychowawcze bez użycia przemocy. W 2019 r. Powiat Wrocławski realizował projekt pod nazwą: „W rodzinie jest MOC” w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w partnerstwie z Gminą Siechnice. Celem projektu jest realizacja usług w zakresie interwencji kryzysowej oraz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej. W ramach powyższego projektu w roku sprawozdawczym PCPR realizowało następujące zadania:

- świadczenie usług interwenta kryzysowego oraz zapewnienie pomocy prawnej dla mieszkańców powiatu wrocławskiego,
- prowadzenie poradnictwa pedagogicznego dla rodzin zastępczych z terenu powiatu wrocławskiego,
- wypłata świadczeń pieniężnych dla rodzin zastępczych.

W latach 2017-2019 funkcjonował Dyżurny Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, udzielano wsparcia w ramach interwencji kryzysowej oraz realizowano Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a od 2018 r. Program Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób stosujących przemoc w rodzinie.

Liczba niebieskich kart w powiecie wrocławskim wzrosła z 186 w 2017 r. do 248 w 2019, a liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowali przemoc w rodzinie z 188 w 2017 r. do 340 w 2019 r., natomiast liczba sprawców przemocy domowej wyniosła w latach 2017-2019 780 osób.

Wsparcie i rozwijanie działań na rzecz osób starszych

Wsparcie i rozwijanie działań na rzecz osób starszych poprzez kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób starszych. W ramach stworzenia systemu pomocy rodzinom w opiece nad osobami starszymi od 2017 r. funkcjonuje dom pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych – Dom Opieki św. Józefa w Małkowicach, prowadzony przez Caritas Archidiecezji Wrocławskiej.

Powiatowy Klub Seniora w Kątach Wrocławskich, znajdujący się w strukturach PCPR, rozpoczął swoją działalność 1 marca 2019 r. Działaniami aktywizującymi zostało objętych 30 osób powyżej 60 roku życia, nieaktywnych zawodowo, zamieszkujących teren Powiatu Wrocławskiego. Zajęcia organizowane w Powiatowym Klubie Seniora prowadzone były w celu aktywizacji i wsparcia osób starszych w codziennym funkcjonowaniu, integracji ze społecznością lokalną, rozpowszechniania zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej, rozwoju samodzielności i pasji. Poprzez okolicznościowe, integracyjne spotkania z wiekowo zróżnicowanymi grupami ze środowiska lokalnego, zapobiegano wykluczeniu, marginalizacji i przepaści międzypokoleniowej.

Liczne działania podejmowane przez Powiat Wrocławski przyczyniają się do znaczącej poprawy sytuacji powiatu w zakresie pomocy społecznej.

3.4 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Zadania dotyczące ochrony dóbr kultury, ochrony zabytków oraz popularyzacji i promowania wiedzy o dziedzictwie kulturowym realizowane są w kilku wydziałach Starostwa Powiatowego we Wrocławiu. Podyktowane jest to różnorodnością podejmowanych działań w ramach zadań wynikających z obowiązujących przepisów prawa. W celu zwiększenia koordynacji podejmowanych działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami, w dniu 24 stycznia 2020 r. został powołany zespół zadaniowy, którego wiodącym zadaniem jest opracowanie dokumentów w sprawie opieki nad zabytkami znajdującymi się na terenie Powiatu Wrocławskiego. Zespół zadaniowy podjął pracę nad dwoma kluczowymi projektami aktów prawa miejscowego, tj.:

- 1) projektem uchwały Rady Powiatu Wrocławskiego w sprawie uchwalenia powiatowego programu opieki nad zabytkami;
- 2) projektem uchwały Rady Powiatu Wrocławskiego w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

W ramach swojej pracy zespół na bieżąco gromadzi wszelkie informacje o działaniach podejmowanych w zakresie ochrony dóbr kultury zarówno przez Starostwo Powiatowe we Wrocławiu, jak i inne jednostki organizacyjne Powiatu Wrocławskiego, przekazywane przez gminy położone na jego obszarze oraz Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu.

Zadania i kompetencje Powiatu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami realizowane są także poprzez tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze i edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji wśród mieszkańców.

W ramach dotacji udzielane jest wsparcie dla organizacji pozarządowych, zmierzające do zwiększenia społecznego zaangażowania w ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, zabytków i opieki nad zabytkami oraz do budowania partnerskich relacji z obywatelami i propagowania postaw współodpowiedzialności społecznej dotyczących zachowania zabytków, np. w roku 2019 w ramach zadań Powiatu dofinansowane zostały następujące zadania:

- „O Wrocławskim Powiecie wszystko, czego jeszcze nie wiecie” – edycja VII;
- „Znam Zabytki Mojego Powiatu – warsztaty zabytkowej architektury ziemiańskiej Powiatu Wrocławskiego dla dzieci”;
- „Walory kulturowe i krajoznawcze Powiatu Wrocławskiego”.

Powyższe zadania miały na celu przybliżenie odbiorcom – dzieciom, młodzieży i dorosłym wiedzy o zabytkach oraz atrakcjach turystycznych Powiatu Wrocławskiego poprzez uczestnictwo w zajęciach szkolnych, warsztatach budowy zabytków z klocków lego oraz wycieczkach po ciekawych turystycznie i kulturowo obiektach z terenu Powiatu, często połączonych z aktywnością fizyczną (np. spływ kajakowy Bystrzycą, zdobycie Ślęży, spacer trasy edukacyjnymi).

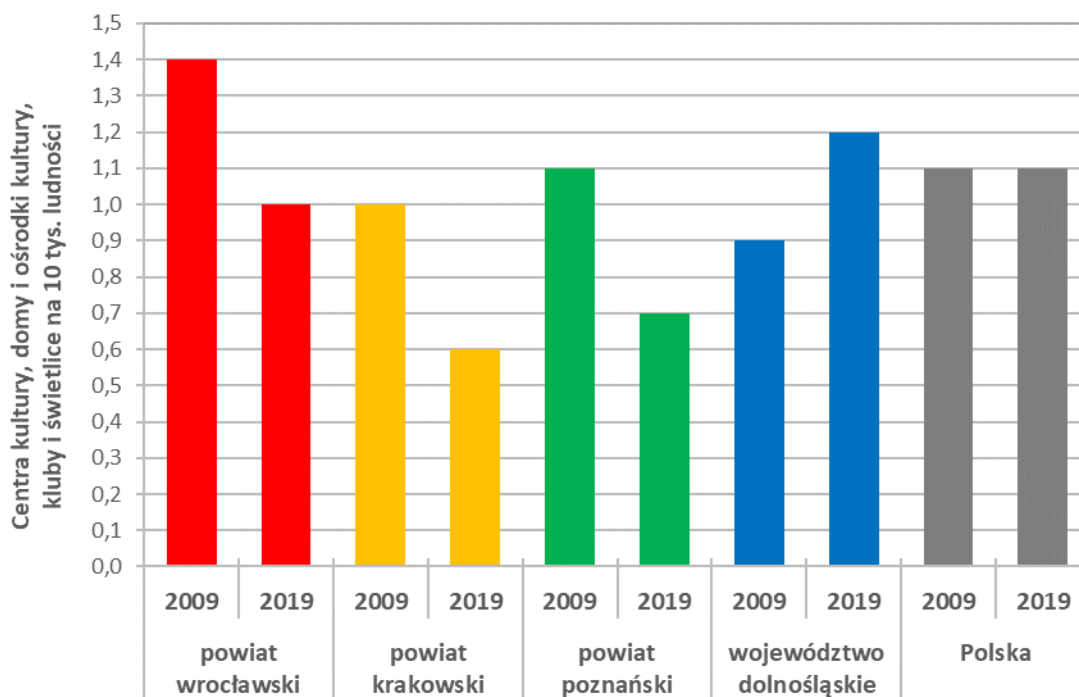
Widząc potrzebę wdrożenia działań wspierających kształtowanie świadomości w zakresie społecznych funkcji zabytków, właściwym krokiem jest także budowanie wśród mieszkańców zrozumienia wartości zabytków poprzez zaangażowanie społeczności lokalnych w proces aktywnego poznawania zabytków oraz wdrażanie nowoczesnych programów edukacyjnych, realizowanych bezpośrednio w miejscach dziedzictwa. W tym celu organizowany jest cyklicznie „Konkurs wiedzy o Powiecie Wrocławskim”,

którego zakres tematyczny obejmuje ogólną wiedzę na temat warunków przyrodniczych, walorów turystycznych, historii oraz zabytków i ich ochrony (*Raport o stanie...* 2019).

Na obszarze powiatu wrocławskiego w 2019 r. funkcjonowało 15 centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. Na 10 tys. mieszkańców powiatu przypadała więc 1,0 placówka tego typu. Jest to wartość nieznacznie niższa od średniej krajowej (1,1) i średniej dla województwa dolnośląskiego (1,2), co świadczy o przeciętnej dostępności mieszkańców powiatu do instytucji kultury (wykres 39). Powiat wrocławski cechuje się również gorszą dostępnością do instytucji kultury niż powiaty obwarzankowe o podobnym potencjale rozwojowym. Co więcej, sytuacja powiatu w tym zakresie w latach 2009-2019 uległa pogorszeniu, co wynika ze zmniejszenia się liczby placówek kultury (o jedną) przy jednoczesnym wzroście liczby ludności.

Wśród obiektów kultury funkcjonujących na terenie powiatu wrocławskiego, należy wymienić również trzy obiekty muzealne: Muzeum Ślązańskie w Sobótce, Muzeum Powozów w Galowicach oraz Muzeum Motoryzacji Topacz w Ślęzy.

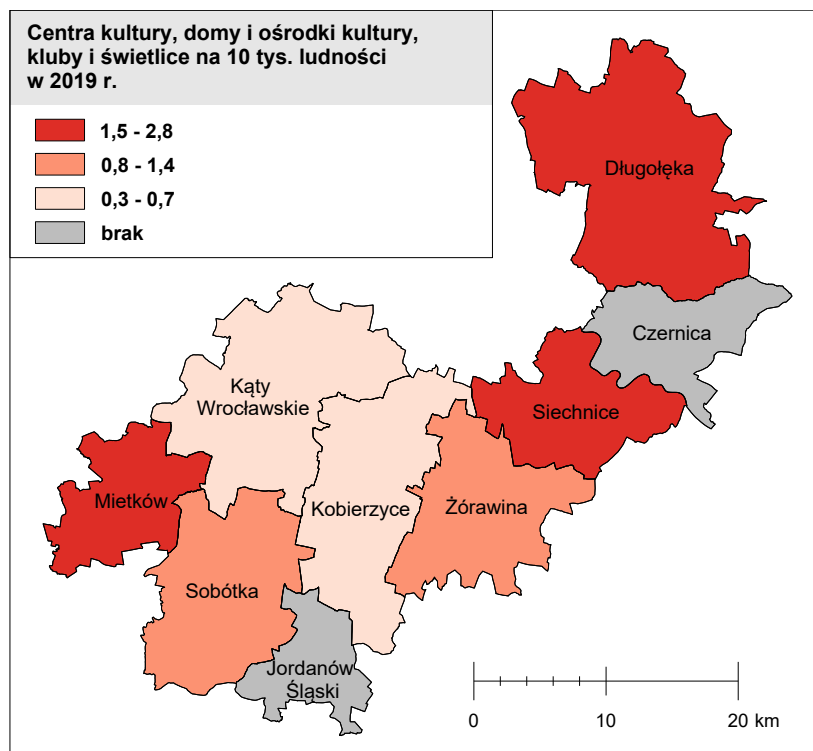
Wykres 39. Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Sytuacja w zakresie dostępności do instytucji kultury na obszarze powiatu wrocławskiego jest jednak zróżnicowana (mapa 19). Największą dostępnością do instytucji kultury w 2019 r. charakteryzowały się gminy Mietków (2,7) i Siechnice (2,2), podczas gdy w gminach Czernica i Jordanów Śląski placówki tego typu nie występowały wcale.

Mapa 19. Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

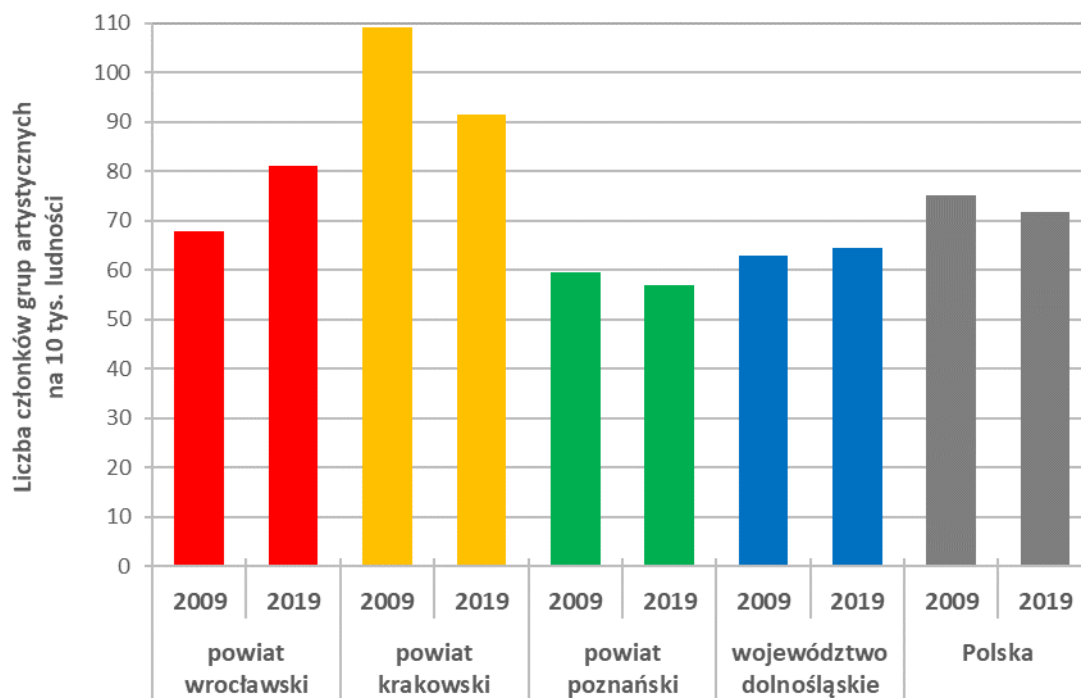

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mimo nieznacznej liczby instytucji kultury na obszarze powiatu wrocławskiego, działalność instytucji kultury można ocenić jako dość dobrą, o czym świadczy wyższa od średniej krajowej oraz średniej dla województwa dolnośląskiego liczba członków grup artystycznych na 10 tys. mieszkańców (wykres 40) i liczba członków kół, klubów i sekcji na 10 tys. mieszkańców (wykres 41). W 2019 r. wartości obu wskaźników wyniosły w powiecie odpowiednio 81 i 211 osób, przy średnich krajowych wynoszących 72 i 150 osób oraz średnich dla województwa wynoszących 64 i 167 osób. Co więcej, w latach 2009-2019 sytuacja powiatu w tym zakresie znacząco poprawiła się. Zdecydowanie gorzej przedstawia się z kolei sytuacja w odniesieniu do liczby uczestników imprez na 1000 mieszkańców, która w 2019 r. w przypadku powiatu wrocławskiego wyniosła 545 osób, przy średniej krajowej – 953 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 1147 osób (wykres 42).

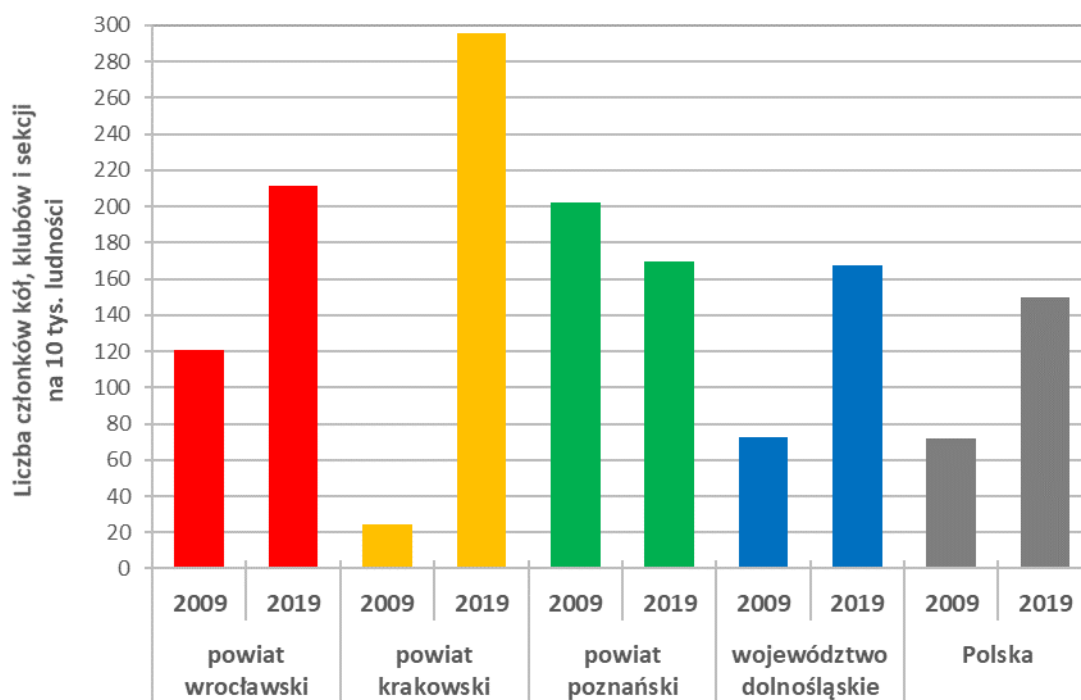
Gminy powiatu wrocławskiego są jednak silnie zróżnicowane w zakresie uczestnictwa mieszkańców w działalności kulturalnej. Największą liczbą członków grup artystycznych na 10 tys. mieszkańców spośród gmin powiatu cechowały się gminy: Kąty Wrocławskie (177) i Siechnice (155) (mapa 20), największą liczbą członków kół, klubów i sekcji na 10 tys. mieszkańców gmina Siechnice (797) (mapa 21), z kolei największą liczbą uczestników imprez na 1000 mieszkańców gminy: Sobótka (1113), Kobierzyce (973) i Miętków (886) (mapa 22). Można zatem stwierdzić, że większą aktywnością w zakresie uczestnictwa mieszkańców w działalności kulturalnej cechują się gminy miejsko-wiejskie (Kąty Wrocławskie, Siechnice i Sobótka), natomiast w gminach Czernica i Jordanów Śląski brak jest placówek kultury, co ogranicza uczestnictwo mieszkańców tych gmin w działalności kulturalnej.

Wykres 40. Liczba członków grup artystycznych na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

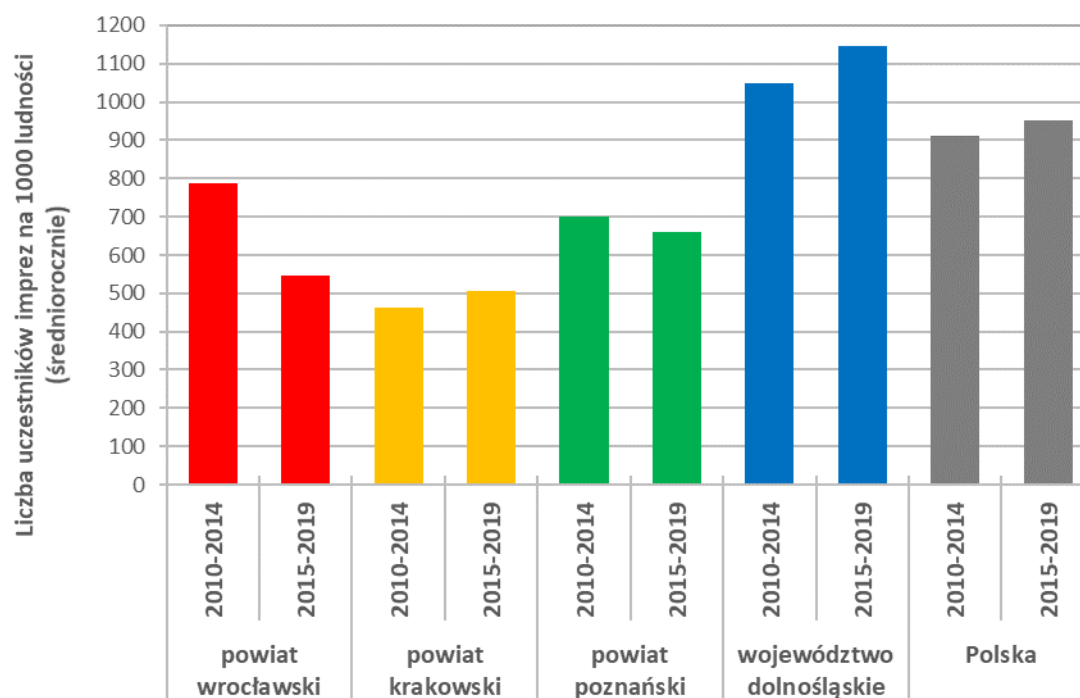
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 41. Liczba członków kół, klubów i sekcji na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

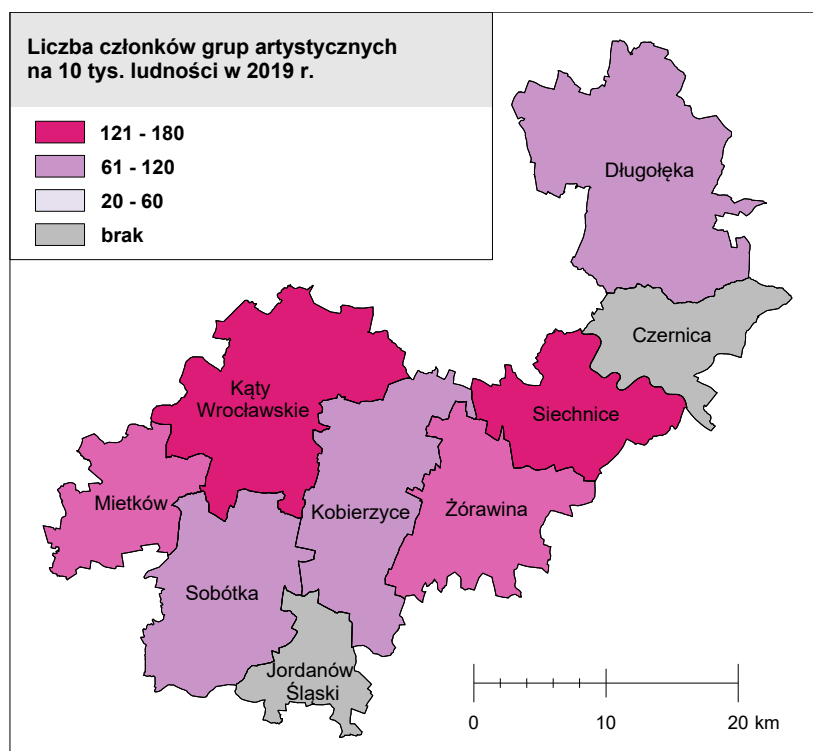
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 42. Liczba uczestników imprez na 1000 ludności w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

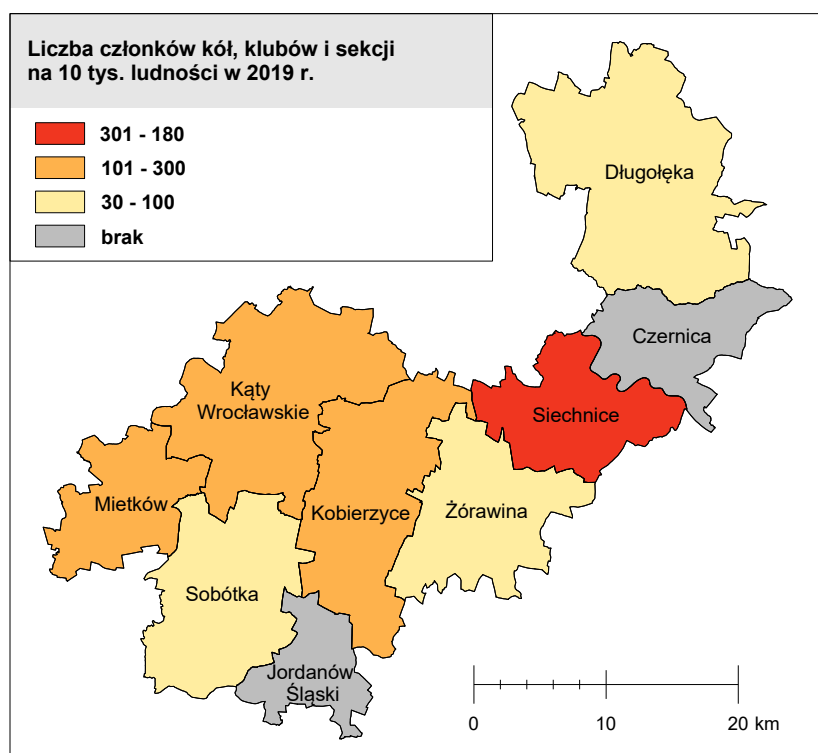
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 20. Liczba członków grup artystycznych na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

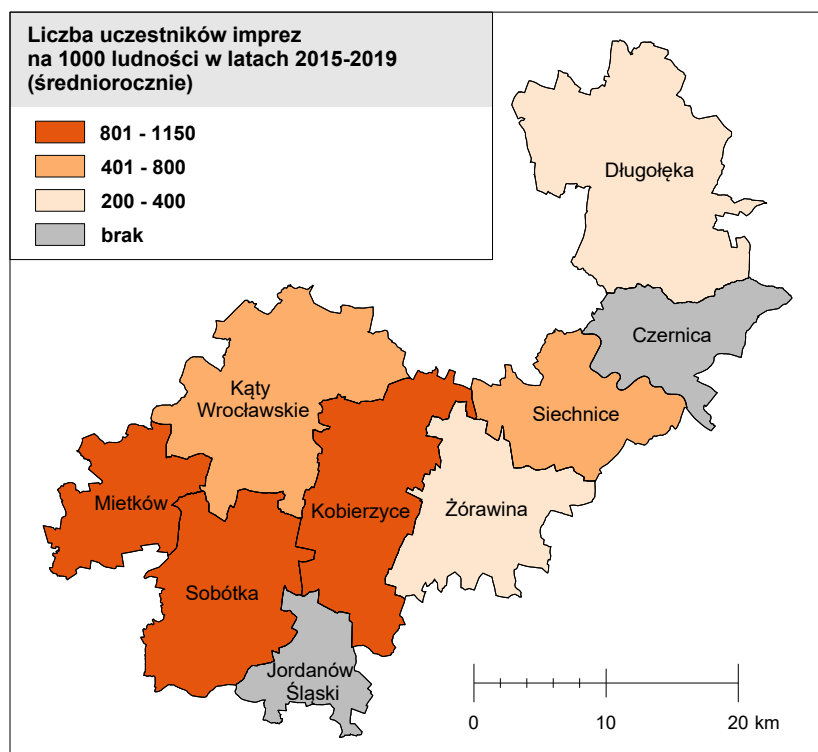
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 21. Liczba członków kół, klubów i sekcji na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

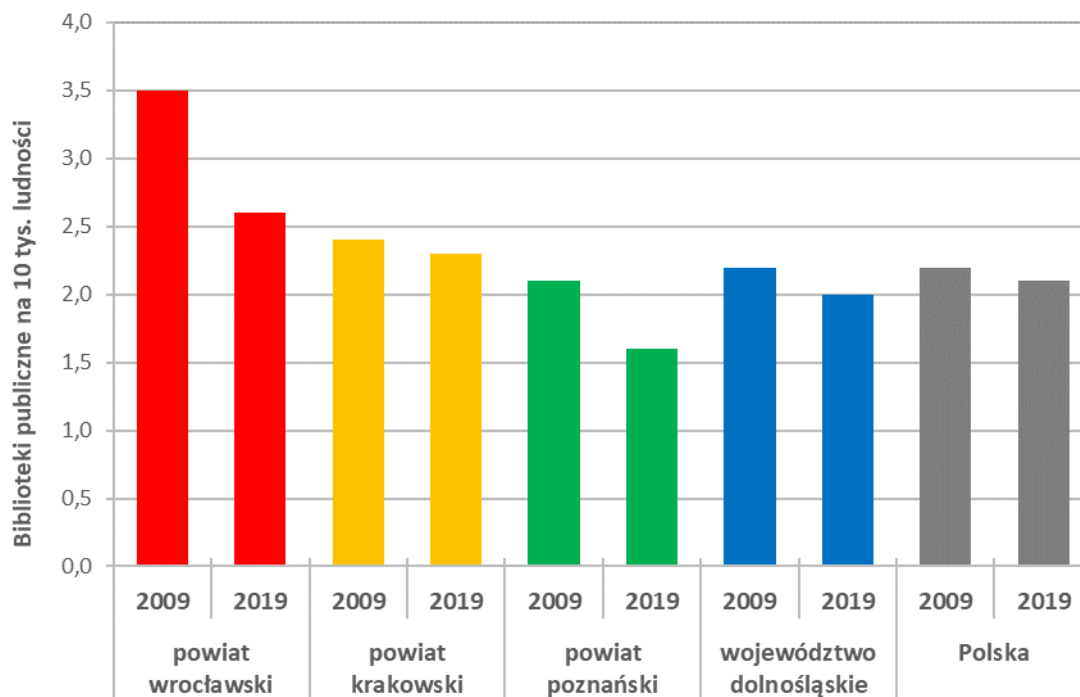
Mapa 22. Liczba uczestników imprez na 1000 ludności w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

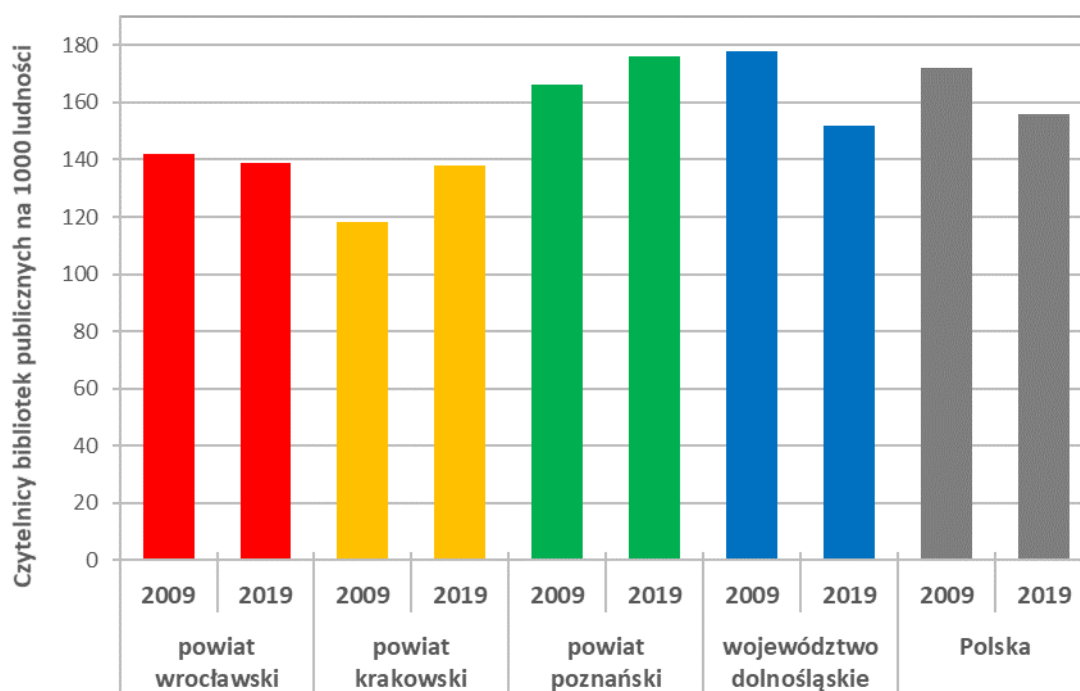
Nieco inaczej przedstawia się z kolei sytuacja z dostępem do bibliotek publicznych. W 2019 r. na 10 tys. mieszkańców na terenie powiatu wrocławskiego przypadało 2,6 biblioteki, co jest wartością znacząco wyższą od średniej krajowej (2,1) i średniej dla województwa dolnośląskiego (2,0), a także wyższą niż w powiatach obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym (wykres 43).

Wykres 43. Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności w obszarze badań [2009, 2019].

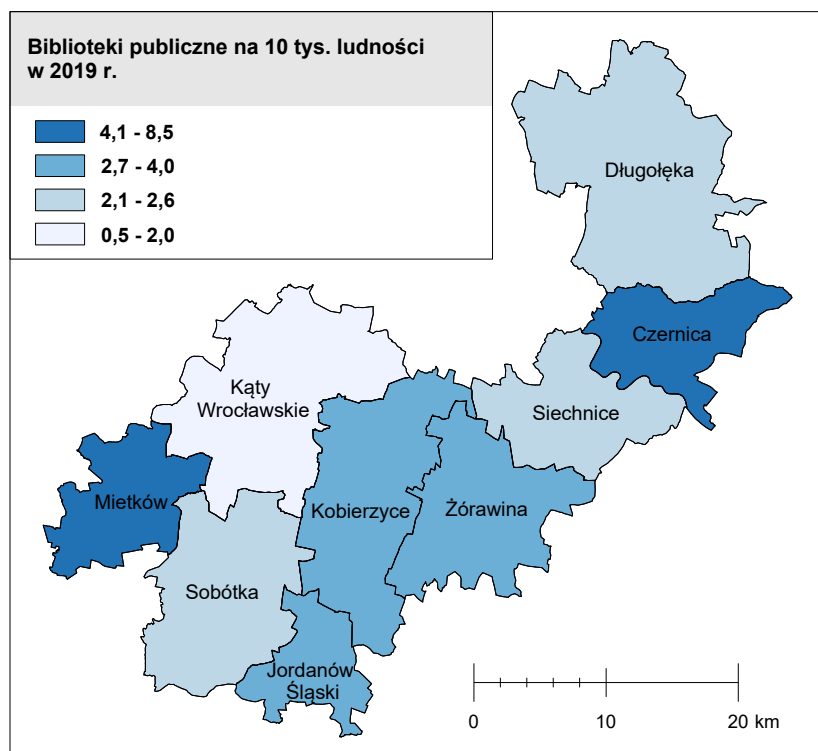
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 44. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w obszarze badań [2009, 2019].

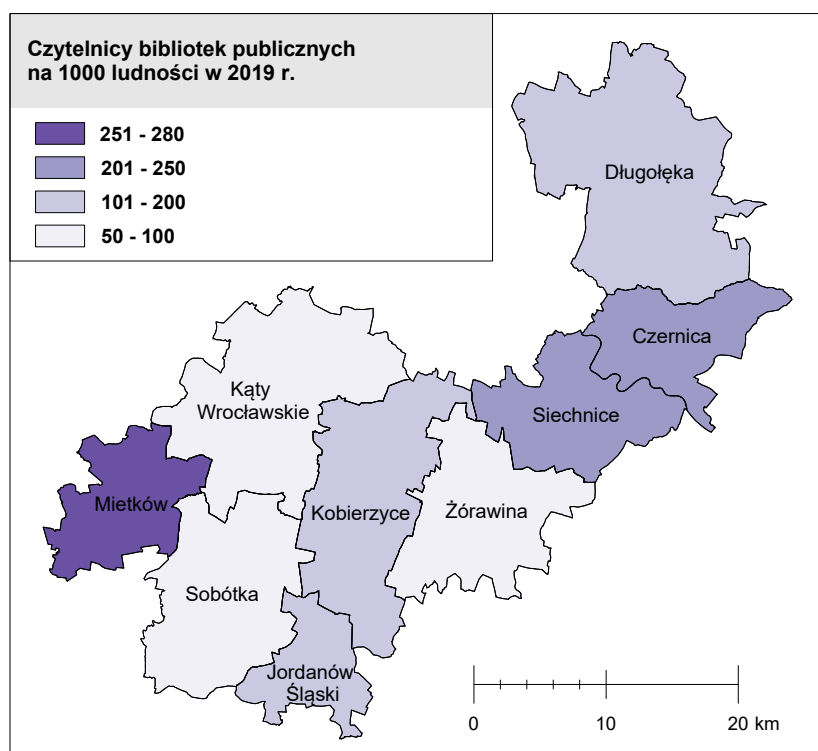
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 23. Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 24. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Warto jednak zauważyć, że wartość wskaźnika w powiecie wrocławskim znacząco zmniejszyła się w latach 2009-2019 (o 0,9 biblioteki na 10 tys. osób). Mimo iż liczba bibliotek na terenie powiatu wrocławskiego była dość wysoka, to już liczbę czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców

należy ocenić jako co najwyżej przeciętną (139 osób, przy średniej krajowej wynoszącej 156 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 152) (wykres 44).

Spośród gmin powiatu wrocławskiego największą liczbą bibliotek publicznych na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. cechowały się gminy: Mietków (8,0) i Czernica (4,2), a najmniejszą gmina Kąty Wrocławskie (0,8) (mapa 23). Z kolei największa liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców miała miejsce w gminach: Mietków (268), Siechnice (214) i Czernica (208), natomiast najmniejsza w gminach: Sobótka (56) i Kąty Wrocławskie (59) (mapa 24).

3.5 SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

W 2018 r. na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonowało 101 klubów sportowych (6,9 klubów na 10 tys. mieszkańców), najwięcej w gminach: Długołęka (30) i Siechnice (18), z kolei największe zagęszczenie klubów sportowych występowało w gminie Mietków (15,9 klubów na 10 tys. mieszkańców). W klubach sportowych funkcjonujących na terenie powiatu wrocławskiego zrzeszonych było 4555 członków (31,2 członków na 1000 mieszkańców), najwięcej w gminach Siechnice (1514) i Długołęka (1145). Największym uczestnictwem mieszkańców w klubach sportowych cechowała się gmina Siechnice (68,9 członków na 1000 mieszkańców) (tabela 10).

Tabela 10. Kluby sportowe i członkowie klubów sportowych w powiecie wrocławskim [2018].

Jednostka terytorialna	Kluby sportowe		Członkowie klubów sportowych	
	ogółem	na 10 tys. mieszkańców	ogółem	na 10 tys. mieszkańców
POWIAT WROCŁAWSKI	101	6,9	4 555	31,2
Gmina Czernica	7	4,5	357	22,9
Gmina Długołęka	30	9,3	1 145	35,6
Gmina Jordanów Śląski	3	9,5	61	19,3
Gmina Kąty Wrocławskie	13	5,3	471	19,1
Gmina Kobierzyce	14	6,6	492	23,3
Gmina Mietków	6	15,9	124	32,8
Gmina Sobótka	5	3,9	196	15,3
Gmina Siechnice	18	8,2	1 514	68,9
Gmina Żórawina	5	4,6	195	17,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Starosta powiatu wrocławskiego prowadzi też ewidencję klubów sportowych działających w formie stowarzyszeń, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej oraz uczniowskich klubów sportowych, których w 2020 r. było odpowiednio 97 i 68 (tabela 11). Największa liczba klubów sportowych zlokalizowana była na terenie gmin Długołęka (41), Kąty Wrocławskie (32) i Kobierzyce (27), natomiast najmniejsza w gminach Jordanów Śląski (2) i Mietków (6).

Tabela 11. Kluby sportowe działające w formie stowarzyszeń, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej oraz uczniowskie kluby sportowe w powiecie wrocławskim [2020].

Jednostka terytorialna	Kluby sportowe	Uczniowskie kluby sportowe
POWIAT WROCŁAWSKI	97	68
Gmina Czernica	6	5
Gmina Długołęka	29	12
Gmina Jordanów Śląski	1	1
Gmina Kąty Wrocławskie	17	15
Gmina Kobierzyce	16	11
Gmina Mietków	3	3
Gmina Sobótka	6	6
Gmina Siechnice	12	10
Gmina Żórawina	7	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje Ośrodek Sportów Wodnych i Rekreacji Powiatu Wrocławskiego w Borzyszynie, który jest jednostką organizacyjną Powiatu Wrocławskiego. Celem działania Ośrodka jest tworzenie warunków do popularyzacji sportów wodnych, uprawiania turystyki aktywnej, aktywnego uczestnictwa w sporcie i rekreacji oraz edukacji, ochrony przyrody w obrębie Zalewu Mietkowskiego dla mieszkańców Powiatu Wrocławskiego i turystów. Ośrodek stanowi bazę rekreacyjno-szkoleniową Powiatu Wrocławskiego. Przeznaczony jest do realizacji statutowych działań, a w szczególności do (*Raport o stanie... 2019*):

- rozwoju sportów wodnych i turystyki;
- krzewienia zasad kultury oraz dobrej praktyki wodniackiej;
- udostępniania obiektu do przeprowadzenia regat żeglarskich oraz wszelkich imprez o charakterze wodniackim;
- organizowania we współpracy z organizacjami pozarządowymi, okręgowymi i krajowymi związkami żeglarskimi i motorowodnymi, masowych imprez propagujących czynny wypoczynek nad wodą dla mieszkańców Dolnego Śląska i turystów.

Położenie i warunki naturalne powiatu wrocławskiego determinują jego funkcje turystyczne. Ze względu na bliskie sąsiedztwo Wrocławia, powiat stanowi naturalne zaplecze rekreacyjne dla stolicy regionu oraz innych ośrodków miejskich (np. Świdnicy, Dzierżonowa).

Potencjał walorów turystycznych należy ocenić jako wysoki. W grupie walorów turystycznych wyróżniają się walory krajoznawcze, z których część ma znaczenie ogólnokrajowe i może przyciągać turystów z całej Polski. Można do nich zaliczyć Ślązański Park Krajobrazowy z Górą Ślężą, Sobótką i Będkowicami, pałac w Krobielowicach i kościół św. Trójcy w Żórawinie (*Uwarunkowaniach rozwoju... 2005*). Do miejscowości krajoznawczych z walorami o znaczeniu regionalnym zostały z kolei zaliczone wsie: Bielany Wrocławskie, Biestryków, Długołęka, Domanice, Jaskotle, Kobierzyce, Krzyżowice, Mirosławice, Nadolice Wielkie, Nasławice, Piotrówek, Samotwór, Sośnica, Stary Zamek, Szczodre, Ślęża, Święta Katarzyna, Tyniec nad Ślężą oraz miasto Kąty Wrocławskie.

Szczególną rolę odgrywa Ślęzański Park Krajobrazowy, który oprócz walorów przyrodniczych (rezerwat Góra Ślęza, rezerwat Łąka Sulistrowicka) posiada także znaczne walory kulturowe (obiekty związane z kultem solarnym). Znaczną wartość przyrodniczą posiadają też doliny głównych rzek, przepływających przez teren powiatu (zwłaszcza Odry, Widawy, Bystrzycy i Dobrej), wzdłuż których wyznaczone zostały obszary chronione (Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy oraz obszary Natura 2000). Na terenie powiatu wrocławskiego znajduje się ponad 3000 obiektów zabytkowych, z czego największy udział stanowią: domy mieszkalne i budynki gospodarcze, a także budynki mieszkalno-gospodarcze, cmentarze i parki. Na szczególną uwagę zasługują zabytkowe układy ruralistyczne będące pozostałością po kolonizacji w okresie średniowiecza (rzędownice, owalnice i ulicówki na Równinie Wrocławskiej), zabytkowe układy urbanistyczne (Kąty Wrocławskie i Sobótka) i liczne kościoły wiejskie, zwykle powstałe w okresie średniowiecza.

Na walory wypoczynkowe powiatu wrocławskiego składają się walory krajobrazowe, walory wodne, walory leśne, walory narciarskie i zabytkowe parki wiejskie (*Uwarunkowania rozwoju...* 2005). Walory wypoczynkowe wiążą się w szczególności z Masywem Ślęży oraz Zbiornikiem Mietkowskim, który jest największym zbiornikiem wodnym na terenie województwa, a także z doliną Odry. Przy ograniczonej liczbie miejsc z możliwościami wypoczynku nad wodą na zwiększone zainteresowanie zasługują starorzecza odrzańskie i wypełnione wodą wyrobiska (Bajkał, zalew w Sulistrowicach). Ze względu na niewielki udział powierzchni leśnej (las koncentrują się w dolinach rzecznych oraz na terenie Masywu Ślęży) spodziewać się można większego wykorzystania na cele rekreacyjne parków wiejskich, których na terenie powiatu jest 115 (*Uwarunkowania rozwoju...* 2005).

Wśród walorów specjalistycznych znaczącą rolę odgrywają walory wędkarskie, kajakowe i żeglarskie (rzeki, Zbiornik Mietkowski), a także dla turystyki pieszej (12 szlaków pieszych, w tym górskie na terenie Masywu Ślęży), rowerowej (6 szlaków rowerowych) i jeździeckiej (liczne stadniny koni). Jako potencjalne szlaki kajakowe wskazane zostały rzeki: Bystrzyca, Czarna Woda, Oleśnica, Oława, Strzegomka, Ślęza i Widawa (*Uwarunkowania rozwoju...* 2005). Piesze szlaki turystyczne przechodzące przez obszar powiatu wrocławskiego prezentuje tabela 12, natomiast trasy rowerowe tabela 13.

Tabela 12. Piesze szlaki turystyczne w powiecie wrocławskim [2019].

Kolor szlaku	Długość	Przebieg
Szlaki nizinne		
czerwony	4 godz.	Łagiewniki – Przełęcz Tąpadła
żółty	6-7 godz.	Świdnica – Przełęcz Tąpadła
niebieski	6 godz.	Jordanów Śląski – Przełęcz Tąpadła
zielony	5 godz.	Sieniawka – Przełęcz Słupicka – Przełęcz Tąpadła – Strzelce
żółty	141 km	W granicach powiatu składa się z 3 odcinków: 1) Wrocław-Zakrzów – Domaszczyn – Długołęka – Kamień – Oleśniczka – Chrzóstawa Wielka 2) Chrzóstawa Wielka – Czernica – Ratowice – Zakrzów Kotowice 3) Zakrzów Kotowice – Siechnice – Święta Katarzyna – Żerniki Wrocławskie – Wysoka – Bielany Wrocławskie – Biskupice Podgórne – Smolec – Skałka – Wrocław Jerzmanowo
niebieski	30 km	Wrocław (Muchobór Wielki) – Sadków – Krobielowice – Ślęzański P.K.

Kolor szlaku	Długość	Przebieg
zielony	15 km	Kąty Wrocławskie – Leśnica
Szlaki górskie		
żółty	3 godz.	Sobótka – szczyt Ślęży – Przełęcz Tąpadła
czerwony	3 godz. 15 min.	Sobótka – Ślęża – Sulistrowice (zalew)
niebieski	2 godz. 30 min.	Sobótka (Strzeblów) – Ślęża – Przełęcz Tąpadła
czarny	4 godz.	Przełęcz pod Wieżycą – Przełęcz Tąpadła – Przełęcz pod Wieżycą

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Tabela 13. Trasy rowerowe w powiecie wrocławskim [2019].

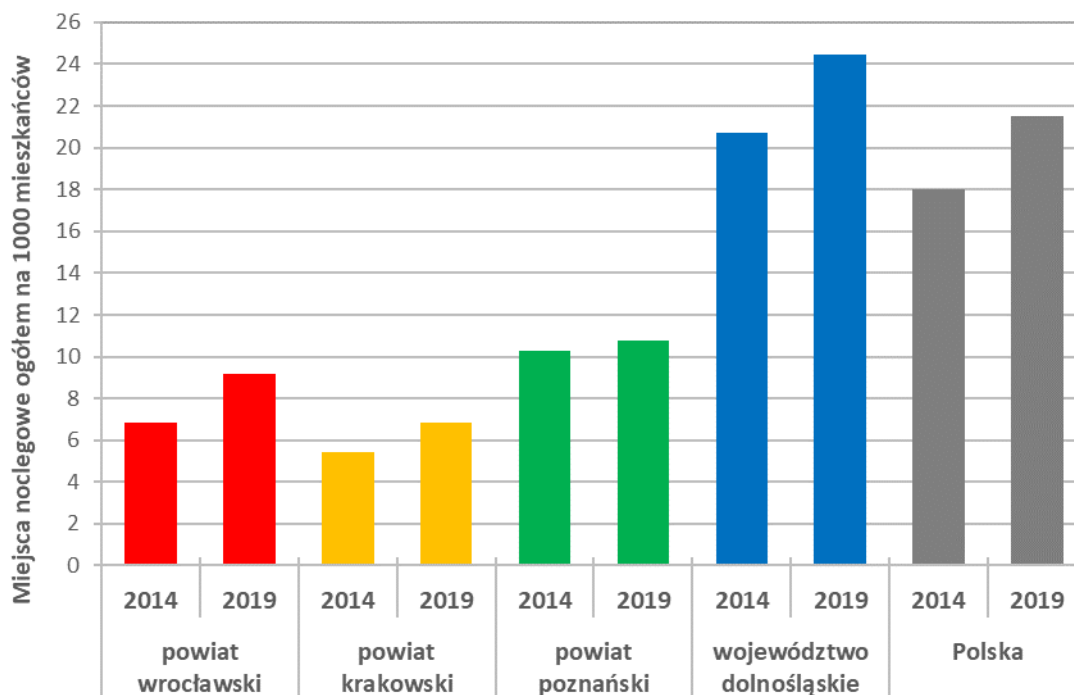
Nr trasy	Długość	Nazwa trasy
Szlaki nizinne		
Trasa nr 1	33 km	Pętla Odrzańska do wieży widokowej w Kotowicach
		Wszystkie drogi prowadzą pod Ślężę
	12-15 km	[1] Trasy do Sobótki i na przełęcz pod Wieżycą
	48-50 km	Trasa 1 - Szybka lub awaryjna trasa dojazdowa z Mietkowa
		Trasa 2 - Z Wrocławia lub z Kątów Wrocławskich rowerowym szlakiem Eurovelo
	39-41 km	Trasa 3 - Z Wrocławia szosą przez Małuszów i Nasławice (2 warianty)
	38-40 km	Trasa 4 - Z Wrocławia przez Małuszów i Rogów Sobócki (2 warianty)
		[2] Trasy na przełęcz Tąpadła
	21 km	Trasa 5 - Szybka lub awaryjna trasa dojazdowa z Mietkowa
	56 km	Trasa 6 - Z Wrocławia lub z Kątów Wrocławskich rowerowym szlakiem Eurovelo 9
	48 km	Trasa 7 - Z Wrocławia szosą przez Małuszów i Nasławice
Trasa nr 2	46 km	Długołęka
Pętla Bystrzycka 1	54 km	Z Wrocławia do Kątów Wrocławskich
Pętla Bystrzycka 2	39 km	Z Kątów Wrocławskich do Mietkowa
Wielka Pętla Bystrzycka	74 km	Dookoła Zalewu Mietkowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Istotnym mankamentem powiatu wrocławskiego jest niski poziom rozwoju infrastruktury turystycznej, co przejawia się w nieznacznej liczbie miejsc noclegowych (1393 w 2019 r.) i liczbie miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców (9,2), co jest wartością znacząco niższą od średniej krajowej (21,5) i średniej dla województwa dolnośląskiego (24,5) (wykres 45). Niskim poziomem rozwoju funkcji turystycznej cechują się także powiaty krakowski i poznański, również mimo posiadania znaczących walorów przyrodniczych i kulturowych. Zjawisko to można w pewnym sensie interpretować specyfiką turystyki w powiatach obwarzankowych – na ich terenie przeważają odwiedzający jednodniowi, pochodzący głównie z dużego miasta, odbywający krótkie pobyty związane z realizacją określonych celów (wypoczynku, poznawczych czy rekreacji). Odrębną grupę stanowią turyści biznesowi, co ma związek z lokalizacją stref aktywności gospodarczej w otoczeniu dużych miast. Warto jednak zauważyć,

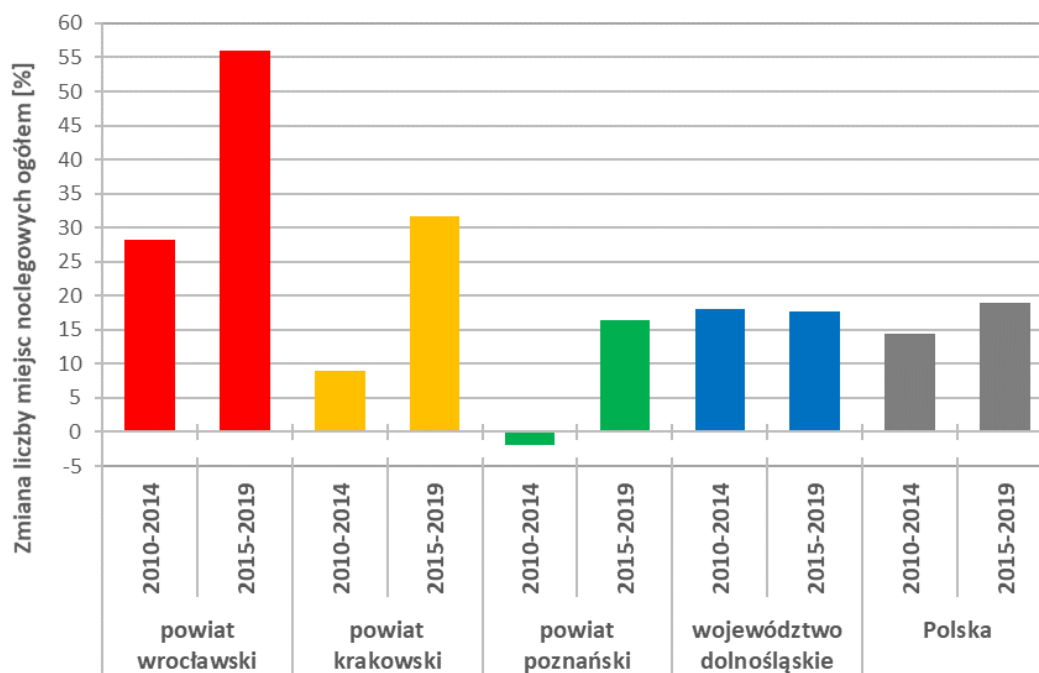
że w latach 2009-2019 liczba miejsc noclegowych na terenie powiatu wrocławskiego wzrastała, a dynamika tego wzrostu była wyższa od trendów ogólnopolskich i wojewódzkich (wykres 46). Jak wykazała inwentaryzacja terenowa w 2005 r. rzeczywista wielkość bazy noclegowej powiatu wrocławskiego jest o ok. 30% większa niż wynika to z oficjalnych statystyk (*Uwarunkowania rozwoju...* 2005).

Wykres 45. Miejsca noclegowe ogółem na 1000 mieszkańców w obszarze badań [2014, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

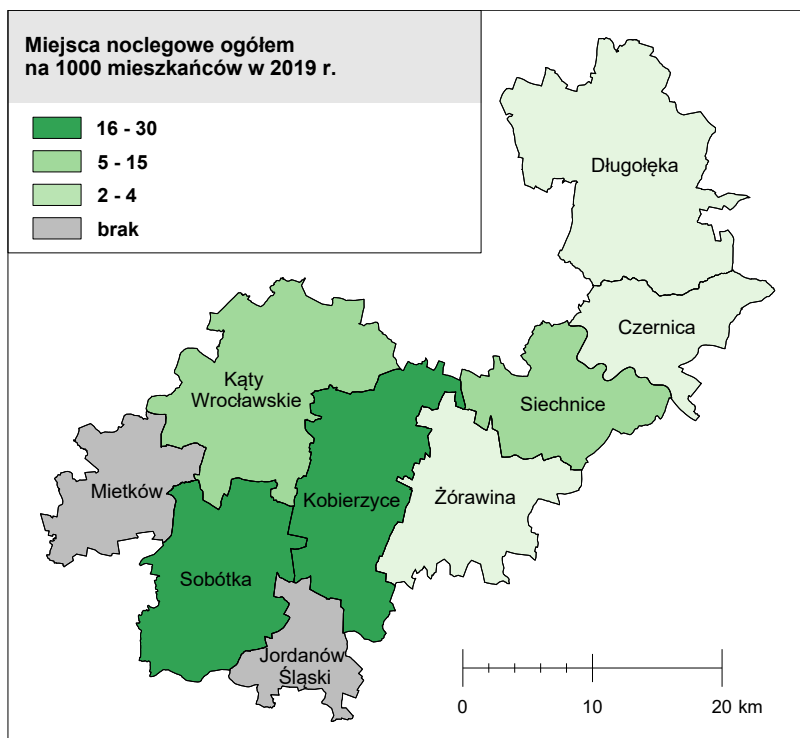
Wykres 46. Zmiana liczby miejsc noclegowych ogółem w obszarze badań [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Baza noclegowa powiatu wrocławskiego w 2019 r. obejmowała 23 obiekty noclegowe i koncentrowała się w trzech gminach – Kobierzyce (594 miejsc noclegowych), Sobótka (282) i Siechnice (249), natomiast na terenie gmin Jordanów Śląski i Mietków obiekty noclegowe nie występują. Wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej w powiecie był również zróżnicowany (mapa 25), najwyższy w gminach: Kobierzyce (27,3 miejsca noclegowe na 1000 mieszkańców) i Sobótka (21,8).

Mapa 25. Miejsca noclegowe ogółem na 1000 mieszkańców w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

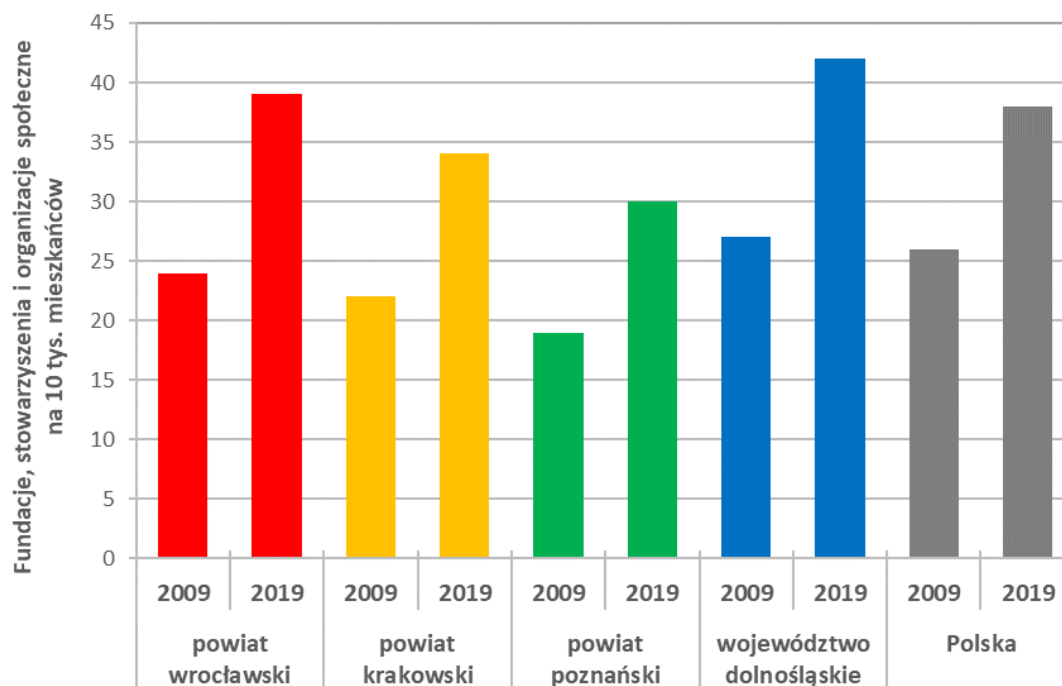
3.6 KAPITAŁ SPOŁECZNY

Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu wrocławskiego systematycznie rosła z 370 w 2011 r. do 615 w 2019 r. (czyli o 66,2%). W tej grupie znalazło się: 91 klubów sportowych, 68 uczniowskich klubów sportowych, 291 stowarzyszeń zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym, 31 stowarzyszeń zwykłych oraz 133 fundacje (*Raport o stanie...* 2019).

W 2019 r. na 10 tys. mieszkańców powiatu wrocławskiego przypadało 39 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, co jest wartością porównywalną ze średnią krajową (38) i nieznacznie niższą od średniej dla województwa dolnośląskiego (42) (wykres 47).

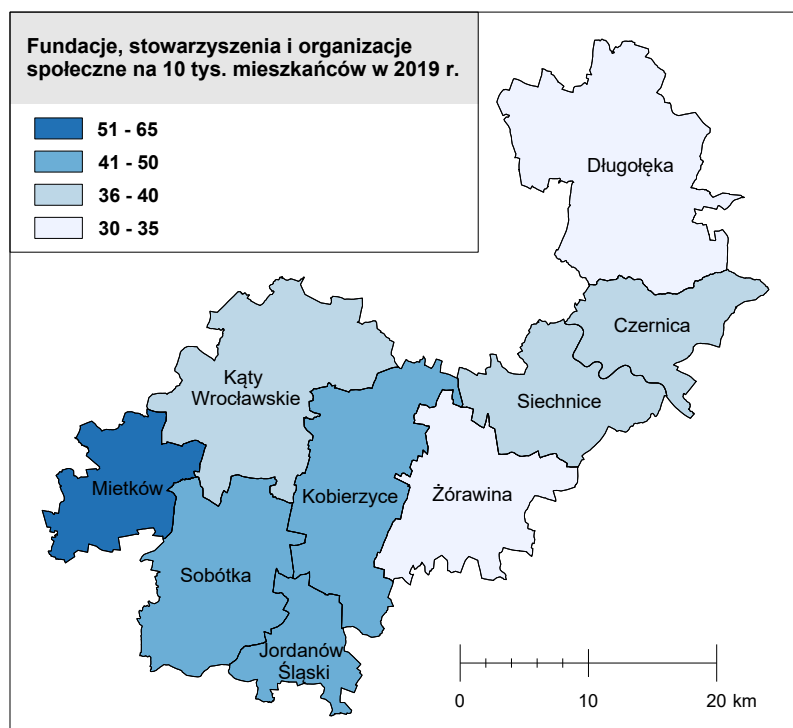
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne nie są jednak rozmieszczone równomiernie na terenie powiatu wrocławskiego (mapa 26). Największe ich zagęszczenie występuje w gminie Mietków (61), z kolei najmniejsze na terenie gmin: Żórawina (33) i Długołęka (34). Co ciekawe, wyższym kapitałem społecznym cechowały się gminy należące do drugiego pierścienia strefy podmiejskiej Wrocławia (Jordanów Śląski, Mietków i Sobótka) niż gminy bezpośrednio graniczące ze stolicą województwa. Na problem ten zwraca uwagę w swoich badaniach K. Kajdanek (2011), która podkreśla niską aktywność ludności w miejscowościach o silnie rozwiniętej funkcji mieszkaniowej.

Wykres 47. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 26. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje 28 Kół Gospodyń Wiejskich³ (tabela 14), przy czym najwięcej w gminie Sobótka (10). Z kolei w gminach Jordanów Śląski i Kobierzyce Koła Gospodyń Wiejskich nie funkcjonują.

Gminy powiatu wrocławskiego uczestniczą w działalności trzech Lokalnych Grup Działania (tabela 15).

Tabela 14. Koła gospodyń wiejskich w powiecie wrocławskim [2021].

Jednostka terytorialna	Liczba kół gospodyń wiejskich	Nazwa koła gospodyń wiejskich
POWIAT WROCŁAWSKI	28	x
Gmina Czernica	3	Koło Gospodyń Wiejskich w Wojnowicach Koło Gospodyń Wiejskich w Nadolicach Wielkich "Pięknie i Twórczo" Koło Gospodyń Wiejskich Dobrzykowice
Gmina Długotęka	3	Koło Gospodyń Wiejskich Bukowina Koło Gospodyń Wiejskich w Brzeziej Łące "Brzeziółczanki" Koło Gospodyń Wiejskich w Oleśnicze
Gmina Jordanów Śląski	0	---
Gmina Kąty Wrocławskie	4	Koło Gospodyń Wiejskich w Bogdaszowicach Koło Gospodyń Wiejskich w Skalce Koło Gospodyń Wiejskich w Smolcu Koło Gospodyń Wiejskich Sadków „Sadkownianki i Sadkowanie”
Gmina Kobierzyce	0	---
Gmina Mietków	3	Koło Gospodyń Wiejskich w Maniowie Małym Koło Gospodyń Wiejskich w Domanicach "Syringa" Koło Gospodyń Wiejskich w Mietkowie
Gmina Sobótka	10	Koło Gospodyń Wiejskich Mirosławice Koło Gospodyń Wiejskich w Świątnikach Koło Gospodyń Wiejskich Nasławice Koło Gospodyń Wiejskich w Księgnicach Małych Koło Gospodyń Wiejskich Michałowice Koło Gospodyń Wiejskich w Siedlakowicach Koło Gospodyń Wiejskich w Kryształowicach Koło Gospodyń Wiejskich Olbrachtowice Koło Gospodyń Wiejskich w Wojnarowicach "Wojnarowiczanki" Koło Gospodyń Wiejskich w Sulistrowicach
Gmina Siechnice	3	Koło Gospodyń Wiejskich w Smardzowie Koło Gospodyń Wiejskich w Radwanicach "Niezapominajki" Koło Gospodyń Wiejskich w Kotowicach
Gmina Żórawina	3	Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Śleszowie Koło Gospodyń Wiejskich Galowice Koło Gospodyń Wiejskich w Krajkowie "Krajkowanie"

³ Według informacji ze strony internetowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich (<https://krkgw.arimr.gov.pl>), działających na podstawie Ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o kołach gospodyń wiejskich. Ponadto na obszarze powiatu funkcjonują także koła gospodyń wiejskich w formie stowarzyszeń.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – Krajowego Rejestru Kół Gospodyń Wiejskich.

Tabela 15. Lokalne Grupy Działania (LGD) obejmujące gminy powiatu wrocławskiego [2021].

Nazwa LGD	Gminy
Stowarzyszenie "Ślężanie - Lokalna Grupa Działania"	Piława Górna (1) Dzierżonów (2) Łagiewniki (2) Niemcza (3) Marcinowice (2) Jordanów Śląski (2) Mietków (2) Sobótka (3)
Lokalna Grupa Działania „Dobra Widawa”	Bierutów (3) Dobroszyce (2) Dziadowa Kłoda (2) Międzybórz (3) Oleśnica (2) Syców (3) Jelcz-Laskowice (3) Czernica (2) Długotłęka (2) Wilków (2)
Lokalna Grupa Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju gmin Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Siechnice, Żórawina, Domaniów – „Lider A4”	Domaniów (2) Kąty Wrocławskie (3) Kobierzyce (2) Siechnice (3) Żórawina (2)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

Uwagi: (1) – gmina miejska, (2) gmina wiejska, (3) gmina miejsko-wiejska.

3.7 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Podstawą prawną w zakresie bezpieczeństwa i obronności mieszkańców powiatu wrocławskiego jest ustawa z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1541 ze zm.) oraz rozporządzenia wykonawcze do tej ustawy. Sprawy zarządzania kryzysowego reguluje ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1398 ze zm.).

Na potrzeby funkcjonowania Powiatu w wyższych stanach obronnych państwa został opracowany „Plan Operacyjny Funkcjonowania Powiatu Wrocławskiego”. Został on opracowany w listopadzie 2011 r., zgodnie z wytycznymi Wojewody Dolnośląskiego.

Na wypadek sytuacji kryzysowych w lipcu 2018 roku został opracowany „Powiatowy Plan Zarządzania Kryzysowego”, który jest na bieżąco aktualizowany, a Zarządzeniem nr 71/19 z dnia 11 września 2019 r. Starosta Powiatu Wrocławskiego powołał Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego.

W ramach działań dodatkowych Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego można wymienić:

- koordynację spraw w ramach współdziałania na styku gmin i powiatu wrocławskiego, a Komendą Miejską Policji we Wrocławiu;
- dofinansowanie Komendy Miejskiej Policji w ramach budżetu Powiatu Wrocławskiego:
 - w 2019 r. kwotą 40 000 zł poprzez zakup i przekazanie w formie darowizny sprzętu na potrzeby Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu,
 - w 2020 r. kwotą 160 000 zł – w tym 100 000 zł na zakup dwóch pojazdów w systemie 50% samorząd 50% Policja oraz 60 000 zł na zakup sprzętu na potrzeby Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu;
- koordynację spraw w ramach współdziałania na styku gmin i powiatu wrocławskiego a Komendą Miejską Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu;
- dofinansowanie Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w ramach budżetu Powiatu Wrocławskiego:
 - w 2019 r. kwotą 60 000 zł poprzez zakup i przekazanie w formie darowizny sprzętu na potrzeby Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu,
 - w 2020 r. kwotą 90 000 zł na zakup sprzętu na potrzeby Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu.

W ramach dotacji dla Komendy Miejskiej Policji zakupiono:

- laserowy miernik prędkości oraz wyposażenie dla pododdziału antyterrorystycznego (2017),
- peryferyjny sprzęt komputerowy oraz dotowano zakupu dwóch oznakowanych samochodów służbowych we współpracy z gminami Długołęka i Kąty Wrocławskie (2018),
- kamery, aparaty fotograficzne, walizka kryminalistyczna ogólnie- oględzinowa, zestawy piśmiennicze oraz narkotesty (2019),
- dotowano zakup dwóch pojazdów, sprzęt specjalistyczny (2020).

W ramach dotacji dla Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej zakupiono:

- hełmy i ubrania specjalistyczne oraz sprzęt specjalistyczny (2017),
- ubrania specjalne oraz ubrania koszarowe (2018),
- sprzęt wysokościowy oraz umundurowanie specjalne (2019),
- wyposażenie i umundurowanie specjalistyczne (2020).

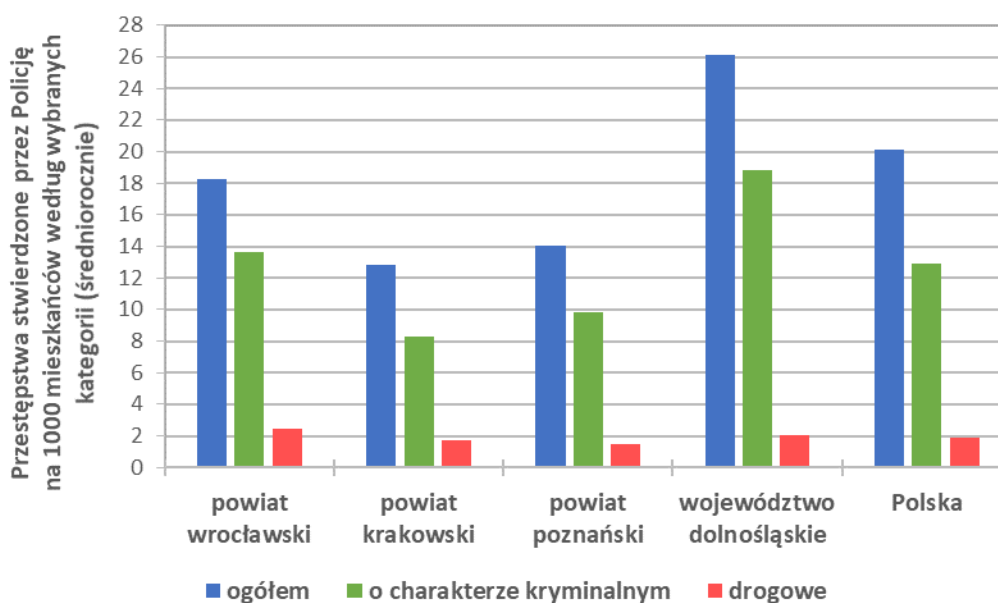
Na potrzeby uruchomienia mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP, został opracowany „*Plan Akcji Kurierskiej Starostwa Powiatowego we Wrocławiu*” (*Raport o stanie... 2019*).

Analizując statystyki zdarzeń drogowych na drogach powiatu wrocławskiego oraz ich skutki, można stwierdzić, że tendencja z roku na rok jest wzrastająca. Liczba zdarzeń drogowych w powiecie wzrosła z 2,8 tys. w 2017 r. do 3,4 tys. w 2019 r. Niestety liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych również wzrosła z 10 ofiar w 2017 r., do 17 ofiar w 2018 r. oraz do 26 ofiar w 2019 r.

Mimo to, sytuację w zakresie bezpieczeństwa w przypadku powiatu wrocławskiego należy ocenić jako dobrą, o czym świadczy niższa od średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1000 mieszkańców. W latach 2015-2019 wyniosła ona

18,3 przestępstw, przy średniej krajowej wynoszącej 20,1 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 26,1 (wykres 48). Niepokoić może jednak znaczna liczba przestępstw o charakterze kryminalnym (13,7) i liczba przestępstw drogowych (2,4), których liczba w powiecie jest wyższa od średnich krajowych. Co więcej, pod względem bezpieczeństwa powiat wrocławski wypada mniej korzystnie niż powiaty obwarzankowe o podobnym potencjale rozwojowym (krakowski i poznański).

Wykres 48. Przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1000 mieszkańców według wybranych kategorii (średniorocznie) [2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie powiatu wrocławskiego zlokalizowane są cztery Komisarjaty Policji: w Długołęce, Sobótce, Kątach Wrocławskich (z Posterunkiem Policji w Smolcu) oraz w Siechnicach (z Posterunkiem Policji w Kamieńcu Wrocławskim). Zasięg poszczególnych rejonów dzielnicowych, funkcjonujących w gminach wchodzących w skład powiatu wrocławskiego, prezentuje tabela 16.

Tabela 16. Zasięgi rejonów dzielnicowych funkcjonujących w gminach powiatu wrocławskiego [2021].

Posterunek Policji lub Komisarjat Policji	Zasięg rejonu dzielnicowych
Komisarjat Policji w Długołęce	Bąków, Bierzyce, Budziwojowice, Bukowina, Dąbrowica, Dobroszów, Domaszczyn, Godzieszowa, Jaksonowice, Kępa, Krakowiany, Łosice, Łozina, Michałowice, Pasikurów, Prusowice, Ramiszów, Siedlec Trzebnicki, Skała, Tokary, Węgrów, Zapreżyn
	Kiełczów, Wilczyce, Kiełczówek
	Bielawa, Borowa Oleśnicka, Brzezia Łąka, Byków, Januszkowice, Kątna, Mydlice, Piecowice, Oleśniczka, Pietrzykowice, Raków, Stępin, Śliwice.
	Mirków, Szczodre, Długołęka, Kamień
Komisarjat Policji w Kątach Wrocławskich	Kąty Wrocławskie
	Borzygniew, Chwałów, Czerńce, Domanice, Dzikowa, Gniechowice, Górzycy, Kamionna, Kilianów, Kozłów, Krobielowice, Maniów, Maniów Mały, Maniów Wielki, Mietków, Milin, Nowa Wieś Kącka, Piława, Pełcznica, Proszkowice, Sokolniki, Stary

Posterunek Policji lub Komisariat Policji	Zasięg rejonu dzielnicowych
	Dwór, Stradów, Stróża, Strzegany, Szymanów, Ujów, Wawrzeńczyce, Wojtkowice, Zachowice
Posterunek Policji w Smolcu	Bogdaszowice, Jurczyce, Kębłowice, Krzeptów, Małkowice, Romnów, Sadowice, Samotwór, Skałka, Stoszyce, Smolec (część), Wszemiłowice Baranowice, Bliż, Cesarzowice, Gądów, Jaskotle, Mokronos Dolny, Mokronos Górny, Nowa Wieś Wrocławska, Pietrzykowice, Różaniec, Rybnica, Sadków, Sadków, Smolec (część), Sośnica, Zabrodzie, Zybiszów
Komisariat Policji w Siechnicach	Bogusławice, Durok, Groblice, Grodziszów, Kotowice, Łukaszowice, Ozorzyce, Sulęcín, Sulimów, Szostakowice, Św. Katarzyna, Ziębice. Biestrzyków, Radomierzyce, Smardzów, Żerniki Wrocławskie, Iwiny, Zacharyce. Blizanowice, Mokry Dwór, Trestno, Radwanice Siechnice
Posterunek Policji w Kamieńcu Wrocławskim	Chrzastawa Wielka, Chrzastawa Mała, Nadolice Wielkie, Nadolice Małe, Wojnowice. Ratowice, Czernica, Jeszkowice, Gajków. Dobrzykowice, Kamieniec Wrocławski, Krzyków, Łany
Komisariat Policji w Sobótce	Sobótka Będkowice, Garncarsko, Krysztalowice, Księginice Małe, Kunów, Michałowice, Mirosławice, Nasławice, Okulice, Olbrachtowice, Przemiłów, Przedrowice, Ręków, Rogów Sobócki, Siedlakowice, Stary Zamek, Strachów, Strzegomiany, Sulistrowice, Sulistrowiczki, Świątniki, Wojnarowice, Żeruszycze. Biskupice, Dankowice, Glinica, Janówek, Jezierzycze Wielkie, Jordanów Śląski, Karolin, Mleczna, Piotrówek, Popowice, Pożaryce, Tomice, Wilczkowice, Winna Góra

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu (<http://www.wroclaw.policja.gov.pl/>).

Na terenie powiatu wrocławskiego zlokalizowana jest Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 6, która mieści się w Kątach Wrocławskich. Zasięg działania JRG 6 obejmuje gminy Kąty Wrocławskie, Jordanów Śląski, Mietków, Sobótka, Kobierzyce (z wyłączeniem Bielany Wrocławskiej, Wysoka i Ślęza). Pozostałe gminy powiatu wrocławskiego obsługiwane są przez JRG zlokalizowane we Wrocławiu: Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 2 (gmina Czernica), Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 5 (gmina Długoleka) oraz Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 3 (gmina Siechnice). Ponadto na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonuje 19 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych wpisanych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i 13 jednostek OSP niewłączonych do KSRG (tabela 17).

Tabela 17. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) w powiecie wrocławskim [2021].

Jednostka terytorialna	Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP)	
	włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego	niewłączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego
Gmina Czernica	Kamieniec Wrocławski Nadolice Wielkie	Chrzastawa Wielka
Gmina Długoleka	Borowa	Brzezia Łąka

Jednostka terytorialna	Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP)	
	włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego	niewłączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego
	Długotłęka Szczodre	Łozina Pasikurówice Stępin
Gmina Jordanów Śląski	Jordanów Śląski	
Gmina Kąty Wrocławskie	Gniechowice Smolec	Małkowice Zachowice
Gmina Kobierzyce	Kobierzyce Pustków Wilczkowski	
Gmina Mietków	Mietków	Domanice Stróża
Gmina Sobótka	Księginice Małe Sobótka Sobótka Zachodnia	Rogów Sobócki
Gmina Siechnice	Siechnice Święta Katarzyna	Sulimów
Gmina Żórawina	Rzeplin Węgry Żórawina	Jaksonów

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu (<https://www.gov.pl/web/kmpsp-wroclaw/jednostki-osp>).

Wybrane działania Powiatu w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19

1. Statystyki związane z pandemią w Powiecie Wrocławskim

Pandemia COVID-19 w 2020 r. miała bardzo dynamiczny i chwilami gwałtowny przebieg w powiecie wrocławskim. Statystyki dotyczące zakażeń niejednokrotnie sytuowały powiat w czołówce obszarów najdotkliwiej dotkniętych pandemią w województwie dolnośląskim, zwłaszcza pod koniec 2020 r. Według stanu na 31 grudnia 2020 r. liczba osób zakażonych w powiecie wyniosła 4777 osób, liczba zgonów – 58 osób, a liczba ozdowieńców – 2660 osób.

Władze Powiatu Wrocławskiego systematycznie monitorowały rozwój pandemii, współpracując w tym zakresie m.in. z Wojewodą Dolnośląskim, gminami oraz służbami i inspekcjami bezpośrednio zaangażowanymi w zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie COVID-19. W tym celu zorganizowano wiele spotkań i narad, wśród nich m.in.: posiedzenia Komisji Bezpieczeństwa i Porządku (2) oraz Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (27).

Na podstawie informacji przekazywanych przez Powiatowy Inspektorat Sanitarny, opublikowano 41 dziennych raportów o koronawirusie (informacja o statystykach zakażeń na [www](http://www.powiatwroclawski.pl) i profilu FB Powiatu Wrocławskiego).

2. Organizacja miejsc kwarantanny

Na podstawie Polecenia Wojewody Dolnośląskiego z dnia 09.03.2020 r. Powiat Wrocławski przygotował w dniu 10.03.2020 r. tzw. „Miejsca Kwarantanny” w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach, w budynku mieszkalno – hotelowym.

W związku z udostępnieniem przez Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu miejsc w Domu Studenckim przy ul. Wittiga we Wrocławiu (Miejsca Kwarantanny), osoby skierowane na kwarantannę z powiatu wrocławskiego były zakwaterowywane we Wrocławiu, a Miejsca Kwarantanny, przygotowane w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach, nie były uruchamiane.

3. Organizacja pracy w pandemii

Pandemia COVID-19 zmieniła radykalnie obraz funkcjonowania administracji w 2020 r. Z jednej strony poprzez narzucone odgórnie restrykcje i obostrzenia, zmieniła się organizacja pracy w starostwie i jednostkach organizacyjnych Powiatu. W urzędzie wprowadzono dyżury i pracę zdalną urzędników (system hybrydowy), szkoły przeszły na zdalne nauczanie, zastosowano również zdalne formy aktywizacji podopiecznych placówek społecznych Powiatu, a także wdrożono procedury zapobiegania COVID-19.

Bezprecedensowa skala pandemii wymusiła także na władzach Powiatu zastosowanie nowych, niespotykanych dotąd rozwiązań funkcjonalnych, takich jak np. organizacja mobilnych punktów Wydziału Komunikacji we wszystkich gminach Powiatu.

Zmieniła się także forma obsługi klientów starostwa – ograniczono bezpośredni kontakt z klientami, umożliwiając im jednocześnie sprawne załatwianie spraw urzędowych poprzez kontakt elektroniczny i telefoniczny. W przypadku spraw wymagających osobistej wizyty klienta w urzędzie, wprowadzono system umawiania wizyt z pracownikiem na konkretną godzinę, poprzez e-mail lub telefon. Poddano reorganizacji hol główny Starostwa w celu ograniczenia dostępu i niekontrolowanego przemieszczania się klientów po Starostwie. Ponadto zadbano o ochronę stanowisk w Wydziale Komunikacji i Obsługi (montaż specjalnych elementów zabudowy), które ze względu na specyfikę świadczonych usług (bezpośredni kontakt z klientem) są szczególnie narażone na potencjalne zarażenie.

Pandemia COVID-19 wpłynęła bezpośrednio także na znaczący wzrost liczby korespondencji, złożonej za pośrednictwem e-PUAP. W 2020 r., zanotowano blisko 6-krotny wzrost ww. wskaźnika w stosunku do 2018 r. (przed pandemią).

Tabela 18. Wybrane procedury i działania wdrożone w Starostwie Powiatowym we Wrocławiu w ramach zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 [2020].

Lp	Opis działania / procedury	Dodatkowe informacje
1	Organizacja mobilnych punktów Wydziału Komunikacji we wszystkich gminach Powiatu	9 zamiejscowych punktów
2	Instalacja namiotu z poczekalnią dla osób odwiedzających Wydział Komunikacji	Budynek przed siedzibą Starostwa
3	Mierzenie temperatury ciała pracowników i osób zewnętrznych	Pomiar na wejściu do budynku starostwa
4	Wprowadzenie szybkiej ścieżki testowania osób podejrzanych o COVID-19	Na podstawie umowy podpisanej ze Szpitalem przy ul. Borowskiej

Lp	Opis działania / procedury	Dodatkowe informacje
5	Przejście na hybrydową formę pracy – zakup dodatkowego wyposażenia do pracy zdalnej dla pracowników starostwa (m.in. laptopy)	W 2020 r., 41 pracowników starostwa przebywało na izolacji lub kwarantannie, natomiast w okresie od listopada do grudnia – ok. 50 % pracowników świadczyło pracę zdalną, a w okresie od kwietnia do maja – ok. 30%
6	Wyposażenie pracowników w środki ochrony osobistej	Płyny, mydła odkażające, antybakteryjne, rękawiczki, maski
7	Uruchomienie specjalnego telefonu zaufania dla pracowników starostwa w okresie pandemii	Wsparcie psychologiczne świadczone przez pracowników Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych we Wrocławiu
8	Zakup infrastruktury ograniczającej bezpośredni kontakt z klientem	Barierki odgradzające, elementy zabudowy biurek (szklane, plexi) w miejscach obsługi klienta
9	Zakup lampy dezynfekującej i przeprowadzanie dezynfekcji	Działania podejmowane w celu zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa (16 przeprowadzonych dezynfekcji w 2020 r. w starostwie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

4. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na zadania związane z pandemią

W okresie pandemii COVID-19 Powiat Wrocławski skutecznie zabiegał o pozyskiwanie środków z UE na zadania związane z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. W efekcie, na ten cel dofinansowanie otrzymały 3 projekty:

- 1) projekt pn. „Zdalna szkoła - wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego”, dofinansowany z POWER (kwota dofinansowania - 59 999,99 zł) - w ramach projektu zakupiono sprzęt komputerowy, dzięki któremu udzielono wsparcia 24 uczniom szkół Powiatu Wrocławskiego, niemającym warunków technicznych do uczestnictwa w kształceniu zdalnym).
- 2) projekt pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19”, dofinansowany z POWER (2.8) (kwota dofinansowania - 367 845,00 zł) - w ramach projektu zakupiono: środki ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki, płyny do dezynfekcji), notebooki z pełnym oprogramowaniem, antywirusem, torbą i myszką, oprogramowania dla osób z niepełnosprawnością, sprzęt audiowizualny (słuchawki, kamerki, klawiatura i monitor dla dziecka z niepełnosprawnością) oraz wyposażono 1 miejsce kwarantanny i izolacji w rodzinnej pieczy zastępczej.
- 3) projekt pn. „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez COVID-19”, dofinansowany z RPO WD 2014-2020 (9.3) (kwota dofinansowania - 66 748,92 zł) - projekt realizowany na rzecz domów pomocy społecznej z terenu powiatu wrocławskiego, w ramach projektu zakupiono środki ochrony indywidualnej i sprzęt niezbędny do walki z epidemią, m.in.: lampy bakteriobójcze, lampy przepływowe, ozonator tlenu, koncentrator tlenu, środki dezynfekujące, rękawice, fartuchy ochronne, sprzęty do wyposażenia izolatorium.

5. Wsparcie finansowe i materialne podmiotów zewnętrznych w pandemii

W zakresie ewaluacji zarządzania w warunkach kryzysu sanitarnego, warto podkreślić, że pandemia COVID-19 zmieniła priorytety i cele samorządu, pokazując mocną stronę zarządczą władz Powiatu

Wrocławskiego w zakresie umiejętności elastycznego dostosowania się do nowych, trudnych warunków zarządzania i administrowania Powiatem. Co ważne - działania lokalnych decydentów w czasie pandemii COVID-19 nie ograniczały się jedynie do wspierania nadzorowanych przez nich jednostek, ale objęły także wsparcie podmiotów zewnętrznych. Władze Powiatu Wrocławskiego zaangażowały się w pomoc szpitalom (udzielenie dotacji), wsparcie i doposażenie jednostek oraz mieszkańców w niezbędne środki ochrony osobistej, pomoc przedsiębiorcom dotkniętym skutkami pandemii (zakup chryzantem, wsparcie informacyjne przedsiębiorców), wsparcie kadrowe placówek społecznych.

Tabela 19. Wybrane działania i formy wsparcia finansowego i materialnego podmiotów zewnętrznych w ramach zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 [2020].

Lp	Opis działania	Dodatkowe informacje
1	Udzielenie dotacji dla placówek medycznych	Przekazane dotacje (łącznie 900 tys. zł): • 200 tys. dla Województwa Dolnośląskiego z przeznaczeniem dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Gromkowskiego; • 300 tys. zł dla Województwa Dolnośląskiego, z tego 200 tys. zł dla Szpitala im. A. Falkiewicza ul. Warszawska 2 we Wrocławiu oraz 100 tys. zł dla Pogotowia Ratunkowego we Wrocławiu. • 400 tys. zł dla Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego im. J. Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu
2	Wsparcie i doposażenie podmiotów zewnętrznych oraz mieszkańców w niezbędne środki ochrony osobistej	Płyny, maski, termometry – środki były przekazywane m.in. dla OSP, Straży Rybackiej, Policji, Straży Miejskiej, Urzędu Celnego, PUP, Przedstawicieli Pieczy Zastępczej, placówek społecznych w Kątach Wrocławskich, Wierzbicach, Jaskotlu, Małkowicach, mieszkańców powiatu (maski przekazywane za pośrednictwem radnych powiatu)
3	Dystrybucja środków ochrony osobistej w ramach darowizn przekazanych przez przedsiębiorców	M.in. maski, przyłbice
4	Pomoc przedsiębiorcom (producenci chryzantem)	Zakup kwiatów od przedsiębiorców za pośrednictwem ARiMR
5	Stworzenie i prowadzenie Banku Rezerw Kadrowych	Wsparcie kadrowe dla placówek społecznych na terenie powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

6. Wsparcie informacyjne i promocja zasad bezpieczeństwa w pandemii

W roku 2020 w celu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania skutków COVID-19, Powiat prowadził szeroko zakrojoną kampanię informacyjno-edukacyjną, adresowaną do mieszkańców powiatu i poszczególnych grup społeczno-zawodowych (m.in. przedsiębiorcy, konsumenci). Zakres tematyczny i przykładowe formy działań informacyjno-edukacyjnych w tym obszarze obrazuje poniższa tabela.

Tabela 20. Wybrane formy działań informacyjno-edukacyjnych w ramach zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 [2020].

Lp	Opis działania	Dodatkowe informacje
1	Wsparcie informacyjne przedsiębiorców i konsumentów w pandemii	Opracowanie i publikacja artykułów dla przedsiębiorców, zawierających m.in. informacje nt. tarcz antykryzysowych, zaproszenia na webinaria nt. form wsparcia przedsiębiorców w pandemii; - wysyłka newsletterów do Rady Biznesu Powiatu Wrocławskiego (9 newsletterów w 2020 r.), zawierających ww. informacje; - publikacja na www powiatu Poradnika nt. „tarczy antykryzysowej” dla przedsiębiorców oraz 3 artykułów w ramach tzw. Poradnika Prawnego dla przedsiębiorców (m.in. informacje nt. prawa pracy w pandemii, wsparcia finansowego w dobie pandemii (zadania realizowane we współpracy z Okręgową Izbą Radców Prawnych we Wrocławiu)
2	Publikacja artykułów internetowych dot. zasad bezpieczeństwa, obowiązujących obostrzeń oraz zaleceń dotyczących postępowania w pandemii	Łącznie ponad 80 artykułów opublikowanych na stronie www Powiatu Wrocławskiego oraz 64 artykuły, w tym 11 w ujęciu przekrojowym (w treści wywiadów itp.), opublikowane w mediach
3	Akcje plakatowania w urzędzie	Tematy akcji: - Jak zapobiegać zakażeniu koronawirusem? - Jak skutecznie myć ręce? #NieKłamRatownikom - bądź odpowiedzialny! Pomóż ratować innych #Powiat Wrocławski.Szczepmy się", - Poradnik: -"Sprawy urzędowe możesz załatwić bez wychodzenia z domu

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

4 SFERA GOSPODARCZA

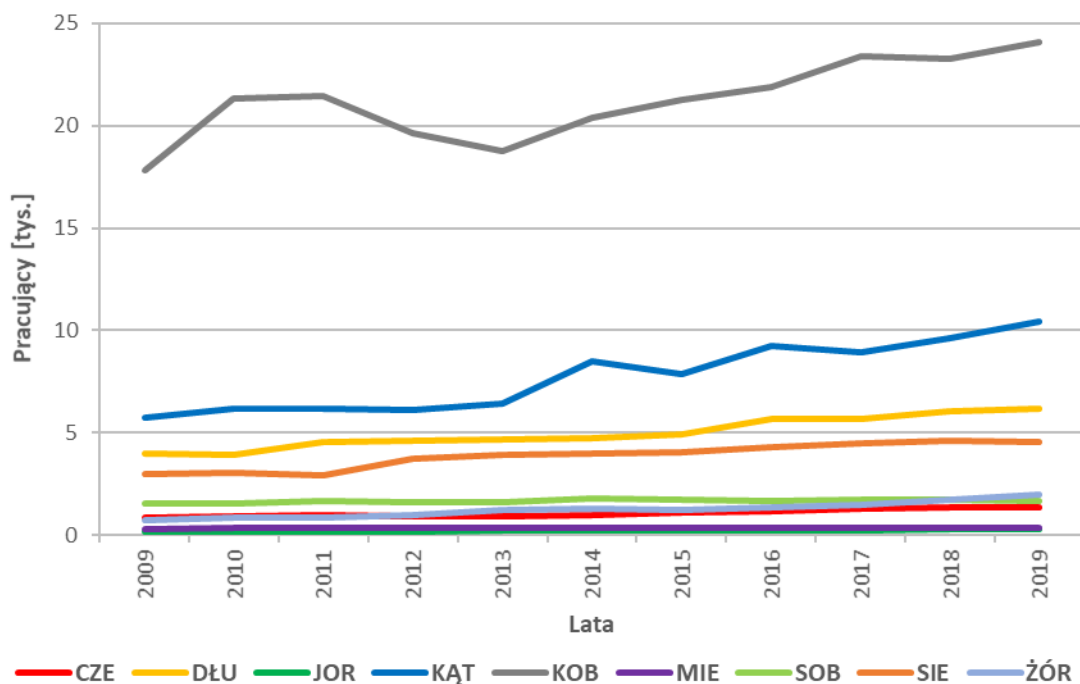
Istotnym elementem obrazującym sytuację społeczno-ekonomiczną obszaru jest sytuacja na (lokalnym) rynku pracy. W bieżącym opracowaniu, z uwagi na ograniczoną dostępność danych dotyczących tego zagadnienia, uwzględniono kwestie dotyczące: [1] stanu i zmian liczby pracujących, [2] funkcji i bazy ekonomicznej gmin, [3] bezrobocia rejestrowanego oraz [4] zmian w liczbie i strukturze podmiotów gospodarczych. Zagadnienia te będą stanowiły przedmiot kolejnych podrozdziałów w tym rozdziale.

4.1 RYNEK PRACY

W latach 2009-2019 liczba pracujących w powiecie wrocławskim systematycznie rosła z 34,1 tys. do 50,9 tys. osób, czyli o 49,3%. Za wzrost liczby pracujących na analizowanym obszarze odpowiedzialne były dwa zasadnicze czynniki: [1] bezwzględny wzrost liczby ludności w powiecie, w tym liczby ludności w wieku produkcyjnym (zagadnienie to omówiono w rozdziałach 2.1 i 2.3) i [2] bardzo gwałtowny wzrost liczby podmiotów gospodarczych na jego terenie (zagadnienie to zostanie omówione w rozdziale 4.3).

Co istotne, wzrost liczby pracujących w latach 2009-2019 miał miejsce we wszystkich gminach powiatu wrocławskiego. Poszczególne gminy wchodzące w skład powiatu różnią się jednak w zakresie liczby pracujących (wykres 49), dynamiki zmian liczby pracujących (mapa 40) oraz aktywności ekonomicznej ludności, mierzonej liczbą pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym (mapa 41).

Wykres 49. Zmiana liczby pracujących w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

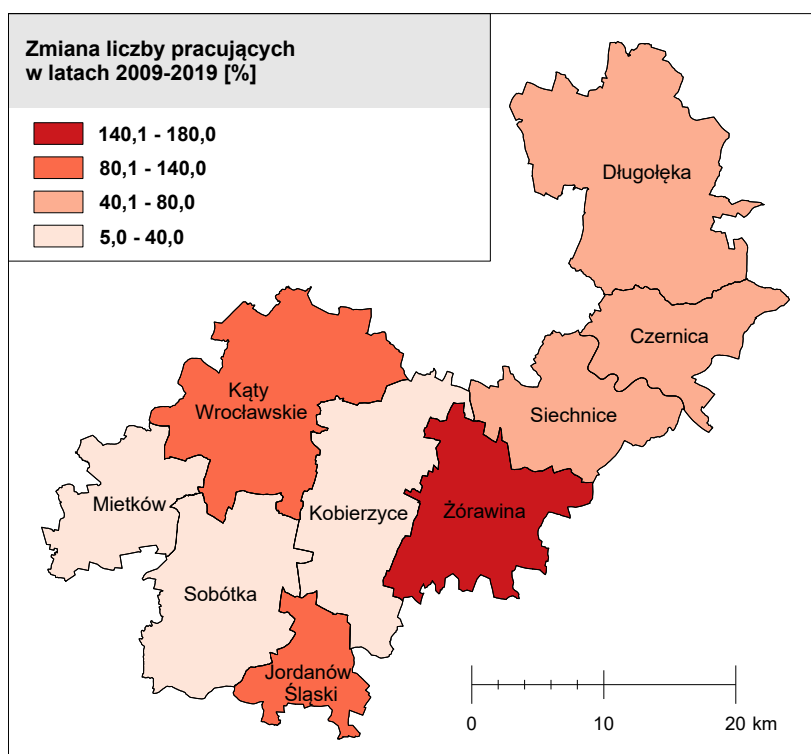
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2009-2019 największą liczbą pracujących spośród gmin powiatu wrocławskiego cechowała się gmina Kobierzyce (24,1 tys. pracujących, co stanowiło 47,3% ogółu pracujących w powiecie). Tak znaczna koncentracja miejsc pracy w gminie Kobierzyce, wynikała z położenia na jej obszarze stref aktywności gospodarczej, na terenie których zatrudniona jest duża liczba osób (Bielany Wrocławskie, Biskupice Podgórne, Kobierzyce). Dużą liczbą pracujących cechują się także gminy: Kąty Wrocławskie

(10,4 tys. pracujących w 2019 r.), Długołęka (6,2 tys.) i Siechnice (4,6 tys.) (wykres 40). W każdej z tych gmin również znajdują się strefy aktywności gospodarczej (koncentracja podmiotów wzdłuż autostrady A4 w gminie Kąty Wrocławskie i DW 368 w gminie Długołęka, Gminna Strefa Aktywności Gospodarczej w gminie Siechnice). Najniższa liczba pracujących występuje w typowo rolniczych gminach, należących do drugiego pierścienia strefy podmiejskiej, tzn. Jordanów Śląski (300 osób) i Mietków (370 osób).

Jak już wspomniano powyżej, wzrost liczby pracujących w latach 2009-2019 wystąpił we wszystkich gminach powiatu wrocławskiego. Jego dynamika była jednak silnie zróżnicowana (mapa 27). Największy przyrost liczby pracujących miał miejsce w gminach: Żórawina (+169,6%), Jordanów Śląski (+92,2%) oraz Kąty Wrocławskie (+82,7%), z kolei najniższy w gminie Sobótka (+5,4%). Co ciekawe, znacznie bardziej dynamiczny wzrost liczby pracujących wystąpił na obszarach wiejskich powiatu (+55,1%) niż w miastach (+24,1%), co świadczy o zachodzeniu zjawiska suburbanizacji ekonomicznej, z którą związany jest rozwój działalności gospodarczej i wzrost liczby pracujących w działalnościach pozarolniczych na obszarach wiejskich leżących w otoczeniu dużych miast (por. Brzeziński 2011, Łuków 2016). Zjawisko to jest również dobrze widoczne na obszarze powiatu wrocławskiego i innych powiatów otaczających stolicę Dolnego Śląska (Brezdeń, Szmytkie 2017, 2019). Obszar powiatu wrocławskiego, zwłaszcza gminy wchodzące w skład pierwszego pierścienia gmin strefy podmiejskiej Wrocławia, przestały być wyłącznie zapleczem mieszkaniowym dla miasta.

Mapa 27. Zmiana liczby pracujących w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

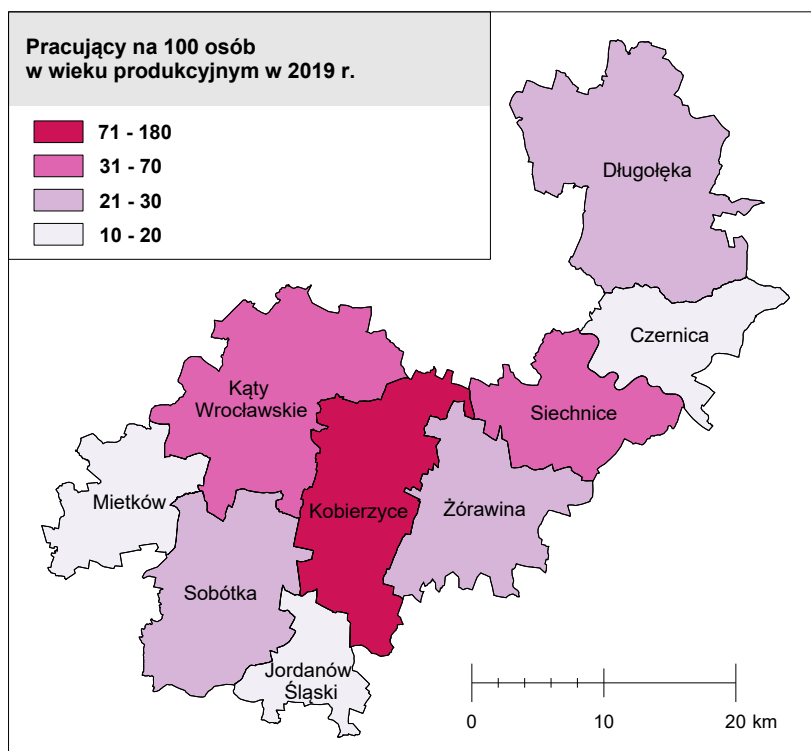

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gminy powiatu różnią się również w zakresie liczby pracujących w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, czyli w zakresie aktywności ekonomicznej ludności (mapa 28). W 2019 r. najwyższym poziomem aktywności ekonomicznej spośród gmin powiatu wrocławskiego charakteryzowały się gmina wiejska Kobierzyce (179 pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym) oraz gminy miejsko-wiejskie: Kąty Wrocławskie (67 pracujących) i Siechnice (33 pracujących), natomiast najniższym gminy wiejskie: Czernica (13 pracujących), Jordanów Śląski (15 pracujących) i Mietków (16 pracujących). Warto również

wspomnieć, że w gminach miejsko-wiejskich powiatu wrocławskiego występuje znaczna dysproporcja w zakresie liczby pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym między miastem i obszarami wiejskimi w gminie (poziom aktywności ekonomicznej w tych obszarach wynosi odpowiednio: 100 i 55 pracujących w przypadku gminy Kąty Wrocławskie, 53 i 21 pracujących w gminie Siechnice oraz 26 i 17 pracujących w gminie Sobótka). Wysoki poziom aktywności ekonomicznej w gminach Kobierzyce i Kąty Wrocławskie oraz mieście Siechnice świadczy o ich dobrze rozwiniętej bazie ekonomicznej. Jak wykazano w diagnozie pt. *„Demograficzne i gospodarcze aspekty rozwoju miast Dolnego Śląska”* (Szmytkie 2015) miasta satelickie dla Wrocławia, zwłaszcza Kąty Wrocławskie i Siechnice, charakteryzują się korzystną sytuacją gospodarczą i dobrze rozwiniętą bazą ekonomiczną, dzięki czemu zaliczono je do grona miast o wysokim lub średnim natężeniu podmiotów gospodarczych i wysokim natężeniu liczby pracujących. Z drugiej strony, niski poziom aktywności ekonomicznej w niektórych gminach powiatu można utożsamiać z: [1] silnie rozwiniętą funkcją mieszkaniową (gmina Czernica) lub [2] silnie rozwiniętą funkcją rolniczą (gminy Jordanów Śląski i Mietków).

Mapa 28. Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

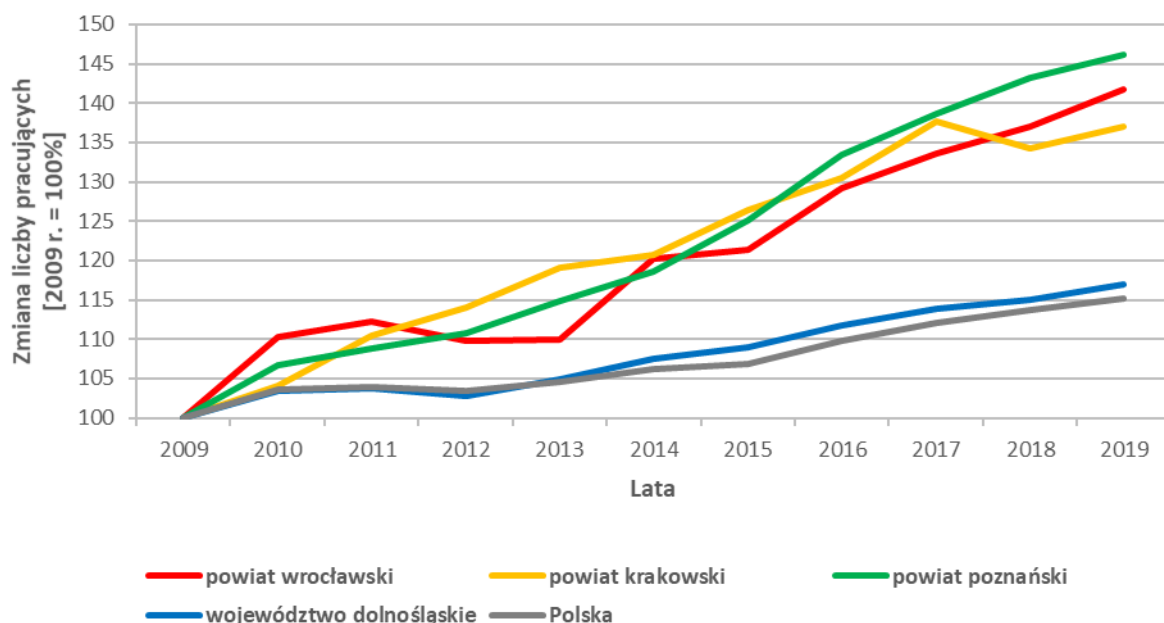
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Bardzo intensywny wzrost liczby pracujących jest zjawiskiem typowym dla powiatów obwarzankowych otaczających największe miasta w kraju (np. powiaty wrocławski, poznański i krakowski), które w latach 2009-2019 charakteryzowały się większą dynamiką w tym zakresie w porównaniu do średniej krajowej (wykres 50). Większa w stosunku do średniej dla województwa dolnośląskiego dynamika wzrostu liczby pracujących we Wrocławiu, powiecie wrocławskim i innych powiatach sąsiadujących ze stolicą regionu przyczynia się do koncentracji miejsc pracy w Wrocławiu i jego otoczeniu.

Warto jednak zauważyć, że powiat wrocławski cechuje się wyższym poziomem aktywności ekonomicznej (60,6 pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym) niż średnia krajowa (52,8 pracujących) i średnia dla województwa dolnośląskiego (51,1 pracujących), a także niż powiaty poznański (57,9 pracujących)

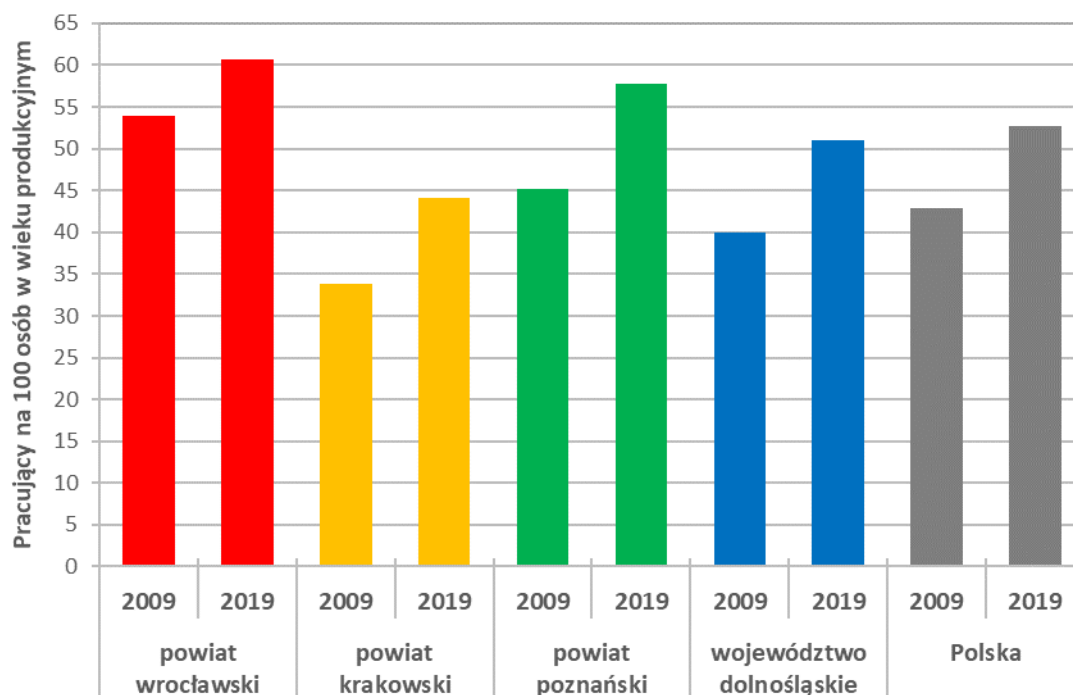
i krakowski (44,1 pracujących), co świadczy o bardzo korzystnej sytuacji gospodarczej powiatu (wykres 51).

Wykres 50. Zmiana liczby pracujących w obszarze badań [2009-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 51. Pracujący na 100 osób w wieku produkcyjnym w obszarze badań [2009, 2019].

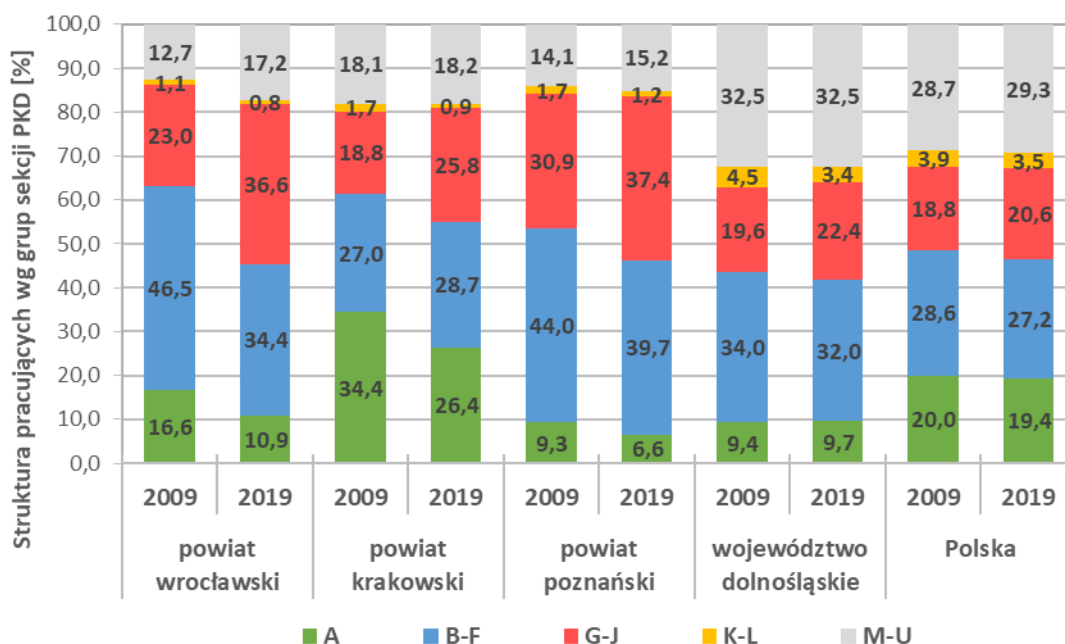

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4.2 FUNKCJE I BAZA EKONOMICZNA

O rozwoju suburbanizacji ekonomicznej i zmianie charakteru gmin położonych w otoczeniu Wrocławia świadczą również zmiany w strukturze pracujących w gminach powiatu wrocławskiego według grup sekcji PKD⁴ (wykres 52). W nawiązaniu do klasyfikacji funkcjonalnej zaproponowanej przez Jerczyńskiego (1977) można stwierdzić, że powiat wrocławski w 2009 r. należał do typu przemysłowo-usługowego (PU), a w 2019 r. do typu usługowo-przemysłowego (UP). Wzrost udziału pracujących w sektorze usługowym (o 17,8 p.p.) w powiecie nastąpił kosztem spadku udziału pracujących w przemyśle (o 12,1 p.p.) oraz rolnictwie (o 5,7 p.p.). W tym kontekście powiat wrocławski wyróżnia się nie tylko na tle podobnych procesów obserwowanych w kraju czy województwie dolnośląskim, ale też na tle niektórych powiatów obwarzankowych (powiatu krakowskiego). Zmiany o podobnym kierunku występowały z kolei na terenie powiatu poznańskiego. W skali kraju czy województwa dolnośląskiego zmiany w strukturze pracujących w analizowanym okresie były jedynie nieznaczne, natomiast w przypadku powiatu krakowskiego wzrost udziału pracujących w usługach nastąpił kosztem spadku udziału pracujących w rolnictwie, podczas gdy udział pracujących w przemyśle na terenie wspomnianego powiatu nieznacznie wzrósł.

Wykres 52. Struktura pracujących według grup sekcji PKD w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

⁴ Grupy sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007): grupa A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; grupa B-F obejmuje sekcje: B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F – Budownictwo; grupa G-J obejmuje sekcje: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja; grupa K-L obejmuje sekcje: K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; grupa M-N obejmuje sekcje: M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Istotnym sektorem gospodarki na terenie powiatu wrocławskiego jest rolnictwo. Według danych PSR 2010 na terenie powiatu funkcjonowało 8278 gospodarstw rolnych, przy czym najwięcej bo aż 4705 było gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha (tabela 21).

Dane z 2010 roku wskazują, że największy udział w strukturze zasiewu posiadają zboża, tj.: pszenica ozima, stanowiąca 43,2%, kukurydza na ziarno – 16,6%, buraki cukrowe – 7,5%, ziemniaki – 6,4% oraz rzepak ozimy – 6,3%. Pozostałe ze zbóż - rzepak jary oraz uprawy w warzywnikach i sadach, odgrywają niewielką, uzupełniającą rolę.

Mimo korzystnych zmian w zakresie sytuacji na rynku pracy, należy jednak pamiętać, że w dalszym ciągu istotnym problemem są migracje wahadłowe z gmin powiatu wrocławskiego do Wrocławia, co związane jest z dojazdami do pracy w stolicy Dolnego Śląska. Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2016 r. z gmin powiatu wrocławskiego do pracy we Wrocławiu dojeżdżało: 11,3 tys. osób (tabela 22), najwięcej z gmin: Długołęka, Kobierzyce i Czernica. Udział dojeżdżających do pracy Wrocławiu w 2016 r. sięgał: 44,0-72,6% ogólnej liczby dojeżdżających w gminach pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej i 29,1-37,1% w gminach drugiego pierścienia. Intensywność dojazdów z gmin powiatu wrocławskiego do pracy we Wrocławiu (liczony jako stosunek liczby dojeżdżających na 100 osób w wieku produkcyjnym) świadczy o występowaniu bardzo silnych lub silnych powiązań funkcjonalnych ze stolicą regionu. Co ciekawe, skala dojazdów do pracy we Wrocławiu z biegiem czasu zwiększa się. Według danych z 2011 r. z gmin powiatu wrocławskiego do pracy we Wrocławiu dojeżdżało 6,6 tys. osób (przy czym największy wzrost liczby dojeżdżających miał miejsce w gminach pierwszego pierścienia), a intensywność powiązań funkcjonalnych w latach 2011-2016 w skali powiatu wzrosła z 8,2 do 12,9 dojeżdżających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 21. Liczba gospodarstw rolnych na terenie powiatu wrocławskiego [2010].

Wielkość gospodarstw [ha]	Liczba gospodarstw	Łączna powierzchnia [ha]
OGÓŁEM	8 278	76 742,81
do 1	3 533	1 444,87
1 – 5	2 348	6 395,74
5 – 10	1 122	8 615,39
10 i więcej	493	6 173,81
15 i więcej	782	54 113,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 22. Charakterystyka dojazdów z gmin powiatu wrocławskiego do pracy we Wrocławiu [2016].

Jednostka terytorialna	Liczba dojeżdżających do Wrocławia	Udział dojeżdżających do Wrocławia w ogólnej liczbie dojeżdżających [%]	Dojeżdżający do pracy we Wrocławiu na 100 osób w wieku produkcyjnym
Gmina Czernica	1 444	65,5	16,0
Gmina Długołęka	2 840	72,6	15,1
Gmina Jordanów Śląski	222	37,1	10,7
Gmina Kąty Wrocławskie – miasto	365	44,0	8,9
Gmina Kąty Wrocławskie – obszar wiejski	1 266	54,7	11,9

Jednostka terytorialna	Liczba dojeżdżających do Wrocławia	Udział dojeżdżających do Wrocławia w ogólnej liczbie dojeżdżających [%]	Dojeżdżający do pracy we Wrocławiu na 100 osób w wieku produkcyjnym
Gmina Kobierzyce	1 506	60,8	11,9
Gmina Mietków	183	29,1	7,5
Gmina Sobótka – miasto	367	35,8	8,7
Gmina Sobótka – obszar wiejski	305	31,5	8,1
Gmina Siechnice – miasto	710	61,4	15,3
Gmina Siechnice – obszar wiejski	1 291	60,5	15,4
Gmina Żórawina	815	55,7	12,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Niemniej jednak, analizując strukturę dojazdów do pracy w gminach powiatu wrocławskiego, można stwierdzić, że większość gmin na omawianym obszarze cechuje się przewagą liczby wyjeżdżających do pracy nad liczbą przyjeżdżających do pracy (tabela 23). Co więcej, w większości gmin w latach 2011-2016 doszło do wzmocnienia funkcji mieszkaniowej. W 2011 r. 7 jednostek w powiecie (tzn. gminy Czernica, Jordanów Śląski, Mietków i Żórawina oraz obszary wiejskie gmin: Kąty Wrocławskie, Sobótka i Siechnice) cechowały się silnie rozwiniętą funkcją miejsca zamieszkania (typ M1). Pozostałe jednostki w powiecie zaliczono do obszarów: o zrównoważonej liczbie miejsc pracy i miejsc zamieszkania – typ MP (gmina Długołęka miasta Sobótka i Siechnice) oraz o silnie (miasto Kąty Wrocławskie) lub bardzo silnie (gmina Kobierzyce) rozwiniętej funkcji miejsca pracy (typy P1 i P2). W 2016 r. 9 jednostek na terenie powiatu nie zmieniło charakteru swojej bazy ekonomicznej (gminy: Czernica, Długołęka, Kobierzyce, Mietków i Żórawina, miasta: Kąty Wrocławskie i Siechnice oraz obszary wiejskie w gminie Sobótka i Siechnice). Zmiany charakteru bazy ekonomicznej w analizowanym okresie dotyczyły:

- gminy Jordanów Śląski i miasta Sobótka – gdzie doszło do znaczącego wzmocnienia funkcji mieszkaniowej (jednostki te przeszły odpowiednio do typów: M2 i M1);
- obszarów wiejskich w gminie Kąty Wrocławskie – gdzie doszło do znaczącego wzmocnienia funkcji miejsca pracy (jednostka ta przeszła do typu P1).

Tabela 23. Struktura dojazdów do pracy i baza ekonomiczna gmin powiatu wrocławskiego [2011, 2016].

Jednostka terytorialna	2011			2016		
	Liczba wyjeżdżających do pracy	Liczba przyjeżdżających do pracy	Wskaźnik dojazdów do pracy	Liczba wyjeżdżających do pracy	Liczba przyjeżdżających do pracy	Wskaźnik dojazdów do pracy
POWIAT WROCŁAWSKI	9 270	17 032	9,7	19 706	26 333	7,6
Gmina Czernica	1 100	288	-10,3	2 204	562	-18,2
Gmina Długołęka	1 614	1 124	-3,0	3 913	3 124	-4,2
Gmina Jordanów Śląski	228	26	-9,6	598	76	-25,3
Gmina Kąty Wrocławskie – miasto	341	1 024	17,2	829	1 520	16,9
Gmina Kąty Wrocławskie – obszar wiejski	1 258	606	-6,5	2 313	3 526	11,4

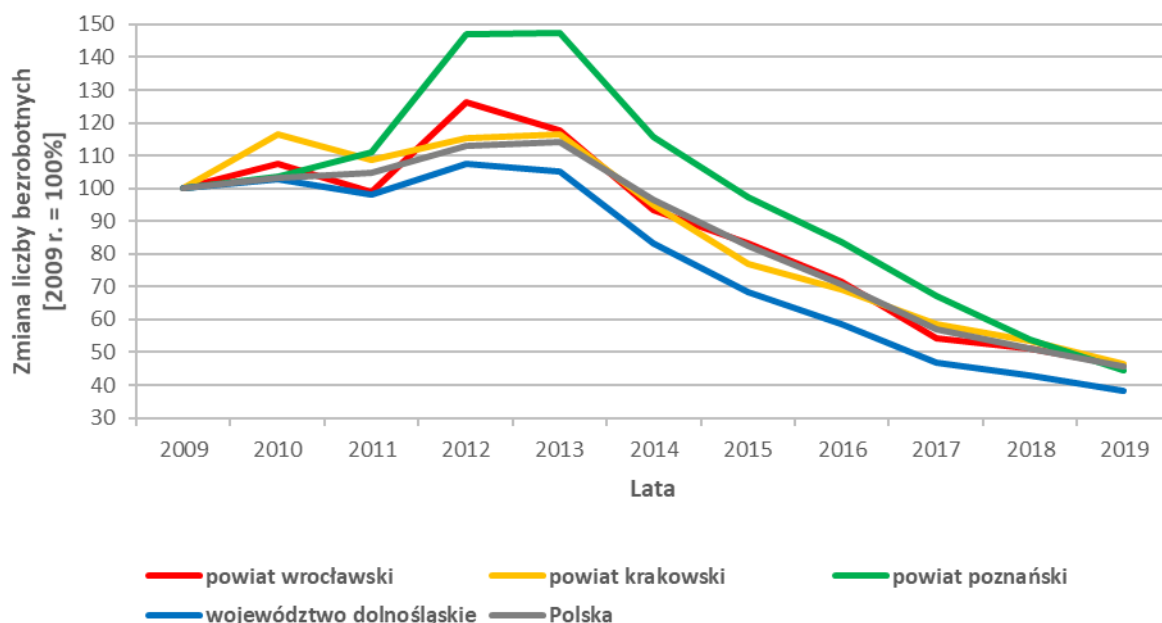
Jednostka terytorialna	2011			2016		
	Liczba wyjeżdżających do pracy	Liczba przyjeżdżających do pracy	Wskaźnik dojazdów do pracy	Liczba wyjeżdżających do pracy	Liczba przyjeżdżających do pracy	Wskaźnik dojazdów do pracy
Gmina Kobierzyce	1 213	12 377	97,8	2 475	13 983	91,1
Gmina Mietków	335	24	-12,3	629	125	-20,7
Gmina Sobótka – miasto	467	371	-2,1	1 025	508	-12,3
Gmina Sobótka – obszar wiejski	601	78	-13,8	968	312	-17,4
Gmina Siechnice – miasto	493	451	-1,1	1 156	1 097	-1,3
Gmina Siechnice – obszar wiejski	955	492	-6,3	2 133	871	-15,1
Gmina Żórawina	665	171	-7,7	1 463	629	-12,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4.3 BEZROBOCIE

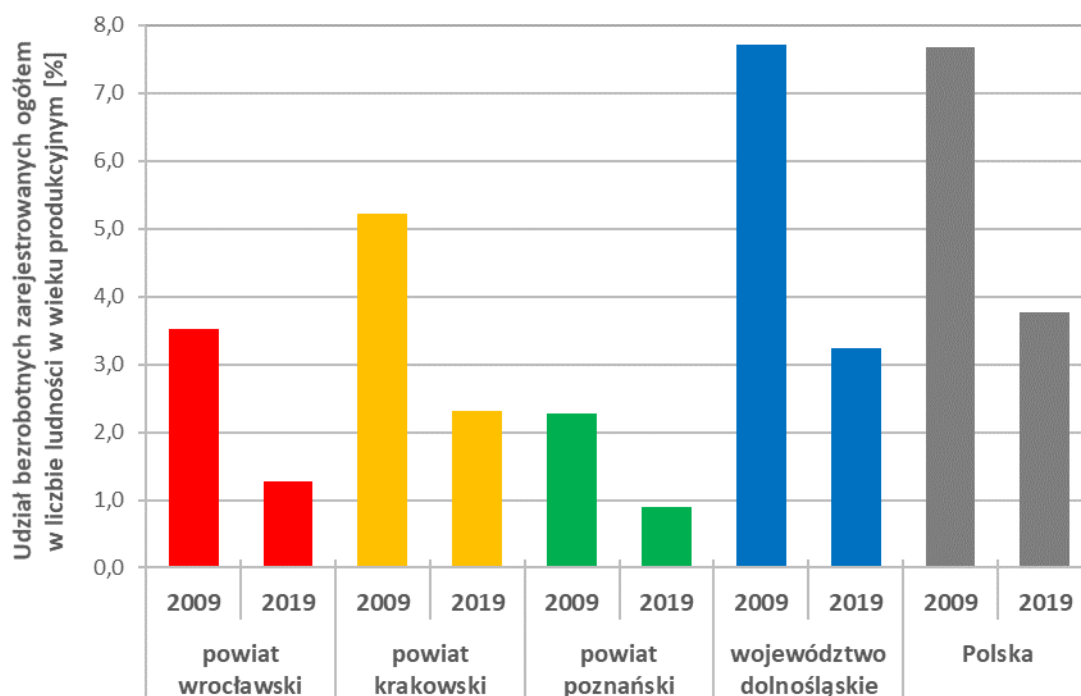
O poprawiającej się sytuacji gospodarczej powiatu świadczy zmniejszająca się liczba bezrobotnych. Co prawda w latach 2009-2012 liczba bezrobotnych na terenie powiatu wzrastała z 2,6 do 3,3 tys. osób, to jednak po 2012 r. nastąpił znaczący spadek liczby bezrobotnych do poziomu 1,2 tys. osób w 2019 r. Taki przebieg zmian liczby bezrobotnych w powiecie nawiązuje do tendencji ogólnopolskich i wojewódzkich (wykres 53).

Wykres 53. Zmiana liczby bezrobotnych w obszarze badań [2009-2019].

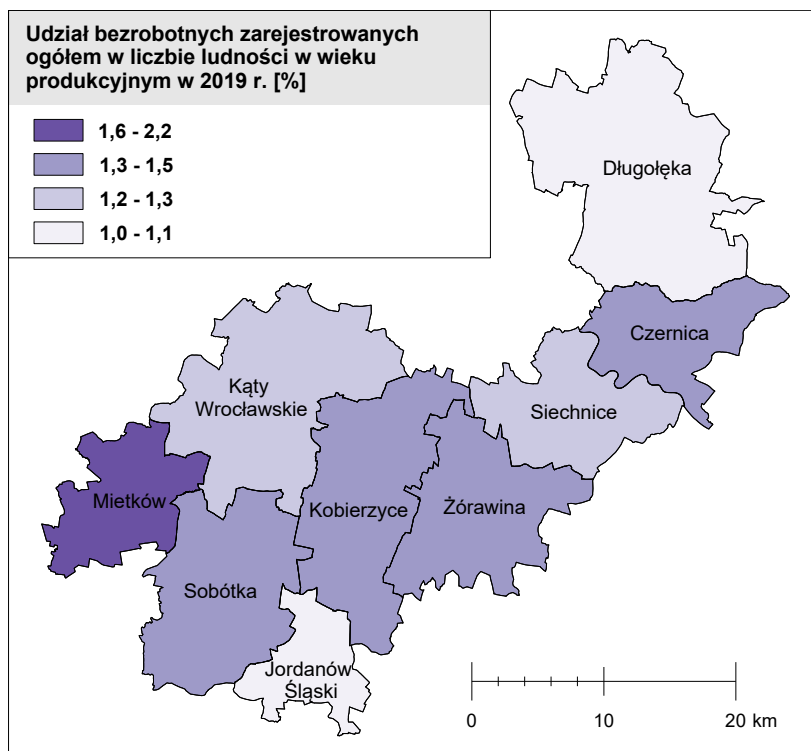
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 54. Udział bezrobotnych zarejestrowanych ogółem w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 29. Udział bezrobotnych zarejestrowanych ogółem w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

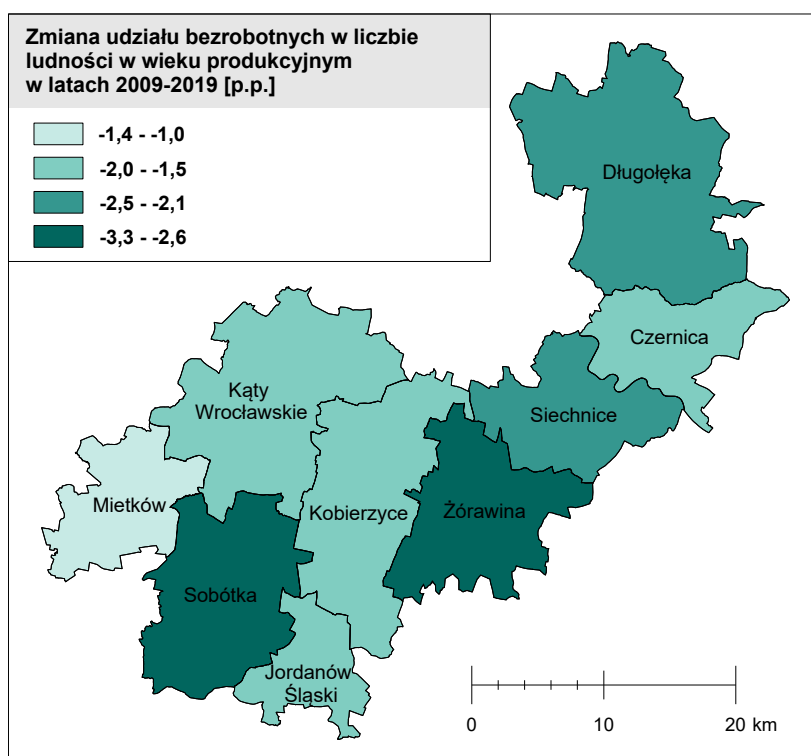
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Spadek bezwzględnej liczby bezrobotnych miał bezpośredni wpływ na spadek poziomu bezrobocia, który w przypadku powiatu wrocławskiego zmniejszył się z 3,5% w 2009 r. do 1,3% w 2019 r. (wykres 54). Niski poziom bezrobocia jest zjawiskiem typowym dla powiatów obwarzankowych otaczających duże miasta (poziom bezrobocia w 2019 r. wynosił w kraju średnio 3,8%, a średnia dla województwa dolnośląskiego – 3,2%), na co wpływają dojazdy do pracy w mieście stanowiącym siedzibę powiatu, a w mniejszym stopniu również koncentracja miejsc pracy na terenie tych powiatów. W 2019 r. powiat wrocławski, obok miast na prawach powiatu, należał do powiatów o najniższej w skali województwa stopie bezrobocia (*Dolnośląska Strategia... 2021*).

Poziom bezrobocia w skali powiatu wrocławskiego jest nieznacznie zróżnicowany (mapa 29). Najniższym poziomem bezrobocia w 2019 r. cechowały się gminy Długołęka (1,0%) i Jordanów Śląski (1,1%), z kolei najwyższym gmina Mietków (2,2%). Niemniej jednak poziom bezrobocia we wszystkich gminach powiatu wrocławskiego należy ocenić jako bardzo niski.

Gminy powiatu wrocławskiego różnią się także w zakresie dynamiki spadku poziomu bezrobocia (mapa 30). Największy spadek poziomu bezrobocia spośród gmin powiatu w latach 2009-2019 wystąpił w gminach: Sobótka (o 3,2 p.p.), Żórawina (o 2,6 p.p.) i Siechnice (o 2,5 p.p.), natomiast najniższy w gminie Mietków (o 1,1 p.p.).

Mapa 30. Zmiana udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

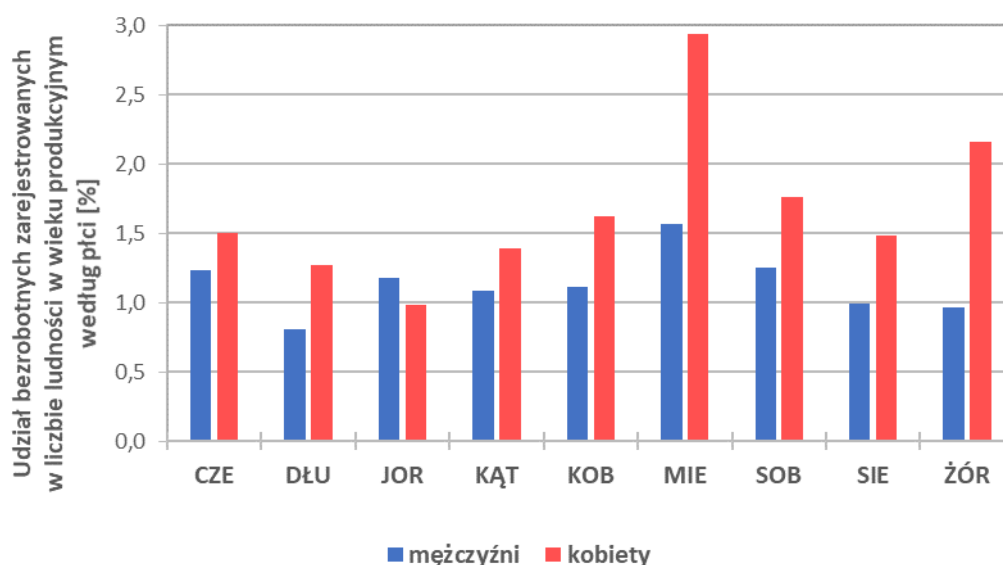
Pandemia Covid-19 przyczyniła się do znaczącego pogorszenia sytuacji na rynku pracy. Według stanu na koniec 2020 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu zarejestrowanych było 1747 bezrobotnych oraz 33 osoby poszukujące pracy z powiatu wrocławskiego. Największy przyrost liczby bezrobotnych na terenie powiatu wystąpił w miesiącach kwiecień-lipiec 2020 r. Stopa bezrobocia na dzień 31 grudnia 2020 r. wyniosła w powiecie wrocławskim 2,3% i zwiększyła się w porównaniu

do ubiegłego roku o 0,7 p.p. Mimo to, powiat wrocławski zajmuje czwarte miejsce w kraju wśród powiatów z najniższą stopą bezrobocia.

W porównaniu do 2019 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych zwiększyła się o 3 678 osób (o 3 126 osób we Wrocławiu i o 552 osoby w Powiecie Wrocławskim), natomiast poszukujących pracy o 59 osób (o 51 osób we Wrocławiu, zaś w Powiecie Wrocławskim o 8 osób).

W większości gmin powiatu wrocławskiego występują jedynie nieznaczne różnice w zakresie poziomu bezrobocia według płci (wykres 55), choć w skali całego powiatu zaznacza się nieznacznie wyższy poziom bezrobocia wśród kobiet (1,5%) niż wśród mężczyzn (1,0%). W 2019 r. najwyższe różnice w poziomie bezrobocia według płci występowały w gminach Mietków (1,3%) i Żórawina (1,2%), z kolei w gminie Jordanów Śląski poziom bezrobocia wśród mężczyzn jest nieznacznie wyższy niż wśród kobiet.

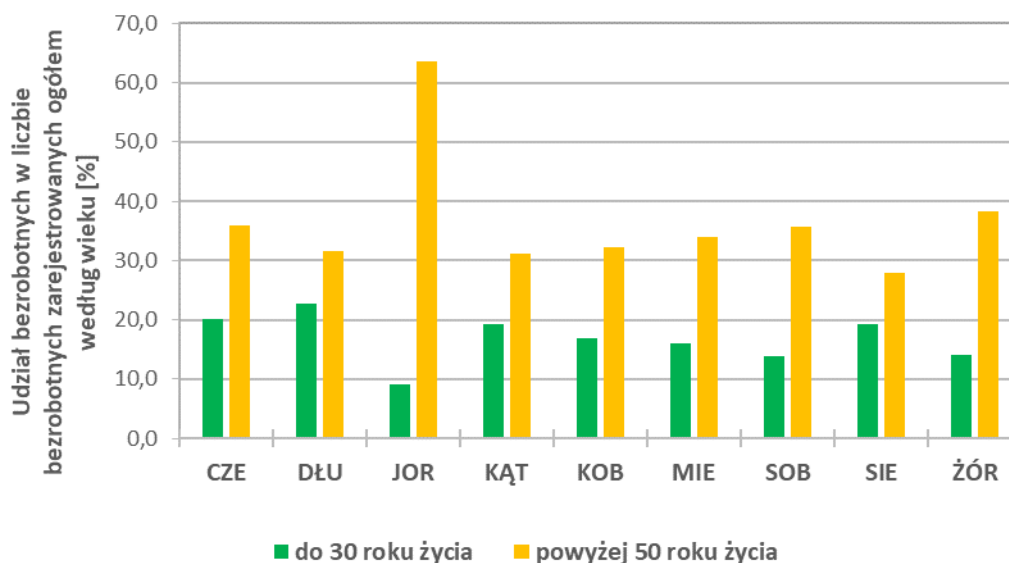
Wykres 55. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Między gminami powiatu wrocławskiego występują też pewne różnice w zakresie udziału bezrobotnych według określonych grup wieku (wykres 56). W 2019 r. w powiecie wrocławskim udział bezrobotnych do 30 roku życia wynosił 18,3% (przy średniej krajowej – 25,7% i średniej dla województwa dolnośląskiego – 21,3%), natomiast udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia – 33,3% (przy średniej krajowej – 27,2% i średniej dla województwa dolnośląskiego – 30,8%). Udział bezrobotnych z pierwszej grupy wieku w większości gmin mieścił się w przedziale 13,9-22,8%, natomiast z drugiej grupy – w przedziale 27,9-38,3%. Na tym tle wyróżnia się gmina Jordanów Śląski, gdzie udział bezrobotnych do 30 roku życia wynosił 9,1%, a udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia – 63,6%.

Wykres 56. Udział bezrobotnych w liczbie bezrobotnych zarejestrowanych ogółem według wieku w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

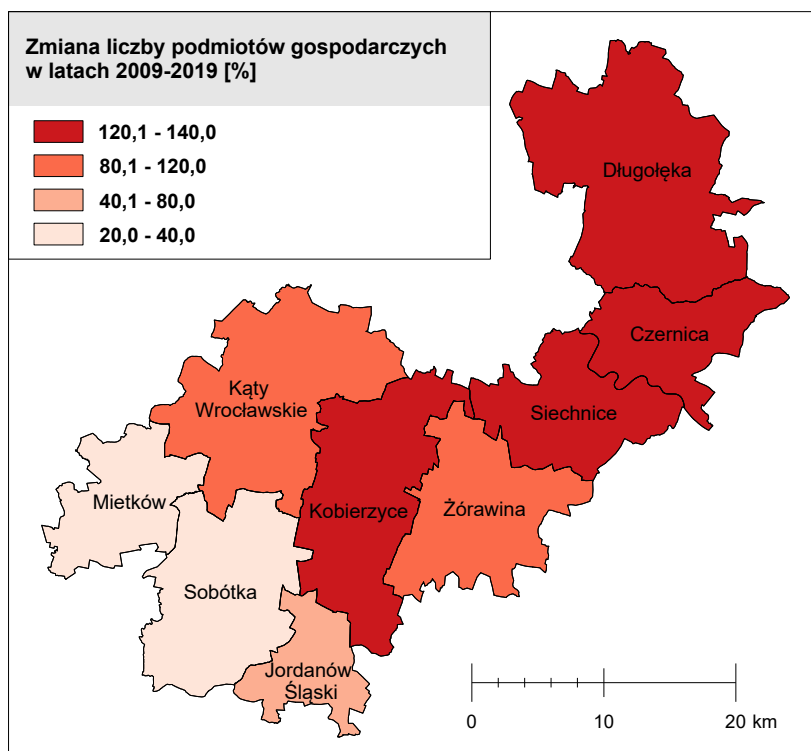
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

4.4 STRUKTURA GOSPODARKI

Przejawem korzystnej sytuacji gospodarczej powiatu wrocławskiego jest również stały wzrost liczby podmiotów gospodarczych. W latach 2009-2019 liczba podmiotów gospodarczych na terenie powiatu wzrosła z 11,3 do 22,8 tys., czyli o 102,5%. Co więcej, dynamika wzrostu liczby podmiotów w powiecie wrocławskim była zdecydowanie wyższa od średniej krajowej (+20,5%) oraz średniej dla województwa dolnośląskiego (+20,9%), a nawet analizowanych powiatów obwarzankowych – krakowskiego (+47,9%) i poznańskiego (+48,2%). Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w latach 2009-2019 miał miejsce we wszystkich gminach powiatu wrocławskiego, przy czym jego dynamika w każdej gminie była wyższa od średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego. Przyrost liczby podmiotów gospodarczych dotyczył w szczególności gmin położonych w pierwszym pierścieniu strefy podmiejskiej, gdzie osiągnął on wartość 87,9-132,9%. W gminach drugiego pierścienia dynamika wzrostu liczby podmiotów była dużo niższa, od 25,1% w gminie Sobótka do 57,2% w gminie Jordanów Śląski (mapa 31).

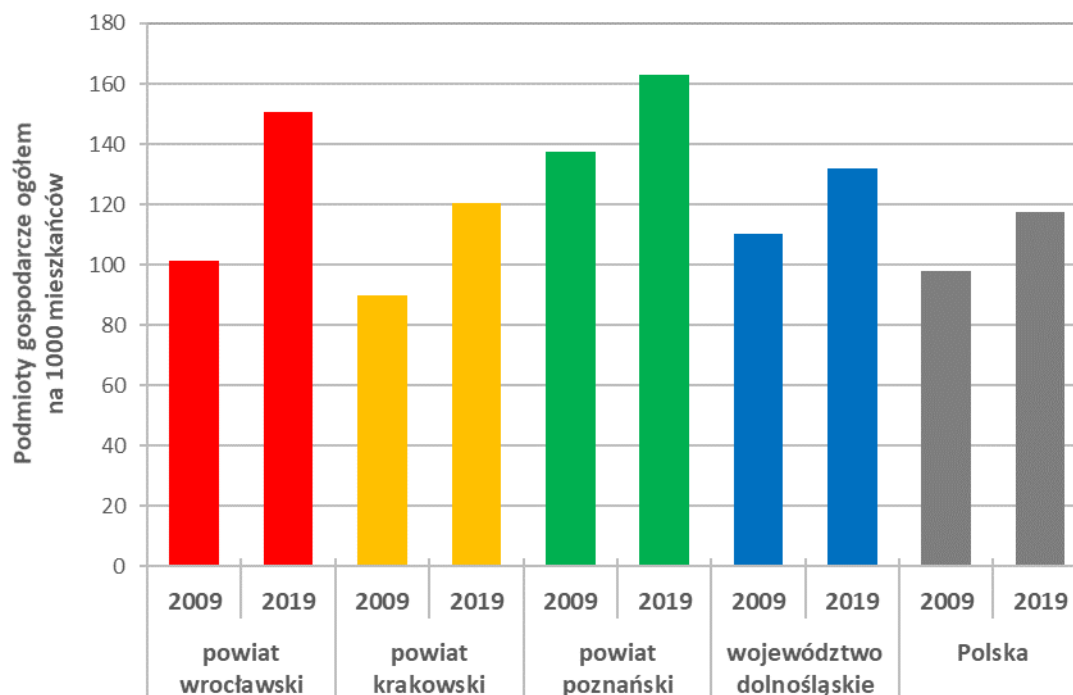
Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie powiatu wrocławskiego przyczynił się do wzrostu jego potencjału gospodarczego (wykres 57). W latach 2009-2019 liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w powiecie wzrosła z 101 do 151. Warto zauważyć, że w 2009 r. poziom potencjału gospodarczego powiatu wrocławskiego był zbliżony do średniej krajowej (98 podmiotów) i nieznacznie niższy od średniej dla województwa dolnośląskiego (110 podmiotów), natomiast w 2019 r. był on już zdecydowanie wyższy od wspomnianych średnich, które wynosiły odpowiednio: 117 i 132 podmioty. W porównaniu do powiatów obwarzankowych otaczających największe polskie miasta, należy stwierdzić, że poziom potencjału gospodarczego powiatu wrocławskiego jest niższy niż powiecie poznańskim (163 podmioty) i wyższy niż w powiecie krakowskim (121 podmiotów).

Mapa 31. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

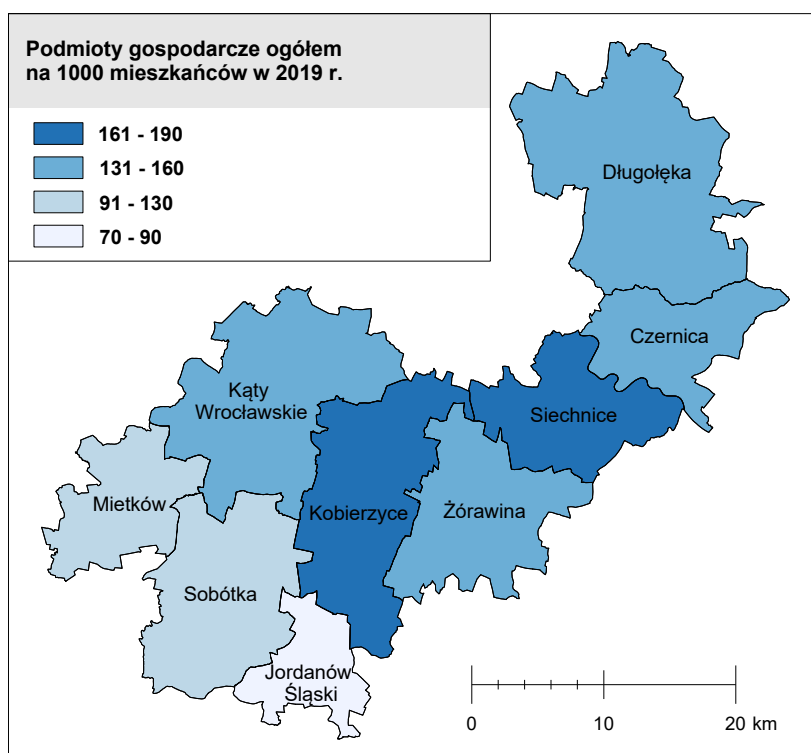
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 57. Podmioty gospodarcze ogółem na 1000 mieszkańców w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 32. Podmioty gospodarcze ogółem na 1000 mieszkańców w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gminy powiatu wrocławskiego różnią się dość znacząco w zakresie poziomu potencjału gospodarczego (mapa 32). Zdecydowanie wyższym poziomem potencjału gospodarczego cechują się gminy położone w pierwszym pierścieniu strefy podmiejskiej Wrocławia (145-187 podmiotów na 1000 mieszkańców), a niższym – gminy powiatu oddalone od Wrocławia (79-117 podmiotów). Niemniej jednak, większość gmin powiatu wrocławskiego charakteryzuje się wyższym poziomem potencjału gospodarczego od średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego.

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach powiatu wrocławskiego w latach 2009-2019 nie dotyczył jednak wszystkich rodzajów działalności (tabela 24). We wszystkich gminach powiatu liczba podmiotów gospodarczych wzrastała w sekcjach przemysłowych (sekcje B-F) i usługowych (sekcje G-U), natomiast w przypadku rolnictwa (sekcja A) – miał miejsce spadek liczby podmiotów gospodarczych (średnio o 32,2%). W skali całego powiatu, największą dynamikę odnotowano w zakresie wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w sekcjach usługowych: M-U (+180,4%) i K-L (+114,7%).

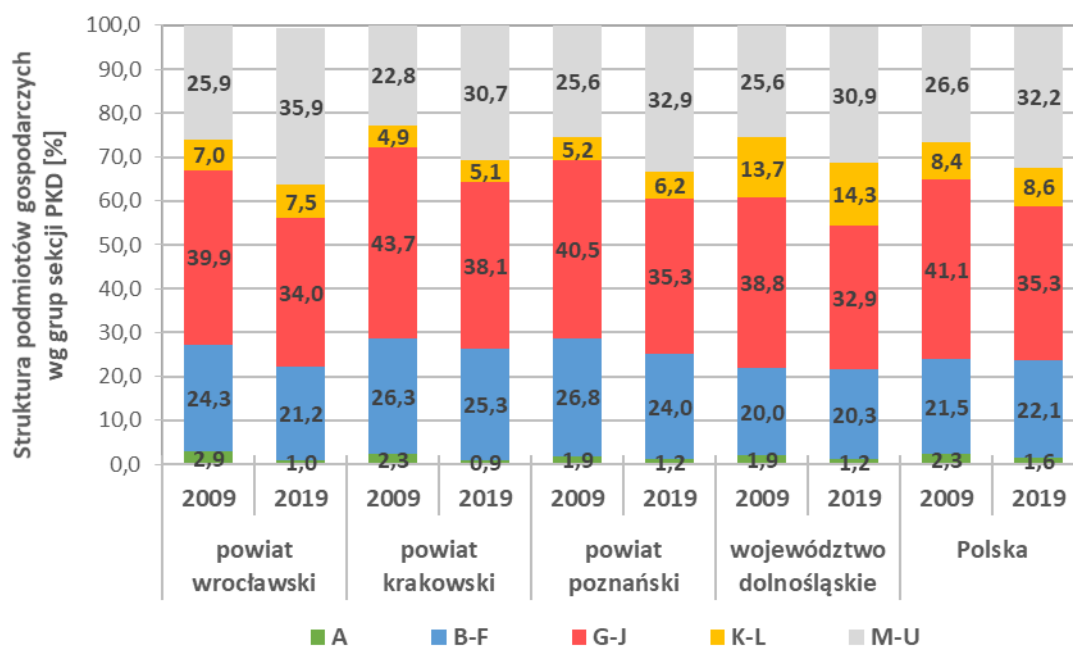
Zmiany te przyczyniły się do zmian w strukturze podmiotów gospodarczych w powiecie według grup sekcji PKD (wykres 58). W latach 2009-2019 na omawianym obszarze wystąpił spadek udziału podmiotów w rolnictwie (o 1,9 p.p.), sekcjach przemysłowych B-F (o 3,1 p.p.) oraz sekcjach usługowych G-J (o 5,9 p.p.), natomiast wzrost udziału dotyczył pozostałych sekcji usługowych: K-L (o 0,5 p.p.) i M-U (o 10,0 p.p.). Podobna sytuacja miała miejsce również i w innych powiatach obwarunkowych (tzn. krakowskim i poznańskim), a nieco inne tendencje występują na innych obszarach, o czym świadczą zidentyfikowane zmiany w kraju i województwie dolnośląskim, gdzie miał miejsce również wzrost udziału w przypadku podmiotów przemysłowych (sekcje B-F).

Tabela 24. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w grupach sekcji PKD w gminach powiatu wrocławskiego [2009-2019].

Jednostka terytorialna	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w grupach sekcji PKD [%]					
	ogółem	A	B-F	G-J	K-L	M-U
POWIAT WROCŁAWSKI	102,5	-32,2	76,7	72,5	114,7	180,4
Gmina Czernica	132,9	-64,7	84,5	119,9	148,0	202,0
Gmina Długoleś	120,6	-32,8	99,5	86,8	181,3	194,4
Gmina Jordanów Śląski	57,2	-53,8	109,1	35,2	44,4	93,9
Gmina Kąty Wrocławskie	87,9	-38,9	51,6	64,9	104,8	186,5
Gmina Kobierzyce	123,9	-10,8	105,2	80,5	120,2	197,1
Gmina Mietków	30,4	-13,3	18,9	21,4	-22,2	86,5
Gmina Sobótka	25,1	-42,9	20,9	15,2	23,0	51,1
Gmina Siechnice	125,1	-15,8	90,0	81,9	180,8	221,9
Gmina Żórawina	103,3	-29,2	96,8	65,5	153,3	175,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 58. Struktura podmiotów gospodarczych według grup sekcji PKD w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Poszczególne gminy powiatu wrocławskiego różnią się w zakresie struktury podmiotów gospodarczych według grup sekcji PKD (wykres 59). Analizując powyższe zróżnicowanie można stwierdzić, że:

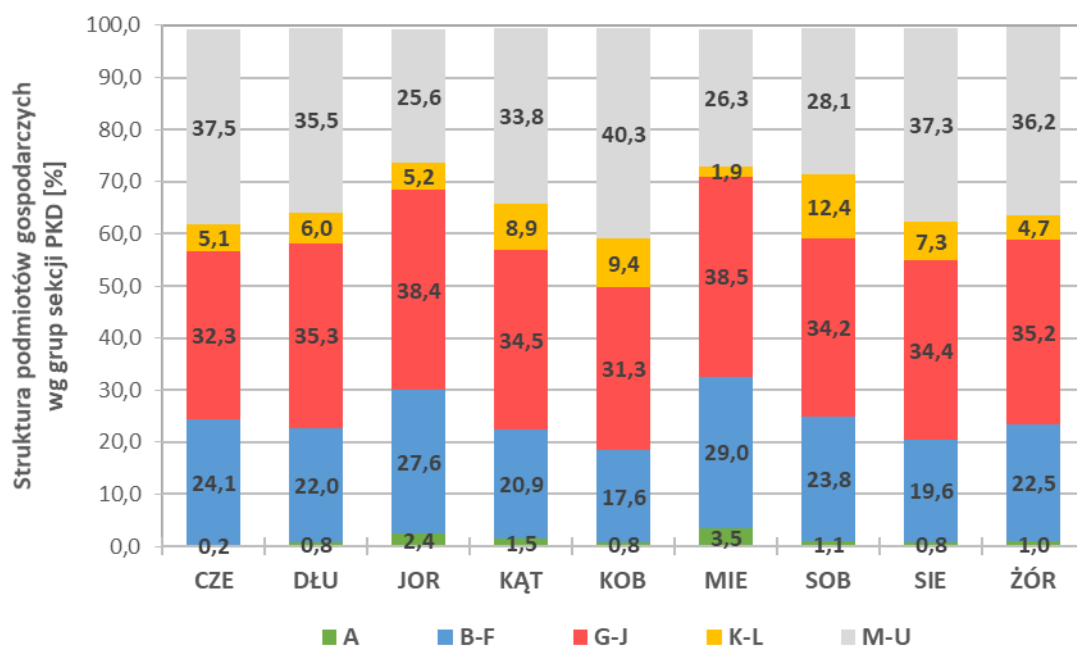
- gminy Jordanów Śląski i Mietków cechują się wyższym udziałem podmiotów rolniczych, przy czym ich udział jest jedynie nieznacznie wyższy od średniej krajowej i średniej dla województwa

dolnośląskiego, z kolei w pozostałych gminach powiatu podmioty rolnicze odgrywają marginalne znaczenie;

- najwyższym udziałem podmiotów przemysłowych cechują się gminy Jordanów Śląski i Mietków, z kolei najniższym – gminy Kobierzyce i Siechnice (co wynika z faktu, że większość podmiotów w tej grupie to podmioty duże i średnie);
- najwyższym udziałem podmiotów w sekcjach G-J cechują się gminy Jordanów Śląski i Mietków, natomiast najniższym gminy Czernica i Kobierzyce;
- najwyższym udziałem podmiotów w sekcjach K-L (usługi otoczenia biznesu) cechują się gminy Sobótka, Kobierzyce i Kąty Wrocławskie, a zdecydowanie najniższym – gmina Mietków;
- najwyższym udziałem podmiotów w sekcjach M-U charakteryzuje się gmina Kobierzyce, z kolei najniższym – gminy z drugiego pierścienia strefy podmiejskiej (tzn. Jordanów Śląski, Mietków i Sobótka).

Największy udział podmiotów gospodarczych stanowią podmioty zarejestrowane w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny). Kluczową rolę w handlu odgrywają obiekty wielkopowierzchniowe. W 2019 r. na terenie powiatu wrocławskiego funkcjonowały 4 hipermarkety (wszystkie na terenie gminy Kobierzyce) i 27 supermarketów. W latach 2009-2019 na terenie powiatu nastąpił znaczący wzrost liczby sklepów tego typu (tabela 25).

Wykres 59. Struktura podmiotów gospodarczych według grup sekcji PKD w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 25. Supermarkety na terenie powiatu wrocławskiego [2009-2019].

Jednostka terytorialna	Lata										
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
POWIAT WROCŁAWSKI	4	4	10	14	17	19	21	21	24	24	27
Gmina Czernica	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Gmina Długołęka	0	0	0	2	3	3	3	3	3	2	3
Gmina Jordanów Śląski	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Gmina Kąty Wrocławskie	2	2	3	2	2	3	3	3	4	5	6
Gmina Kobierzyce	1	1	2	2	3	4	5	5	5	6	7
Gmina Mietków	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Sobótka	1	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3
Gmina Siechnice	0	0	1	3	3	3	4	4	4	3	3
Gmina Żórawina	0	0	1	1	1	1	1	1	2	2	2

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie powiatu wrocławskiego znajduje się kilka stref aktywności gospodarczej (SAG). Pierwsza strefa zwana Podstrefą Wrocław-Kobierzyce znajduje się na terenie gminy Kobierzyce w Biskupicach Podgórnych i Bielanych Wrocławskich (łącznie powierzchnia stanowi 410 ha). Stanowi ona część Tarnobrzelskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „EUROPARK WISŁOSAN”. Druga strefa – Strefa Aktywności Gospodarczej Krzyżowice – położona jest na kompleksie ok. 140 ha w obrębie Krzyżowic, również w gminie Kobierzyce, w bliskiej odległości ww. Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Trzecia strefa zwana Gminną Strefą Aktywności Gospodarczej zlokalizowana jest w Siechnicach (GSAG)⁵ i liczy ok. 80 ha. Ponadto w 2014 r. ponad 70 ha należących bezpośrednio do Powiatu Wrocławskiego zostało włączonych do Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest-Park”.

W strukturze wielkościowej podmiotów gospodarczych na terenie powiatu wrocławskiego przeważają mikroprzedsiębiorstwa (czyli podmioty zatrudniające do 9 pracowników), które stanowią 97,18% ogółu podmiotów. Jest wartość zbliżona do średniej krajowej czy średniej dla województwa dolnośląskiego (tabela 26). Podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób stanowią 2,30% ogółu podmiotów funkcjonujących na terenie powiatu, a podmioty średnie i duże (zatrudniające powyżej 50 osób) – 0,52%.

Tabela 26. Struktura podmiotów gospodarczych według liczby pracujących w obszarze badań [2019].

Jednostka terytorialna	Udział podmiotów gospodarczych według liczby pracujących w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem [%]				
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
POWIAT WROCŁAWSKI	97,18	2,30	0,43	0,07	0,02

⁵ Na podstawie informacji ze strony internetowej gminy Siechnice (http://www.siechnice.gmina.pl/strona-1402-gminna_strefa_aktywnosci_gospodarczej_w.html).

Jednostka terytorialna	Udział podmiotów gospodarczych według liczby pracujących w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem [%]				
	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Powiat krakowski	96,87	2,68	0,39	0,05	0,01
Powiat poznański	96,42	2,92	0,57	0,08	0,01
Województwo dolnośląskie	96,83	2,54	0,54	0,08	0,02
Polska	96,26	3,03	0,43	0,08	0,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ze strukturą wielkościową podmiotów gospodarczych silnie skorelowana jest ich struktura własnościowa (tabela 27). Większość podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze powiatu wrocławskiego stanowią podmioty prywatne, których udział w 2019 r. wyniósł 96,8%, natomiast znaczenie sektora publicznego jest marginalne. Wśród podmiotów sektora prywatnego (tabela 28), największe znaczenie w 2019 r. odgrywały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, których udział w przypadku powiatu wrocławskiego wyniósł 79,7% ogółu podmiotów z sektora prywatnego. Jest to wartość wyższa od średniej krajowej (74,3%) i średniej dla województwa dolnośląskiego (69,5%), co jest zjawiskiem typowym dla powiatów obwarzankowych otaczających największe miasta w kraju. Powiat wrocławski charakteryzuje się wyższym od wspomnianych średnich udziałem spółek handlowych (10,9%) i spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (2,1), co świadczy o znacznym potencjale gospodarczym powiatu. Warto jednak zwrócić uwagę na relatywnie niski w powiecie wrocławskim udział fundacji (0,6%) oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych (2,0%). Podobny problem występuje jednak również w powiatach obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym (krakowski i poznański).

Tabela 27. Struktura podmiotów gospodarczych według sektorów własnościowych w obszarze badań [2014, 2019].

Jednostka terytorialna	Udział podmiotów gospodarczych według sektorów własności w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem [%]			
	sektor publiczny		sektor prywatny	
	2014	2019	2014	2019
POWIAT WROCŁAWSKI	1,3	0,9	98,7	96,8
Powiat krakowski	1,9	1,4	98,1	98,1
Powiat poznański	0,9	0,7	99,0	97,6
Województwo dolnośląskie	4,4	3,8	95,5	94,3
Polska	3,0	2,5	97,0	95,9

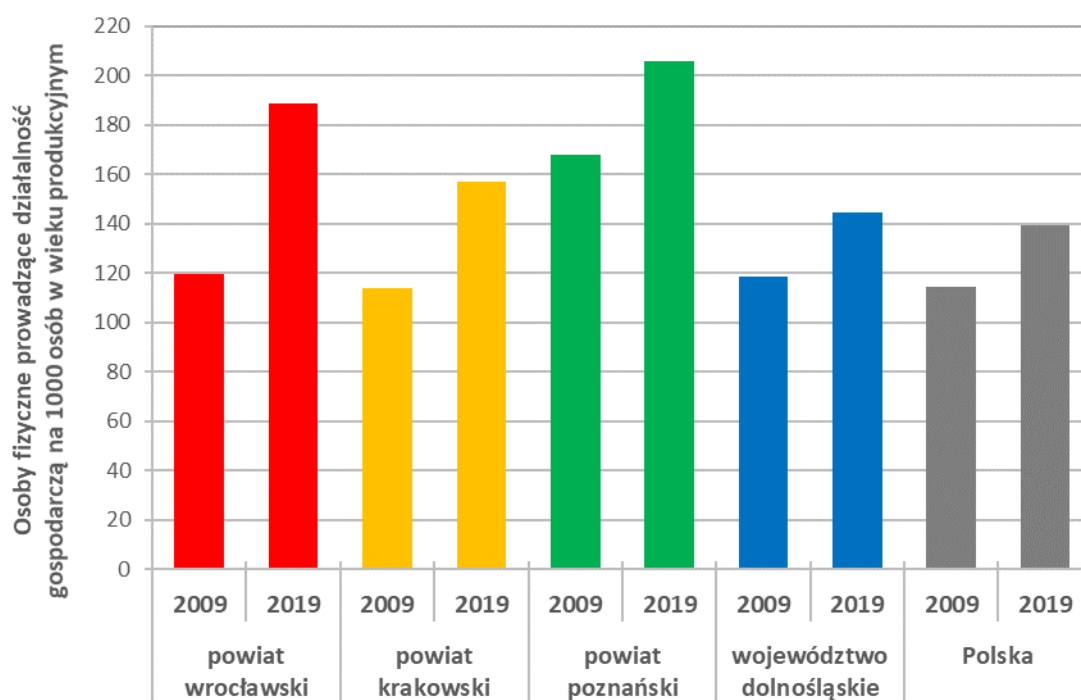
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 28. Struktura podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym według form prawnych w obszarze badań [2019].

Jednostka terytorialna	Udział podmiotów gospodarczych według form prawnych w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem [%]					
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	spółki handlowe	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	spółdzielnie	fundacje	stowarzysze- nia i organizacje społeczne
POWIAT WROCŁAWSKI	79,7	10,9	2,1	0,1	0,6	2,0
Powiat krakowski	80,9	7,5	0,8	0,1	0,4	2,5
Powiat poznański	78,7	11,0	1,6	0,2	0,4	1,4
Województwo dolnośląskie	69,5	10,7	1,9	0,2	0,8	2,6
Polska	74,3	10,5	1,8	0,3	0,7	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 60. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 osób w wieku produkcyjnym w obszarze badań [2009, 2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2019 r. powiat wrocławski sytuował się na pierwszym miejscu w województwie pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców, co świadczy o wysokim poziomie przedsiębiorczości mieszkańców powiatu. W 2019 r. w powiecie wrocławskim na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało 189 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, co jest wartością znacznie wyższą od średniej krajowej (140) i średniej dla województwa dolnośląskiego (145) (wykres 60). Co ciekawe, jeszcze w 2009 r. poziom przedsiębiorczości w powiecie wrocławskim (120) był na poziomie zbliżonym do średniej krajowej (114) i średniej dla województwa dolnośląskiego (119),

co świadczy o bardzo szybkim rozwoju gospodarczym powiatu w ostatnich latach. Co więcej, dynamika wzrostu poziomu przedsiębiorczości w powiecie wrocławskim (6,9 p.p.) jest zdecydowanie wyższa niż w innych powiatach obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym (w powiecie krakowskim wyniosła – 4,3 p.p., a w powiecie poznańskim 3,8 p.p.).

Obok licznie reprezentowanego sektora małych i średnich przedsiębiorstw, na potencjał gospodarczy powiatu składa się wiele ważnych inwestycji, jakie w ostatnim czasie zostały zrealizowane na tym obszarze. Warunki do inwestowania znalazły tutaj wielkie koncerny o światowej renomie, wśród nich firmy produkcyjne, m.in.: grupa LG, Bosch, Cargill, Mondelez Polska Production, Buderus, Tibnor, Parker Hanifin, Leoni Kabel, firmy handlowe: m.in.: Selgros, Tesco, Castorama, Media Markt, Leroy Merlin, Ikea, Auchan, Obi, Electro Word, Jula, firmy samochodowe m.in.: Scania, Volvo oraz firmy logistyczne m.in.: ProLogis, Parkridge, Tiner. W ostatnich latach na terenie Powiatu Wrocławskiego swoje inwestycje uruchomiły kolejne, liczące się na rynku firmy: Amazon, Nestlé PURINA PetCare, Panattoni, Goodman (*Raport o stanie... 2019*).

5 SFERA ŚRODOWISKOWA

O jakości życia mieszkańców świadczy również stan i jakość środowiska przyrodniczego. W zakresie sfery środowiskowej omówione zostały kwestie dotyczące: [1] walorów środowiska przyrodniczego, [2] form ochrony przyrody, [3] stanu i ochrony środowiska oraz [4] struktury użytkowania gruntów. Zagadnienia te będą stanowiły przedmiot kolejnych podrozdziałów w tym rozdziale.

5.1 WALORY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Terytorium powiatu wrocławskiego w większej części położone jest na obszarach nizinnych wchodzących w skład Niziny Śląskiej, a jedynie jego południowe fragmenty obejmują obszar Przedgórza Sudeckiego. Z uwagi na nizinne ukształtowanie powierzchni powiatu, na jego terenie przeważa krajobraz rolniczy lub podmiejski, związany z rozwojem strefy podmiejskiej Wrocławia. Mimo to pewne fragmenty powiatu posiadają istotne walory przyrodnicze. Do najważniejszych walorów środowiska przyrodniczego powiatu można zaliczyć:

- Masyw Ślęży,
- Dolinę Odry,
- Dolinę Bystrzycy,
- Zbiornik Mietkowski,
- Dolinę Widawy.

Wszystkie wymienione obszary są chronione prawnie, różnymi formami ochrony przyrody.

Masyw jest najdalej na północ wysuniętym i zarazem najwyższym wzniesieniem Przedgórza Sudeckiego (szczyt Ślęży ma wysokość 718 m n.p.m.). Przewyższa otaczające go równiny o ponad 500 m, stąd wydaje się niezwykle monumentalny. Masyw jest rozczłonkowany, można w nim wyróżnić trzy wyraźne części:

- od północy ku południowi, pomiędzy Sobótką, a przełęczą Tąpadła, wznosi się Ślęża z Wieżycą, Gozdnicą i Stolną,
- na południe od przełęczy Tąpadła znajduje się Radunia, drugi co do wysokości szczyt Masywu, a na północny wschód od niej, od Przełęczy Słupickiej przez Przełęcz Sulistrowicką aż po kulminację Gozdnika ciągnie się pasmo niewysokich Wzgórz Oleszeńskich,
- na południowy zachód od Raduni znajduje się trzecia co do wysokości góra masywu, Czernica (481 m n.p.m.), w tym samym kierunku od Raduni leżą nieco odosobnione niewielkie Wzgórz Kiełczyńskie z najwyższym szczytem Szczytną.

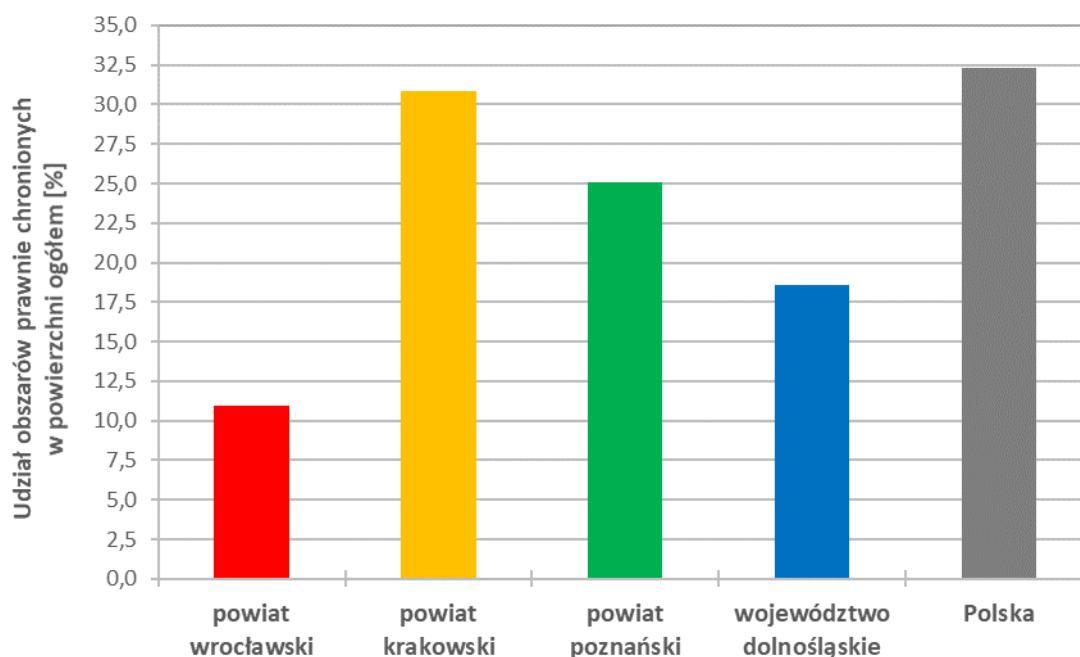
Masyw Ślęży znajduje się 34 km na południowy zachód od Wrocławia.

Na obszarze nizinnym powiatu wrocławskiego najcenniejsze pod względem przyrodniczym są doliny głównych rzek przepływających przez jego teren. Wzdłuż dolin rzecznych koncentrują się cenne pod względem przyrodniczym lasy łęgowe i grądy. Na odrębną uwagę zasługuje Zbiornik Mietkowski na rzece Bystrzycy, który jest największym zbiornikiem wodnym w województwie dolnośląskim.

5.2 FORMY OCHRONY PRZYRODY

Obszar powiatu wrocławskiego posiada niewielki udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem. W 2019 r. obszary prawnie chronione w powiecie wrocławskim zajmowały w sumie 12,2 tys. ha, co stanowi 10,9% powierzchni powiatu. Jest to wartość zdecydowanie niższa od średniej krajowej (32,3%) i średniej dla województwa dolnośląskiego (18,6%), a także mniej niż w powiatach krakowskim i poznańskim (wykres 61).

Wykres 61. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem w obszarze badań [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Większość powierzchni prawnie chronionych w powiecie wrocławskim zajmują parki krajobrazowe, które położone są w granicach gmin: Mietków i Kąty Wrocławskie (Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy) oraz Sobótka i Jordanów Śląski (Ślęzański Park Krajobrazowy). Obszary prawnie chronione największy udział stanowią w gminach: Mietków (38,2%), Sobótka (32,6%), Kąty Wrocławskie (22,8%) i Jordanów Śląski (9,5%) (tabela 29). W pozostałych gminach powiatu powierzchniowe formy ochrony przyrody nie występują.

Jak już stwierdzono powyżej, na terenie powiatu wrocławskiego, w ramach systemu obszarów chronionych, funkcjonują dwa parki krajobrazowe:

- **Ślęzański Park Krajobrazowy** położony jest na terenie gmin: Sobótka i Jordanów Śląski, a także Łagiewniki, Dzierżoniów, Marcinowice i Świdnica. W granicach parku znajdują się: Masyw Góry Ślęzy, Masyw Raduni, pasma Wzgórz Oleszeńskich i Wzgórz Kiełczyńskich oraz Jańska Góra. Najwyższy szczyt to Ślęza (718 m n.p.m.). Park zajmuje powierzchnię 15,6 tys. ha i został utworzony w 1988 r. w celu ochrony i zachowania środowiska przyrodniczo-krajobrazowego Masywu Ślęzy, jego wartości kulturowych i historycznych. Flora charakteryzuje się znacznym udziałem roślin prawnie chronionych (25 gatunków chronionych całkowicie i 10 chronionych częściowo), rzadkich i interesujących oraz górskich. Przeważająca liczba gatunków należy do form nizinnych, przy czym ich pionowe granice zasięgów są znacznie przesunięte w górę, w porównaniu z Przedgórzem Sudeckim. Stosunkowo mało jest gatunków

górkich (wyjątek stanowią mchy, gdzie 1/3 to formy górskie), których zasięgi są z kolei przesunięte w dół. Skład fauny tego obszaru przypomina pobliskie Sudety, choć jest nieco zubożały. Zaznaczony jest tutaj wyraźnie efekt wyspowy. Z uwagi na bardzo małą zasobność zbiorników wodnych, fauna wodna jest słabo wykształcona, choć występują tu interesujące gatunki, fauna lądowa charakteryzuje się bogactwem gatunkowym.

- **Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy** obejmuje dolinę rzeki Bystrzycy. Położony jest na terenie gmin: Kąty Wrocławskie, Mietków i Sobótka oraz Wrocław. Utworzony został w 1998 r. na powierzchni 8570 ha w celu ochrony walorów przyrodniczych, historycznych i krajobrazowych doliny Bystrzycy. Przez centralną część parku przepływa rzeka Bystrzyca. Na terenie parku znajduje się sztuczny zbiornik retencyjny Jezioro Mietkowskie. Faunę parku najliczniej reprezentują ptaki. W trakcie dotychczasowych badań stwierdzono tylko w okresie lęgowym występowanie w "Dolinie Bystrzycy" 118 gatunków ptaków.

Tabela 29. Obszary prawnie chronione w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione					
	ogółem [ha]	w kategorii [ha]				udział w powierzchni ogółem [%]
		rezerваты przyrody	parki krajobrazowe	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	
POWIAT WROCŁAWSKI	12 196,6	186,9	12 196,0	2,3	32,9	10,9
Gmina Czernica	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Długotłęka	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Jordanów Śląski	540,0	0,0	540,0	0,9	0,0	9,5
Gmina Kąty Wrocławskie	4 021,6	0,0	4 021,0	0,6	0,0	22,8
Gmina Kobierzyce	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Mietków	3 188,0	0,0	3 188,0	0,0	0,0	38,2
Gmina Sobótka	4 447,1	186,9	4 447,0	0,8	32,9	32,6
Gmina Siechnice	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gmina Żórawina	0,00	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W obrębie Śląskiego Parku Krajobrazowego położone są trzy rezerваты przyrody, w tym dwa w granicach powiatu wrocławskiego (Rezerwat Góra Radunia leży na terenie gminy Łagiewniki):

- **Góra Ślęza** – rezerwat przyrody obejmujący szczyt Ślęzy, został utworzony w 1954 r., powierzchnia rezerwatu to 161,43 ha, utworzony został ze względu na ochronę zabytków historycznych i walorów krajobrazowych, ponadto chroni mały fragment lasu liściastego w części szczytowej Ślęzy z licznymi okazami starych, dorodnych drzew i dość bogatym runem, z przyrodniczego punktu widzenia wartościowe są również skałki i blokowiska gabrowe

z rzadkimi gatunkami porostów, mchów i wątrobowców, Rezerwat ten ma status rezerwatu leśnego częściowego (obowiązuje w nim ochrona czynna);

- **Łąka Sulistrowicka** – rezerwat florystyczny położony na północny wschód od Raduni, powyżej wsi Sulistrowiczki, został powołany w 1958 r. w celu ochrony zbiorowiska roślinności łąkowej z rzadkimi gatunkami roślin, zajmuje powierzchnię 26,44 ha, obszar rezerwatu jest objęty ochroną czynną, jego flora odznacza się znacznym bogactwem gatunkowym (237 gatunków roślin naczyniowych) i dużą różnorodnością. Jest jednym z najcenniejszych rezerwatów florystycznych na Dolnym Śląsku, ponieważ rośnie tu 20 prawnie chronionych gatunków roślin naczyniowych, w tym mieczyk błotny, dla którego jest to obecnie jedyne znane stanowisko w kraju.

Na początku lat 2000. projektowano także Park Krajobrazowy Dolina Odry II, który miał rozciągać się na południowy wschód od Wrocławia w rejonie Kamieńca Wrocławskiego, Czernicy, Siechnic i Kotowic. W zamyśle miał objąć tereny nadodrzańskie, ze starorzeczami, Jeziorem Bajkał i kompleksami leśnymi.

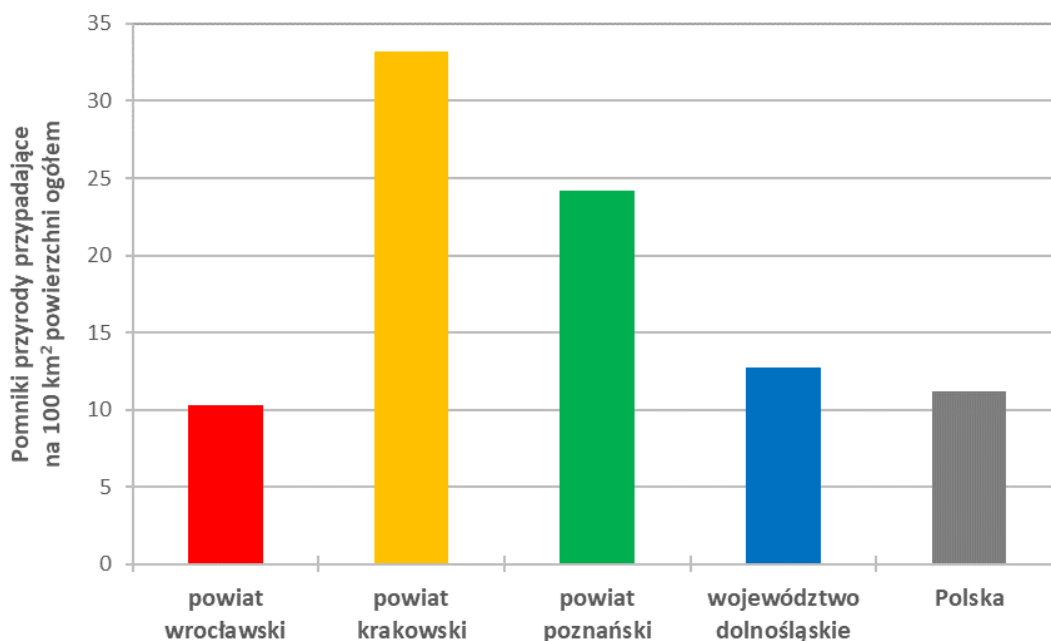
Istotną rolę przyrodniczą odgrywają również obszary Natura 2000. Na terenie powiatu wrocławskiego wprowadzono następujące obszary Natura 2000:

- **Zbiornik Mietkowski** o powierzchni 1,2 tys. ha w granicach gminy Mietków, obszar obejmuje zbiornik retencyjny, który w okresach suchych umożliwia podniesienie poziomu wody w Bystrzycy, ułatwiając żeglugę na Odrze, zbiornik wykorzystywany jest także do poboru kruszywa, przede wszystkim pełni jednak funkcję przeciwpowodziową, charakteryzuje się dużymi wahaniami poziomu wody, co sprzyja odstawianiu błot, stanowiących atrakcyjne miejsca żerowiskowe dla ptaków wodno-błotnych, efektem wydobywania żwiru są zwałowiska ziemi, tworzące przy niższych i średnich stanach wody, małe wyspy - miejsce gniazdowania mew i rybitw, roślinność wodna zbiornika jest bardzo uboga. Tylko w najpłytszych miejscach rosną kępy trzciny i pałki, zbiornik otoczony jest niskim wzniesieniami w większości zajęteymi pod rozmaite uprawy, takie jak: kukurydza, rzepak i inne zboża na których żerują zimujące w obrębie zbiornika stada gęsi, zbiornik pełni także istotną w regionie funkcję rekreacyjną (turystyka wodna, wędkarstwo).
- **Przeplatki nad Bystrzycą** o powierzchni 840 ha, obszar położony jest w zlewni rzeki Bystrzycy, znaczną część (67%) obszaru stanowią lasy mieszane, pozostałą część stanowią siedliska rolnicze i łąki. Spośród siedlisk największą powierzchnię zajmują łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny oraz niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, w granicach obszaru występują też łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe i olsy źródliskowe. Obszar jest kluczowy dla zachowania populacji *Hypodryas maturna* w całej Polsce południowo-zachodniej ze względu na największą populację w tym regionie.
- **Łęgi nad Bystrzycą** o powierzchni 2,1 tys. ha, obszar obejmuje dolinę rzeki Bystrzycy od Kątów Wrocławskich do Leśnicy we Wrocławiu, a także odcinek doliny Strzegomki od Stoszyc do ujścia tej rzeki do Bystrzycy, na całym obszarze dominują zbiorowiska leśne oraz mozaika łąk, pastwisk i pól uprawnych, głównymi typami siedlisk przyrodniczych są: lasy łęgowe, grądy oraz nizinne łąki użytkowane ekstensywnie, rzeki Bystrzyca i Strzegomka na przeważającej długości zachowały naturalny charakter.

- **Masyw Ślęży** o powierzchni 5,1 tys. ha, Masyw Ślęży i przylegające wzgórza mają urozmaiconą budowę geologiczną, występują tam: gabra, amfibolity, gnejsy, granity i serpentynity, gleby należą do inicjalnych, brunatnych i bielcowych, tutejsze lasy to żyzna i kwaśna buczyna, acydofilne i ciepłolubne dąbrowy oraz fragmenty łęgów i lasów stokowych rozrzucone wśród gospodarstw, na serpentynitach Góry Raduni wykształciła się unikatowa roślinność, dużą część ostoi zajmują łąki, miejscami zarastające w wyniku naturalnych procesów sukcesji i pola uprawne, obszar obejmuje również Kamienny Grzbiet.
- **Grądy Odrzańskie** o powierzchni 20,9 tys. ha, zlokalizowany jest głównie na terenach leśnych i użytkowanych rolniczo w woj. opolskim i dolnośląskim, rozciąga się wzdłuż doliny Odry, na odcinku 70 km między Narokiem a Wrocławiem, na terenie powiatu wrocławskiego ostoja położona jest w północno-wschodniej części gminy miejsko-wiejskiej Siechnice oraz wzdłuż południowej granicy gminy Czernica;
- **Grądy w Dolinie Odry** o powierzchni 8,8 tys. ha, obszar jest istotny dla zachowania leśnych oraz nieleśnych siedlisk przyrodniczych, szczególnie siedlisk o charakterze hydrogenicznym i związanych z nimi cennymi gatunkami zwierząt stanowiącymi przedmioty ochrony obszaru, rozciąga się on wzdłuż doliny Odry, obejmując kilka kompleksów leśnych na odcinku między Oławą a Wrocławiem. Na terenie powiatu wrocławskiego obszar obejmuje północno-wschodnią część gminy miejsko-wiejskiej Siechnice oraz południowy kraniec gminy Czernica.
- **Lasy Grędzińskie** o powierzchni 3,1 tys. ha, Obszar położony jest na Równinie Oleśnicko-Bierutowskiej, na terenie gmin Długołęka, Czernica oraz Bierutów i Jelcz-Laskowice, Lasy Grędzińskie znajdują się na obszarze zbudowanym z glin zwałowych oraz utworów rzeczno pochodzenia, stanowią je piaski, żwiry i mady rzeczne, gleby tego terenu to mady rzeczne, gleby brunatne, czarne ziemie oraz gleby murszowe i gruntowo-glejowe, całość obszaru leży w obrębie doliny Widawy oraz terenów doń przyległych, dominują formacją roślinną tego terenu są lasy: grądy, dominujące w krajobrazie łęgi nadrzeczne oraz lasy aluwialne, nieleśną część szaty roślinnej tworzą fitocenozy ze związku Magnocaricion, łąki wilgotne oraz łąki trzęślicowe lub łąki świeże.
- **Stawy w Borowej** o powierzchni 200 ha, obszar położony jest na Równinie Oleśnickiej, ok. 20 km na wschód od Wrocławia, pomiędzy miejscowościami Borowa i Bielawa, obejmuje 4 duże stawy rybne, o całkowitej powierzchni 15 ha, stanowiące utrwalony element krajobrazu Równiny, powstały w XII-XIII wieku i od tego czasu są użytkowane w tradycyjny sposób, polega to m.in. na okresowym spuszczeniu wody i odsłanianiu mulistego dna, ten typ użytkowania utrzymuje się do dzisiaj.
- **Kumaki Dobrej** o powierzchni 2,1 tys. ha, obszar obejmuje dolinę rzeki Dobrej na dwóch odcinkach, charakteryzujących się najwyższym nagromadzeniem walorów przyrodniczych, pomiędzy Bartkowem i Dobrzeniem oraz pomiędzy Dąbrowicą a Pawłowicami, Dobra na wskazanym do ochrony odcinku płynie przez obszar Niziny Śląskiej, w niemal całkowicie płaskim terenie pokrytym osadami czwartorzędowymi, dolina rzeki jest uregulowana, lecz występują tu liczne obniżenia wypełnione wodą oraz stawy hodowlane, stanowiące doskonałe siedliska płazów, mimo bezpośredniej bliskości aglomeracji wrocławskiej i położeniem na terenach intensywnie wykorzystywanych rolniczo, dolina rzeki zachowała wiele walorów przyrodniczych.

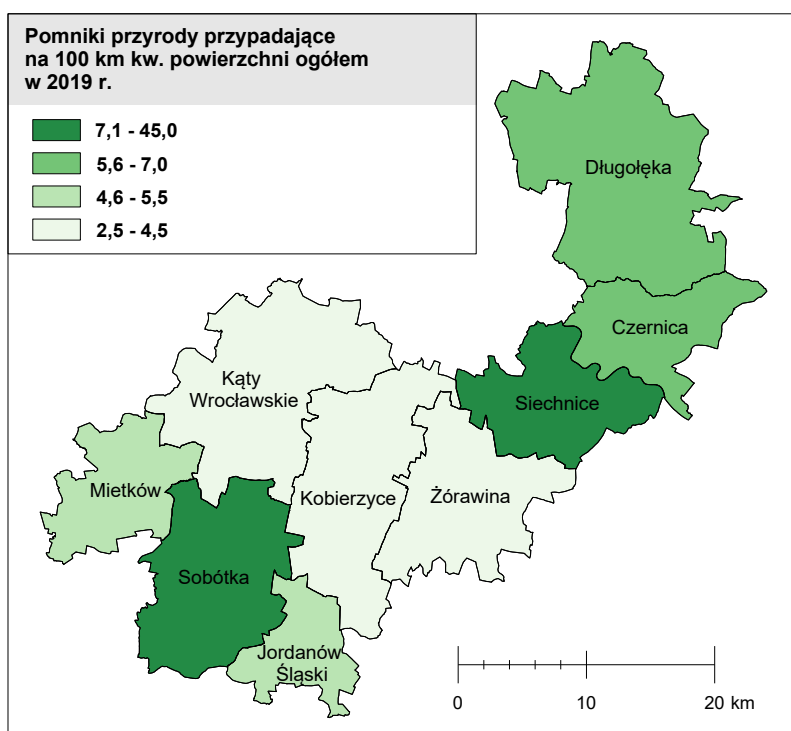
Istotną rolę w systemie form ochrony przyrody na terenie powiatu wrocławskiego stanowią również pomniki przyrody, których w 2019 r. znajdowało się 115 w granicach powiatu, z czego aż 59 na terenie gminy Sobótka. Gęstość pomników przyrody na terenie powiatu wrocławskiego jest jednak przeciętna. W 2019 r. na 100 km² powierzchni przypadało w powiecie jedynie 10,3 pomników przyrody, przy średniej krajowej wynoszącej 11,2 i średniej dla województwa dolnośląskiego – 12,8 (wykres 62).

Wykres 62. Pomniki przyrody przypadające na 100 km² powierzchni ogółem w obszarze badań [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 33. Pomniki przyrody przypadające na 100 km² powierzchni ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Co ciekawe, powiaty krakowski i poznański cechowały się znacznie większym zagęszczeniem pomników przyrody. Większość pomników przyrody w powiecie wrocławskim stanowią pojedyncze drzewa (w szczególności dęby szypułkowe, rzadziej lipy drobnolistne) lub aleje drzew (aleja 11 dębów w Domaszczynie, aleja 12 dębów w Krzyżowicach, grupa 5 dębów w Maniowie, grupa 3 cisów pospolitych w Mirosławicach, grupa 4 dębów w Garncarsku), a z pomników przyrody nieożywionej – głązy narzutowe (Sulęcín).

Jak już wspomniano powyżej, większość pomników przyrody znajdujących się w powiecie wrocławskim skoncentrowana jest na terenie gminy Sobótka. Gmina ta charakteryzuje się również najwyższym zagęszczeniem tej formy ochrony przyrody, które w 2019 r. wyniosło aż 43,4 pomniki na 100 km² powierzchni. Dość wysokie (wyższe od średniej krajowej oraz średniej dla województwa) zagęszczenie pomników przyrody występuje również w gminie Siechnice (15,2). Najniższym zagęszczeniem pomników przyrody charakteryzowały się z kolei gminy Kąty Wrocławskie (2,8), Żórawina (3,3) i Kobierzyce (4,0), cechujące się bardzo wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej (mapa 33).

5.3 STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

Na stan środowiska naturalnego ma wpływ wiele czynników. Aby właściwie określić jego stan na określonym obszarze należy wziąć pod uwagę jakość poszczególnych jego komponentów tj. wody powierzchniowe i podziemne, jakość powietrza, klimat akustyczny, jakość gleb itp. Po dokonaniu szerokiej analizy można określić, czy stan środowiska utrzymuje się na tym samym poziomie, czy może uległ pogorszeniu lub polepszeniu. Są to istotne informacje, które można wykorzystać przy planowaniu działań mających na celu ograniczenie negatywnego wpływu człowieka na środowisko naturalne (*Raport za lata 2018-2019 z realizacji programu ochrony środowiska...2020*).

Jakość wód powierzchniowych i podziemnych

Podstawowym elementem w gospodarowaniu wodami, do którego odnoszą się również oceny stanu wód powierzchniowych, są jednolite części wód (JCW). Prawo wodne dzieli JCW na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) i jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Jednolitą częścią wód powierzchniowych jest oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak: jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, sztuczny zbiornik wodny, struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części, a także fragment morskich wód wewnętrznych, przejściowych lub przybrzeżnych.

Jednolite części wód powierzchniowych dzieli się na naturalne, dla których określa się stan ekologiczny i stan chemiczny oraz na sztuczne (powstałe w wyniku działalności człowieka) i silnie zmienione (ich charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka), dla których określa się potencjał ekologiczny i stan chemiczny.

Zasadniczym elementem kształtującym stan wód są oddziałujące na nie presje, których źródłem jest głównie zaspokajanie potrzeb socjalno-bytowych człowieka i/lub jego działalność gospodarcza. Zatem do głównych presji należy:

- pobór wody na cele bytowe ludności, cele bezpośrednio lub pośrednio związane z produkcją przemysłową lub też na działalność rolniczą,
- wytworzone wskutek poboru wody ścieki z gospodarstw domowych, działalności turystycznej, zakładów przemysłowych i rolnictwa,

- inna działalność gospodarcza, nie związana bezpośrednio z poborem wody lub odprowadzaniem ścieków, powodująca uwalnianie się substancji do środowiska, w tym szczególnie związana z działalnością rolniczą.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska dokonał oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dla obszaru województwa dolnośląskiego w 2018 r. Na terenie powiatu wrocławskiego zlokalizowanych jest 11 punktów pomiarowych, a jakość jcpw we wszystkich oceniono jako zły (tabela 30).

Tabela 30. Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych (dla których prowadzony był monitoring MO i/lub MD) w granicach powiatu wrocławskiego [2018].

Punkty pomiarowo-kontrolne	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizyko-chemicznych	Klasa / stan / potencjał ekologiczny	Ocena stanu JCWP
Gniła - ujście do Czarnej Wody	4	>2	4 (słaby)	zły stan wód
Bystrzyca - powyżej zb. Mietków	4	>2	4 (słaby)	zły stan wód
Zb. Mietków - stan. 1	4	2	4 (słaby)	zły stan wód
Bystrzyca - powyżej ujścia Strzegomki	5	>2	5 (zły)	zły stan wód
Ślęza - ujście do Odry	brak danych	brak danych	brak danych	zły stan wód
Strzegomka - ujście do Bystrzycy	4	>2	4 (słaby)	zły stan wód
Oława - ujście do Odry / pon. jazu Małgorzata	brak danych	brak danych	brak danych	zły stan wód
Odra - powyżej m. Wrocławia	2	>2	3 (umiarkowany)	zły stan wód
Młynówka Jelecka – ujście do Odry (m. Łęg)	5	>2	5 (zły)	zły stan wód
Czarna Woda - m. Żeruszycy (Strachów)	4	>2	4 (słaby)	zły stan wód
Czarna Woda - ujście do Bystrzycy	2	>2	3 (umiarkowany)	zły stan wód

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Na terenie powiatu wrocławskiego znajdują się następujące główne zbiorniki wód podziemnych: GZWP nr 319 (Subzbiornik Prochowice – Środa Śląska) – obszar gminy Kąty Wrocławskie, GZWP nr 320 (Pradolina rzeki Odra – Wrocław) – obszar gminy Czernica i północnej części gminy Siechnice.

W 2019 r. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1289 punktach pomiarowych, przy czym na terenie powiatu wrocławskiego monitoring przeprowadzono tylko w jednym punkcie pomiarów kontrolnym – Bogdaszowice, gm. Kąty Wrocławskie (w 2018 r. nie przeprowadzono monitoringu w żadnym punkcie na terenie powiatu). Woda w punkcie pomiarowym została zakwalifikowana do klasy III (tak samo jak w 2016 r.) – wody zadowalającej jakości.

Jakość powietrza

Jakość powietrza atmosferycznego na terenie powiatu wrocławskiego ustalana jest na podstawie państwowego monitoringu powietrza. Przekrojowa jakość powietrza atmosferycznego w województwie dolnośląskim, w tym w powiecie wrocławskim w latach 2018-2019 opisana została przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, w opracowaniach: „Ocena jakości powietrza na terenie Województwa Dolnośląskiego w roku 2018” oraz „Ocena jakości powietrza na terenie Województwa Dolnośląskiego

w roku 2019". Przedmiotowa ocena jest również przygotowywana w celu opracowania lub aktualizacji programów ochrony powietrza i prowadzenia działań w zakresie ochrony powietrza.

W ocenie jakości powietrza w roku 2018 i 2019 uwzględnione zostały substancje najbardziej powszechnie występujące oraz mające wpływ na zdrowie i życie ludzi i zwierząt, dla których w prawodawstwie określono normatywne stężenia dopuszczalne, docelowe, długoterminowe w powietrzu. Do substancji tych można zaliczyć: pyły zawieszone, w tym PM10 i PM2,5, dwutlenki azotu, dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, benzen, ozon, metale: ołów, arsen, kadm, nikiel w pyłe PM10, tlenek węgla, ozon, benzo(a)piren w pyłe PM10, benzen.

W latach 2018-2019 na terenie powiatu wrocławskiego przekroczenia zanieczyszczeń uwalnianych do powietrza wykazano w zakresie: benzo(a)pirenu oraz ozonu, a dla niektórych gmin również pyłów PM10 (tabela 31).

Tabela 31. Przekroczenia zanieczyszczeń uwalnianych do powietrza wykazane w ocenie rocznej w powiecie wrocławskim [2018-2019].

Jednostka terytorialna	Przekroczenia wykazane w ocenie rocznej [2018 / 2019]								
	NO ₂ /śr. roczna	PM ₁₀ /śr. roczna	PM ₁₀ /liczba dni	BaP/śr. roczna	PM _{2,5} /śr. Roczna (Ilfaza)	As/śr. roczna	O ₃ /liczba dni (poz.docel.)	O ₃ /liczba dni (cel długoter.)	O ₃ /AOT40 (cel długoter.)
Gmina Czernica				x / x			o / x	x / x	x / x
Gmina Długołęka			x / o	x / x				x / x	x / x
Gmina Jordanów Śląski				x / o				x / x	x / x
Gmina Kąty Wrocławskie				x / x				x / x	x / x
Gmina Kobierzyce			x / o	x / x				x / x	x / x
Gmina Mietków				x / o				x / x	x / x
Gmina Sobótka				x / x				x / x	x / x
Gmina Siechnice			x / o	x / x			o / x	x / x	x / x
Gmina Żórawina				x / x				x / x	x / x

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Uwagi: x – zjawisko wystąpiło w badanym roku; o – zjawisko nie wystąpiło w badanym roku; w tabeli zaznaczono tylko przypadki, dla których zjawisko wystąpiło przynajmniej w jednym z badanych lat.

Klimat akustyczny

Głównym źródłem hałasu w środowisku na terenie powiatu wrocławskiego jest hałas komunikacyjny, generowany przez pojazdy. Zależy on głównie od: poziomu zurbanizowania terenu, w tym od gęstości zaludnienia, gęstości zabudowy, poprowadzenia dróg i węzłów komunikacyjnych oraz rodzaju podłoża, ukształtowania terenu itd. Obserwowany wzrost ilości pojazdów osobowych, ciężarowych, oraz wzmożony ruch tranzytowy powodują ciągły wzrost poziomu hałasu w środowisku.

Liniowymi źródłami dźwięku, generującymi hałas typu komunikacyjnego są drogi. Na poziom tego hałasu wpływają czynniki związane z drogą, ruchem oraz czynniki niezależne. Do czynników związanych z drogą,

wpływających na generację oraz propagację hałasu, można zaliczyć rodzaj i stan nawierzchni, położenie trasy względem poziomu terenu, jej geometrię (szerokość drogi, liczbę pasów ruchu, pas zieleni, nachylenie poprzeczne i podłużne), organizację ruchu (ograniczenia prędkości, przejścia dla pieszych, skrzyżowania, w szczególności te z sygnalizacją świetlną) oraz obiekty inżynierskie i obiekty mające na celu ograniczenie hałasu, w szczególności ekrany akustyczne. Czynniki, związanymi z użytkowaniem drogi, wpływającymi na generację hałasu, jest struktura ruchu, zarówno ilościowa, jak i jakościowa – jego natężenie, udział pojazdów ciężkich, prędkość przejazdów i rodzaj ruchu (przyspieszony, hamujący, stabilny, przerywany itp.). Czynniki niezależne od stanu drogi i jej użytkowania mające wpływ na propagację hałasu to m.in.: warunki meteorologiczne, ukształtowanie oraz zagospodarowanie terenu (wpływ odbić i pochłaniania dźwięku przez teren i obiekty sąsiadujące z drogą).

Drugim w kolejności źródłem uciążliwego hałasu jest hałas instalacyjny (przemysłowy) - bywa najczęstszą przyczyną interwencji ludności. Wynika to m.in. z faktu, że hałas tego typu ma przeważnie dokuczliwe brzmienie i ciągły charakter, w związku z czym jest o wiele mniej akceptowany przez mieszkańców niż np. hałas drogowy. Ze względu na większą wrażliwość otoczenia na dokuczliwe dźwięki najbardziej uciążliwe są obiekty emitujące hałas w porze nocnej.

W ramach monitoringu hałasu w środowisku Główny Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska GIOŚ we Wrocławiu przeprowadził w 2018 r. na terenie powiatu wrocławskiego pomiary poziomu hałasu komunikacyjnego wyłącznie dla hałasu kolejowego na linii kolejowej nr 143 relacji Wrocław–Namysłów. W stosunku do obowiązujących norm średni poziom równoważny LAeq dla 8 godzin nocy przekraczał na tej trasie dopuszczalny poziom hałasu o 6,5–6,7dB. Najwyższe przekroczenia odnotowano w Długołęce przy ul. Bocznej 2 (62,7dB).

Zanieczyszczenie gleb

W 2018 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu w ramach PMŚ prowadził na terenie województwa dolnośląskiego badania gleb na obszarach uprzemysłowionych i narażonych na oddziaływanie punktowych źródeł zanieczyszczeń. Według „Oceny stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2018 r. Obszary bezpośrednio zagrożone zanieczyszczeniami” do badań pobrano 42 próbki gleb wokół 6 obiektów. Obiekty do badań wytypowano na obszarach, gdzie badania gleb nie były jeszcze prowadzone lub tam gdzie stwierdzono zanieczyszczenie gleb na podstawie dotychczasowych wyników badań monitoringowych i działalności kontrolnej.

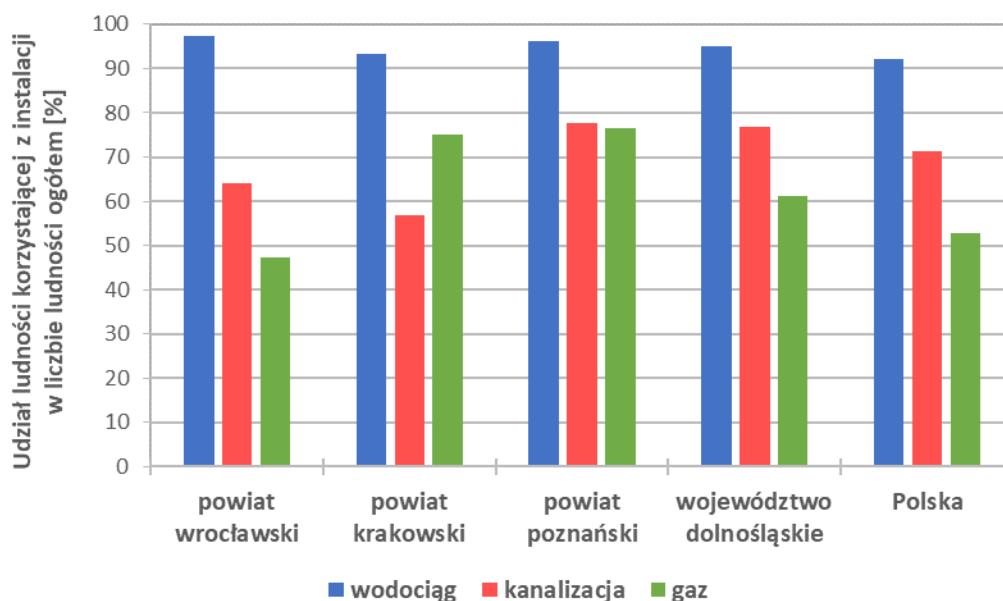
Na terenie powiatu wrocławskiego badaniami objęto obszary wokół składowisk odpadów. Do badań wytypowano obszar terenów wodonośnych Wrocławia (w pobliżu hałdy zlikwidowanej Huty Siechnice z zakładem przeróbczym i składowiska EC Czechnica). Zakres parametrów wykonanych badań: odczyn, C org., SG (skład granulometryczny), Zn, Pb, Cd, Cr, Cu, Ni, Hg, As, S-SO₄, WWA w tym B(a)P.

Infrastruktura techniczna

Na stan jakości środowiska przyrodniczego wpływ ma wyposażenie ludności w infrastrukturę techniczną. Jednocześnie poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną wpływa na jakość życia mieszkańców. Powiat wrocławski w 2019 r. charakteryzował się bardzo wysokim poziomem wyposażenia w instalację wodociągową (97,4%), a także przeciętnym poziomem wyposażenia w instalację kanalizacyjną (64,2%) i instalację gazową (47,2%). Poziom wyposażenia infrastrukturalnego powiatu wrocławskiego jest wyższy od średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego w przypadku instalacji

wodociągowej, a także niższym od wspomnianych średnich w przypadku instalacji kanalizacyjnej i gazowej (wykres 63).

Wykres 63. Udział ludności korzystającej z instalacji w liczbie ludności ogółem w obszarze badań [2019].

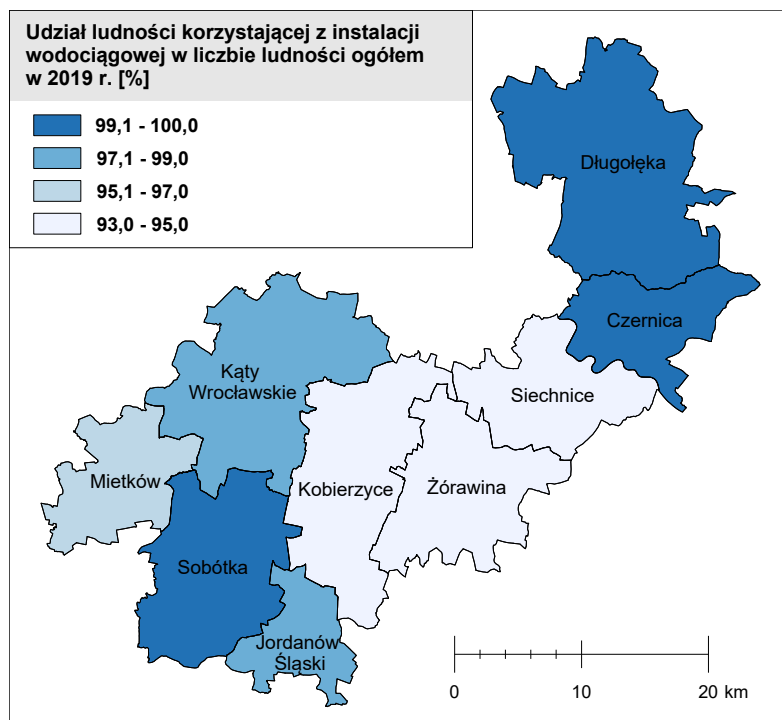

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gminy wchodzące w skład powiatu wrocławskiego w 2019 r. charakteryzowały się zróżnicowanym poziomem wyposażenia w infrastrukturę techniczną. Najmniejsze różnice pomiędzy poszczególnymi gminami występowały w zakresie wyposażenia w instalację wodociągową (mapa 34), co wynika z faktu, że we wszystkich gminach powiatu poziom wyposażenia w wodociąg przekraczał 90%, a na terenie gmin Czernica i Długotłęka występowało pełne wyposażenie w instalację wodociągową.

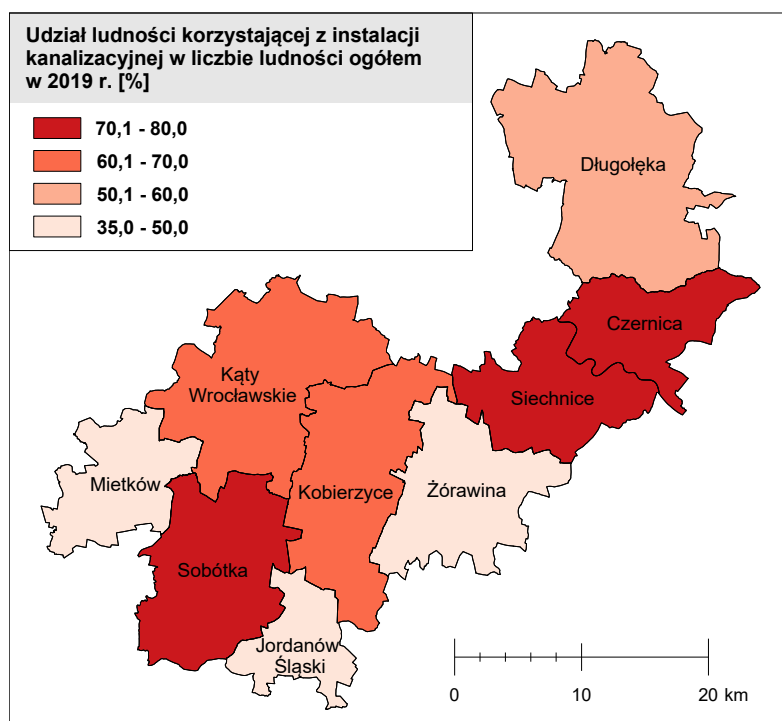
Zasadnicze różnice między gminami powiatu występowały z kolei w poziomie wyposażenia w instalację kanalizacyjną (mapa 35) oraz gazową (mapa 36). Najwyższym udziałem ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w 2019 r. cechowały się gminy: Siechnice (77,7%), Czernica (76,4%) i Sobótka (71,9%), natomiast najniższym gminy: Jordanów Śląski (46,5%), Mietków (43,0%) i Żórawina (38,1%). Warto też zauważyć znacznie wyższy poziom wyposażenia w instalację kanalizacyjną w miastach powiatu niż na obszarach wiejskich wchodzących w skład gmin miejsko-wiejskich (różnica ta wyniosła 46,5 p.p. w gminie Kąty Wrocławskie, 26,9 p.p. w gminie Siechnice i 25,0 p.p. w gminie Sobótka). Najwyższym udziałem ludności korzystającej z instalacji gazowej cechowały się gminy: Siechnice (63,1%), Czernica (59,5%) i Kąty Wrocławskie (54,3%), natomiast w gminie Mietków i wiejskiej części gminy Sobótka infrastruktura gazowa nie występowała, a w gminie Jordanów Śląski korzystało z niej jedynie 1,5% ogółu ludności.

Mapa 34. Udział ludności korzystającej z instalacji wodociągowej w liczbie ludności ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

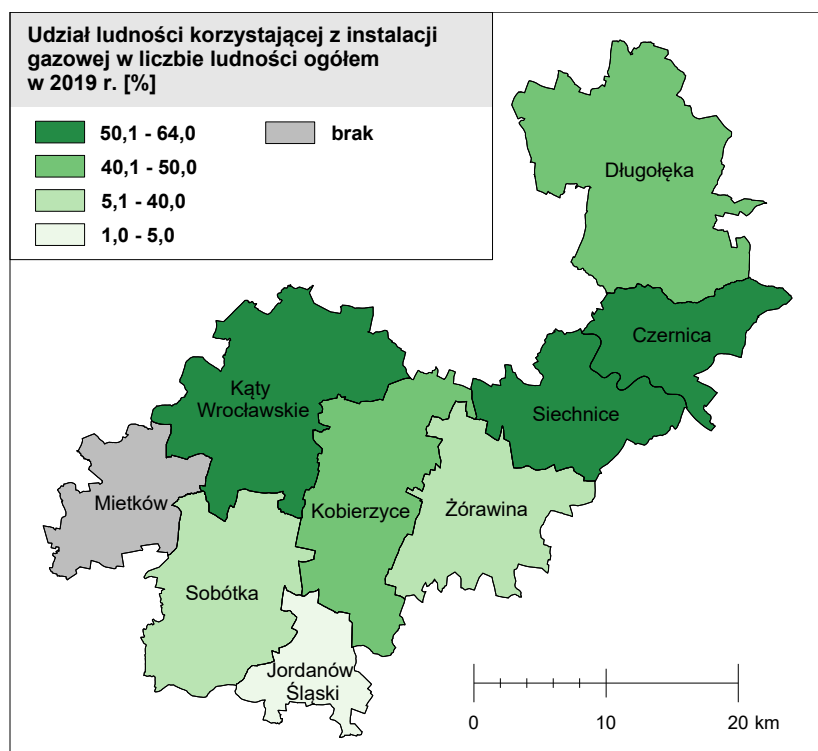
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 35. Udział ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej w liczbie ludności ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 36. Udział ludności korzystającej z instalacji gazowej w liczbie ludności ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najważniejsze podejmowane działania oraz kierunki rozwoju w obszarze ochrony środowiska

W 2020 r. najważniejszymi działaniami w obszarze ochrony środowiska podjętymi przez Powiat Wrocławski były:

- kontynuacja realizacji programu dotacji celowych na inwestycje z zakresu ochrony środowiska obejmujące zakup i montaż nowego źródła ciepła w celu ogrzewania budynku lub ogrzewania budynku i przygotowania ciepłej wody użytkowej, tj. kotłów gazowych, kotłów na lekki olej opałowy, pieców zasilanych prądem elektrycznym, instalacji elektrycznych do ogrzewania budynku, pomp ciepła oraz instalacji fotowoltaicznych;
- zabiegi pielęgnacyjne zieleni w pasie dróg powiatowych, w tym cięcia pielęgnacyjno-technicznych drzew i krzewów w pasach dróg powiatowych na łączną kwotę 188,8 tys. zł. Dodatkowo w 2020 r. wykonano nasadzenia drzew, wzdłuż pasów drogowych dróg powiatowych na łączną kwotę 264,9 tys. zł oraz wydatkowano 11,0 tys. zł na zwalczanie inwazyjnego chwastu barszczu Sosnowskiego, który rośnie w poboczu pasów drogowych dróg powiatowych;
- przekazanie Gminnym Spółkom Wodnym 320 tys. zł na bieżące utrzymanie rowów melioracyjnych. Zawarto 12 umów o udzielenie dotacji dla poszczególnych spółek wodnych na wykonanie konserwacji odcinków 19 rowów melioracyjnych o łącznej długości 16,116 km;
- decyzja Zarządu Powiatu Wrocławskiego o rozpoczęciu monitorowania stanu zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu wrocławskiego. W tym celu zdecydowano o zakupie drona wyposażonego w czujniki inspekcyjne do pomiaru poziomu zanieczyszczeń powietrza w stanie rzeczywistym, tj. pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, NOx, a także toksycznego formaldehydu.

Zakup drona był możliwy dzięki uzyskaniu dofinansowanie na zdanie pt. „Lotniczy Monitoring Atmosfery w Powiecie Wrocławskim” od Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

W dniach 19-22 października 2020 r., zostały po raz pierwszy przeprowadzone badania zanieczyszczeń powietrza, będące pomiarami orientacyjnymi. Badanie dronem będą kontynuowane w latach następnych – co pozwoli na stałą kontrolę i ocenę stanu zanieczyszczenia określonych miejsc na terenie Powiatu Wrocławskiego. W tym celu został również przygotowany wstępnie harmonogram lotów wraz ze wskazaniem miejsc pomiarowych we wszystkich gminach na terenie powiatu wrocławskiego. Pomiary będą wykonywane co 5-6 miesięcy począwszy od marca 2021. Lokalizacje punktów pomiarowych zostały wybrane ze względu na znajdujące się w obrębie zakłady produkcyjne bądź gospodarstwa domowe.

Ponadto Powiat realizował w minionym roku zadania z zakresu edukacji ekologicznej m.in. poprzez udzielenie wsparcia finansowego dla projektów realizowanych przez organizacje pożytku publicznego oraz jednostkom organizacyjnym powiatu:

- 1) Stowarzyszenie Aquila z siedzibą we Wrocławiu - projekt „Przygarnij zapylacza – warsztaty edukacyjno-przyrodnicze on-line i domki dla zapylaczy dla mieszkańców”,
- 2) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kątach Wrocławskich na przeprowadzenie projektu ekologicznego pn.: „Nieźle ziółko”,
- 3) Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce na przeprowadzenie projektu ekologicznego pn.: „Oszczędzamy energię chronimy klimat”,
- 4) Zespół Szkół Specjalistycznych przy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Wierzbicach na przeprowadzenie projektu ekologicznego pn.: „Zielone strategie miast dla ochrony klimatu”,
- 5) Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach na przeprowadzenie projektu ekologicznego pn.: „Segregowanie – podejmij wyzwanie”.

Powiat Wrocławski na działania z zakresu edukacji ekologicznej przeznaczył odpowiednio: w 2018 r. – 128,0 tys. zł, w 2019 r. – 96,0 tys. zł, w 2020 r. – 102,2 tys. zł, a w 2021 r. zaplanowano – 107,7 tys. zł (w ww. kwotach ujęto również kwoty na realizację corocznego konkursu przyrodniczego; warsztatów ekologicznych w Myśliborzu; warsztatów ekologicznych dla szkół podstawowych z terenu powiatu prowadzonych na terenie OSWiRPW w Borzygniewie oraz zlecenie zadań w ramach Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego). W związku z wprowadzonym stanem zagrożenia epidemiologicznego COVID-19, szereg zaplanowanych w 2020 r. działań związanych z edukacją ekologiczną oraz propagowaniem działań proekologicznych zostało odwołanych i ostatecznie w 2020 r. na edukację ekologiczną została wydatkowana kwota 21,8 tys. zł.

5.4 STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

W powiecie wrocławskim znaczną część obszaru zajmują użytki rolne (86 634,2 ha), co stanowi 77,6% ogólnej powierzchni powiatu. Grunty leśne, zadrzewienia i zakrzewienia zajmują 13 047,2 ha (11,7% ogólnej powierzchni). Wskaźnik ten jest niski, bowiem średnia lesistość dla województwa dolnośląskiego wynosi 29,5%, a dla kraju 27,5%. Wśród użytków rolnych dominują grunty orne, które stanowią 64,8% ogólnej powierzchni powiatu, reszta użytków rolnych to łąki - 4,3% i pastwiska - 3,7%. Znikomy udział w zagospodarowaniu użytków rolnych mają sady - 0,5% (tabela 32).

Tabela 32. Struktura użytkowania gruntów w powiecie wrocławskim [2014].

Rodzaj gruntów	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni [%]
RAZEM	111 600,0	100,0
Grunty zabudowane i zurbanizowane	10 652,4	9,5
Grunty orne	72 359,0	64,8
Sady	509,3	0,5
Łąki	4 848,0	4,3
Pastwiska	4 157,7	3,7
Grunty rolne zabudowane	2 081,7	1,9
Grunty pod stawami	370,3	0,3
Grunty pod rowami	844,7	0,8
Grunty zadrzewione i zakrzewione	807,5	0,7
Nieużytki	656,0	0,6
Lasy	12 239,7	11,0
Grunty pod wodami	1 898,7	1,7
Tereny pozostałe	175,0	0,2

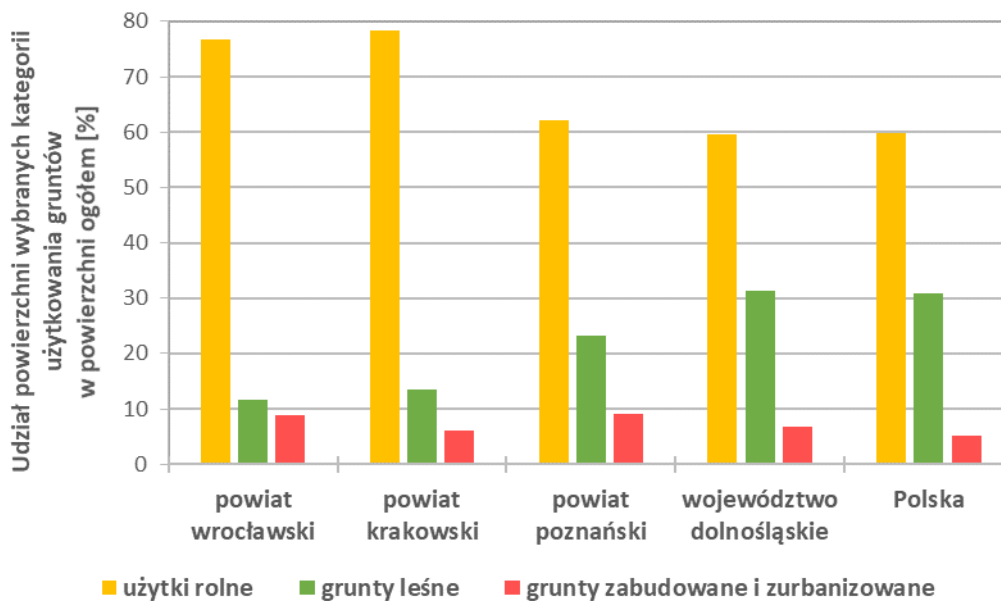
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział użytków rolnych w powiecie wrocławskim jest znacząco wyższy od średniej krajowej (59,9%) oraz średniej dla województwa dolnośląskiego (59,6%), natomiast jest on porównywalny do udziału, jaki użytki rolne zajmują w powiecie krakowskim. Lesistość powiatu jest bardzo niska, na co wpływ miała bez wątpienia wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie. Powiat wrocławski cechował się również dość wysokim udziałem gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (8,9%), co jest wartością wyższą od średniej krajowej (5,2%) i średniej dla województwa dolnośląskiego (6,9%), natomiast jest on porównywalny do udziału, jaki grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują w powiecie poznańskim (wykres 64). Tak znaczny udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w ogólnej powierzchni powiatu wynika z intensywnych procesów suburbanizacji, które mają miejsce na jego terenie, zwłaszcza po 2000 r.

Struktura użytkowania gruntów w gminach powiatu wrocławskiego jest jednak zróżnicowana. W 2014 r. użytki rolne największy udział miały w gminach: Żórawina (90,6%) i Jordanów Śląski (90,2%). Wartości te należą jednocześnie do najwyższych w kraju. Udział użytków rolnych powyżej 75% miał również miejsce w dwóch innych gminach powiatu (Kąty Wrocławskie i Kobierzyce). Najniższym udziałem użytków rolnych spośród gmin powiatu cechowały się z kolei gminy: Czernica (64,0%) i Siechnice (67,2%)

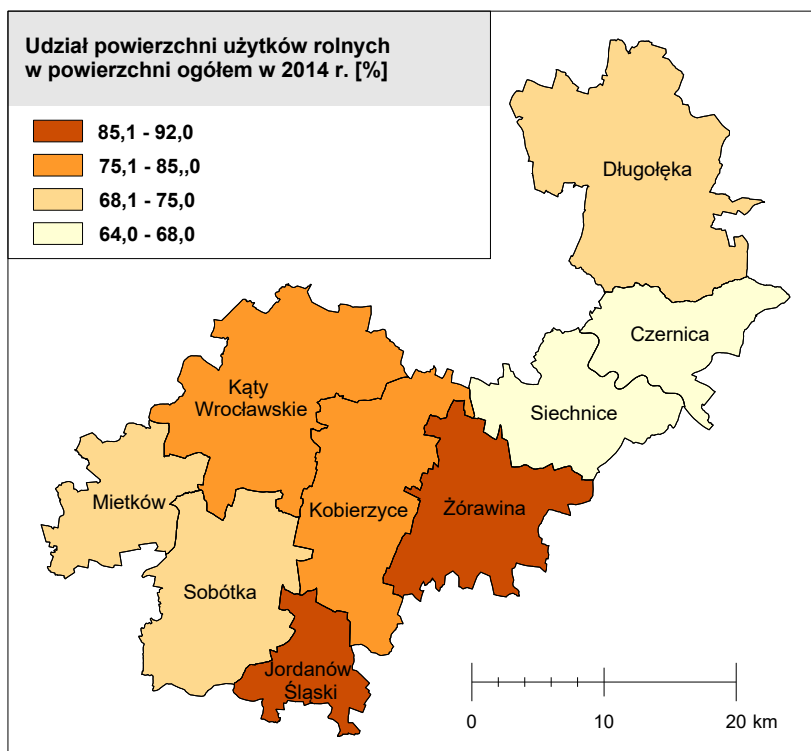
(mapa 37). Warto jednak zauważyć, że udział użytków rolnych w tych dwóch gminach również przekraczał wartość średniej krajowej.

Wykres 64. Udział powierzchni wybranych kategorii użytkowania gruntów w powierzchni ogółem w obszarze badań [2014].

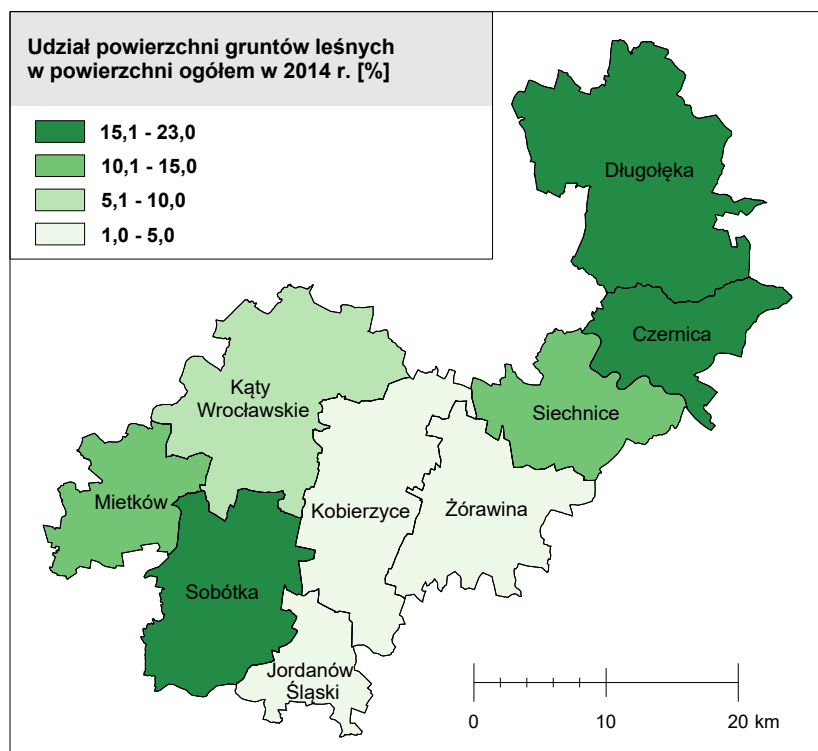
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 37. Udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2014].

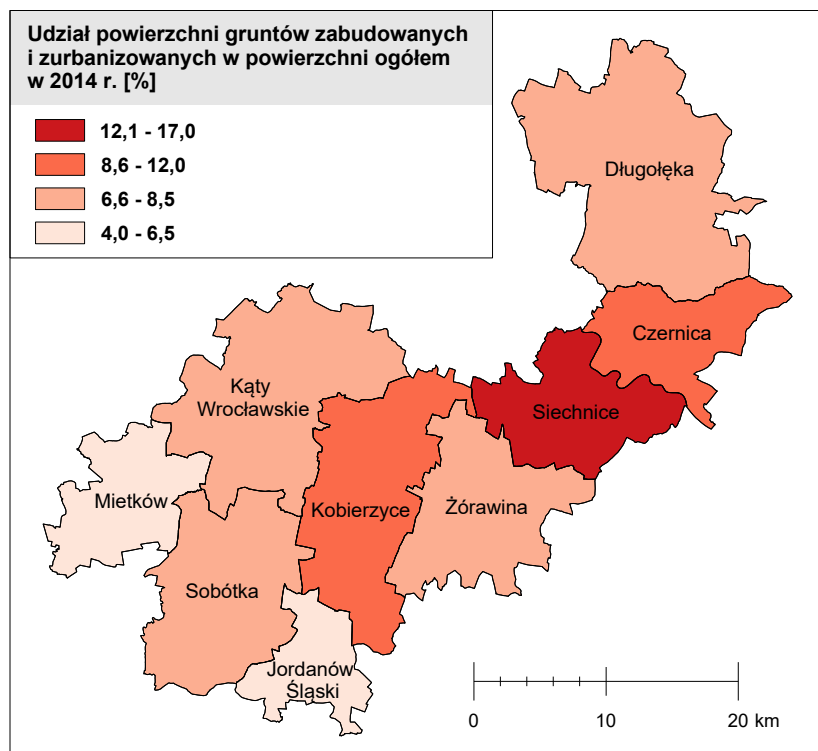
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 38. Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa 39. Udział powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w powierzchni ogółem w gminach powiatu wrocławskiego [2014].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jeszcze większe różnice wewnątrz powiatu występowały w zakresie udziału gruntów leśnych w ogólnej powierzchni (mapa 38). W 2014 r. grunty leśne najwyższy udział stanowiły w gminach: Sobótka (22,4%) i Czernica (20,7%), natomiast najniższym gminy: Żórawina (1,6%), Kobierzyce (3,4%) i Jordanów Śląski (3,7%).

Zróżnicowany jest także udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (mapa 39). W 2014 r. grunty zabudowane i zurbanizowane najwyższy udział spośród gmin wchodzących w skład powiatu stanowiły w gminach Siechnice (16,7%) i Kobierzyce (11,1%), które można jednocześnie uznać za gminy o najwyższym stopniu zaawansowania procesów suburbanizacji. Z kolei najniższym udziałem gruntów zabudowanych i zurbanizowanych wyróżniały się gminy Jordanów Śląski (4,4%) i Mietków (6,0%), czyli gminy wiejskie położone w drugim pierścieniu strefy podmiejskiej Wrocławia pełniące funkcje rolnicze.

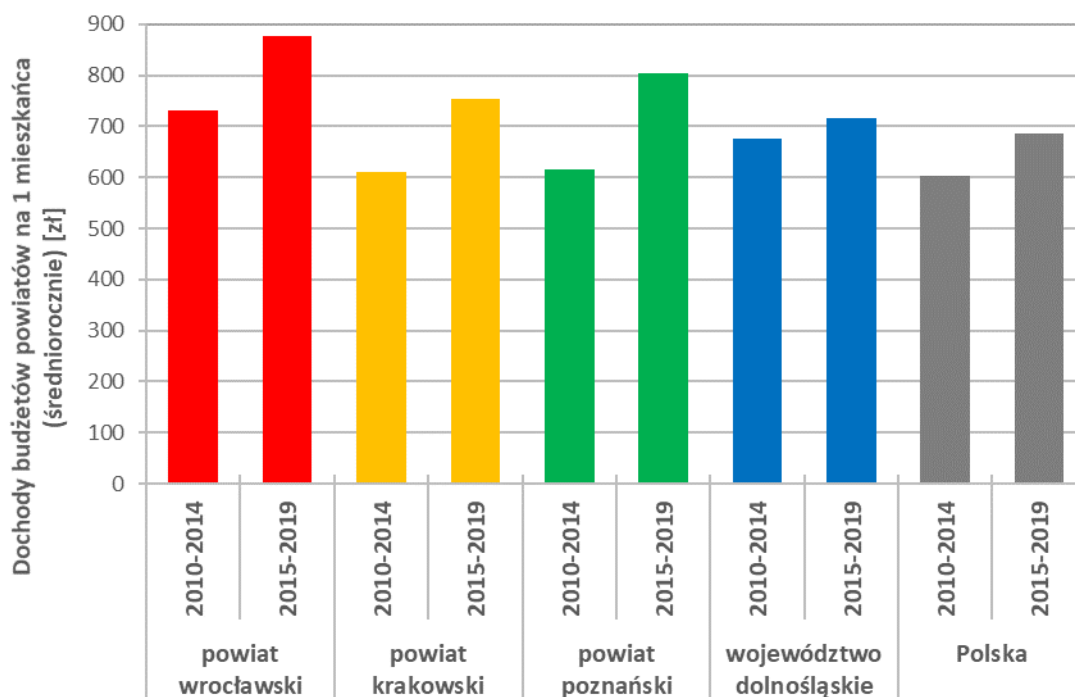
6 KAPITAŁ FINANSOWO-ORGANIZACYJNY

Na funkcjonowanie obszaru istotny wpływ odgrywa również kondycja finansowa jednostek samorządu terytorialnego, w tym przypadku powiatu. Kapitał finansowo-organizacyjny jest zarazem wskaźnikiem efektywności zarządzania powiatem. W tym zakresie analizie poddane zostały: [1] dochody i wydatki budżetu powiatu, [2] mienie powiatu i skarbu państwa, [3] administracja i zarządzanie, [4] strategie, programy i polityki realizowane przez powiat oraz [5] formy współpracy zewnętrznej. Zagadnienia te będą stanowiły przedmiot kolejnych podrozdziałów w tym rozdziale.

6.1 DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU

W latach 2009-2019 powiat wrocławski osiągał wyższe dochody na mieszkańca od średniej krajowej oraz średniej dla województwa dolnośląskiego. W latach 2010-2014 średnioroczny dochód powiatu wyniósł 731 zł na mieszkańca (przy średniej krajowej wynoszącej 602 zł i średniej dla województwa – 677 zł), a w latach 2015-2019 – 877 zł (średnia krajowa – 685 zł, średnia dla województwa – 715 zł). Co więcej, kondycja finansowa powiatu wrocławskiego jest lepsza niż powiatów obwarzankowych o podobnym potencjale rozwojowym (krakowskiego i poznańskiego) (wykres 65). Powiat wrocławski charakteryzował się również szybszym tempem wzrostu dochodów, który w latach 2015-2019 wyniósł 20,0% więcej niż w okresie 2010-2014 (średnia krajowa wyniosła 13,8%, a średnia dla województwa – 5,7%).

Wykres 65. Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

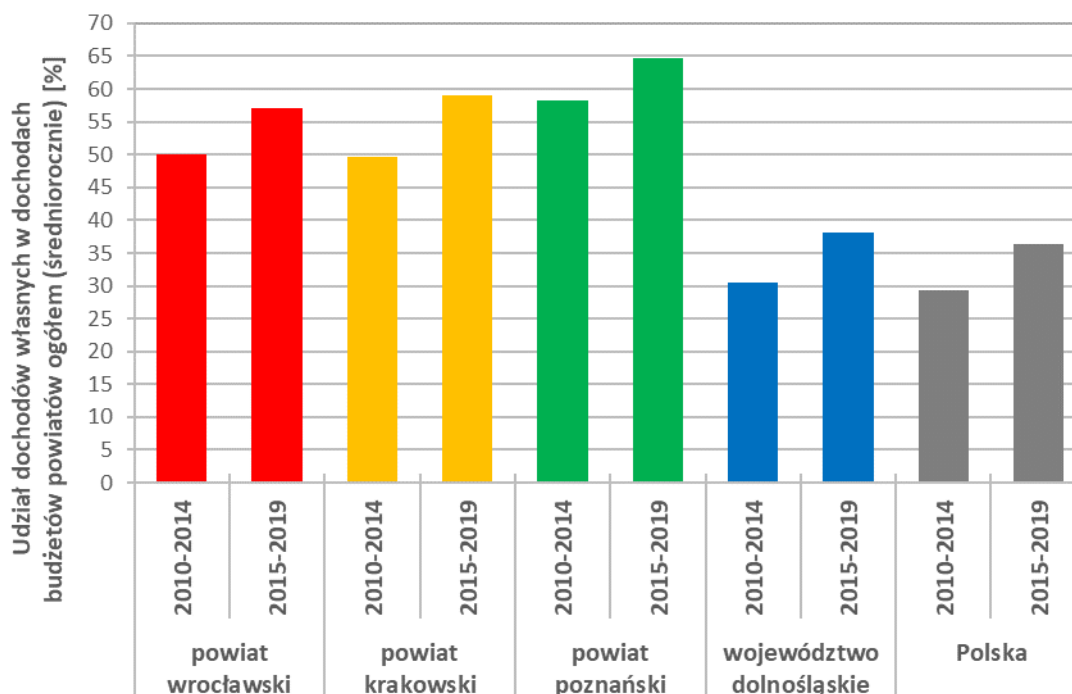

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Powiat wrocławski w obu analizowanych okresach cechował się wysokim udziałem dochodów własnych (50,0% w latach 2010-2014 i 57,0% w latach 2015-2019), co jest zjawiskiem typowym dla powiatów obwarzankowych otaczających największe polskie miasta. Średnie dla województwa dolnośląskiego wyniosły odpowiednio 30,6% i 38,1%, a średnie krajowe – 29,3% i 36,4%. W przypadku wszystkich

analizowanych obszarów obserwowany jest wzrost udziału dochodów własnych (wykres 66). W 2020 r. udział dochodów własnych powiatu w dochodach całkowitych wyniósł 67%.

Wykres 66. Udział dochodów własnych w dochodach budżetów powiatów ogółem w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

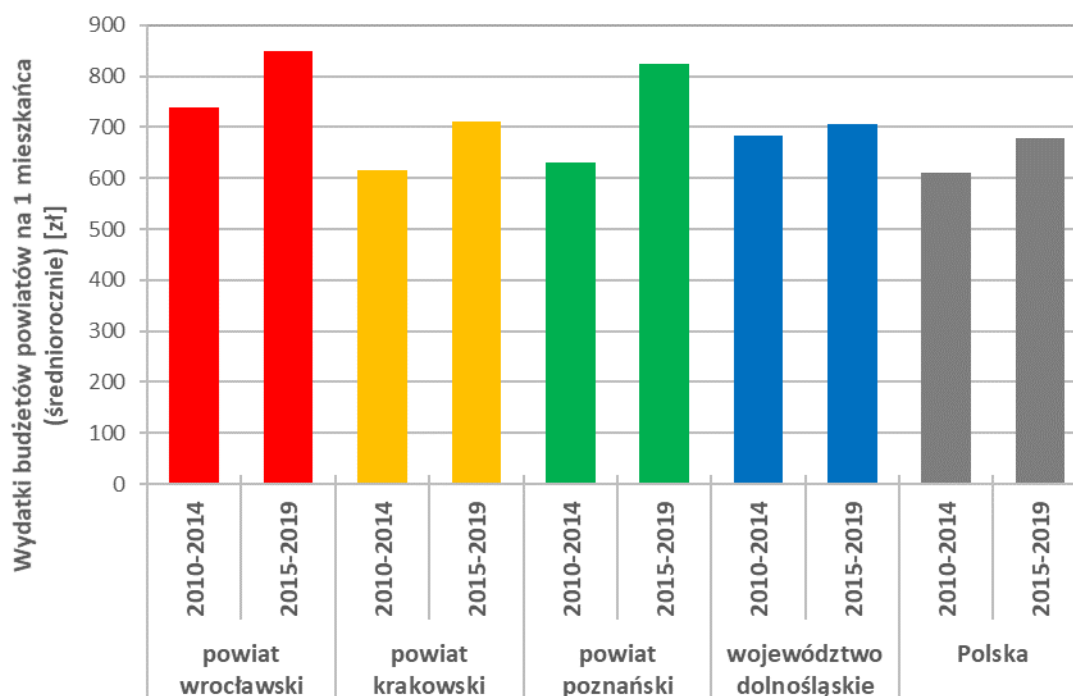
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Istotnym źródłem dochodów powiatu wrocławskiego są dochody z PIT, które wyniosły: 50,9 mln zł w 2017 r. (43,7% dochodów ogółem), 60,7 mln zł w 2018 r. (44,1%) i 69,9 mln zł w 2019 r. (44,1%), a także dotacje na projekty unijne pozyskane spoza budżetu powiatu, które wyniosły: 2,9 mln zł w 2017 r., 8,9 mln zł w 2018 r. i 21,0 mln zł w 2019 r. (*Raport o stanie... 2019*).

Powiat wrocławski wyróżniał się również wysokimi wydatkami budżetu na mieszkańca, które wyniosły 740 zł w latach 2010-2014 i 849 zł w latach 2015-2019, podczas gdy średnie krajowe wyniosły – 611 zł i 679 zł, a średnie dla województwa dolnośląskiego – 683 zł i 705 zł (wykres 67). Także i w tym przypadku, powiat wrocławski wykazywał wyższe wydatki budżetu w przeliczeniu na mieszkańca niż inne powiaty obwarzankowe o podobnym potencjale rozwojowym (krakowski i poznański). Warto ponadto zauważyć, że dynamika wzrostu wydatków była w przypadku powiatu wrocławskiego znacząco niż od dynamiki wzrostu jego dochodów (wartości te wyniosły odpowiednio: 14,7% i 20,0%).

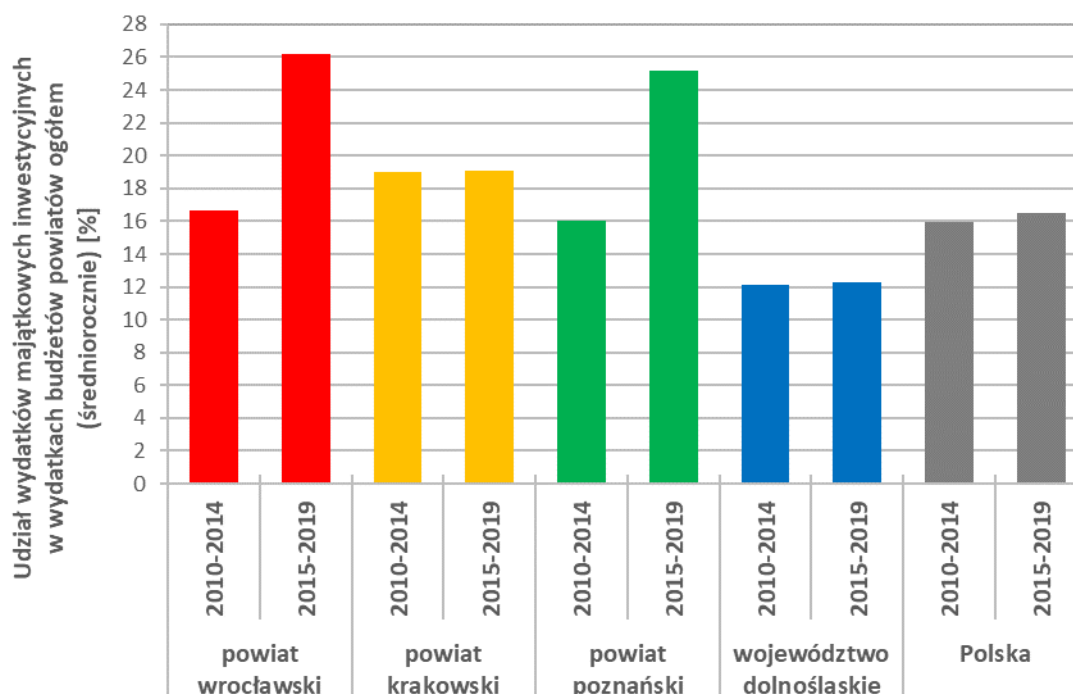
Istotne znaczenie w strukturze wydatków budżetu powiatu wrocławskiego w obu analizowanych okresach stanowiły wydatki majątkowe inwestycyjne, których udział wyniósł 16,7% w latach 2010-2014 i 26,2% w latach 2015-2019 (wykres 68). Co więcej, w analizowanym okresie powiat wrocławski odnotował największy wzrost udziału wydatków majątkowych inwestycyjnych (o 9,5 p.p., przy zaledwie 0,5 p.p. w skali kraju i 0,1 p.p. w skali województwa). Pod tym względem powiat wrocławski jest podobny do powiatu poznańskiego, gdzie również odnotowano znaczący wzrost udziału wydatków majątkowych inwestycyjnych, natomiast sytuacja powiatu krakowskiego była zbliżona do trendów ogólnopolskich. Tak znaczący wzrost wydatków tego typu w przypadku powiatów wrocławskiego i poznańskiego świadczy o ich dużej aktywności inwestycyjnej.

Wykres 67. Wydatki budżetów powiatów na 1 mieszkańca w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 68. Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w wydatkach budżetów powiatów ogółem w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

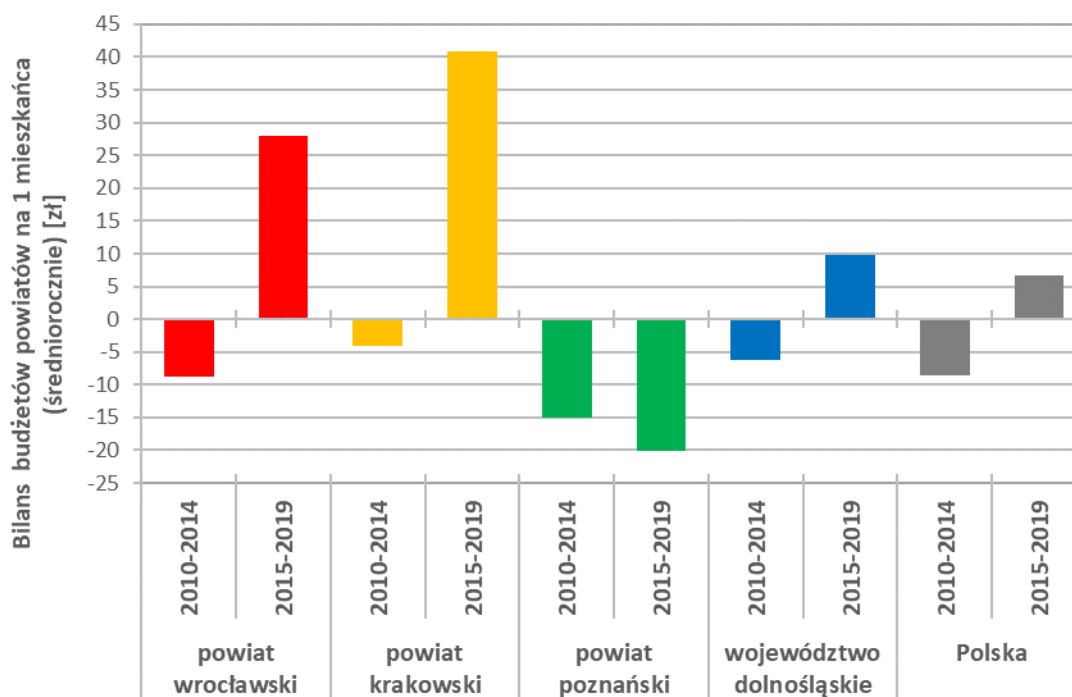
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W przypadku powiatu wrocławskiego wysokość wydatków majątkowych w stosunku do planu wyniosła: 20,6 mln w 2017 r. (81,3% planu), 59,0 mln zł w 2018 r. (85,7%), 32,8 mln zł w 2019 r. (83,4%) i 30,9 mln zł w 2020 r. (78,0%) (*Raport o stanie... 2020*).

Wyższa dynamika wzrostu dochodów (20,0%) niż wydatków (14,7%) budżetu przyczyniła się do odwrócenia wyniku finansowego powiatu wrocławskiego. W latach 2010-2014 średnioroczny bilans budżetu powiatu był bowiem ujemny (-8,8 zł na mieszkańca), natomiast w latach 2015-2019 – dodatni (+28,1 zł na mieszkańca). Taka tendencja nawiązuje do trendów ogólnopolskich i wojewódzkich, gdzie również doszło do odwrócenia średnich wyników finansowych powiatów (wykres 69), jednak dynamika wzrostu wyniku finansowego powiatu wrocławskiego była zdecydowanie wyższa. Co ciekawe, powiat poznański w obu analizowanych okresach charakteryzował się ujemnym wynikiem finansowym.

Według „*Raportu o stanie powiatu wrocławskiego za rok 2020*” marża operacyjna powiatu wyniosła 28,4 mln zł w 2017 r. (25,4% dochodów bieżących), 30,6 mln zł w 2018 r. (24,5%), 30,6 mln zł w 2019 r. (22,3%) i 23,8 mln zł w 2020 r. (17,0%), co przyczyniło się do znaczącego zmniejszenia zadłużenia powiatu, które w latach 2017-2020 zmniejszyło się z 55,2 mln zł do 33,5 mln zł. Co więcej, wieloletnia prognoza finansowa powiatu zakłada utrzymanie nadwyżki finansowej na poziomie ok. 11,8-20,8 mln zł rocznie do 2026 r. oraz stały spadek zadłużenia powiatu do poziomu 5,36% w 2023 r. i 0,32% w 2026 r.

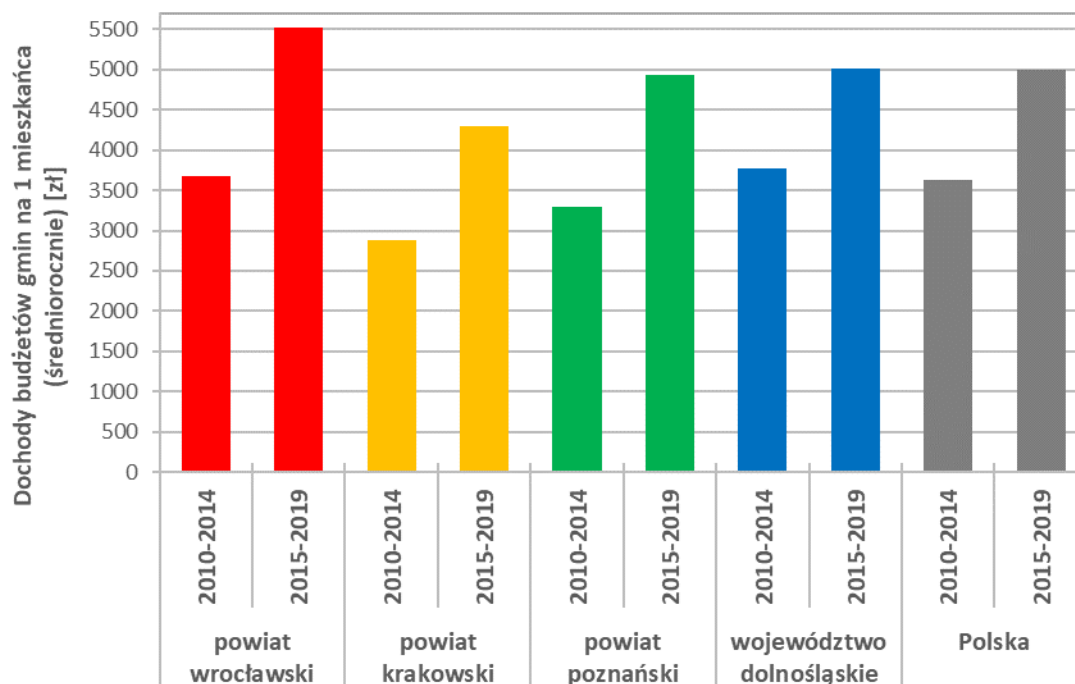
Wykres 69. Bilans budżetów powiatów na 1 mieszkańca w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

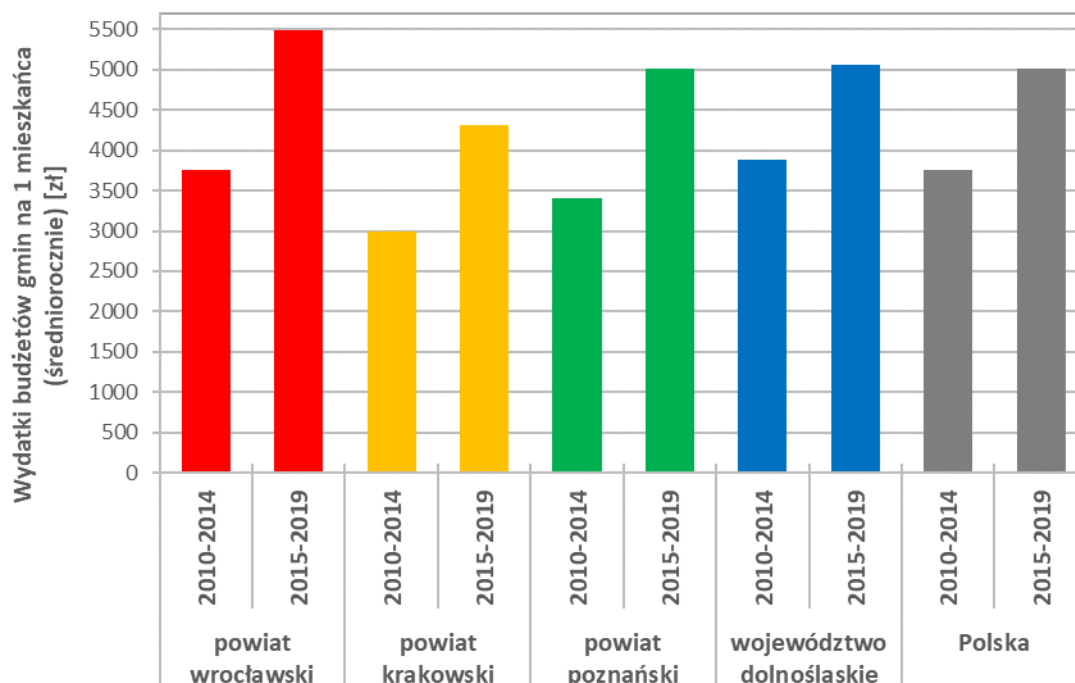
Warto również zauważyć, że średnie dochody i wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na mieszkańca w powiecie wrocławskim są wyższe od średnich dla kraju i województwa dolnośląskiego. Średnie dochody budżetów gmin powiatu w latach 2015-2019 wyniosły 5516 zł na mieszkańca, przy średniej dla kraju – 4997 zł i średniej dla województwa dolnośląskiego – 5010 zł (wykres 70), natomiast średnie

Wykres 70. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

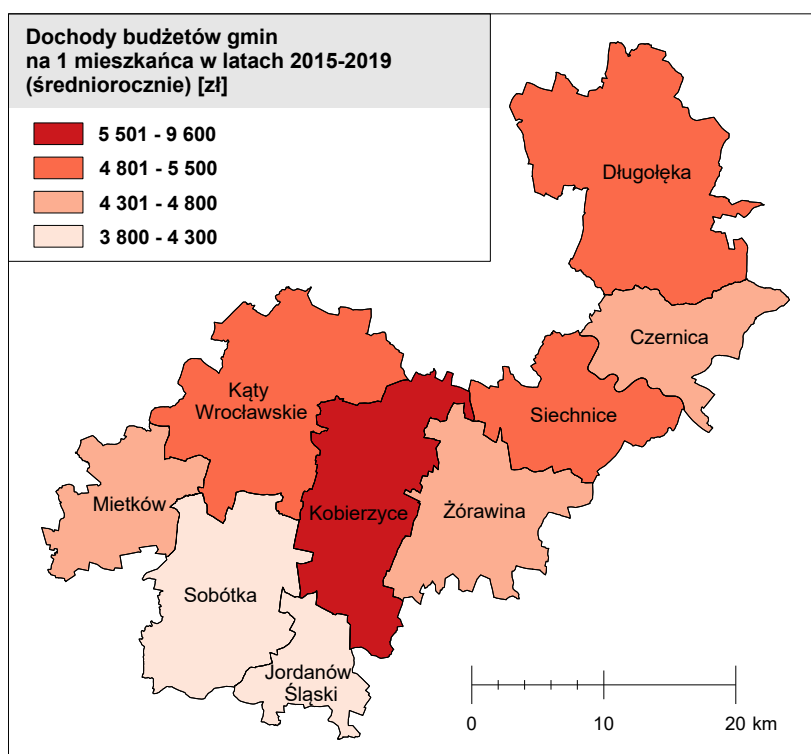
Wykres 71. Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w obszarze badań (średniorocznie) [2010-2014, 2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

wydatki w tym samym okresie wyniosły odpowiednio 5494 zł na mieszkańca w powiecie wrocławskim, 5068 zł w średnio w województwie dolnośląskim i 5010 zł średnio w kraju (wykres 71). Dochody (a także wydatki) budżetów gmin powiatu są jednak silnie zróżnicowane – wyższe w gminach należących do pierwszego pierścienia strefy podmiejskiej i niższe w gminach oddalonych od Wrocławia (mapa 40).

Mapa 40. Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca w gminach powiatu wrocławskiego (średniorocznie) [2015-2019].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

6.2 MIENIE POWIATU I SKARBU PAŃSTWA

Łączna powierzchnia zasobu nieruchomości Powiatu Wrocławskiego, z wyłączeniem dróg powiatowych, wynosi 503,2070 ha, w tym:

- 1) nieruchomości nierozdysponowane, stanowiące własność Powiatu Wrocławskiego: 4 działki (dz. Nr 233 w Smolcu, dz. Nr 71/2 w Sobótce, dz. Nr 81/23 i 81/25 w Krzyżowicach) oraz część dz. Nr 665 (obręb Pasikurówice o pow. 27,7995 ha) o łącznej powierzchni 42,4287 ha;
- 2) nieruchomości rozdysponowane o łącznej powierzchni 460,7783 ha.

Ponadto, Powiat Wrocławski jest współwłaścicielem działki gruntu nr 204/1 (udział w wysokości 4/8), stanowiącej dojazd do działki nr 205/3 w obrębie Krzyżowice-Wierzbica, gm. Kobierzyce. Nieruchomości wchodzące w skład mienia powiatu prezentuje tabela 33.

Tabela 33. Zasób nieruchomości powiatu wrocławskiego.

Rodzaj zasobu	Powierzchnia [ha]	Odpłatność / kwota roczna [zł]	Udział powierzchni [%]
RAZEM	503,2070	978.500,13	100,00
nieruchomości niezbędne do działalności organu	0,9136	---	0,18
nieruchomości oddane w dzierżawę	420,3643	970.784,63	83,55
nieruchomości oddane w odpłatny trwały zarząd	3,3401	7.715,50	0,66
nieruchomości oddane w nieodpłatny trwały zarząd	22,4665	---	4,46
nieruchomości pozostające w użyczeniu PZS Nr 1 w Krzyżowicach	13,6938	---	2,72
pozostałe nierozdysponowane	42,4287		8,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Wyżej wymienione nieruchomości zasobu (dzierżawione, użyczone), w większości zostały przeznaczone do sprzedaży. Łączna powierzchnia nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży na dzień 31 grudnia 2020 r. wynosi 322,8369 ha, w tym:

- 1) 77,0305 ha w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczonych jest pod aktywność gospodarczą (przemysł), położonych w Krzyżowicach-Wierzbicy/ Małuszowie, gm. Kobierzyce. Spośród zeszłorocznych ponad 115 ha o tożsamym przeznaczeniu, w 2020 r. zostało sprzedanych 38,7528 ha. Na sprzedaż przedmiotowych gruntów zdecydowany wpływ miało wybudowanie 980 m odcinka drogi (docelowej drogi powiatowej), który skomunikował teren inwestycyjny z drogą krajową nr 35 na wysokości ronda w Małuszowie. Sukcesywnie podejmowane są czynności w celu sprzedaży pozostałych terenów.
- 2) 32,6413 ha pod mieszkalnictwo – zabudowę rezydencjonalną, jednorodzinną, położonych w Krzyżowicach-Wierzbicy, Nowinach, gm. Kobierzyce; sukcesywnie podejmowane są czynności w celu sprzedaży przedmiotowych terenów.
- 3) 56,0283 ha przeznaczonych jest pod aktywność gospodarczą tylko w SUIKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego właściwej gminy (w mpzp – miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w większości pod rolę – grunty w Zabrodziu, gm. Kąty Wrocławskie oraz w Pasikurówicach, gm. Długoleka). Planowane jest podjęcie działań zmierzających do zmiany zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na zgodny z zapisami SUIKZP.
- 4) 157,1368 ha położonych w Gniechowicach, gm. Kąty Wrocławskie, zarówno w SUIKZP,
- 5) jak i w mpzp przeznaczonych w większości pod rolę; z racji bezpośredniego sąsiedztwa gruntu z drogą krajową nr 35 podejmowane są czynności zmierzające do zmiany przeznaczenia gruntu z roli na aktywność gospodarczą (przemysł).

Realizacja wyżej wymienionych działań dotyczących zmiany przeznaczenia nieruchomości (wymienionych w punktach 3 i 4), w SUIKZP oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (mogąca trwać kilka najbliższych lat) pozwoli na ich efektywną sprzedaż i w konsekwencji zapewni systematyczny wpływ środków finansowych do budżetu Powiatu Wrocławskiego w latach 2020-2022 i kolejnych.

Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (j. t. Dz. U.z 2020, poz. 1990 ze zm.) – dalej ugn, organem reprezentującym Skarb Państwa w sprawach gospodarowania nieruchomościami jest Starosta, wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej.

Do zasobu nieruchomości Skarbu Państwa, którym gospodaruje Starosta należą nieruchomości, które stanowią przedmiot własności Skarbu Państwa i nie zostały oddane w użytkowanie wieczyste oraz nieruchomości będące przedmiotem użytkowania wieczystego Skarbu Państwa (art. 21 ugn). Łączna powierzchnia zasobu nieruchomości Skarbu Państwa w powiecie wrocławskim w 2020 r. obejmowała 5366,4937 ha, w ilości 8361 działek. Mienie skarbu państwa prezentuje tabela 34.

Tabela 34. Zasób nieruchomości Skarbu Państwa na terenie powiatu wrocławskiego.

Rodzaj zasobu	Liczba działek	Powierzchnia [ha]	Udział powierzchni [%]
RAZEM	---	---	100,00
nieruchomości oddane w trwały zarząd	2019	1943,3288	36,21
nieruchomości oddane w użytkowanie wieczyste	1217	1139,1323	21,23
zasób nieruchomości Skarbu Państwa	5125	2284,0326	42,56
nieruchomości gospodarowane przez Starostę	4579	1244,1880	
w tym rowy:	3151	645,4060	
w tym drogi:	607	386,8196	
w tym lasy:	16	2,6751	
pozostałe mienie:	805	209,2873	
działki o nieuregulowanym stanie prawnym	309	973,1747	
działki przeznaczone do komunalizacji	20	4,7161	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Nieruchomości Skarbu Państwa znajdujące się na obszarze powiatu wrocławskiego stanowią powierzchnię, z której większość (ponad 57%) oddana jest w trwały zarząd oraz użytkowanie wieczyste (odpłatne bądź nieodpłatne). Pozostałą część nieruchomości gospodaruje Starosta, z czego ponad 85% działek, nie jest możliwa do zagospodarowania w sposób przynoszący wymierny efekt, bowiem działki te stanowią rowy, drogi, lasy, nieużytki, tereny zalewowe oraz wały przeciwpowodziowe.

Nieruchomości Skarbu Państwa mogą być m.in. przedmiotem sprzedaży, zamiany, zrzeczenia się, użyczenia, oddania w trwały zarząd, w użytkowanie wieczyste, w najem lub dzierżawę. Mogą być także przekazywane jako wyposażenie tworzonych przedsiębiorstw państwowych oraz jako majątek tworzonych fundacji bądź stanowić przedmiot darowizny na cele publiczne.

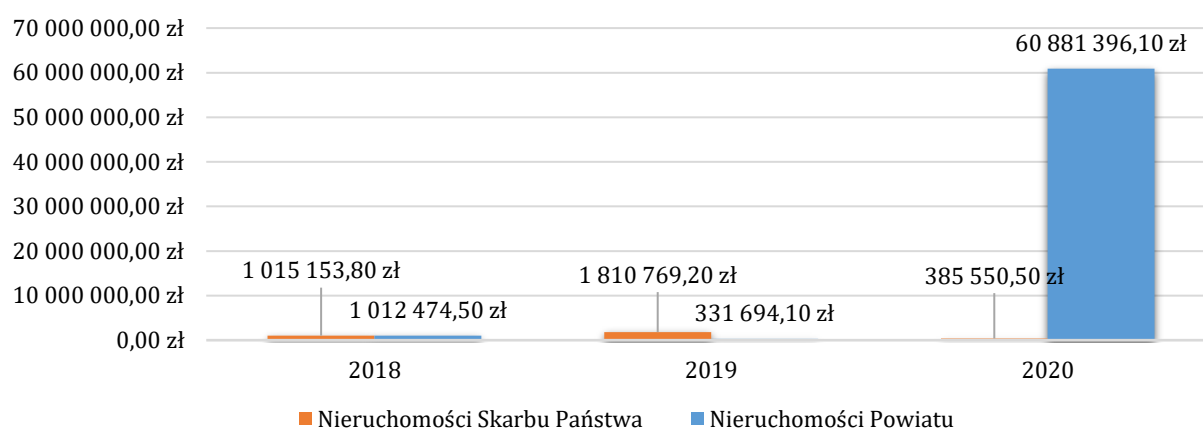
Zgodnie z art. 23 ugn Starosta zarządza nieruchomościami Skarbu Państwa między innymi w następujący sposób:

- ewidencjonuje nieruchomości zgodnie z katastrzem,
- sporządza dla wojewody plany realizacji polityki gospodarowania nieruchomościami Skarbu Państwa,
- sporządza dla wojewody sprawozdania z gospodarowania tymi nieruchomościami,

- zbywa bądź nabywa nieruchomości do zasobu Skarbu Państwa za zgodą wojewody,
- wydierżawia, wynajmuje i użycza nieruchomości wchodzące w skład zasobu do 3 lat, a powyżej 3 lat za zgodą wojewody.

Od wpływów osiąganych ze sprzedaży, opłat z tytułu trwałego zarządu, użytkowania, czynszu dzierżawnego i najmu nieruchomości Skarbu Państwa, a także od wpływów osiąganych z opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa oddanych w użytkowanie wieczyste, oraz od odsetek za nieterminowe wnoszenie tych należności potrąca się 25% środków, które stanowią dochód powiatu, na obszarze którego położone są te nieruchomości (art. 23 ust. 3 ugn).

Wykres 72. Wartość sprzedanych nieruchomości Powiatu Wrocławskiego i Skarbu Państwa [2018-2020].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 35. Struktura sprzedaży nieruchomości Powiatu Wrocławskiego i Skarbu Państwa [2018-2020].

	Lata		
	2018	2019	2020
POWIAT			
Powierzchnia nieruchomości ogółem [ha]	363,0998	362,4948	322,8369
Powierzchnia sprzedana [ha]	0,9557	0,6050	39,6579
Wartość sprzedaży [zł brutto]	1.012.474,50	331.694,10	60.881.396,10
SKARB PAŃSTWA			
Powierzchnia nieruchomości ogółem [ha]	---	---	---
Powierzchnia sprzedana [ha]	1,2041	1,5885	0,3013
Wartość sprzedaży [zł brutto]	1.015.153,80	1.810.769,20	385.550,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Nieruchomości Skarbu Państwa są sukcesywnie weryfikowane pod kątem możliwości ich racjonalnego zagospodarowania, zgodnie z zasadami prawidłowej gospodarki. Głównie przeznaczone są do sprzedaży, najmu bądź dzierżawy oraz przekazywane są gminom w drodze umowy darowizny z przeznaczaniem na cele publiczne związane z realizacją zadań własnych gminy.

6.3 ADMINISTRACJA I ZARZĄDZANIE

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz.U. 2020, poz. 920 ze zm.) organami powiatu są Rada Powiatu – organ stanowiący i kontrolny oraz Zarząd Powiatu – organ wykonawczy. Zarząd Powiatu wykonuje zadania powiatu przy pomocy starostwa powiatowego oraz jednostek organizacyjnych powiatu (15 jednostek wg stanu na dzień 30.10.2019 r.). Wspomniana ustawa określa również zakres działania samorządu powiatowego (tabela 36).

Tabela 36. Zadania powiatu wrocławskiego i podmioty odpowiedzialne za ich realizację [2019].

Lp.	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny i/lub nadzorujący
1	Edukacja publiczna	<u>Nadzór:</u> Wydział Edukacji, Kultury i Sportu , Starostwo Powiatowe we Wrocławiu (SP); <u>Jednostki nadzorowane:</u> Powiatowy Zespół Szkół Nr 1 w Krzyżowicach, Powiatowy Zespół Szkół Nr 3 w Sobótce, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Sobótce, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kątach Wrocławskich, Zespół Szkół Specjalnych im. Św. Ks. Zygmunta Gorazdowskiego w Wierzbicach, Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych we Wrocławiu
2	Promocja i ochrona zdrowia	Wydział Promocji i Wsparcia Społecznego (SP), Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
3	Pomoc społeczna	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
4	Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, Powiatowe Centrum Usług Społecznych w Kątach Wrocławskich, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu interwencyjnego w Kątach Wrocławskich, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Socjalizacyjnego Nr 1 w Kątach Wrocławskich, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Socjalizacyjnego Nr 2 w Kątach Wrocławskich
5	Polityka prorodzinna	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
6	Wspieranie osób niepełnosprawnych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu, Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Kątach Wrocławskich
7	Transport zbiorowy i drogi publiczne	Wydział Dróg i Transportu (SP), Pełnomocnik Zarządu Powiatu Wrocławskiego ds. współpracy w zakresie transportu i komunikacji zbiorowej (SP)
8	Kultura oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	Wydział Edukacji, Kultury i Sportu (SP), Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami (SP), Zespół ds. Zarządzania Kryzysowego (SP)
9	Kultura fizyczna i turystyka	Wydział Edukacji, Kultury i Sportu (SP), Wydział Promocji i Wsparcia Społecznego (SP), Ośrodek Sportów Wodnych i Rekreacji Powiatu Wrocławskiego w Borzygniewie
10	Geodezja, kartografia i kataster	Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami (SP), Powiatowy Zakład Katastralny we Wrocławiu

Lp.	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny i/lub nadzorujący
11	Gospodarka nieruchomościami	Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami (SP)
12	Administracja architektoniczno-budowlana	Wydział Architektury i Budownictwa (SP)
13	Gospodarka wodna	Wydział Ochrony Środowiska (SP)
14	Ochrona środowiska i przyrody	Wydział Ochrony Środowiska (SP)
15	Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowe	Wydział Ochrony Środowiska (SP), Wydział Obsługi (SP)
16	Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli	Zespół ds. Zarządzania Kryzysowego (SP)
17	Ochrona przeciwpowodziowa, w tym wyposażenie i utrzymanie powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowa i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska	Zespół ds. Zarządzania Kryzysowego (SP)
18	Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy	Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu
19	Ochrona praw konsumenta	Biuro Powiatowego Rzecznika Konsumentów
20	Utrzymanie powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych	Wydział Organizacyjno-Prawny (SP), Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami (SP)
21	Obronność	Zespół ds. Zarządzania Kryzysowego (SP)
22	Promocja powiatu	Wydział Promocji i Wsparcia Społecznego (SP)
23	Współpraca i działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Wydział Promocji i Wsparcia Społecznego (SP), Wydział Edukacji, Kultury i Sportu (SP), Wydział Ochrony Środowiska (SP), Wydział Organizacyjno-Prawny (SP), Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
24	Działalność w zakresie telekomunikacji	Wydział Architektury i Budownictwa (SP) , Wydział Dróg i Transportu (SP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

Do zadań publicznych powiatu należy również zapewnienie wykonywania określonych w ustawach zadań i kompetencji kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży.

Ponadto powiat wykonuje zadania przewidziane innymi przepisami prawa, jak np. nieodpłatna pomoc prawna, kwalifikacja wojskowa (zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej).

Obok zadań o charakterze prorozwojowym, istotnym elementem działalności powiatu są jego zadania administracyjne. Z punktu widzenia obywatela ważne są decyzje i inne dokumenty, których wydawanie należy do kompetencji administracji powiatowej. Mowa m.in. o obszarze komunikacji (np. prawa jazdy, rejestracja pojazdów), czy budownictwa (np. pozwolenia na budowę), gdzie tego typu dokumentów wydawanych jest najwięcej.

W ostatnich latach w większości ww. obszarów działań administracyjnych powiatu obserwuje się tendencje wzrostowe w zakresie liczby prowadzonych spraw, wydawanych pozwoleń i decyzji. Zjawisko to należy tłumaczyć m.in. dynamiką zmian gospodarczych i demograficznych w powiecie (m.in. nowe inwestycje, zwiększony ruch budowlany w powiecie, wzrost liczby mieszkańców) (*Raport o stanie... 2019*).

W zakresie kontroli i oceny wewnętrznej działań realizowanych przez powiat wrocławski ważną rolę odgrywa kontrola zarządcza realizowana na poziomie Starostwa Powiatowego we Wrocławiu i poszczególnych jednostek organizacyjnych powiatu wrocławskiego, a także audyt wewnętrzny i kontrola finansowa, kontrola prawna, działania kontrolne i zapobiegawcze realizowane przez Inspektorów Ochrony Danych Osobowych oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo informacji. Istotnym narzędziem zarządczym wspomagającym kontrolę wewnętrzną jest też System Zarządzania Jakością PN-EN ISO 9001:2015 w Starostwie Powiatowym we Wrocławiu.

Miarodajnych informacji w zakresie ogólnej oceny działań powiatu wrocławskiego dostarcza natomiast m.in. coroczny monitoring realizacji *Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku*, a także – w zakresie funkcjonowania Starostwa – audyt ISO 9001:2015.

Działalność administracyjna powiatu podlega ponadto bezpośredniej ocenie zewnętrznej klientów korzystających z usług powiatu i tak jak w przypadku Starostwa – stanowi przedmiot corocznych badań ankietowych (*Raport o stanie... 2019*).

Tabela 37. Przykładowe narzędzia kontroli wewnętrznej i oceny działań powiatu wrocławskiego [2019].

Lp.	Działanie	Podmiot odpowiedzialny i/lub nadzorujący
Narzędzia kontroli wewnętrznej		
1	Kontrola zarządcza	Wydział Organizacyjno-Prawny – koordynator (SP), Wszystkie jednostki organizacyjne Powiatu oraz ich komórki
2	Audyt wewnętrzny, kontrola finansowa	Biuro Kontroli Finansowej i Audytu Wewnętrznego, Wydział Finansowo-Księgowy (SP)
3	Kontrola prawna	Wydział Organizacyjno-Prawny (SP)
4	Ochrona danych osobowych	Inspektor Ochrony Danych Osobowych – koordynator (SP), poszczególne jednostki organizacyjne Powiatu i ich komórki
5	Ochrona informacji niejawnych	Zespół ds. Informatyki i Ochrony Informacji Niejawnych (SP)
6	System Zarządzania Jakością ISO 9001:2015	Wydział Organizacyjno-Prawny – koordynator na poziomie Starostwa Powiatowego we Wrocławiu
Narzędzia oceny działań Powiatu		
1	Audyt ISO (zewnętrzny)	Wydział Organizacyjno-Prawny – koordynator na poziomie Starostwa Powiatowego we Wrocławiu
2	Monitoring realizacji Strategii i Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku (wewnętrzny)	Wydział Funduszy Zewnętrznych i Rozwoju (SP) – koordynator, poszczególne jednostki organizacyjne Powiatu i ich komórki
3	Badanie satysfakcji klientów Starostwa Powiatowego we Wrocławiu (ankietyzacja)	Wydział Promocji i Wsparcia Społecznego (SP)

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

6.4 STRATEGIE, PROGRAMY I POLITYKI

Obok Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku, która w określonym zakresie czasowym była najważniejszym obowiązującym dokumentem powiatu wrocławskiego w zakresie planowania strategicznego rozwoju, istnieje również szereg dokumentów sektorowych, które definiują podstawowe kierunki działania samorządu w odniesieniu do takich kluczowych obszarów jak: polityka społeczna, edukacja, ochrona środowiska, infrastruktura drogowa, czy społeczeństwo obywatelskie. Wykaz tych dokumentów prezentuje tabela 38.

Tabela 38. System dokumentów strategicznych i programowych oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację [2020].

Nazwa dokumentu	Rok powstania	Końcowa data obowiązywania	Podmiot koordynujący (wydział)
STRATEGIA ROZWOJU			
Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku – wersja zaktualizowana	2016	2020	Wydział Funduszy Zewnętrznych i Rozwoju
POLITYKA SPOŁECZNA			
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025	2016	2025	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020	2013	2020	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wrocławskim na lata 2018-2020	2017	2020	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
Program Profilaktyczny w Zakresie Promowania i Wdrożenia Prawidłowych Metod Wychowawczych w Stosunku do Dzieci w Rodzinach Zagrożonych Przemocą w Rodzinie w Powiecie Wrocławskim na lata 2014-2020	2013	2020	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wrocławskim na lata 2016-2020	2016	2020	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
Program Oddziaływań Korekcyjno-Edukacyjnych dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie na lata 2016-2020	2015	2020	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Wrocławiu
EDUKACJA			
Program Stypendialny Rady Powiatu Wrocławskiego za wybitne osiągnięcia w różnych sferach działalności edukacyjnej dla szczególnie uzdolnionych uczniów szkół dla młodzieży	2000, ostatnia zmiana z 2020 roku	Bezterminowo do czasu podjęcia nowej uchwały	Wydział Edukacji, Kultury i Sportu
OCHRONA ŚRODOWISKA			

Nazwa dokumentu	Rok powstania	Końcowa data obowiązywania	Podmiot koordynujący (wydział)
Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla powiatu wrocławskiego na lata 2016–2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2023	2016	2023	Wydział Ochrony Środowiska
INFRASTRUKTURA DROGOWA, TRANSPORT ZBIOROWY			
Program „Bezpieczna droga na lata 2019-2023”	2018	2023	Wydział Dróg i Transportu
Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla powiatu wrocławskiego	2014	---	Wydział Komunikacji/ Wydział Dróg i Transportu
BEZPIECZEŃSTWO			
Powiatowy Program Zapobiegania Przystępczości oraz Porządku Publicznego Obywateli PW na lata 2020-2024	2020	2024	Zespół ds. Zarządzania Kryzysowego
SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE			
Program współpracy Powiatu Wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 r.	Corocznie na rok kolejny do końca listopada	31 grudnia danego roku, którego dotyczy Program	Program Współpracy – opracowanie -Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Roczne Sprawozdanie z realizacji Programu – Wydział Organizacyjno-Prawny

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

W mijającej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2014 - 2020, Powiat Wrocławski (w latach 2016-2020) pozyskał dofinansowanie z UE na 28 projektów. Ich łączna wartość opiewa na kwotę 45 096 887,47 zł, zaś dofinansowanie na realizację osiągnęło wartość 37 186 384,69 zł.

W 2020 r. wybrano do dofinansowania 5 projektów, realizowanych przez Powiat Wrocławski, o wartości dofinansowania ponad 935 tys. zł:

- 1) Projekt pn. „Konsorcjum na rzecz doskonalenia zawodowego nauczycieli II” (POWER Erasmus+, bezkosztowa realizacja projektu),
- 2) Projekt pn. „Międzynarodowe praktyki drogą do sukcesu II” (POWER Erasmus+, dofinansowanie z UE - 441 078,00 zł),
- 3) Projekt pn. „Zdalna szkoła - wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego” (POWER, dofinansowanie z UE - 59 999,99 zł),
- 4) Projekt pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” (POWER, dofinansowanie z UE – 367 845,00 zł),
- 5) „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez COVID-19” (dofinansowanie z UE (9.3) - 66 748,92 zł).

W tym samym roku, Powiat Wrocławski realizował 15 projektów z dofinansowaniem z UE:

- 1) „Zdobywam zawód w Technikum w Krzyżowicach”,

- 2) „Czas na Krzyżowice - poprawa warunków nauczania w Powiatowym Zespole Szkół Nr 1 w Krzyżowicach,
- 3) „Przyszłość jest nasza”,
- 4) „Krzyżowice - Szkoła Zawodowców”,
- 5) „Wsparcie Kształcenia Zawodowego - Poprawa Efektów”,
- 6) „Międzynarodowe praktyki drogą do sukcesu”,
- 7) „Konsorcjum na rzecz doskonalenia zawodowego nauczycieli”,
- 8) „Zdalna szkoła - wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego”,
- 9) „Mieszkanie Chronione w Kątach Wrocławskich”,
- 10) „Piecza Zastępcza siłą Powiatu Wrocławskiego”,
- 11) „W rodzinie jest moc”,
- 12) „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID -19”,
- 13) „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez COVID -19”,
- 14) „Rozwój elektronicznych usług publicznych w zakresie dostępu do informacji przestrzennej w Powiecie Wrocławskim”,
- 15) „Międzynarodowe praktyki drogą do sukcesu II”.

Każdy z realizowanych projektów wpisuje się w cele i działania strategiczne, ujęte w dokumencie Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 r.

6.5 FORMY WSPÓŁPRACY ZEWNĘTRZNEJ

Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, wymienione w art. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Część zadań przypisanych kompetencyjnie jako zadania powiatu realizowanych jest we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (zwanej dalej ustawą). Prowadzenie przez samorząd powiatowy działalności we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami jest realizacją konstytucyjnej zasady pomocniczości.

Priorytetem Powiatu Wrocławskiego jest jak najlepsze zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, którą tworzą jego mieszkańcy. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi i liderami środowisk lokalnych jest jednym z elementów efektywnego kierowania powiatem. Działalność organizacji pozarządowych znacząco wpływa na rozwój powiatu i jakość życia jego mieszkańców (*Raport o stanie... 2019*).

Wyrazem dążenia Powiatu Wrocławskiego do szerokiej współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami są uchwalane corocznie programy współpracy. W dniu 30 października 2019 r. Rada Powiatu Wrocławskiego uchwaliła **„Program Współpracy Powiatu Wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2020”**. Dokument ten reguluje współpracę pomiędzy Powiatem Wrocławskim i organizacjami pozarządowymi

oraz pozostałymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, określając między innymi zakres oraz formy tej współpracy.

Główne cele Programu to:

- 1) rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez umacnianie partnerstwa społeczno-publicznego w powiecie;
- 2) poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców powiatu;
- 3) zapewnienie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców powiatu;
- 4) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów;
- 5) wzmocnienie potencjału organizacji oraz rozwój wolontariatu;
- 6) promowanie i wzmacnianie postaw obywatelskich.

Współpraca Powiatu ze stroną społeczną odbywa się na zasadach pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji oraz jawności i może przyjmować następujące formy:

- 1) zlecanie realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie,
- 2) wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków,
- 3) konsultowanie projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji,
- 4) konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4 ustawy, z Radą Działalności Pożytku Publicznego, w przypadku jej utworzenia,
- 5) tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji i przedstawicieli Powiatu,
- 6) umowy o wykonanie inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie,
- 7) umów partnerstwa określonych w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1295),
- 8) współdziałanie w pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej,
- 9) pomoc w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych,
- 10) obejmowanie Patronatem Starosty Powiatu Wrocławskiego działań prowadzonych przez organizacje,
- 11) udzielanie rekomendacji dla działań prowadzonych przez organizacje,
- 12) wyróżnianie/nagradzanie organizacji i/lub członków za ich szczególne osiągnięcia na rzecz powiatu i jego mieszkańców,
- 13) promocja działalności organizacji w lokalnej prasie oraz na stronie internetowej Powiatu,
- 14) pomoc lub współudział w przygotowaniu spotkań, szkoleń i konferencji (np. poprzez nieodpłatne udostępnienie sal konferencyjnych, sprzętu audiowizualnego).

Zakres współpracy Powiatu Wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego obejmuje w szczególności zagadnienia z obszaru:

- 1) pomocy społecznej, systemu pieczy zastępczej i wsparcia dla osób niepełnosprawnych,
- 2) udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa,
- 3) działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn,
- 4) działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- 5) edukacji, oświaty i wychowania,
- 6) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- 7) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu,
- 8) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- 9) turystyki i krajoznawstwa,
- 10) porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- 11) upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działania wspierające rozwój demokracji,
- 12) udzielanie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego,
- 13) upowszechnienie i ochrona praw konsumentów,
- 14) promocji, organizacji i wspierania wolontariatu,
- 15) działalności na rzecz organizacji pozarządowych.

Wysokość środków finansowych przekazanych przez Powiat Wrocławski w ramach realizacji Programu Współpracy w latach 2018-2020 wyniosła: 1,12 mln zł w 2018 r., 1,24 mln zł w 2019 r. oraz 1,46 mln zł w 2020 r.

Na podstawie przepisów: ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 713 ze zm.), ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1468 ze zm.) oraz wydanych do nich aktów wykonawczych, Starosta Powiatu Wrocławskiego:

- 1) prowadzi ewidencje: uczniowskich klubów sportowych, innych klubów sportowych działających w formie stowarzyszeń, które nie prowadzą działalności gospodarczej oraz stowarzyszeń zwykłych,
- 2) sprawuje nadzór nad działalnością stowarzyszeń, stowarzyszeń zwykłych oraz fundacji mających swoje siedziby na terenie powiatu wrocławskiego.

Współpraca Powiatu ze środowiskiem organizacji społecznych odbywa się w wielu obszarach, do których należą m.in.:

- projekty zrealizowane przez szkoły i placówki oświatowe,
- prowadzenie punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego na terenie 6 gmin powiatu wrocławskiego,
- organizację imprez i wydarzeń,

- współpraca w zakresie pieczy zastępczej,
- współpraca w zakresie wspierania osób doświadczonych przemocą w rodzinie,
- współpraca na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych,
- udzielanie honorowych patronatów Starosty Powiatu Wrocławskiego nad wydarzeniami realizowanymi przez organizacje pozarządowe.

Warto zauważyć stale rosnącą liczbę zadań publicznych zleczanych do realizacji organizacjom pozarządowym, co świadczy o coraz lepszej wymianie informacji, jeszcze szerszym otwieraniu się Powiatu Wrocławskiego na współpracę ze stroną społeczną, a także wzroście aktywności samych organizacji oraz że powiat wrocławski corocznie zwiększa pulę środków finansowych przeznaczonych na realizację Programu Współpracy. Wśród celów, jakie stawia przed sobą Powiat na najbliższe lata, jest między innymi pogłębienie współpracy z organizacjami pozarządowymi, włączenie czynnika społecznego w proces zarządzania Powiatem poprzez konsultowanie z organizacjami projektów aktów prawa miejscowego, tworzenie różnych – bardziej i mniej formalnych – płaszczyzn wymiany myśli, doświadczeń, aktywizację społeczności lokalnej – przy ścisłej współpracy ze stowarzyszeniami działającymi na terenie powiatu wrocławskiego. Powiat zamierza dążyć do zwiększenia zaangażowania trzeciego sektora w realizację zadań publicznych między innymi poprzez tworzenie warunków do realizowania oddolnych inicjatyw lokalnych skierowanych do mieszkańców wszystkich dziewięciu gmin znajdujących się na terenie powiatu.

Współpraca powiatu wrocławskiego z instytucjami otoczenia biznesu w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości oraz wspólna promocja gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego obejmuje:

- powołanie w 2019 r. Powiatowej Rady Biznesu jako organu doradczego Zarządu Powiatu Wrocławskiego w procesach decyzyjnych związanych ze sferą gospodarczą,
- organizację Forum Kobiet Przedsiębiorczych, z udziałem aktywnych kobiet z trzeciego sektora i biznesu oraz z otoczenia biznesu,
- organizację spotkań i konferencji z udziałem m.in. firm działających w obszarze ochrony środowiska,
- podpisanie przez Powiat listów intencyjnych dotyczących współpracy dwóch firm z Powiatowym Zespołem Szkół Nr 1 w Krzyżowicach w ramach współpracy na rzecz rozwoju kształcenia zawodowego,
- promocję produktów lokalnych podczas wydarzeń organizowanych przez Powiat Wrocławski jako przejaw gospodarczego patriotyzmu lokalnego.

Powiat wrocławski angażuje się również we **współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu**, która obejmuje regularne spotkania oraz **realizację programu „Bezpieczna droga”**, a także z innymi powiatami wchodzącymi w skład województwa dolnośląskiego (np. w ramach Konwentu Powiatów Województwa Dolnośląskiego).

Na przestrzeni ostatnich 20 lat, niezwykle wymierne efekty przyniosła także **współpraca zagraniczna Powiatu Wrocławskiego**. Powiat Wrocławski prowadzi współpracę z dwoma partnerami zagranicznymi: **z Departamentem Górnego Renu we Francji** oraz **Powiatem Borken w Niemczech**. W obydwu przypadkach, partnerstwa zostały wcześniej sformalizowane przy pomocy oficjalnych dokumentów:

umowy o współpracy z Powiatem Borken (podpisanej w 2000 r.) oraz porozumienia o współpracy z Departamentem Górnego Renu (podpisanego w 2001 r.)

Na ponad dwudziestoletni dorobek współpracy zagranicznej Powiatu Wrocławskiego, zarówno z partnerem francuskim jak i niemieckim, składa się wiele projektów, realizowanych w takich obszarach jak m.in. kultura, sport, gospodarka, rolnictwo, turystyka, ochrona środowiska, edukacja, turystyka, czy bezpieczeństwo (tabela 39). Szacuje się, że w projektach realizowanych w ramach partnerstw zagranicznych Powiatu Wrocławskiego wzięło dotychczas udział około 2000 uczestników. Wśród nich należy wymienić m.in. uczniów i nauczycieli, artystów, sportowców, urzędników, przedsiębiorców, przedstawicieli kół gospodyń wiejskich, organizacji pozarządowych.

Tabela 39. Współpraca Powiatu Wrocławskiego z partnerem francuskim i niemieckim [2000-2020].

Formy współpracy	Liczba przedsięwzięć	Przykłady działań
Spotkania partnerskie	45	Coroczne spotkania, organizowane na przemian w kraju partnera, za wyjątkiem okresu pandemii COVID-19, w których spotkania odbywały się w formie wideokonferencji
Wizyty studyjne	54	M.in. w zakresie turystyki, ochrony środowiska, rolnictwa, kultury, pomocy społecznej, bezpieczeństwa, infrastruktury drogowej, informacji przestrzennej, rozwoju gospodarczego, promocji i wykorzystania funduszy unijnych
Konferencje, seminaria, fora	15	Tematyka: rozwój gospodarczy i promocja przedsiębiorczości (międzynarodowe Forum Inwestycyjne Powiatu Wrocławskiego, seminarium gospodarcze) gospodarka odpadami (polsko-francuska konferencja), rozwój turystyki (konferencja polsko-francuska)
Projekty kulturalne	24	Organizacja wystaw artystycznych w kraju partnera, wymiana zespołów muzycznych, coroczny udział delegacji w Kiermaszu Bożonarodzeniowym we Francji
Projekty sportowe	2	Wspólne zawody sportowe (piłka ręczna, półmaraton)
Projekty edukacyjne	15	Współpraca PZS Nr 1 w Krzyżowicach ze szkołą francuską w Wintzenheim (wymiany uczniów, wspólna realizacja projektów z zakresu zagospodarowania terenu udział w seminariach europejskich), kursy językowe i warsztaty ekologiczne w kraju partnera, promocja wolontariatu
Oddolne partnerstwa zagraniczne, nawiązane za pośrednictwem Powiatu Wrocławskiego i jego partnerów	4	Gmina Velen (Niemcy) – Gmina Długołęka Gmina Raesfeld (Niemcy) – Gmina Długołęka Wspólnota Gmin Doliny Munster (Francja) - Gmina Sobótka Liceum w Wintzenheim (Francja) - PZS Nr 1 w Krzyżowicach

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Starostwa Powiatowego we Wrocławiu.

7 PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza umożliwiła identyfikację tendencji zmian społeczno-ekonomicznych, jakie miały miejsce na terenie powiatu wrocławskiego w latach 2009-2019, a także wskazanie głównych procesów i zjawisk, którym podlegał obszar powiatu i poszczególne gminy wchodzące w jego skład.

Bez wątpienia, kluczowym procesem, kształtującym w zasadzie większość opisywanych w diagnozie zjawisk jest suburbanizacja, która w większym lub mniejszym stopniu oddziałuje na cały obszar objęty analizą. Procesy suburbanizacji są zarazem głównym czynnikiem stymulującym powiązania funkcjonalne i rozwój gospodarczy całego powiatu. Powiat wrocławski położony jest bowiem w strefie podmiejskiej Wrocławia, przy czym gminy Czernica, Długołęka, Siechnice, Żórawina, Kobierzyce i Kąty Wrocławskie położone są w pierwszym pierścieniu gmin otaczających stolicę województwa, natomiast gminy Jordanów Śląski, Sobótka i Mietków – w drugim pierścieniu strefy podmiejskiej. Położenie względem Wrocławia wpływa jednocześnie na sytuację społeczno-ekonomiczną poszczególnych gmin i dynamikę opisywanych procesów, które większą intensywność wykazują z reguły w gminach pierwszego pierścienia, a mniejszą – w gminach drugiego pierścienia. Problem dysproporcji przestrzennych należy też uznać jako główny czynnik destymulujący powiązania i rozwój społeczno-gospodarczy powiatu, co sprawia, że poszczególne jego części podlegają innym uwarunkowaniom rozwojowym i borykają się z innymi problemami.

Warto jednak zauważyć, że suburbanizacja jako czynnik rozwojowy ma charakter egzogeniczny, bowiem jest ona zależna od kondycji stolicy województwa dolnośląskiego. Może to stanowić pewne zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego gmin powiatu wrocławskiego, w sytuacji spowolnienia samego procesu lub zmiany dominujących trendów rozwojowych. Stąd też kluczowym zagadnieniem wydaje się wypracowanie mechanizmów przeciwdziałających takim sytuacjom. Najważniejszym z nich powinno być wzmocnienie potencjału endogenicznego samego powiatu i gmin wchodzących w jego skład. Proces ten powinien obejmować w szczególności wzmacnianie bazy ekonomicznej obszaru i odbywać się poprzez przejście od dominującej funkcji mieszkaniowej lub mieszkaniowo-rolniczej (czyli obszaru zaplecza dla Wrocławia) do obszaru wielofunkcyjnego. O ile w sferze gospodarczej proces ten już zachodzi, co m.in. potwierdzają badania naukowe (Brezdeń, Szmytkie 2019), tak w sferze instytucjonalnej widoczne jest pewne zapóźnienie rozwoju infrastruktury społecznej za bardzo dynamicznym rozwojem ludnościowym. Problem ten pogłębia specyfika powiatu wrocławskiego, który jest powiatem obwarzankowym, przez co jest niejako pozbawiony naturalnej stolicy. Położenie siedziby powiatu poza jego terytorium przyczynia się ponadto do bardzo niskiego poziomu urbanizacji *de jure*.

Suburbanizacja na obszarze powiatu wrocławskiego jest zjawiskiem wieloaspektowym, które oddziałuje na różne sfery jego funkcjonowania. Po pierwsze, obszar ten cechuje się bardzo korzystną (rozwojową) sytuacją demograficzną. Głównym czynnikiem zmian ludnościowych w obszarze badań jest dodatnie saldo migracji, a w mniejszym stopniu również przyrost naturalny. Głównym obszarem źródłowym migracji do gmin powiatu jest Wrocław. Po drugie, napływ ludności do gmin obszaru badań przyczynia się do zmian w strukturze ludności według płci i wieku, które przejawiają się wzrostami udziałów ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym mobilnym, w tym kobiet (niedobór młodych kobiet jest jednym z problemów typowych dla tradycyjnych obszarów wiejskich). Dobrze to obrazują nadwyżki osób w wieku 0-14 lat i 30-49 lat względem średnich krajowych. Po trzecie, napływ ludności z Wrocławia przyczynia się do poprawy sytuacji społecznej i jakości życia na obszarach podmiejskich, o czym świadczą korzystne trendy w zakresie poziomu ubóstwa, bezrobocia czy rozwoju

infrastruktury technicznej. Po czwarte, migracje ludności przyczyniają się do intensywnego ruchu budowlanego na obszarze powiatu.

Diagnoza wykazała także, że oprócz suburbanizacji rezydencjonalnej, która przejawia się migracjami na obszary podmiejskie i intensywnym ruchem budowlanym, na terenie powiatu wrocławskiego zachodzi zjawisko suburbanizacji ekonomicznej. Na obszarze powiatu rozwija się działalność gospodarcza, czego przejawem jest wysoka aktywność ekonomiczna ludności, niski poziom bezrobocia, wysoki potencjał gospodarczy, rozwój wyspecjalizowanych usług, rozwój budownictwa niemieszkalnego, a także wzrost znaczenia funkcji miejsca pracy. O korzystnej sytuacji gospodarczej obszaru świadczą wysokie dochody budżetów gmin wchodzących w skład powiatu, w tym znaczny udział dochodów własnych i wysoki udział wydatków majątkowych inwestycyjnych, a w szczególności stopniowa poprawa sytuacja budżetowej samego powiatu. Baza ekonomiczna powiatu wrocławskiego kształtowana jest przez lokalne strefy aktywności gospodarczej (Bielany Wrocławskie, Biskupice Podgórne, Siechnice, Kobierzyce, Długołęka, Kąty Wrocławskie), które są katalizatorami rozwoju lokalnego. Należy jednak pamiętać, że w dalszym ciągu istotne znaczenie na terenie powiatu wrocławskiego odgrywa rolnictwo, które ma tu bardzo dobre warunki do rozwoju (gminy Żórawina, Kobierzyce, Kąty Wrocławskie, Siechnice należą bowiem do gmin o najwyższej w skali kraju jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej). Istotnym czynnikiem stymulującym rozwój gospodarczy powiatu wrocławskiego jest także jego dobra dostępność komunikacyjna.

Skala, złożoność i intensywność omówionych powyżej procesów pozwala stwierdzić, że obszar powiatu jest jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów w kraju. Niemniej jednak, obszar badań boryka się z pewnymi problemami społeczno-gospodarczymi. Bez wątpienia, najważniejszym z nich jest wspomniany powyżej problem dysproporcji przestrzennych. W aspekcie demograficznym, istotnym problemem obszaru badań jest spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym ogółem i wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym, co niewątpliwie jest przejawem starzenia się ludności. W aspekcie gospodarczym, warto zwrócić uwagę na kwestię niskiej aktywności ekonomicznej ludności w gminach drugiego pierścienia strefy podmiejskiej oraz problem uzależnienia gospodarczego obszaru badań od Wrocławia, skąd pochodzą najważniejsze impulsy rozwojowe. Osobnym problemem jest też niski poziom rozwoju funkcji turystycznej, która w zasadzie ogranicza się do Masywu Ślęży i Zbiornika Mietkowskiego. W aspekcie społecznym, warto zwrócić uwagę na niski poziom rozwoju szkolnictwa na poziomie ponadpodstawowym, niską dostępność do placówek ochrony zdrowia oraz instytucji kultury, a także niską aktywność mieszkańców. W aspekcie środowiskowym, istotnym problemem powiatu jest zły stan jakości wód powierzchniowych, zanieczyszczenie powietrza benzo(a)pirenem, ozonem i pyłami (PM10) oraz rosnące natężenie ruchu kołowego na głównych drogach. W zakresie sieci osadniczej, istotnym problemem powiatu wrocławskiego jest słabość ośrodków lokalnych, zwłaszcza miast, które nie wykształciły funkcji ponadlokalnych.

BIBLIOGRAFIA

- Bagińska J., Szmytkie R., 2009, *Zmiany ludnościowe w strefach podmiejskich dużych miast Polski*, [w] Kamińska W., Mularczyk M. (red.), *Współczesne procesy urbanizacji obszarów wiejskich*, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce, 9–17.
- Bagiński E., 1998, *Małe miasta w sieci osiedleńczej Polski*, Politechnika Wrocławska, Wrocław.
- Brezdeń P., Szmytkie R., 2017, *Procesy koncentracji działalności przemysłowej w strefie podmiejskiej na przykładzie Dolnego Śląska*, [w] Zioto Z., Rachwał T. (red.), *Rozwój układów lokalnych i regionalnych w procesie przemian gospodarczych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG, 31(2), 56–74.
- Brezdeń P., Szmytkie R., 2019, *Current changes in the location of industry in the suburban zone of a post-socialist city. Case study of Wrocław (Poland)*, *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 110(2), 102–122.
- Brzeziński A., 2011, *Zrównoważony rozwój systemów transportu miast i aglomeracji w kontekście rosnącej mobilności*, *Transport Miejski i regionalny*, 9-12.
- Ciok S., Leśniak A., 2015, *Budownictwo wielorodzinne w strefie podmiejskiej dużego miasta na przykładzie Wrocławia*, *Studia Miejskie*, 20, 35-45.
- Długosz M., Szmytkie R., 2021, *Migratory outflow from Wrocław. Directions of population flows within the framework of internal migration in the period 2002-2018*, *Quaestiones Geographicae*.
- Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2021-2030. Projekt*, 2021, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław.
- Gonda-Soroczynska E., 2009, *Przemiany strefy podmiejskiej Wrocławia w ostatnim dziesięcioleciu*, *Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich*, (04).
- Gonda-Soroczyńska E., 2007, *Siechnice: rodowód miasta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego.
- Górecka S., Szmytkie R., 2020, *Prognoza demograficzna dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku*, Opracowanie na zlecenie Instytutu Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu.
- Jerczyński M., 1977, *Funkcje i typy funkcjonalne polskich miast. Statystyczna charakterystyka miast, funkcje dominujące*, *Statystyka Polska*, Warszawa: GUS, 85.
- Kajdanek K., 2011, *Pomiędzy miastem a wsią: suburbanizacja na przykładzie osiedli podmiejskich Wrocławia*, Zakład Wydawniczy "Nomos", Kraków.
- Kurek S., 2008, *Typologia starzenia się ludności Polski w ujęciu przestrzennym*, Wydawnictwa Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.
- Łuków A., 2016, *Ekonomiczne aspekty suburbanizacji aglomeracji rzeszowskiej*, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*, 10, 24-32.

Maleszka W., Szmytkie R., 2009, *Zmiany ludnościowe w strefie podmiejskiej Wrocławia*, [w] Kamińska W., Mularczyk M. (red.), *Współczesne procesy urbanizacji obszarów wiejskich*, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce, 19–34.

Migoń P., Kasprzak M., 2015, *Regiony fizycznogeograficzne*, Przyroda Dolnego Śląska, Oddział Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu.

Program „Bezpieczna Droga” – edycja II, 2019, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wrocławskiego na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2023, 2016, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Program Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy Powiatu Wrocławskiego na lata 2020-2025, 2020, Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu.

Program Współpracy Powiatu Wrocławskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021, 2020, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Raport ewaluacyjny z realizacji zaktualizowanej wersji „Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku” za lata 2016-2020, 2020, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Raport o stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2018, 2019, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Raport o stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2019, 2020, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Raport o stanie Powiatu Wrocławskiego za rok 2020, 2021, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Raport za lata 2018-2019 z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Wrocławskiego na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2023, 2020, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Sprawozdanie z realizacji zaktualizowanej wersji „Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku” za 2020 rok, 2020, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Sprawozdanie z realizacji zaktualizowanej wersji „Strategii Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku” za 2019 rok, 2020, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Stan środowiska w województwie dolnośląskim. Raport 2020, 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu.

Strategia Rozwoju Powiatu Wrocławskiego do 2020 roku, 2016, Powiat Wrocławski, Wrocław.

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wrocławskim w latach 2016-2025, 2016, Powiatowe Centrum pomocy Rodzinie we Wrocławiu.

Szmytkie R., 2015, *Demograficzne i gospodarcze aspekty rozwoju miast Dolnego Śląska*, Opracowanie na zlecenie Instytutu Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu.

Szmytkie R., 2019, *Ruch budowlany na obszarach wiejskich województwa dolnośląskiego*, [w] Tomczak P. (red.), *Nowe zjawiska i procesy przestrzenne, funkcjonalne i społeczne w przeobrażaniu obszarów wiejskich*, *Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego*, 45, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, 55–70.

Szmytkie R., 2020, *The impact of residential suburbanization on changes in the morphology of villages in the suburban area of Wrocław, Poland*, *Environmental & Socio-economic Studies*, 8(4), 24–43.

Szmytkie R., Nowak B., 2017, *Przeobrażenia morfologiczne wsi w strefie podmiejskiej Wrocławia*, *Folia Geographica Socio-Oeconomica*, 29, 47–64.

Szmytkie R., Tomczak P., 2016, *Kierunki rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego po akcesji do Unii Europejskiej*, [w] Heffner K., Klemens B. (red.), *Obszary wiejskie – wiejska przestrzeń i ludność, aktywność społeczna i przedsiębiorczość*, *Studia KPZK PAN*, 167, 398–417.

Szmytkie R., Tomczak P., 2018, *Procesy depopulacji na obszarach wiejskich województwa dolnośląskiego w latach 1995-2015*, *Studia Regionalne i Lokalne*, 3(73), 98–116.

Szukalski P., 2011, *Starzenie się ludności-wyzwanie XXI wieku*, Wydawnictwo Biblioteka.

Zborowski A., Raźniak P., 2013, *Suburbanizacja rezydencjonalna w Polsce: ocena procesu*, *Studia miejskie*, 9.

Żołędowski C., 2012, *Starzenie się ludności—Polska na tle Unii Europejskiej. Problemy polityki społecznej*, *Studia i dyskusje*, (17).